

Konjunkturläget Juni 2008

KONJUNKTURINSTITUTET gör analyser och prognoser över den svenska och den internationella ekonomin samt bedriver forskning i anslutning till detta. Konjunkturinstitutet är en statlig myndighet under Finansdepartementet och finansieras till största delen med statsanslag. I likhet med andra myndigheter har Konjunkturinstitutet en självständig ställning och svarar själv för bedömningar som redovisas.

Konjunkturläget innehåller analyser och prognoser över svensk och internationell ekonomi. **The Swedish Economy** sammanfattar rapporten på engelska. **Analysunderlag** består av ett omfattande sifferunderlag i tabellform och publiceras i anslutning till Konjunkturläget. Analysunderlag går att beställa som tryckt rapport. Den går också att ladda ner från Konjunkturinstitutets hemsida, se www.konj.se/konjunkturlaget.

Det finns också statistik i form av utfalls- och prognosdata över den svenska och internationella ekonomins utveckling. Se www.konj.se/statistik.

På Konjunkturinstitutets hemsida finns en översikt över Sveriges ekonomi med olika nyckeltal (t.ex. inflation, resursutnyttjande, sysselsättning). Översikten kallas för "Läget i svensk ekonomi" och uppdateras en gång per månad. Se www.konj.se/laget.

En ordlista över olika ekonomiska begrepp finns på vår hemsida, www.konj.se/ordlista. Ordlistan förklarar krångliga ord och definierar hur Konjunkturinstitutet använder olika begrepp.

Förord

I Konjunkturläget juni 2008 presenteras en prognos för den ekonomiska utvecklingen 2008–2010 i Sverige och i omvärlden. I ett särskilt avsnitt jämförs den nya prognosen med de bedömningar som presenterades i mars 2008.

Arbetet med Konjunkturläget har letts av prognoschef Urban Hansson Brusewitz. Beräkningarna avslutades den 11 juni 2008.

Mats Dillén
Generaldirektör

Innehåll

Sammanfattning	7
Internationell konjunkturutveckling	15
Den globala ekonomin	15
USA	20
Kina	23
Japan	24
Euroområdet	24
Baltikum	27
Finansmarknaderna och penningpolitik	29
Penningpolitik och räntor	29
Växelkurser	33
Aktiemarknaden	34
BNP och efterfrågan	37
Hushållens konsumtionsutgifter	39
Offentliga konsumtionsutgifter	43
Fasta bruttoinvesteringar	48
Lager	52
Export	53
Import	56
Export och importpriser samt bytesbalans	58
Produktion och arbetsmarknad	61
Produktion, produktivitet och arbetade timmar	62
Efterfrågan på arbetskraft	69
Arbetskraftsutbud och arbetslöshet	71
Resursutnyttjande	72
Löner, vinster och priser	77
Löner och arbetskostnader	77
Priser, produktionskostnader och vinstandelar	82
Inflation	86
Offentliga finanser och finanspolitik	91
Budgetpolitiska mål och finanspolitikens inriktning	93
Offentliga sektorns inkomster	106
Offentliga sektorns utgifter	107
Budgetsaldot och statsskulden	110
Prognosjämförelse	113
Prognosrevideringar för 2008 och 2009	115
Den internationella utvecklingen	115
Utvecklingen i Sverige	117

FAKTA OCH FÖRDJUPNING

Prognos på offentlig konsumtion	45
Konjunkturinstitutets BNP-gap	74
Samband mellan produktionskostnader och priser	83
KPI med fast ränta	90
Ny beräkning av konjunktur-justerade skatteinkomster	98
Nya regler i sjukförsäkringen införs från och med 1 juli 2008	109

Sammanfattning

Svensk BNP-tillväxt mattas av ytterligare 2008. Den internationella konjunkturen förbättras under 2009, vilket tillsammans med sjunkande inflation och en expansiv finanspolitik motverkar en djupare konjunkturedgång i Sverige. Riksbanken höjer repo-räntan till 4,50 procent i år i syfte att dämpa inflationsförväntningarna. BNP ökar med drygt 2 procent 2008 och 2009 och stiger till nära 3 procent 2010 i kalenderkorrigerade termer.

VÄRLDSEKONOMIN BROMSAR IN

Den globala tillväxten avtar efter fyra år med stark utveckling. I år och nästa år blir den globala tillväxten ca 4 procent, vilket är 1 procentenhet lägre än i fjol (se diagram 19). Därefter återhämtar sig den globala tillväxten något och blir närmare 4,5 procent 2010.

Konjunkturavmattningen är mest påtaglig i OECD-området och i synnerhet i USA. Avmattningen har flera orsaker.

Det stigande globala resursutnyttjandet under de senaste åren har bidragit till ett högre inflationstryck, vilket har föranlett många centralbanker att höja sina styrräntor.

Den finansiella turbulensen har drivit upp kreditriskpremierna och givit upphov till lägre tillgångspriser, vilket har bidragit till lägre tillväxt. Ett antal indikatorer pekar på att den finansiella turbulensen och riskaversionen på olika marknader har avtagit under de senaste månaderna. Riskpremierna är dock fortsatt höga och bankerna stramar på många håll åt kreditvillkoren för företag och hushåll. Nya störningar på de finansiella marknaderna kan heller inte uteslutas.

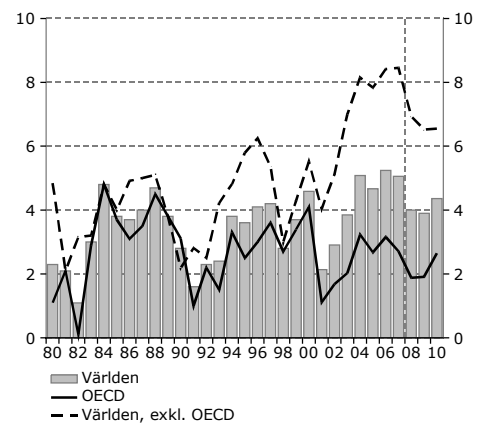
Den senaste tidens mycket snabba uppgång i priserna på olja, jordbruksprodukter och andra råvaror leder till stigande inflationsförväntningar, vilket begränsar många centralbankers möjligheter att sänka räntan när konjunkturen nu mattas av (se diagram 2). Den inkomstöverföring från konsumenter till producenter som de högre priserna ger upphov till tenderar därtill att höja den globala sparbenägenheten och dämpa den globala efterfrågan. Livsmedelspriserna och oljepriset bedöms falla tillbaka något de närmaste åren, bl.a. till följd av en återgång till normala skördar och att OPEC bedöms inrikta sig på ett lägre oljepris än det nuvarande.

Tillväxten i bostadsinvesteringarna växlar ner i flertalet OECD-länder. I några länder, som tidigare upplevt låga realräntor, snabbt stigande huspriser och en hög nivå på bostadsinvesteringarna, faller nu bostadsinvesteringarna.

NYTT SEDAN FÖRRA PROGNOSEN

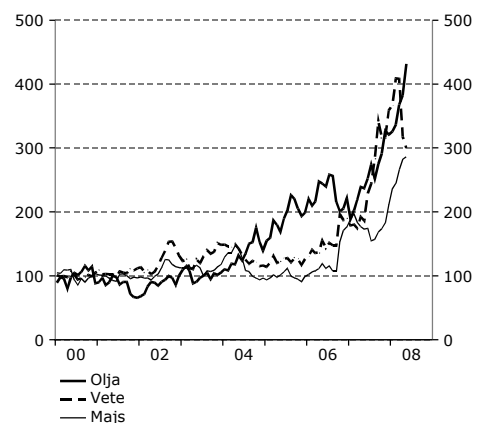
- Högre oljepris
- Lägre tillväxt i USA, euroområdet och Sverige nästa år
- Högre inflation i år och nästa år
- Riksbanken höjer styrräntan i år
- Konjunkturen vänder upp 2010, bl.a. till följd av att finanspolitiken bedöms bli expansiv

Diagram 1 BNP i världen och OECD
Årlig procentuell förändring

Källor: OECD, IMF och Konjunkturinstitutet.

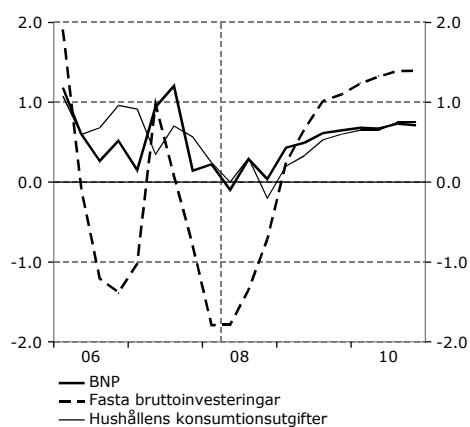
Diagram 2 Råvarupriser
Index 2000=100, månadsvärden

Källor: Chicago Board of Trade och Konjunkturinstitutet.

Diagram 3 BNP och efterfrågan i USA

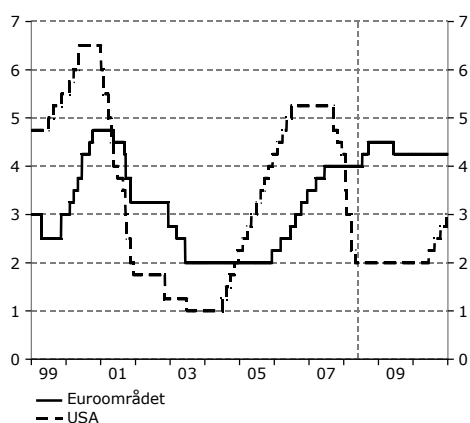
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

Diagram 4 Styrräntor

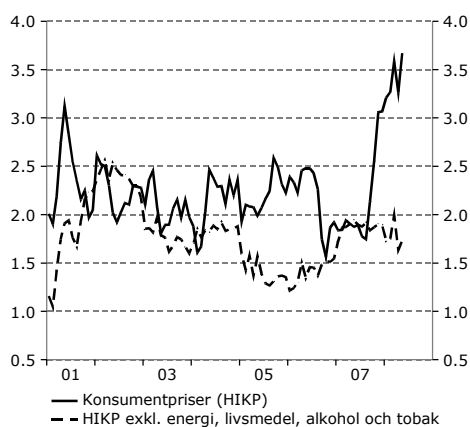
Procent, dagsvärden

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 5 Inflation i euroområdet

Procent, månadsvärden

Källa: Eurostat.

LÅGKONJUNKTUREN I USA FÖRDJUPAS YTTRELLIGARE

Bostadsinvesteringarna har svalnat av i synnerhet i USA där de nu faller med omkring 20 procent för andra året i rad. Den amerikanska konjunkturedgången kännetecknas dessutom av en mycket svag utveckling av hushållens konsumtion och av att även övriga investeringar faller. BNP-tillväxten har varit nära noll under de två senaste kvartalen och ledande indikatorer pekar på att tillväxten blir negativ under det andra kvartalet i år (se diagram 3). Fallande bostadspriser, svag utveckling av reallönerna, stramare kreditgivning till hushåll och företag samt ett i utgångsläget lågt hushållssparande är faktorer som bidrar till att lågkonjunktoren kommer att fördjupas ytterligare. Först i slutet av nästa år inleds en investeringsledd återhämtning som drivs på av den förda expansiva penningpolitiken.

Efter att ha växt med drygt 1 procent i år och knappt 1,5 procent nästa år, växer den amerikanska ekonomin med drygt 2,5 procent 2010, vilket bedöms vara i linje med ekonomins potentiella tillväxttakt. Den nuvarande höga inflationen och återhämtningen av ekonomin från och med andra halvåret 2009 innebär att den amerikanska centralbanken lämnar styrräntan oförändrad på 2 procent fram till 2010, då en ny räntehöjningscykel påbörjas (se diagram 4).

ECB HÖJER RÄNTAN

Tillväxten i euroområdet var det första kvartalet oväntat stark, trots svagare efterfrågan från USA, en starkare valuta och en hög inflation som urholkar hushållens köpkraft.

En svagare exporttillväxt och fallande bostadsinvesteringar i några länder håller tillbaka tillväxten i euroområdet under de närmaste kvartalen. Samtidigt blir konsumtionstillväxten dämpad till följd av stramare kreditvillkor och prishöjningar på energi och livsmedel. BNP-tillväxten i euroområdet dämpas från nära 2 procent i år till 1,4 procent nästa år. BNP återgår sedan till att växa kring sin potentiella tillväxttakt på ca 2 procent 2010 till följd av en snabbare konsumtions- och investeringstillväxt. Konjunkturavmattningen blir därmed relativt måttlig.

Inflationen i euroområdet har varit hög under det senaste halvåret och har i betydande grad överstigit Europeiska centralbankens (ECB) inflationsmål (se diagram 5). ECB bedöms lägga större vikt vid uppåtriskerna för inflationen än vid nedåtriskerna för konjunktoren. I linje med marknadens förväntningar bedöms ECB därför höja sin styrränta till 4,50 procent i sommar, för att sedan sänka den till 4,25 procent sommaren 2009.

MILD KONJUNKTURAVMATTNING I SVERIGE

Den svenska ekonomin kommer att ha en svag tillväxt de närmaste kvartalen. Det är den svagare internationella konjunktoren och mer pessimistiska hushåll som bidrar mest till konjunkturedgången. Korrigerat för skillnader i antalet arbetsdagar mellan

åren ökar BNP med drygt 2 procent i år och nästa år, vilket är ungefär 0,5 procentenheter mindre än den bedömda potentiella tillväxten för dessa år (se diagram 6).

Efter ett svagt första kvartal väntas tillväxten bli ännu lägre i höst (se diagram 7). Under 2009 bryts konjunkturedgången i samband med att en ekonomisk återhämtning inom OECD-området inleds. BNP-tillväxten påverkas därtill positivt av att finanspolitiken bedöms läggas om i en expansiv riktning 2009 och 2010. År 2010 väntas den kalenderkorrigerade BNP-tillväxten uppgå till nästan 3 procent.

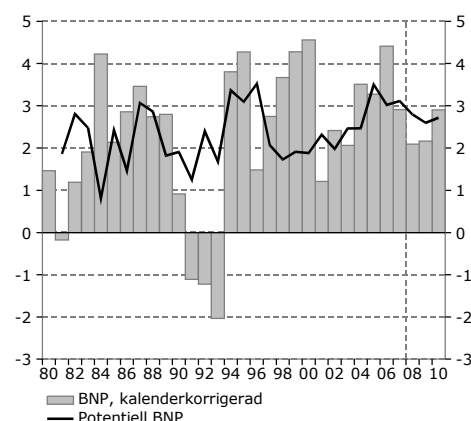
Efter en förhållandevis stark tillväxt av **varuexporten** det tredje och fjärde kvartalet i fjol bromsade den in det första kvartalet i år. Det var inte oväntat mot bakgrund av att orderingången har varit svag och att tillväxten på för Sverige viktiga exportmarknader nu är lägre än tidigare. Nästa år och 2010 väntas orderingången och därmed varuexporten öka snabbare i takt med att marknadstillväxten tilltar. Tjänsteexporten fortsätter att öka snabbt under prognosperioden, även om tillväxten dämpas något jämfört med i fjol. Trots att utvecklingen av den totala exporten dämpas under 2008 innebär den starka avslutningen 2007 att exporttillväxten för helåret 2008 uppgår till nästan 6,5 procent. Nästa år dämpas exporttillväxten till drygt 4 procent på årsbasis varefter den ökar med drygt 6 procent 2010 (se diagram 8).

Även **hushållens konsumtion** växer nu svagare än tidigare. Under de senaste två kvartalerna har konsumtionstillväxten uppgått till svaga 0,2 procent per kvartal, vilket kan jämföras med en kvartalstakt på ca 1 procent under fjolårets tre första kvartal. Dämpningen av konsumtionstillväxten har skett parallellt med att hushållens syn på såväl läget i svensk ekonomi som på den egna ekonomin har blivit allt dystrare. Högre boräntor till följd av högre riskpremier och högre reporänta, minskad finansiell förmögenhet till följd av det senaste årets nedgång på Stockholmsbörsen och en hög inflation är antagligen faktorer som har bidragit till det dämpade stämningsläget och den svaga konsumtionstillväxten. I prognosen förutsätts den finansiella turbulensen fortsätta att klinga av under 2008, samtidigt som hushållens reala disponibla inkomster ökar förhållandevis starkt med nära 3 procent per år 2008–2010 till följd av reallöneökningar och fortsatta inkomstskattesänkningar. Dessa faktorer bidrar till att utvecklingen av hushållens konsumtion stiger successivt under prognosperioden, från 2,0 procent i år till 3,0 procent 2010.

Den **offentliga konsumtionen** bedöms i år och nästa år växa i samma takt som i fjol, dvs. med ca 1 procent per år. År 2010 växer den offentliga konsumtionen snabbare, bl.a. till följd av att finanspolitiken bedöms bli expansiv.

När tillväxten saktar in samtidigt som investeringsnivån är förhållandevis hög minskar behovet av att öka **investeringarna**. Efter en relativt stark investeringstillväxt under det första kvartalet i år dämpas därför näringslivets investeringstakt allteftersom kapacitetsutnyttjandet och lönsamheten avtar. Bostadsinvesteringar

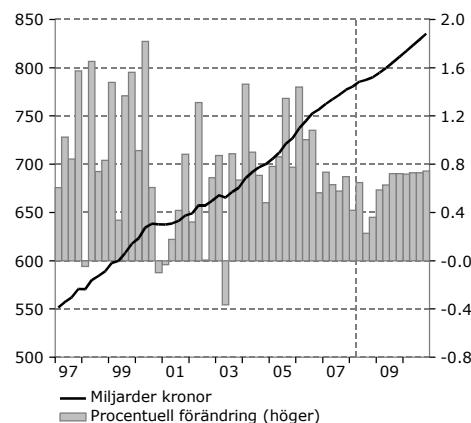
Diagram 6 BNP till marknadspris
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 7 BNP till marknadspris

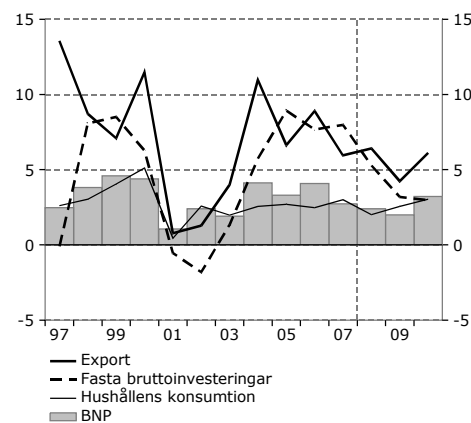
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 8 BNP och efterfrågan

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

ingarna planar ut under prognosperioden på en förhållandevis hög nivå. Tillväxten i de offentliga myndigheternas investeringar ökar dock starkt nästa år på grund av att det bedömda reformutrymmet till en del antas användas till utbyggd infrastruktur.

Från att ha stigit med närmare 10 procent i fjol blir **importtillväxten** ungefär hälften så stor i år och nästa år. Nedväxlingen beror främst på en betydande avveckling av industrins lager, en svagare tillväxt i övrig inhemsk efterfrågan och förändringar i efterfrågans sammansättning mot varor och tjänster med ett mindre importinnehåll.

Tabell 1 Valda indikatorer

Årlig procentuell förändring respektive procent

	2006	2007	2008	2009	2010
BNP till marknadspris	4,1	2,7	2,4	2,0	3,2
BNP, kalenderkorrigerad	4,4	2,9	2,1	2,2	2,9
Real BNI per capita	5,2	3,3	0,7	1,4	2,7
Bytesbalans ¹	8,5	8,4	8,3	8,2	8,3
Sysselsättning	1,8	2,4	1,4	0,2	0,4
Reguljär sysselsättningsgrad ²	77,7	79,4	80,4	80,5	80,8
Arbetslöshet (ILO) ³	7,1	6,2	5,8	5,9	6,1
Arbetsmarknadsgap	-1,6	0,5	0,6	0,1	0,0
Timlön i näringslivet (KL)	3,1	3,4	4,2	4,2	4,0
Arbetskostnad i näringslivet (NR) ⁴	2,5	3,7	4,0	4,9	4,4
Produktivitet i näringslivet ⁴	3,5	-0,5	0,6	2,2	2,8
KPI	1,4	2,2	3,7	2,9	2,2
KPIX	1,2	1,2	2,7	2,3	1,7
Reporänta ⁵	3,00	4,00	4,50	4,25	4,25
Tioårig statsobligationsränta ⁵	3,6	4,3	4,4	4,6	4,7
Kronindex (KIX) ⁵	108,7	111,6	108,3	108,1	107,9
Offentligt finansiellt sparande ⁶	2,2	3,5	3,2	1,9	1,4
Konjunkturjusterat sparande ⁷	2,0	2,8	2,8	2,1	1,7

¹ Procent av BNP. ² Reguljär sysselsättning i procent av befolkningen 20–64 år.

³ Inkl. heltidsstudier som sökt arbete. I procent av arbetskraften.

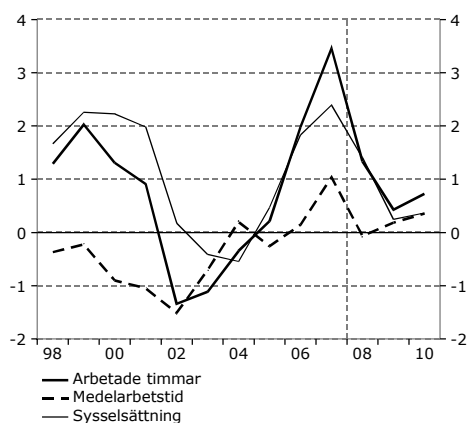
⁴ Kalenderkorrigerad. ⁵ Vid årets slut. ⁶ Procent av BNP.

⁷ Procent av potentiell BNP.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 9 Arbetade timmar, medelarbetsstid och sysselsättning

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

EN NÅGOT HET ARBETSMARKNAD KYLS AV

I år fortsätter antalet arbetade timmar att öka, men årstakten mer än halveras jämfört med rekordökningen i fjol (se diagram 9).

Efter en stark utveckling det första kvartalet i år dämpas tillväxten i antalet arbetade timmar kraftigt under prognosperioden. Sysselsättningsuppgången under de senaste åren har främst berott på en konjunktorellt stark efterfrågan på arbetskraft och på att befolkningen i arbetsför ålder har stigit. Genomförda förändringar i regelsystemen har också sannolikt bidragit till den starka utvecklingen på arbetsmarknaden. Nedväxlingen av produktivitetstillväxten i år och nästa år och en successivt stigande produktivitetstillväxt under prognosperioden innebär att sysselsättningen kommer att växa i en långsammare takt framöver.

Det första kvartalet i år ökade sysselsättningen med förhållandevis starka 0,5 procent. Arbetsmarknadsindikatorer pekar dock entydigt på att sysselsättningsutvecklingen kommer att dämpas påtagligt under de närmaste kvartalen. Företagens anställningsplaner enligt Konjunkturbarometern och antalet nyanmälda lediga platser vid landets arbetsförmedlingar visar båda en nedåtgående utveckling. Sysselsättningen kommer därför att utvecklas svagare under årets andra kvartal och från och med det andra halvåret i år kommer sysselsättningen i princip att sluta öka. Sysselsättningen börjar åter växa svagt när konjunkturedgången bryts under nästa år. Sysselsättningstillväxten kommer då i huvudsak att ske inom offentlig sektor på grund av att finanspolitiken bedöms bli expansiv och att en del av reformutrymmet antas användas för offentlig konsumtion. Inom näringslivet fortsätter sysselsättningen att öka något inom ett antal tjänstebranscher, medan personalminskningar äger rum inom industrin.

Ungefär 90 000 fler personer kommer att vara sysselsatta 2010 jämfört med 2007, vilket innebär en ökning med sammanlagt 2 procent under prognosperioden. Antalet arbetade timmar ökar något snabbare, bl.a. till följd av att nya regler i sjukförsäkringen från 1 juli i år bedöms leda till en fortsatt minskning av sjukfrånvaron.

Arbetslösheten faller till 5,8 procent i år och ökar något i slutet av prognosperioden (se diagram 10). Nya regler för sjukersättning kan i viss mån bidra till att öka arbetskraften och till att arbetslösheten stiger.

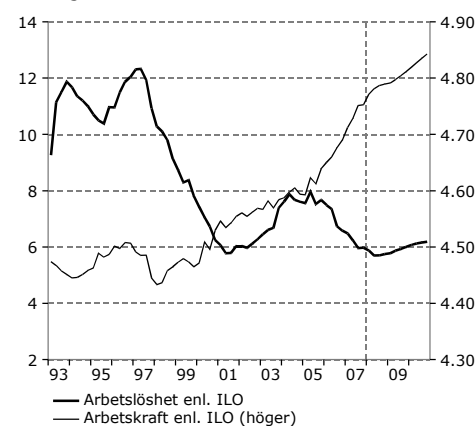
Bristen på arbetskraft i näringslivet ökade successivt mellan 2004 och 2007, men har under de senaste kvartalen minskat något. Det s.k. arbetsmarknadsgapet mäter skillnaden mellan faktiskt antal arbetade timmar och potentiellt antal arbetade timmar och kan ses som ett mått på resursutnyttjandet på arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsgapet har stigit under de senaste åren och har under de senaste kvartalen legat på nivåer som indikerar att resursutnyttjandet varit ansträngt (se diagram 11). Arbetsmarknadsgapet faller i år tillbaka till nivåer som innebär att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden återgår till ett balanserat läge.

DEN UNDERLIGGANDE INFLATIONEN FORTSÄTTER STIGA

Inflationen har ökat markant under de senaste två åren och KPI-inflationen var i maj 4,0 procent (se diagram 12). Ökande priser på energi och livsmedel samt höjda räntekostnader för hushållen ligger till stor del bakom denna utveckling. Dessa tre faktorer bidrog med omkring 1 procentenhet vardera till KPI-inflationen i maj. Framöver bedöms priserna på energi och livsmedel stabiliseras, vilket dämpar inflationen 2009. Samtidigt kommer den underliggande inflationen mätt som KPIX exklusive energi och livsmedel att fortsätta stiga, från den nuvarande nivån på drygt 1 procent till en bit över 2 procent nästa år. Vid sidan av interna-

Diagram 10 Arbetslöshet och arbetskraft

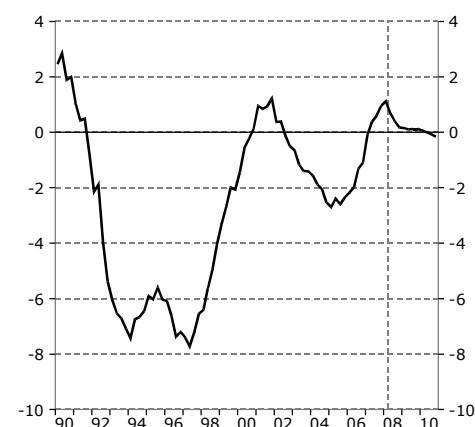
Procent av arbetskraften respektive miljarder, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 11 Arbetsmarknadsgap

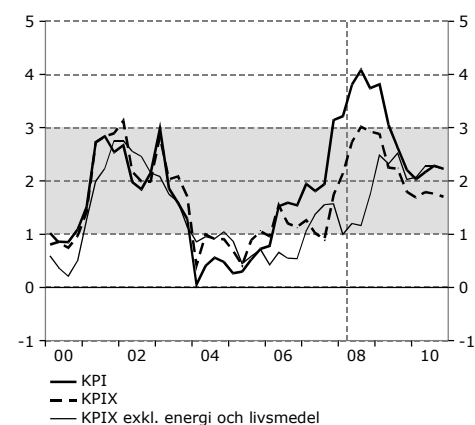
Procent av potentiellt arbetade timmar, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 12 Konsumentpriser

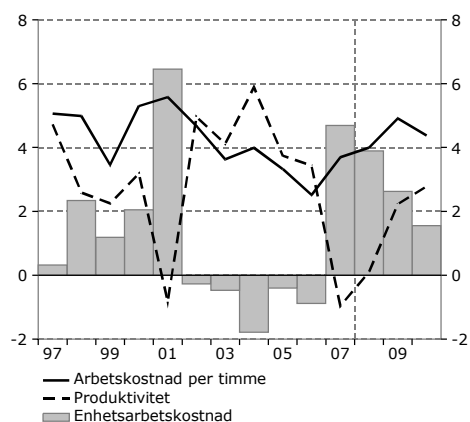
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 13 Enhetsarbetskostnad i näringslivet

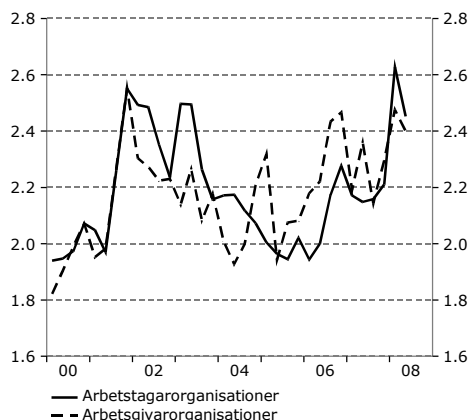
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 14 Inflationförväntningar

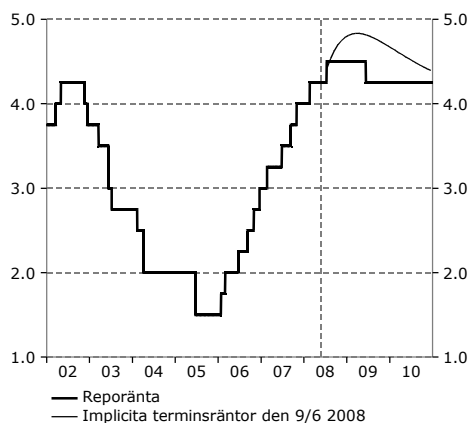
Procentenheter, inflation om fem år

Källa: Prospera.

Diagram 15 Reporäntan i Sverige

Procent, dagsvärden

Anm. Enligt avkastningskurvan den 9/6 2008.

Källor: Reuters EcoWin och Konjunkturinstitutet.

tionellt bestämda priser är utvecklingen av kostnadstrycket en viktig bestämningfaktor för den underliggande inflationen.

Ett mått på kostnadstrycket är arbetskostnaden per producerad enhet i näringslivet. Efter att ha fallit under perioden 2002–2006 steg enhetsarbetskostnaden med hela 4,7 procent 2007, främst till följd av minskad produktivitet (se diagram 13). Enhetsarbetskostnaden ökar 2008–2010 med i genomsnitt drygt 2,5 procent per år, vilket är betydligt högre än den ökningstakt som på sikt bedöms vara förenlig med 2 procents inflation. I prognosen överväldras de stigande enhetsarbetskostnaderna på priserna med viss eftersläpning.

Efter en oväntat svag ökningstakt på 3,4 procent i fjol ökar timlönerna i näringslivet med 4,2 procent både i år och nästa år på grund av en förhållandevis stark arbetsmarknad och relativt höga centrala avtal. Därefter avtar löneökningstakten till följd av ett svagare resursutnyttjande på arbetsmarknaden.

Inflationförväntningarna är för närvarande höga. I maj steg inflationförväntningarna på ett års sikt enligt Konjunkturinstitutets hushållsbarometer till 3,4 procent. Prosperas undersökningar pekar på att inflationförväntningarna på några års sikt ligger en bra bit över 2 procent (se diagram 14). Höga inflationförväntningar är oönskade eftersom de kan innebära att inflationen blir hög även efter det att bidragen från energi- och livsmedelspriserna har minskat.

RIKSBANKEN HÖJER RÄNTAN TILL 4,50 PROCENT I ÅR FÖR ATT DÄMPA INFLATIONSFÖRVÄNTNINGARNA

Reporäntan höjs till 4,50 procent i juli 2008, ungefär är i linje med marknadsförväntningarna, bl.a. i syfte att dämpa tilltagande inflationförväntningar (se diagram 15). I denna bedömning har även hänsyn tagits till Riksbankens klagörande av inflationsmålets praktiska tillämpning. Konjunkturinstitutets beräkningar visar att det finns en systematisk skillnad på ca 0,3 procentenheter på medellång sikt mellan KPIX-inflation och KPI-inflation. Även om Riksbankens inflationsmål tidigare formellt har avsett KPI var det Konjunkturinstitutets bedömning att en KPIX-inflation på 2 procent har varit vägledande för Riksbankens penningpolitiska beslut. Utfasningen av KPIX-inflationen som operativt inflationsmått torde därför innebära att KPI-inflationen på medellång sikt blir ca 0,3 procentenheter lägre än vad KPI-inflationen hade blivit under den hittillsvarande tillämpningen av inflationsmålet. För att skapa trovärdighet kring en något lägre inflationstakt på längre sikt kan penningpolitiken behöva bli något mer åtstramande på kort sikt.

Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden faller tillbaka under 2008 och 2009, då även BNP-tillväxten blir förhållandevis svag. Reporäntan återförs till 4,25 procent i mitten av 2009. Räntesänkningen och en expansiv finanspolitik bidrar till att konjunkturedgången bromsas upp. KPI-inflationen blir 3,7 procent i år och faller till 2,9 procent 2009 och 2,2 procent 2010. KPIX-

inflationen faller från 2,7 procent i år till 2,3 procent 2009 och 1,7 procent 2010.

Den prognostiserade banan för reporäntan bedöms därmed leda till god måluppfyllelse av inflationsmålet 2010. Riksbankens nya inflationsmått, KPI med fast ränta, blir 2,0 procent mot slutet av 2010.

EXPANSIV FINANSPOLITIK FÖRUTSES 2009 OCH 2010

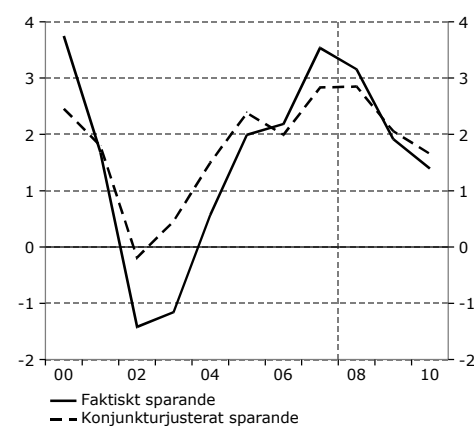
Vid hittills beslutad finanspolitik och justerat för konjunktorens inverkan ligger det finansiella sparandet i den offentliga sektorn på ca 3 procent av BNP under åren 2007–2009. Det stiger sedan till 3,4 procent av BNP 2010. Därmed överskrider överskottsmålet på 1 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel med bred marginal. Även budgeteringsmarginalerna under beslutade utgiftstak är stora och uppgår till i genomsnitt ca 50 miljarder kronor per år 2008–2010 om inga nya beslut om utgifter fattas. En viktig förklaring till att de takbegränsade utgifterna hålls tillbaka är att de ohälsorelaterade utgifterna bedöms minska, bl.a. som en följd av de nya regler som införs den 1 juli 2008.

Den hittills beslutade politiken innebär att finanspolitiken sammantaget blir något åtstramande 2009 och 2010. Konjunkturedgången riskerar då att fördjupas och resursutnyttjandet på arbetsmarknaden skulle bli lågt i slutet av prognosperioden. Det i förhållande till överskottsmålet höga sparandet och konjunkturutvecklingen vid hittills beslutade regler och anslagsnivåer motiverar, enligt Konjunkturinstitutets bedömning, en expansiv inriktning av finanspolitiken såväl 2009 som 2010.

Konjunkturinstitutet bedömer att finanspolitiken kommer att läggas om i en expansiv riktning 2009 och 2010. Tillkommande skattesänkningar och utgiftsökningar, utöver hittills fattade beslut, bedöms uppgå till 30 miljarder kronor 2009 och ytterligare 30 miljarder kronor 2010. Hälften av utrymmet antas beräkningstekniskt användas till ofinansierade skattesänkningar respektive år. Sammantaget innebär de antagna inkomst- och utgiftsförändringarna att det konjunkturjusterade sparandet minskar från 2,8 procent av BNP i år till 1,7 procent av BNP 2010, varav större delen av försvagningen inträffar 2009 (se diagram 16). Budgeteringsmarginalen under utgiftstaket minskar från 44 miljarder kronor i år till 19 miljarder kronor 2010 (se diagram 17). Med de resurstillskott som den expansiva finanspolitiken antas innebära, bedöms kommunsektorn som helhet klara balanskravet utan att verksamheten försämras.

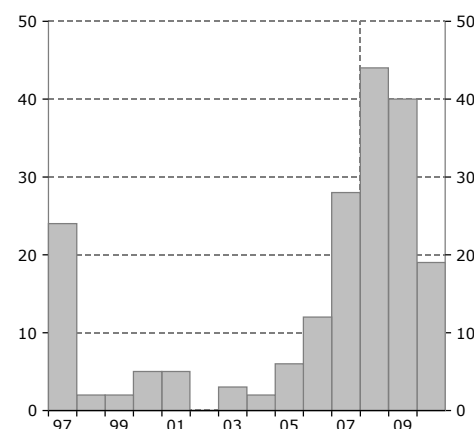
Den expansiva finanspolitiken 2009 och 2010 uppskattas sammantaget medföra att det slutliga utfallet för BNP-tillväxten 2010 blir omkring 0,5 procentenheter högre än vad som skulle bli fallet vid den hittills beslutade finanspolitiken. Effekten av den expansiva finanspolitiken på BNP-tillväxten 2010, i det preliminära årsutfall som kommer redovisas i början av 2011, blir dock mindre. Detta beror på att SCB, vid beräkning av det preliminära utfallet för offentlig produktion av individuella tjänster,

Diagram 16 Faktiskt och konjunkturjusterat finansiellt sparande
Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 17 Marginal till utgiftstaket
Miljarder kronor

Källor: Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

i huvudsak gör en demografisk framskrivning av föregående års utfall.¹

Det faktiska finansiella sparandet i den offentliga sektorn minskar från 3,5 procent av BNP 2007 till 1,4 procent 2010. Skattekvoten faller med 1,8 procentenheter mellan 2007 och 2010 främst till följd av antagna skattesänkningar på arbete och företagande samt att inkomsterna från kapitalskatter faller tillbaka från höga nivåer.

¹ Se även fördjupningen "Prognos på offentlig konsumtion" i kapitlet "BNP och efterfrågan i Sverige".

Internationell konjunkturutveckling

Den globala konjunkturen har försvagats ytterligare, men det blir inte någon djupare global lågkonjunktur. Den senaste tiden har världsekonomin utsatts för ett antal störningar som sänker tillväxten, bl.a. krisen på de finansiella marknaderna, en uppbromsning på bostadsmarknaden i många länder och höga energi- och livsmedelspriser. Konjunkturedgången är mest markant i USA. Den fortsatt starka utvecklingen i många tillväxtekonominer innebär att inbromsningen av den globala konjunkturen blir måttlig. Den globala tillväxten 2008 och 2009 blir ca 4 procent per år, dvs. bara något under den trendmässiga tillväxttakten. År 2010 blir den globala tillväxten 4,4 procent. Den starka utvecklingen i tillväxtekonomierna, i synnerhet i Asien, har pressat upp råvarupriserna och därmed inflationen i världen. Möjligheterna att motverka konjunkturedgången med räntesänkningar är därmed begränsade.

Den globala ekonomin

TYDLIG AVMATTNING MEN INGEN RECESSION

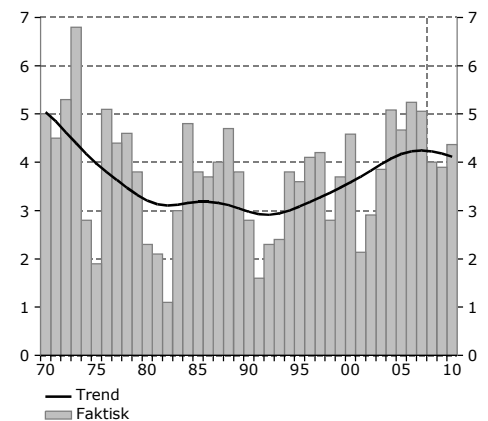
Den globala konjunkturen mattas av ytterligare. Nedgången blir dock förhållandevis lindrig på grund av den fortsatt starka utvecklingen i Kina, Indien och andra tillväxtekonominer. Global BNP växer med 4,0 procent 2008 och 3,9 procent 2009. Tillväxten blir därmed betydligt lägre än de senaste fyra åren, då tillväxttakten i genomsnitt var nära 5,0 procent. I ett historiskt perspektiv blir dock BNP-tillväxten fortsatt relativt hög. År 2010 stiger den globala tillväxten till 4,4 procent (se diagram 18).

Nedväxlingen i global BNP-tillväxt följer ett normalt konjunkturförlopp. Efter en hög tillväxt i en uppgångsfas blir tillväxten lägre i takt med att de lediga resurserna i världsekonomin har minskat och styrräntor har höjts. Dessutom har världsekonomin den senaste tiden utsatts för ett antal störningar som har sänkt tillväxten.

För det första har husmarknaderna svalnat av markant i ett antal länder, i synnerhet i USA. Enbart fallet i bostadsinvesteringar i USA ger ett negativt bidrag på 0,2 procentenheter till den globala BNP-tillväxten 2008. De fallande huspriserna bidrar därutöver till att de amerikanska hushållens konsumtion dämpas, vilket drar ner BNP-tillväxten något även i länder med betydande export till USA.

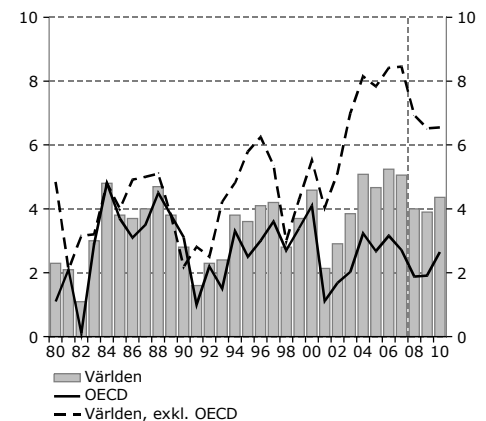
Den andra störningen är den finansiella krisen, som har sin grund i korrigeringen på den amerikanska husmarknaden (se kapitlet Finansmarknaderna). Krisen har bl.a. medfört högre kreditriskpremier och lägre tillgångspriser vilket har bidragit till en lägre global tillväxt.

Diagram 18 Global BNP
Årlig procentuell förändring

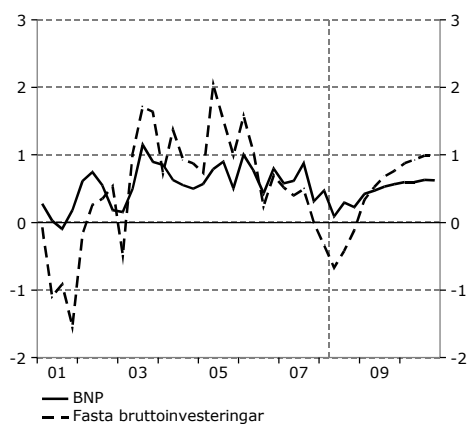
Anm. Trend beräknad med HP-filter.
Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 19 BNP i världen och OECD
Årlig procentuell förändring

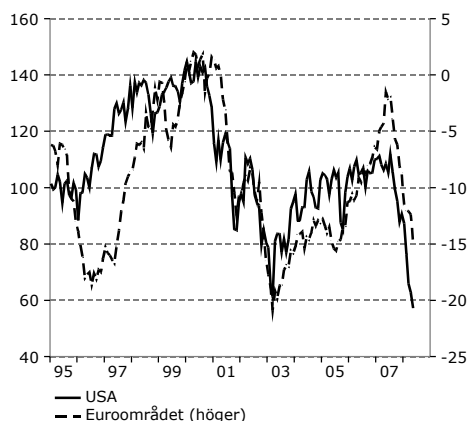
Källor: OECD, IMF och Konjunkturinstitutet.

Diagram 20 BNP och fasta bruttoinvesteringar i OECD-området
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 21 Konsumentförtroende i USA och euroområdet
Index 1985=100 respektive netttotal

Källor: The Conference Board och Eurostat.

En tredje störning, som på kort sikt bidrar till lägre tillväxt, är den exceptionellt snabba uppgången i råvarupriser, i synnerhet oljepriset.

Den snabba ekonomiska utvecklingen i tillväxtekonomierna fortsätter, vilket är den viktigaste förklaringen till att den globala BNP-tillväxten trots allt blir relativt stark. Flertalet av tillväxtekonomierna har visat sig vara mer motståndskraftiga än tidigare mot en amerikansk konjunkturedgång. Detta kan bero på att den inhemska efterfrågans andel av BNP har ökat i dessa länder och att handeln mellan dem har ökat. Dessutom har förbättrade statsfinanser och stora bytesbalansöverskott i flera länder bidragit till att beroendet av utländskt kapital har minskat. Ekonomierna har därmed blivit mindre känsliga för störningar på finansmarknaderna. Tillväxten i länder utanför OECD väntas bli nära 7 procent per år under prognosperioden (se diagram 19).

KONJUNKTURNEDGÅNG I OECD-OMRÅDET

Konjunkturedgången är mest markant i delar av OECD-området. Detta gäller framför allt USA.

Det är i synnerhet investeringstillväxten som dämpas. I OECD-området föll de fasta bruttoinvesteringarna under det första kvartalet 2008 och väntas fortsätta falla under resten av året. Först nästa år sker en gradvis återhämtning av investeringarna, bl.a. till följd av en expansiv penningpolitik i ett antal länder (se diagram 20).

Även hushållens konsumtion utvecklas svagt i år. Höga energi- och livsmedelspriser dämpar hushållens köpkraft och har bidragit till att konsumentförtroendet fallit i både USA och euroområdet (se diagram 21). Därtill har hushållens förmögenhet i många länder påverkats negativt av en svag utveckling av tillgångspriserna. Förutsättningarna för en relativt snabb återhämtning av hushållens konsumtion är dock goda, bl.a. när inflationen dämpas 2009. Arbetslösheten i OECD-området har fallit kontinuerligt sedan 2003. Under prognosperioden sker ingen markant uppgång i arbetslösheten, med undantag för USA.

I år läggs finanspolitiken om i en expansiv riktning i många länder, vilket också gynnar hushållens inkomster. Enligt OECD:s bedömning var finanspolitikens inriktning stram i OECD-området som helhet under perioden 2004–2006. År 2007 var finanspolitiken ungefär neutral. Den mer expansiva finanspolitiken 2008 gäller synnerhet USA, Storbritannien och Kanada, men även t.ex. Danmark och Finland.

BNP-tillväxten i OECD-området blir 1,9 procent såväl 2008 som 2009 och stiger sedan till 2,7 procent 2010.

FORTSATT HÖGT OLJEPRIS

Världsmarknadspriset på olja har fortsatt att stiga under våren och väntas vara fortsatt högt under hela prognosperioden. Priset var i maj 2008 i genomsnitt drygt 123 dollar för ett fat Brent

nordsjöolja (se diagram 22). I reala termer är priset högre än under oljekrisen i slutet på 1970-talet (se diagram 23).

De senaste fem åren har oljepriset stigit trendmässigt. Uppgången beror bl.a. på en markant ökande oljeförbrukning i länder utanför OECD (se diagram 24).

Den snabba uppgången av oljepriset kan delvis också förklaras av att OPEC har lyckats med sin strategi att begränsa produktionen av olja. Så sent som i februari 2008 tog producentkartellen beslutet att inte höja sina produktionskvoter.²

Det är emellertid sannolikt att den senaste tidens prisutveckling inte är ett resultat av OPEC:s agerande och inte heller fullt ut uppfattas av oljekartellen som önskvärd. Prisuppgången beror snarare på farhågor för utbudsstörningar i vissa oljeproducerande länder, där ett spänt politiskt läge råder. Dessa farhågor har stärkts av att förväntningar om framtida oljeproduktion kraftigt reviderats ner.

Konjunkturinstitutets oljeprisprognos förutsätter att OPEC kan hindra oljepriset från att falla till en, från producentkartellens perspektiv, alltför låg nivå. Detta är möjligt i och med att de oljeproducerande länder som inte tillhör OPEC redan utnyttjar sin fulla produktionskapacitet, vilken dessutom inte väntas växa i takt med efterfrågetillväxten de kommande åren.

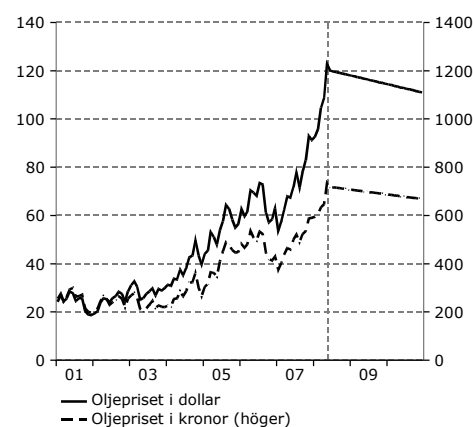
OPEC har inte något officiellt prismål. Uttalanden från OPEC-länder tyder emellertid på att organisationen siktar mot ett historiskt högt pris. Denna strategi har troligen befasts av observationen att de senaste årens höga oljepris inte har lett till något fall i global efterfrågan på olja. Ett teoretiskt argument för en högprisstrategi utgår från förslag om att ytterligare beskatta fossila bränslen av klimatskäl. Ur de oljeproducerande ländernas synvinkel är det mer lönsamt att uppnå ett högre pris utan beskattning, eftersom de (och inte de nettoförbrukande ländernas regeringar) då erhåller de inkomster som är förenade med det högre priset.

Den låga priskänsligheten i global oljeefterfrågan kan till en del förklaras av att vissa länder utanför OECD (t.ex. Kina, Indien och Indonesien) subventionerar oljerelaterade bränslen. Bensin- och dieselprierna i dessa länder har därmed inte stigit i takt med världsmarknadspriset på olja. I början av juni sänkte emellertid den indiska regeringen sina bränslesubventioner. Liknande åtgärder har vidtagits av regeringarna i Malaysia och Sri Lanka. Prishöjningarna har framtvingsats av statsbudgetsskäl, då subventionskostnaden blivit alltför hög. Om fler länder, i synnerhet Kina, sänker sina bränslesubventioner kommer det att bidra till ett lägre oljepris.

På medellång sikt bedöms OPEC inrikta sig på ett pris på ca 100 dollar per fat. Oljepriset kommer därmed att falla de kommande åren. I slutet av 2010 ligger oljepriset på 111 dollar per fat. Osäkerheten är emellertid stor. Oljepriset kan bli betydligt

Diagram 22 Oljepris

Brent dollar/fat respektive kronor/fat, månadsvärden

Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum Exchange och Konjunkturinstitutet.

Diagram 23 Realt oljepris i dagens penningvärde

Index 2008-05-01=125,4, månadsvärden

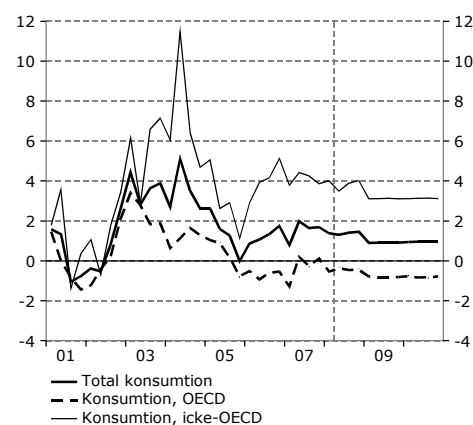

Anm. Pris på WTI-olja deflaterad med konsumtionsvägd KPI för 14 OECD-länder i gemensam valuta.

Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum

Diagram 24 Oljeförbrukning

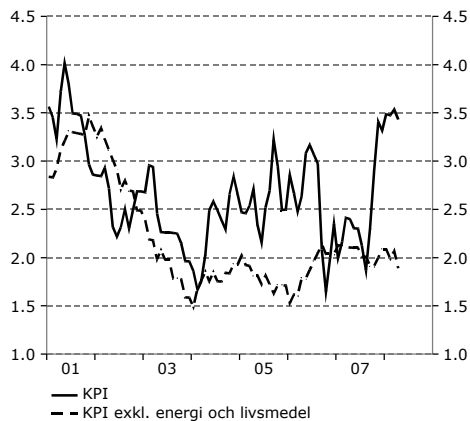
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: International Energy Agency (IEA) och Konjunkturinstitutet.

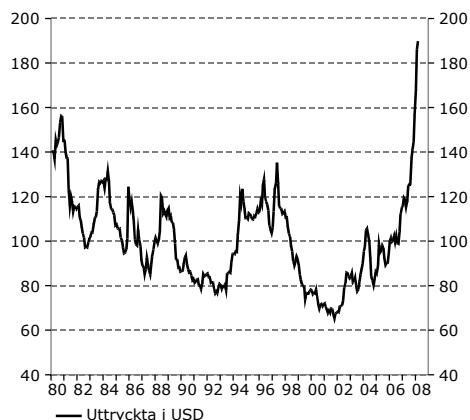
² I maj i år annonserade Saudiarabien en kommande ökning av oljeproduktionen med 300 000 fat per dag, men enligt företrädare för regeringen i Riyadh var syftet att ersätta produktionsbortfall från andra OPEC-länder.

Diagram 25 Inflation i OECD-området
Procent, månadsvärden

Källa: OECD.

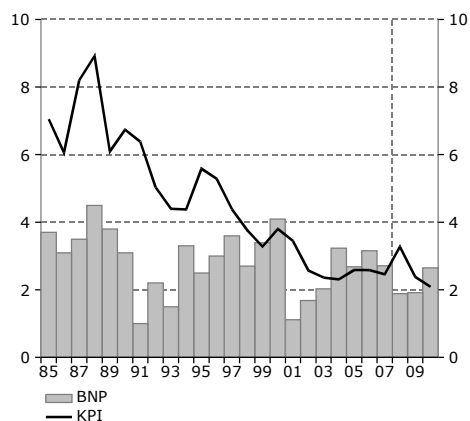
Diagram 26 Livsmedelspriser
Index 2006-01-01=100, månadsvärden

Källa: ReutersEcowin.

Diagram 27 BNP och inflation i OECD-området

Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

högre än vad som prognostiserats om allvarliga utbudsstörningar inträffar eller vid ökade farhågor om alltför låg framtida produktionskapacitet. Om OPEC-länderna inte förmår att agera som en effektiv produktionskartell, finns det i stället en risk för att oljepriset faller snabbare än i prognosen. Oljepriset kan också falla snabbare än i prognosen om tillväxten i efterfrågan på olja blir lägre, t.ex. till följd av en djupare global konjunkturedgång än i huvudscenariot.

HÖG INFLATION BEGRÄNSAR CENTRALBANKERNA MANÖVERUTRYMME

Inflationen i världen har stigit snabbt under inledningen av 2008. Det är främst priserna på energi, jordbruksprodukter och andra råvaror som har stigit. Inflationen har stigit snabbast i tillväxtekonomierna där livsmedel utgör en stor andel av hushållens konsumtion. I Kina är inflationen över 8 procent, vilket är den högsta nivån sedan 1996. I Ryssland är inflationstakten nära 15 procent. Även i OECD-området har inflationen fortsatt att stiga under inledningen av 2008 och var i april 3,4 procent (se diagram 25).

Att inflationen har stigit beror i viss utsträckning på att resursutnyttjandet i världen har blivit mer ansträngt under den globala konjunkturuppgången 2004–2007. Stigande priser på råvaror förklaras framför allt av den snabba efterfrågetillväxten i Asien och av utbudsstörningar. Världsmarknadspriserna på jordbruksprodukter har stigit med sammantaget drygt 80 procent från början av 2006 till april 2008 (se diagram 26). Det gäller bl.a. priserna på viktiga spannmål som vete, ris och majs.

Flera av världens centralbanker har höjt sina styrräntor under 2008. Räntan har t.ex. höjts i råvaruexporterande länder som Australien och Norge samt i de stora tillväxtekonomierna. I flera tillväxtekonomier har dock inflationen stigit betydligt mer än styrräntan. Realräntan har därmed fallit. I vissa länder, som t.ex. Ryssland, har inflationsuppgången inneburit att realräntan är negativ.

Den snabba uppgången i internationellt bestämda priser på en rad råvaror har drivit upp inflationsförväntningarna på många håll. Detta begränsar möjligheterna att sänka räntan i länder där konjunkturen viker, t.ex. i euroområdet. I de länder där nedgången i konjunkturen är tydligast, bl.a. i USA och Storbritannien, har centralbankerna gått in i en räntesänkingsfas.

Den lägre BNP-tillväxten 2008 och 2009 leder till att resursutnyttjandet i världen faller något. Livsmedelspriserna bedöms ligga kvar kring dagens nivåer de närmaste åren. Bidragen till inflationen från energi- och livsmedelspriserna kommer därmed att avta framöver och i flertalet OECD-länder krävs då ingen ytterligare åtstramning av penningpolitiken för att gradvis få ner inflationen (se diagram 27). Inflationsförväntningarna har dock stigit i många länder, vilket flera centralbanker har uttryckt oro över den senaste tiden.

RISKER FÖR DEN GLOBALA KONJUNKTUREN

Internationellt bestämda priser på olja, jordbruksprodukter och andra råvaror varierar mycket och är därför särskilt svåra att förutse. Det finns en risk för ännu högre råvarupriser, vilket på kort sikt utgör en betydande risk för lägre global BNP-tillväxt, framför allt om högre priser leder till en penningpolitisk åtstramning. Simuleringar i den globala modellen NiGEM³ visar att om oljeprisuppgången fortsätter och oljepriset stiger gradvis till 150 dollar per fat i slutet av 2010 skulle den globala BNP-tillväxten bli ca 0,2 procentenheter lägre per år 2008–2010.

En ökning i priset på råvaror medför en betydande inkomstöverföring från konsumenter till producenter, såväl inom som mellan länder. Stigande matpriser medför ökad risk för politisk oro, vilket kan innebära produktionsförluster och är hämmande för investeringarna. Dessutom kan högre livsmedelspriser leda till ökad protektionism, som bl.a. leder till effektivitetsförluster. Alla dessa risker medför lägre tillväxt.

Den finansiella krisen har gått in i en lugnare fas. Om den finansiella krisen åter skulle förvärras, t.ex. till följd av att husmarknaden i USA utvecklas ännu svagare än i prognosen, skulle det få negativa konsekvenser på den reala ekonomiska utvecklingen.

Det amerikanska bytesbalansunderskottet har minskat något 2006 och 2007 och förutses minska ytterligare de kommande åren. Trots detta utgör sparandeobalanserna i världen en fortsatt osäkerhetsfaktor för den globala ekonomin. Om internationella investerare skulle tappa tilliten till den amerikanska ekonomin, skulle dollarns värde minska snabbt. Detta skulle dämpa den globala BNP-tillväxten via ökad oro på finansmarknaderna.

³ NiGEM står för National Institute Global Econometric Model. Modellen utarbetas av National Institutet of Economic and Social Research (NIESR) i London.

Tabell 2 BNP och KPI i världen

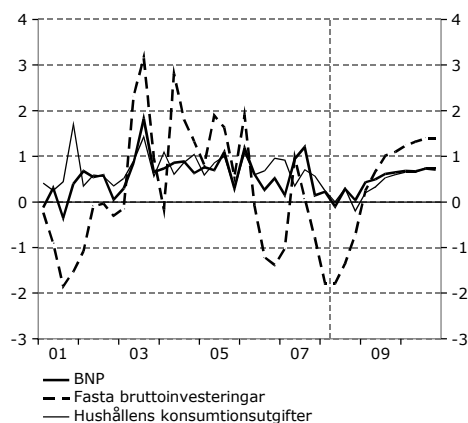
Årlig procentuell förändring

	BNP				KPI ¹			
	2007	2008	2009	2010	2007	2008	2009	2010
USA	2,2	1,2	1,4	2,7	2,9	3,8	2,6	2,2
Kanada	2,7	1,4	2,0	3,2	2,1	1,8	1,9	2,0
Japan	2,0	1,7	1,8	2,0	0,1	0,8	0,6	0,5
Danmark	1,8	1,5	1,2	1,4	1,7	3,0	2,3	2,1
Norge	3,7	3,0	2,2	2,2	0,7	3,1	2,4	2,3
Euroområdet	2,6	1,9	1,4	2,0	2,1	3,3	2,3	2,0
Finland	4,3	2,8	2,4	2,6	1,6	3,2	2,3	2,0
Tyskland	2,6	2,1	1,3	1,9	2,3	2,9	2,0	1,8
Frankrike	1,9	1,9	1,5	1,9	1,6	3,2	2,1	1,8
Italien	1,6	0,6	1,0	1,4	2,0	3,3	2,1	1,9
Storbritannien	3,0	1,8	1,8	2,2	2,3	2,5	2,2	2,1
EU	3,1	2,2	1,9	2,4	2,4	3,4	2,4	2,2
OECD	2,7	1,9	1,9	2,7	2,5	3,3	2,4	2,1
Indien	9,2	7,7	7,6	8,0	6,4	6,0	5,4	5,0
Kina	11,6	10,2	9,5	9,2	4,8	6,3	4,2	3,8
Sydamerika	6,2	4,9	4,2	4,1	6,1	6,1	6,3	6,0
Världen	5,1	4,0	3,9	4,4				

Anm. BNP-siffrorna är kalenderjusterade och aggregat beräknas med hjälp av s.k. köpkraftsjusterade (Purchasing Power Parity, PPP) vikter.

¹ KPI för EU-länder avser harmoniserade KPI (HIKP).

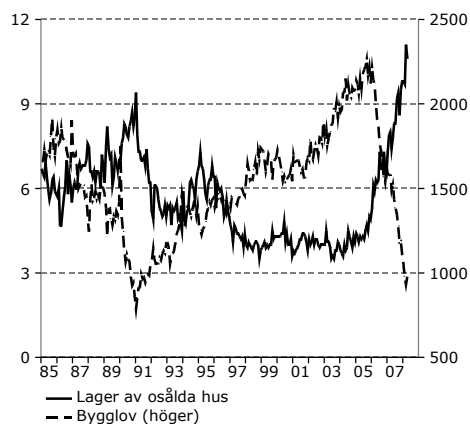
Källor: IMF, OECD, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Diagram 28 BNP och efterfrågan i USA
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

Diagram 29 Lager av nya hus och bygglov i USA

Månader respektive tusental

Källor: U.S. Department of Commerce.

USA

SVAG BNP-TILLVÄXT UNDER 2008

Konjunkturedgången i USA fortsätter. BNP växte med 0,2 procent första kvartalet 2008 jämfört med fjärde kvartalet 2007. Detta var andra kvartalet i rad som tillväxttakten var betydligt lägre än den trendmässiga. Nettoexporten och lagerinvesteringarna bidrog positivt till tillväxten. Inhemsk efterfrågan exklusive lager föll dock för första gången sedan 1991. Detta var framför allt en följd av ett kraftigt fall i bostadsinvesteringarna, men även näringslivets investeringar minskade något. Hushållens konsumtion växte med 0,2 procent första kvartalet 2008, vilket var den lägsta tillväxttakten ett enskilt kvartal sedan 1995 (se diagram 28).

Konjunkturindikatorer pekar mot att BNP-tillväxten faller ytterligare och blir negativ andra kvartalet 2008. Den viktigaste orsaken till den svaga konjunkturen är att obalansen på den amerikanska bostadsmarknaden består. Lagren av osålda nya hus har fortsatt att öka och lagren motsvarade i april 2008 knappt elva månaders försäljning av nya hus. Lagren har ökat trots att antalet påbörjade hus har fallit kraftigt. Antalet utfärdade bygglov steg visserligen svagt i april 2008, men bostadsinvesteringarna kommer sannolikt att fortsätta att falla under hela 2008, om än i en avtagande takt (se diagram 29).

Tillväxten i näringslivets investeringar väntas bli svagt negativ de kommande kvartalen. Inköpschefsindex för tillverkningsindustrin har under 2008 legat på en nivå som indikerar en avmattning av industrikonjunkturen (se diagram 30). Investeringarna dämpas av låg inhemsk efterfrågan och osäkerhet om ekonomins utveckling. Dessutom kan investeringstillväxten dämpas av att bankerna har stramat åt kreditgivningen till följd av den pågående finanskrisen. Näringslivets investeringar faller dock mindre 2008 än i samband med de senaste amerikanska recessionerna i början av 1990- respektive 2000-talen, bl.a. till följd av en stark exportefterfrågan.

BESVÄRLIG SITUATION FÖR HUSHÅLLEN

De amerikanska hushållens ekonomi är ansträngd. Den senaste tidens högre inflation och en allt svagare arbetsmarknad bidrar till att de reala disponibelinkomsterna ökar i långsam takt. Dessutom har priserna på hus och andra tillgångar fallit, vilket minskar hushållens förmögenhet. Följaktligen har konsumentförtroendet fallit markant under inledningen av 2008 (se diagram 31). Hushållens konsumtion blir därför svag under andra kvartalet 2008.

I början av 2008 beslutade kongressen om ett finanspolitiskt stimulanspaket riktat till hushållen. Paketet innebär att hushållen under perioden maj till juli 2008 får en tillfällig inkomstförstärkning motsvarande ca en procent av BNP (eller ca 1,3 procent av hushållens disponibelinkomst). De högre inkomsterna bedöms lyfta konsumtionen, i synnerhet under tredje kvartalet 2008. Den finanspolitiska stimulansen är temporär och inkomstökningen bedöms få små eller inga bestående effekter på hushållens konsumtionsnivå.

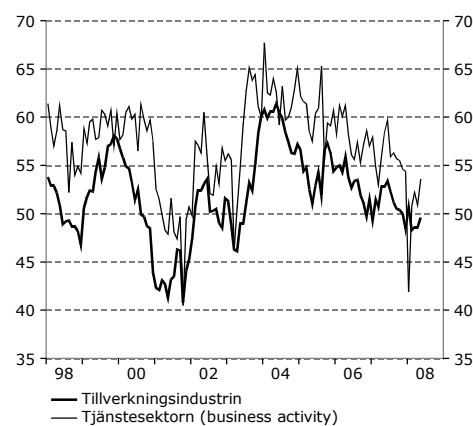
EXPANSIV PENNINGPOLITIK GER ÅTERHÄMTNING, MEN FÖRST UNDER ANDRA HALVÅRET 2009

Den ekonomiska politiken har lagts om i en kraftigt expansiv riktning, vilket så småningom kommer att bidra till en återhämtning av den amerikanska konjunkturen. Återhämtningen väntas dock bli förhållandevis trög.

Penningpolitiken har snabbt blivit mer expansiv i takt med att den amerikanska centralbanken (Fed) har sänkt styrräntan sedan september 2007. I maj 2008 var styrräntan 2,00 procent. Sänkningarna av styrräntan medför att realräntan blir negativ eftersom inflationsförväntningarna är höga. En så kraftigt expansiv penningpolitik leder normalt till en uppgång i konjunkturen, i synnerhet via investeringarna, inom det närmaste året. Effekterna av Feds räntesänkningar begränsas dock av att riskpremierna generellt har stigit. De räntor företag och hushåll får betala för krediter har därmed inte fallit i motsvarande utsträckning som styrräntan. För låntagare med låg kreditvärdighet har räntorna snarare stigit.

Diagram 30 Inköpschefsindex (ISM) i USA

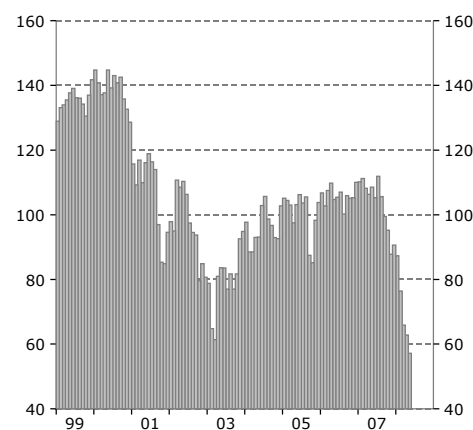
Index, månadsvärden

Källa: Institute for Supply Management.

Diagram 31 Konsumentförtroende i USA

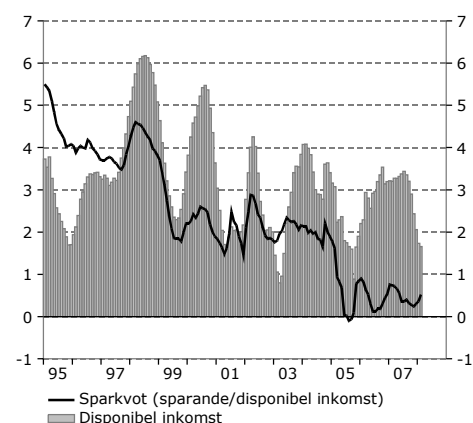
Index 1985=100, månadsvärden

Källa: The Conference Board.

Diagram 32 Hushållens disponibla inkomster och sparande i USA

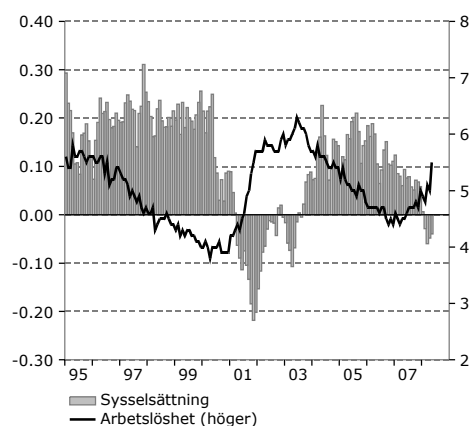
Årlig procentuell förändring och procent, 5-månaders centrerat glidande medelvärde

Källor: Department of Commerce och Bureau of Economic Analysis.

Diagram 33 Sysselsättning och arbetslöshet i USA

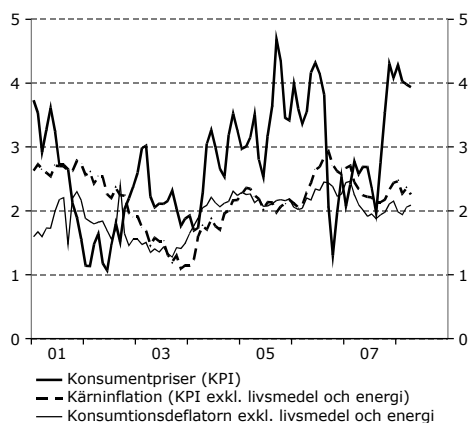
Procentuell förändring 3-månaders glidande medelvärde respektive procent av arbetskraften, månadsvärden

Källor: U.S. Department of Labour och Bureau of Labour Statistics.

Diagram 34 Inflation i USA

Procent, månadsvärden

Källa: U.S. Department of Labour.

Konjunktureren i USA bedöms vända upp under andra halvåret 2009. Konjunkturuppgången drivs framför allt av näringslivet's investeringar. Även bostadsinvesteringarna väntas då börja växa igen. Återhämtningen av hushållens konsumtion blir dock trögare. Hushållens sparkvot har fallit trendmässigt sedan början av 1990-talet (se diagram 32). Nedgången i sparkvoten har delvis sammanfallit med att hushållens förmögenhet har ökat. Fallet i huspriserna leder till att hushållens förmögenhet minskar. Hushållen bedöms därför öka sin sparkvot något framöver och konsumtionen växer långsammare än BNP under hela prognosperioden.

År 2007 gav nettoexporten ett tydligt positivt bidrag till BNP-tillväxten i USA för första gången sedan 1990. Denna utveckling bedöms fortsätta under 2008 och 2009. Exporten fortsätter då att växa starkt till följd av den svaga dollarn i kombination med förhållandevis robust tillväxt i världsekonomin. Importtillväxten blir samtidigt låg eftersom den inhemska efterfrågan utvecklas svagt. Utvecklingen innebär att bytesbalansunderskottet fortsätter att minska från 5,3 procent av BNP 2007 till ca 4,5 procent av BNP 2010.

Sammanlagt växer BNP med 1,2 procent 2008 och 1,4 procent 2009. År 2010 har konjunktureren vänt och BNP växer med 2,7 procent, vilket bedöms vara något högre än den potentiella tillväxttakten.

STIGANDE ARBETSLÖSHET LEDER TILL ATT INFLATIONEN SÅ SMÅNINGOM FALLER TILLBAKA

Sysselsättningsstillväxten har bromsat in och under 2008 har sysselsättningen minskat något. Arbetslösheten har stigit och var i maj 2008 5,5 procent (se diagram 33). Den svaga efterfrågetillväxten det kommande året innebär att företagen fortsätter att dra ner på antalet anställda och att arbetslösheten stiger, till 6 procent 2009. År 2010 minskar arbetslösheten något till 5,9 procent.

Det mindre ansträngda resursutnyttjandet på arbetsmarknaden bedöms leda till att inflationen faller tillbaka. Nedgången begränsas emellertid av att dollarn har försvagats i kombination med den snabba uppgången i råvarupriserna och en expansiv penningpolitik. Inflationen faller från 3,8 procent 2008 till 2,6 procent 2009 och vidare till 2,2 procent 2010.

Tabell 3 Valda indikatorer för USA

Miljarder dollar, löpande priser, respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

	2007	2007	2008	2009	2010
Hushållens konsumtionsutgifter	9 734	2,9	1,2	0,9	2,5
Offentliga konsumtionsutgifter	2 222	1,9	2,5	2,0	2,0
Fasta bruttoinvesteringar	2 590	-2,1	-4,2	-0,2	4,9
Bostadsinvesteringar	468	-17,0	-21,7	-4,7	6,8
Lagerinvesteringar ¹	3	-0,3	-0,2	0,0	0,0
Nettoexport ¹	-708	0,6	1,0	0,6	-0,3
BNP	13 841	2,2	1,2	1,4	2,7
KPI		2,9	3,8	2,6	2,2
Arbetslöshet		4,6	5,4	6,0	5,9
Styrränta ^{2,3}		4,25	2,00	2,00	3,00
Lång ränta ^{2,4}		4,1	4,0	4,3	5,0
Yen/Dollar ²		112,1	104,3	104,7	105,0
Dollar/Euro ²		1,46	1,55	1,53	1,52

¹ Miljarder dollar respektive bidrag till BNP-tillväxten. ² Vid slutet av respektive år.

³ Federal Funds target rate. ⁴ Tioårig statsobligationsränta.

Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

Kina

EXPANSIONSTAKTEN AVTAR NÅGOT

Den starka BNP-tillväxten i Kina mattades av till 10,6 procent det första kvartalet i år efter att ha stigit till 11,9 procent det fjärde kvartalet 2007. Dämpningen första kvartalet i år beror bl.a. på en något svagare exporttillväxt, främst till USA. Även investeringstakten avtog.

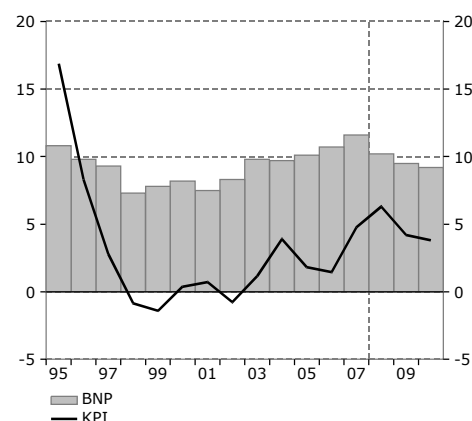
BNP-tillväxten dämpas i år till 10,2 procent (se diagram 35). Nästa år mattas tillväxten av till 9,5 procent och 2010 till 9,2 procent. Exportutvecklingen fortsätter att försvagas en tid framöver främst på grund av lägre efterfrågan från USA. Investeringstakten dämpas till följd av fortsatta penningpolitiska åtstramningsåtgärder. Hushållens konsumtion ökar emellertid något snabbare än tidigare. Jordbävningkatastrofen som drabbade Kina i maj i år bedöms få relativt begränsade effekter på landets totala BNP-tillväxt.

Shanghai-börsen har i likhet med börserna i omvärlden sjunkit de senaste månaderna (se diagram 36) och i början av juni i år hade den kinesiska börsen fallit med ca 40 procent sedan kulmen i oktober 2007. Trots det markanta fallet var börsvärdet ändå ca 250 procent högre än vid inledningen av 2006.

Inflationen var i maj i år 7,7 procent, vilket kan jämföras med 3,0 procent samma månad 2007. Inflationsuppgången var delvis av tillfällig karaktär och beror främst på höjda livsmedels- och jordbrukspriser på grund av bl.a. nödslakt av svin och frostska-dor på grödor.

Diagram 35 BNP och inflation i Kina

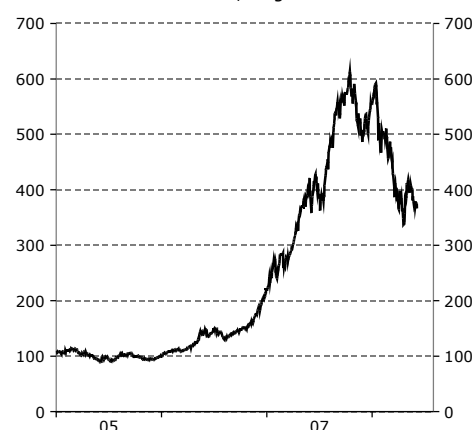
Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: IMF, National Bureau of Statistics, China och Konjunkturinstitutet.

Diagram 36 Shanghai-börsens utveckling

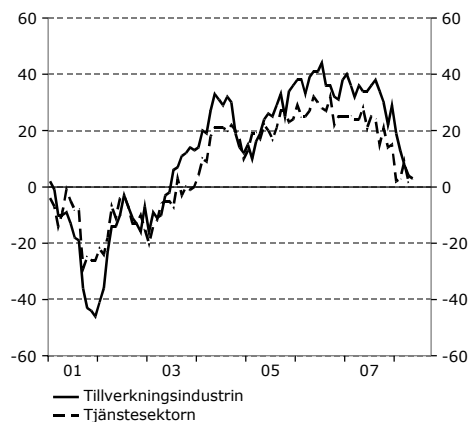
Index 2006-01-01=100, dagsvärden

Källa: Reuters.

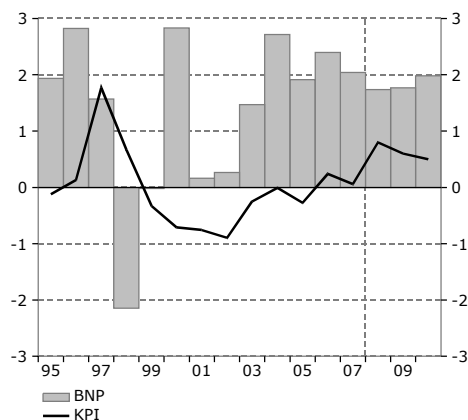
Diagram 37 Företagens förtroendeindikatorer i Japan för 3 månader framåt

Nettotal i procent, månadsvärden

Källa: Bank of Japan/Reuters.

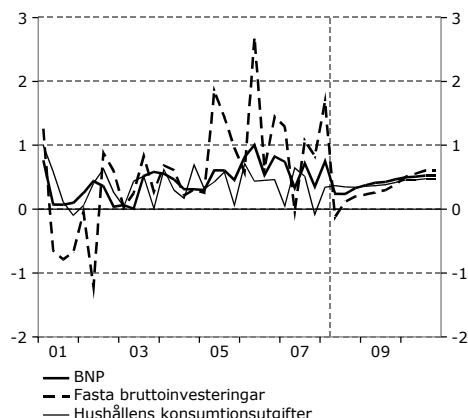
Diagram 38 BNP och inflation i Japan
Årlig procentuell förändring respektive procent

Källor: Economic and Social Research Institute, Ministry of Internal Affairs and Communications (Japan) och Konjunkturinstitutet.

Diagram 39 BNP och efterfrågan i euroområdet

Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

I år stiger konsumentpriserna med 6,3 procent. När effekten av de tillfälliga utbudstörningarna klingar av minskar inflations-takten till ca 4 procent 2009 och 2010 (se diagram 35).

Japan

MARGINELL FÖRSVAGNING AV TILLVÄXTEN

BNP växte med 0,8 procent första kvartalet i år jämfört med fjärde kvartalet i fjol. Exporten som fortsatte att driva tillväxten ökade mycket kraftigt. Även byggnadsinvesteringarna steg relativt snabbt.

Företagens framtidstro har emellertid försämrats (se diagram 37) och BNP-tillväxten dämpas de närmaste kvartalen. Exporttillväxten mattas av till följd av en stark yen och en svagare internationell konjunkturutveckling, främst i USA. Längre fram under prognosperioden stärks exporten åter när konjunkturen i omvärlden återhämtas. Detta bidrar till att kapacitetsutnyttjandet stiger och därmed också maskininvesteringstillväxten.

Byggnadsinvesteringarna fortsätter att växa relativt snabbt de närmaste kvartalen till följd av ett uppdämt byggnadsbehov sedan fallet 2007 då nya regler infördes för att höja byggnaders säkerhet vid jordbävningar. På sikt dämpas emellertid investeringstakten. Hushållens konsumtionstillväxt förblir svag under hela prognosperioden bl.a. på grund av en fortsatt låg löneutveckling.

Sammantaget minskar BNP-tillväxten från 2,0 procent 2007 till 1,7 procent i år för att sedan öka till 1,8 procent 2009 och 2,0 procent 2010 (se diagram 38).

Efter flera år med oförändrade eller till och med fallande konsumentpriser stiger konsumentpriserna med 0,8 procent i år och med ca 0,5 procent 2009 och 2010 (se diagram 38).

Euroområdet

TYDLIGARE TECKEN PÅ AVMATTNING I EUROOMRÅDET MED ÖKANDE SKILLNADER MELLAN LÄNDER

Utsikterna för euroområdets ekonomiska utveckling tyngs av oron på de finansiella marknaderna samt den internationella utvecklingen med stigande råvarupriser och dämpad ekonomisk aktivitet i OECD-länderna.

Trots svaga förväntningsindikatorer steg BNP-tillväxten i euroområdet till 0,8 procent det första kvartalet 2008 jämfört med det fjärde kvartalet i fjol (se diagram 39). En varm vinter i Tyskland skapade förutsättningar för snabbt växande bygginvesteringar under det första kvartalet i år, något som bidrog till den starkaste kvartalsvisa tillväxten i Tyskland på över tio år.

Fortsatt fallande förväntningsindikatorer tyder dock på att tillväxten i euroområdet dämpas under de närmaste kvartalen. Bland indikatorerna för euroområdet märks konsumentförtroendet som i och med nedgången i maj har fallit tio månader i rad (se diagram 40). En svalnande husmarknad i flera euroländer har också bidragit till att förtroendet i byggnadsindustrin har fallit snabbt under 2008 (se diagram 41). Samtidigt är indikationerna på en ökad divergens mellan länderna i euroområdet allt tydligare. Till skillnad från Tyskland, vars indikatorer pekar på en försiktig avmattning, framstår utvecklingen i t.ex. Italien som mer bekymmersam.

Arbetsmarknaden i euroområdet är fortfarande stark. Sysselsättningen har fortsatt att öka och arbetslösheten har de tre senaste månaderna uppmätts till 7,1 procent, den lägsta siffran sedan ett samlat mått för euroområdet började publiceras 1993 (se diagram 43). Trots den relativt starka utvecklingen på arbetsmarknaden är förutsättningarna för en återhämtning i hushållens konsumtion modesta. Den starka arbetsmarknaden bidrar gradvis till stigande löner, men samtidigt urholkas hushållens löneökningar till viss del av den höga inflationen. Avtagande värdeökningar på bostäder, kreditåtstramningar till följd av den finansiella krisen och en mer pessimistisk framtidssyn är andra faktorer som bidrar till att dämpa hushållens konsumtionsvilja den närmaste tiden. Hushållen har emellertid möjlighet att minska sitt, i utgångsläget relativt höga, sparande för att undvika en ännu svagare konsumtionsutveckling. Finanspolitiken bedöms för euroområdet som helhet förbli ungefär neutral under prognosperioden, men graden av finanspolitisk stimulans varierar mellan länderna.

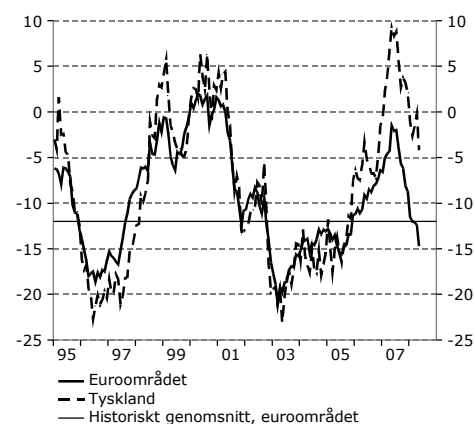
De fasta bruttoinvesteringarna har varit en viktig drivkraft för de senaste årens tillväxt, men lämnar ett mindre bidrag till tillväxten under de kommande åren. Den finansiella krisen bidrar till att skynda på denna utveckling. ECB:s låneenkäter för januari och april indikerar en åtstramning av företagens, och i viss mån även hushållens, finansieringsvillkor. De realekonomiska effekterna av den pågående kreditåtstramningen har hittills varit begränsade, sannolikt till följd av starka balansräkningar efter de senaste årens höga företagsvinster. Fallande vinster framöver kan innebära en ökad andel lånefinansierade investeringar. I takt med att fler företag möter hårdare kreditvillkor blir effekterna av åtstramningen därmed tydligare.

Den finansiella oron har också bidragit till att påskynda prisanpassningen på flera överhettade europeiska bostadsmarknader, vilket tynger bostadsinvesteringarna de kommande åren. Länder i euroområdet drabbas olika hårt; prisanpassningen i länder som Spanien och Irland är omfattande medan den tyska bostadsmarknaden inte har karakteriserats av snabbt stigande priser de senaste åren och därmed inte påverkas i någon större utsträckning.

Kapacitetsutnyttjandet i tillverkningsindustrin är fortfarande högt men har fallit tillbaka något de senaste kvartalen (se

Diagram 40 Hushållens förtroende i euroområdet

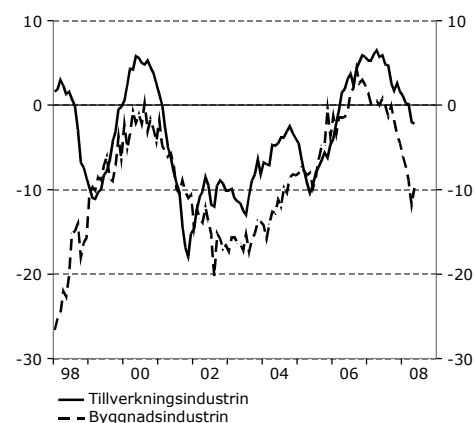
Nettotal, månadsvärden

Källa: EU-kommissionen.

Diagram 41 Industriförtroende i euroområdet

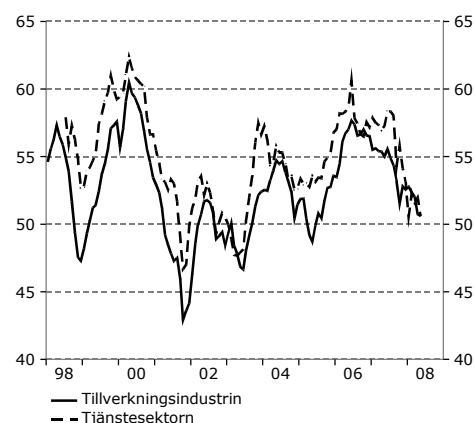
Nettotal

Källa: EU-kommissionen.

Diagram 42 Inköpschefsindex i euroområdet

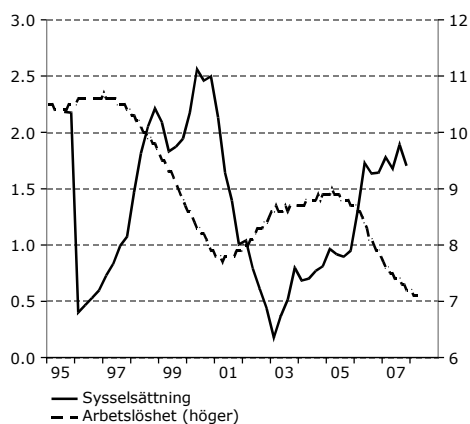
Index, månadsvärden

Källa: NTC Research Ltd.

Diagram 43 Sysselsättning och arbetslöshet i euroområdet

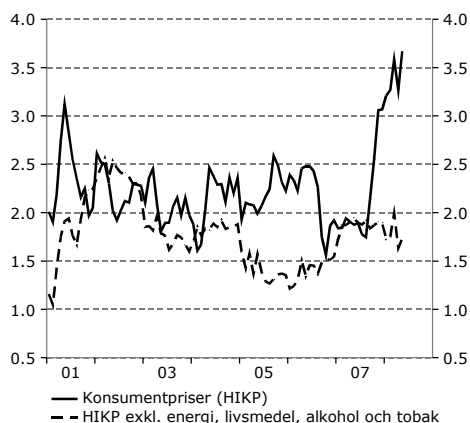
Årlig procentuell förändring respektive procent av arbetskraften

Källa: Eurostat.

Diagram 44 Kapacitetsutnyttjandet i tillverkningsindustrin, euroområdet
Procent

Källa: Eurostat.

Diagram 45 Inflation i euroområdet
Procent, månadsvärden

Källa: Eurostat.

diagram 44). Ett fortsatt fallande kapacitetsutnyttjande bidrar tillsammans med ett försämrat orderläge till ett minskat behov av utbyggd kapacitet och därmed till en svagare investeringstillväxt.

Euron har fortsatt att stärkas i början av 2008, men bedöms försvagas något under prognosperioden. Den senaste tidens kraftiga appreciering begränsar utrikeshandelns bidrag till BNP under prognosperioden.

Sammantaget bedöms BNP-tillväxten i euroområdet bli 1,9 procent i år, 1,4 procent 2009 och 2,0 procent 2010.

HÖG INFLATION TVINGAR EUROPEISKA CENTRALBANKEN ATT HÖJA RÄNTAN

Inflationen i euroområdet har stigit snabbt i slutet av 2007 och i början av 2008. Det harmoniserade konsumentprisindexet (HIKP) har i och med den senaste tidens snabbt stigande livsmedels- och energipriser ökat betydligt snabbare än vad som är förenligt med ECB:s mål om en inflation på strax under 2 procent. I maj steg inflationen i HIKP till 3,7 procent, medan kärninflationen, dvs. inflationen i HIKP exklusive energi, livsmedel, alkohol och tobak, var 1,7 procent (se diagram 45).

Inflationen ligger kvar högt över ECB:s penningpolitiska mål i år, men även under stora delar av 2009. I syfte att dämpa prisökningstakten i euroområdet höjer ECB därför styrräntan två gånger under det andra halvåret 2008 till 4,50 procent. Detta bidrar, tillsammans med en avstannande internationell prisuppgång på livsmedel och energi, till att inflationen faller tillbaka till strax över 2 procent nästa år. Ett något svagare resursutnyttjande bidrar till en fortsatt fallande inflation och ECB sänker därför styrräntan till 4,25 procent i mitten av 2009 i syfte att nå inflationsmålet 2010.

Tabell 4 Valda indikatorer för Euroområdet

Miljarder euro, löpande priser, respektive årlig procentuell förändring, fasta priser.

	2007	2007	2008	2009	2010
Hushållens konsumtionsutgifter	4 994	1,5	1,2	1,5	1,8
Offentliga konsumtionsutgifter	1 780	2,2	1,6	1,6	1,6
Fasta bruttoinvesteringar	1 931	4,1	2,9	0,9	1,9
Lagerinvesteringar ¹	26	-0,1	-0,1	-0,1	0,0
Nettoexport ¹	130	0,5	0,2	0,2	0,2
BNP	8 861	2,6	1,9	1,4	2,0
HIKP		2,1	3,3	2,3	2,0
Arbetslöshet		7,4	7,2	7,3	7,4
Styrränta ^{2,3}		4,00	4,50	4,25	4,25
Lång ränta ^{2,4}		4,3	4,4	4,4	4,7
Dollar/Euro ²		1,46	1,55	1,53	1,52

¹ Miljarder euro respektive bidrag till BNP-tillväxten. ² Vid slutet av respektive år.³ Refiränta. ⁴ Tioårig statsobligationsränta.

Källor: Eurostat och Konjunkturinstitutet.

Baltikum

RISK FÖR RECESSION

Efter en tid med mycket hög tillväxt har Estlands och Lettlands ekonomier bromsat in markant (se diagram 46). Data för första kvartalet 2008 tyder på betydligt lägre tillväxt än 2007. Även i Litauen har tillväxten dämpats.

Brist på arbetskraft har under de senaste åren drivit upp lönerna och inflationen (se diagram 47) i de baltiska länderna. Sedan slutet av 2007 har inflationstakten stigit ytterligare på grund av den globala prisutvecklingen på energi och livsmedel. Den höga inflationstakten har urholkat hushållens köpkraft och därmed dämpat efterfrågan. Hushållens efterfrågan har även påverkats negativt av fallande huspriser.

De baltiska ländernas ekonomier fortsätter att försvagas andra halvåret 2008 och 2009 och för Estland och Lettland finns det risk för recession. Om detta sker kan låntagare i regionen få svårt att betala sina lån, något som kan leda till kreditförluster för svenskägda banker som har stora fordringar i regionen.

I början på 2010 förväntas ländernas ekonomier att stärkas något igen, bl.a. då exporten ökar till följd av den starkare internationella konjunkturen. Även om pristrycket gradvis dämpas som en följd av den svagare ekonomiska utvecklingen, kommer inflationen att förbli hög under hela prognosperioden.

Diagram 46 BNP-tillväxt

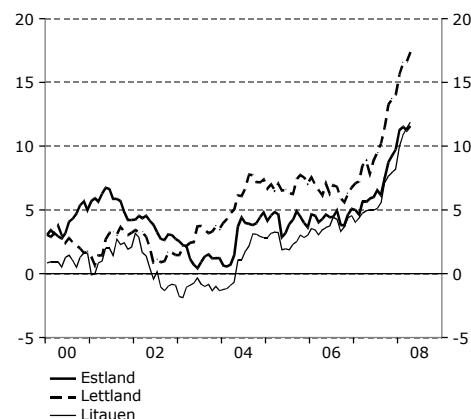
Årlig procentuell förändring

Källor: Reuters EcoWin och ländernas centralbanker.

Diagram 47 Harmoniserat index för konsumentpriser

Årlig procentuell förändring

Källa: Reuters EcoWin.

Finansmarknaderna och penningpolitik

Den finansiella kris som har sin grund i problemen på den amerikanska bostadsmarknaden, visar tecken på att ha passerat sin kulmen. Den markanta konjunktturnedgången i USA under 2008 och första halvåret 2009, delvis orsakad av prisfallet på bostäder, leder till en oförändrad amerikansk styrränta och därmed en fortsatt expansiv penningpolitik. Den amerikanska penningpolitiken blir mindre expansiv först under 2010 då styrräntehöjningar motiveras av en stark konjunktuell uppgång. Europeiska centralbanken höjer däremot räntan i euroområdet redan under 2008 i syfte att stävja tilltagande inflationsförväntningar. Även Riksbanken höjer reporäntan under 2008 av samma skäl. På valutamarknaden stabiliseras dollarn mot euron, vilket bl.a. är en effekt av den amerikanska ekonomins återhämtning under prognosperiodens senare del.

Penningpolitik och räntor

FINANSKRISEN MILDRAS

Turbulensen på de finansiella marknaderna har avtagit. Kreditriskpremierna på företagsobligationer har blivit något lägre sedan slutet av 2007 (se diagram 48). Utvecklingen är troligen ett uttryck för att investerare i större utsträckning efterfrågar mer riskfyllda tillgångar och att den extraordinärt höga riskaversion som präglade marknaden under det senaste året har minskat. Denna tolkning stöds även av en försiktig uppgång i statsobligationsräntorna på räntemarknaderna samt av att en viss stabilisering av aktiekurserna på världens börser har ägt rum.

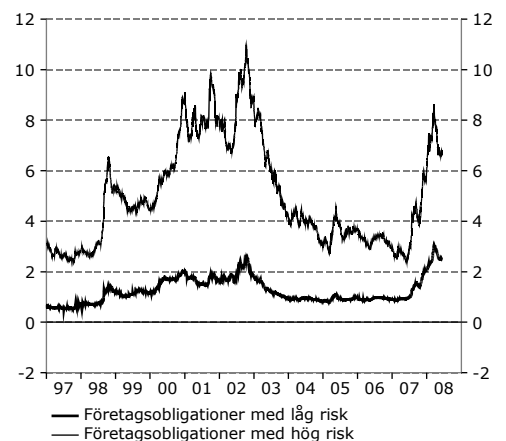
Ytterligare ett tecken på minskad finansiell turbulens är att riskpremierna på interbankmarknaderna, som mäts med den s.k. TED-spreaden⁴, i flera länder nu är lägre än i slutet av 2007 (se diagram 49). Centralbankernas ansträngningar att öka likviditeten på marknaderna genom utlåning har därmed burit frukt. Vidare har flera finansiella institut redovisat sina förluster i samband med vårens kvartalsrapporter. Detta har skapat en bättre överblick över kreditförlusternas spridning, vilket sannolikt har minskat osäkerheten på marknaden.

Det är emellertid fortfarande för tidigt att dra slutsatsen att krisen fullständigt är över; riskpremierna är fortsatt historiskt höga, trots fallet under senare tid. Krisen har även lett till en åtstramning i bankutlåningen till företag och hushåll, vilket bl.a. enkäter i USA pekar på (se diagram 50). Till stor del är detta

⁴TED-spreaden, en förkortning av "Treasuries-Eurodollar-spread", avser skillnaden mellan tremånaders interbankränta och räntan på en statsskuldsväxel med motsvarande löptid.

Diagram 48 Företagsobligationer, differens mot statsobligationsräntan i USA

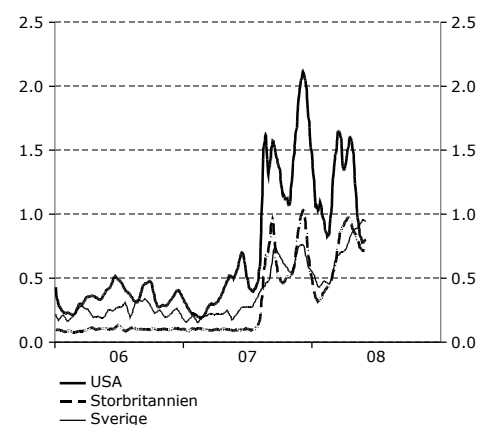
Procentenheter, dagsvärden

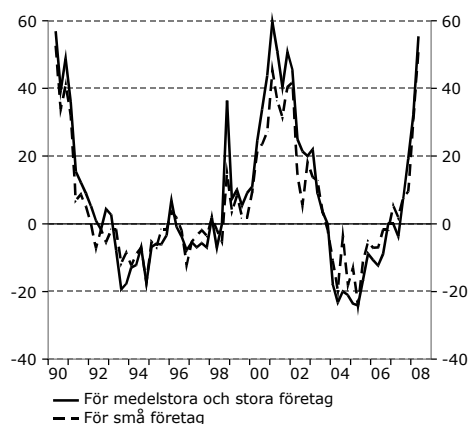
Källa: Merrill Lynch.

Diagram 49 TED-spread

Procentenheter, dagsvärden, 10-dagars glidande medelvärde.

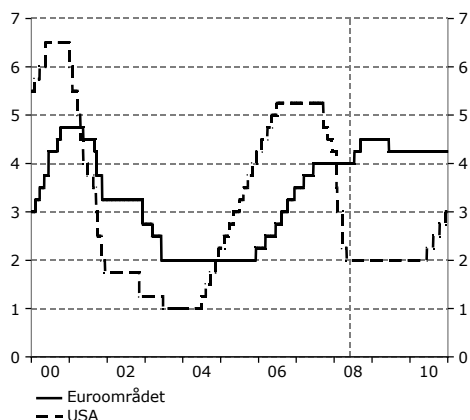
Källor: Reuters och Bank of England.

Diagram 50 Kreditundersökning, USAAndel banker som har stramat åt kreditvillkoren
Procent, kvartalsvärden

Källa: Federal Reserve Board.

Diagram 51 Styrräntor

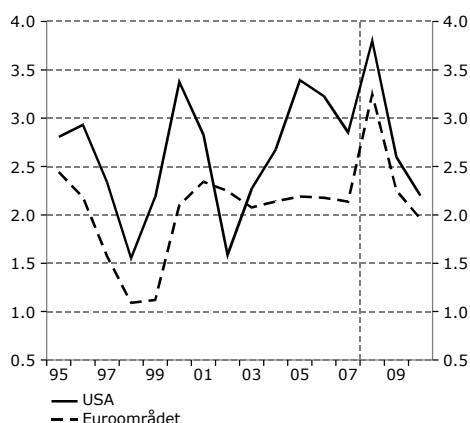
Procent, dagsvärden

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 52 Inflation i USA och euroområdet

Årlig procentuell förändring

Källor: U.S. Department of Labour, Eurostat och Konjunkturinstitutet.

resultatet av en viss strukturell omvärdering av risk och en återgång till sunda kreditregler. Ett räntefall till de nivåer som rådde i början av 2007 är därmed inte sannolikt.

I Sverige har TED-spreaden inte fallit tillbaka ännu, även om den inte stigit lika kraftigt som i många andra länder (se diagram 49). Kreditriskpremierna har sannolikt påverkats av den ekonomiska utvecklingen i Baltikum (se kapitlet Internationell konjunkturutveckling). Svenska banker har ett betydande engagemang i de baltiska länderna och den senaste tidens ekonomiska försvagning, i framför allt Estland, har lett till en ökad risk för kreditförluster. Det är dock svårt att bedöma hur stor effekten av denna risk är på kreditriskpremierna på den svenska interbankmarknaden.

Konjunkturinstitutet förutsätter att läget på interbankmarknaderna normaliseras under året, såväl internationellt som i Sverige. Detta tar sig bl.a. uttryck i att förtroendet banker emellan fortsätter att förbättras, vilket ökar tillgången på likviditet samt sänker riskpremier.

FORTSATT PENNINGPOLITISK EXPANSION I USA

Den amerikanska centralbanken (Fed) sänkte sin styrränta till 2 procent i april och har därmed sammanlagt sänkt räntan med 3,25 procentenheter under de senaste åtta månaderna. Räntesänkningarna orsakades till att börja med av problemen på de finansiella marknaderna, som framför allt har drabbat banker och kreditinstitut i USA. Räntesänkningarna har även på senare tid motiverats av den amerikanska BNP-tillväxtens inbromsning.

Resursutnyttjandet i den amerikanska ekonomin faller under 2008, men bl.a. till följd av den kraftigt expansiva penningpolitiken sker en återhämtning från och med andra halvåret 2009. En återgång mot ett balanserat resursutnyttjande inleds. Inflationen mätt som KPI stiger till 3,8 procent 2008 och fortsätter att ligga över 2 procent även 2010 (se diagram 52).

Fed bedriver en expansiv penningpolitik under prognosperioden. Ytterligare räntesänkningar är däremot inte att vänta; en återhämtning av ekonomin från och med andra halvåret 2009 samt en hög inflation leder till att styrräntan lämnas oförändrad fram till andra halvåret 2010 (se diagram 51).

RÄNTEHÖJNINGAR I EUROOMRÅDET

Europeiska centralbanken (ECB) har sedan juli 2007 låtit sin styrränta ligga stilla på 4 procent, trots att prisökningstakten överstigit centralbankens mål på en inflation under, men nära 2 procent. Att ECB ändå har låtit räntan vara oförändrad beror på att en betydande del av prisökningarna i euroområdet har antagits vara av temporär karaktär, främst beroende på tillfälligt ökande energi- och livsmedelspriser.

ECB uttryckte emellertid, i samband med sitt penningpolitiska beslut i juni, en oro över att prisökningarna kommer att leda till höjda inflationsförväntningar i euroområdet.

I syfte att ta udden av inflationsförväntningarna höjer ECB sin styrränta i två steg 2008 till 4,5 procent (se diagram 51). Under 2009 sänks styrräntan till 4,25 procent och lämnas därefter oförändrad under den resterande delen av prognosperioden. Då de tillfälliga prisökningarna klingat av faller inflationen i euroområdet tillbaka och når 2 procent under 2010 (se diagram 52).

STATSOBLIGATIONS RÄNTORNA NORMALISERAS

Det utdragna fallet i statsobligationsräntorna under 2007 och i början av 2008 ser nu ut att ha stannat upp. En viss återhämtning av räntorna kan dessutom skönjas. Det tidigare räntefallet kan till viss del förklaras av att investerare sökte sig till säkrare tillgångar i kölvattnet av den finansiella krisen.

Den tioåriga amerikanska statsobligationsräntan steg från 3,5 procent i mars till 3,8 procent i maj (se diagram 53). I euroområdet steg motsvarande ränta från 3,8 procent i mars till 4,2 i maj. Även svenska statsobligationsräntor har stigit.

En effekt av att den finansiella turbulensen avtar under 2008 är att statsobligationsräntorna gradvis stiger under prognosperioden. I och med denna utveckling normaliseras riskpremierna på räntemarknaden. I slutet av 2010 ligger den tioåriga statsobligationsräntan i USA på 5,0 procent. Även i euroområdet och i Sverige stiger räntorna. Räntan på den svenska tioåriga statsobligationen blir 4,7 procent i slutet av 2010.

BESVÄRLIGT LÄGE FÖR RIKSBANKEN

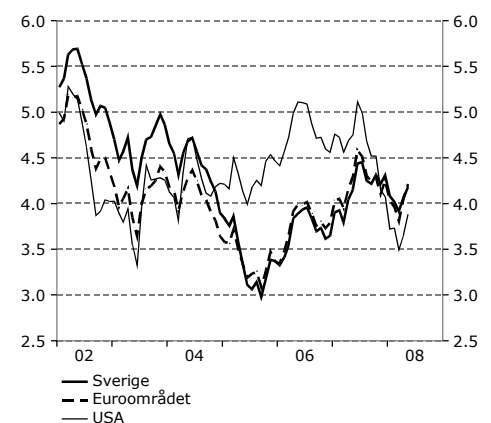
Riksbankens penningpolitiska avvägningar har under den senaste tiden försvårats av kombinationen av stigande inflationsförväntningar och tecken på en svagare konjunktur. Riksbanken höjde reporäntan till 4,25 procent senast i februari 2008. Reporäntan har därmed relativt snabbt höjts från 1,50 procent i början av 2006. Att inflationsförväntningarna har stigit innebär dock att realräntan inte har höjts i motsvarande takt. I juni 2008 bedöms penningpolitiken vara något expansiv.

Inflationen har stigit snabbt sedan mitten av 2007. I maj 2008 var inflationen mätt med KPI 4,0 procent. Detta var den högsta inflationstakten en enskild månad sedan slutet av 1993. Uppgången förklaras främst med att de internationellt bestämda priserna på energi och livsmedel har stigit, samt att de tidigare höjningarna av reporäntan pressar upp hushållens räntekostnader. Inflationen exklusive såväl energi- och livsmedelspriser som räntekostnader var 1,3 procent i maj 2008.

Även inflationsförväntningarna är höga. I Prosperas undersökning från april 2008 var inflationsförväntningarna på fem års sikt ca 2,5 procent hos såväl inköpschefer som arbetsmarknadens parter. Även den s.k. break-even inflationen har stigit och

Diagram 53 Långräntor, tioåriga statsobligationer

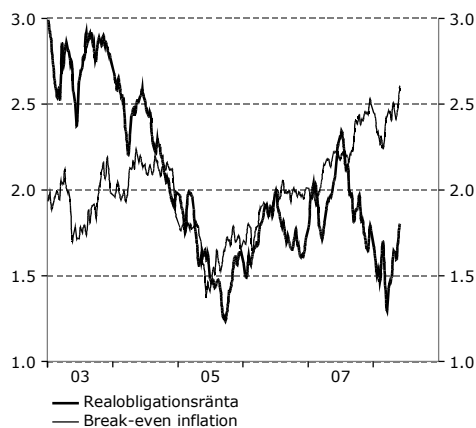
Procent, månadsvärden

Källa: Riksbanken.

Diagram 54 Realränta och break-even inflation i Sverige

Procent, 5-dagars centrerat glidande medelvärde

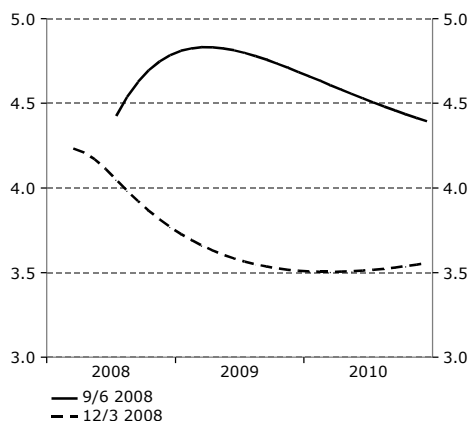

Anm. Break-even inflationen är skillnaden mellan en nominell obligationsränta och en realobligationsränta med liknande löptid. Löptiden är ca 7 år.

Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 55 Förväntad reporänta i Sverige enligt avkastningskurvan

Procent, månadsvärden

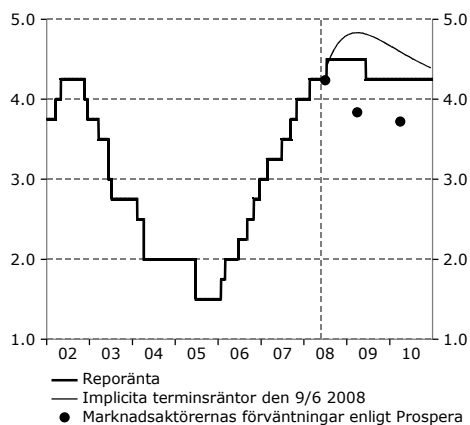

Anm. Beräkningen baseras på s.k. STINA-swappar och statsobligationsräntor.

Källor: ReutersEcowin och Konjunkturinstitutet.

Diagram 56 Reporäntan i Sverige

Procent, dagsvärden

Anm. Enligt avkastningskurvan den 9/6 2008 och Prosperas mätning den 31/3 2008.

Källor: ReutersEcowin, Prospera och Konjunkturinstitutet.

låg i början av juni 2008 på omkring 2,6 procent (se diagram 54). Hushållens inflationsförväntningar på ett års sikt steg till 3,4 procent i maj enligt Hushållsbarometern. Energi- och livsmedelspriser bedöms inte fortsätta att öka de kommande åren. Höga inflationsförväntningar kan dock pressa upp inflationen även efter det att bidragen från energi- och livsmedelspriserna har minskat.

Utöver internationellt bestämda priser påverkas inflationen av det inhemska kostnadstrycket. Kostnadstrycket har stigit den senaste tiden. Ett mått på kostnadstrycket är arbetskostnad per producerad enhet. Efter flera år med svag utveckling steg enhetsarbetskostnaden med 4,6 procent 2007. Detta är betydligt högre än den tillväxttakt som bedöms vara förenlig med 2 procents inflation. Ökningen i enhetsarbetskostnaden blir fortsatt relativt hög 2008. Att enhetsarbetskostnaderna har ökat snabbare är framför allt en följd av den svaga produktivitetstillväxten. När produktivitetstillväxten stiger framöver, samtidigt som löneökningarna hålls tillbaka av ett mindre stramt resursutnyttjande på arbetsmarknaden, faller tillväxttakten i enhetsarbetskostnaden gradvis under 2009 och 2010.

Marknadens förväntningar på Riksbanken har under våren 2008 snabbt skiftat i riktning mot en högre reporänta de kommande åren. Till exempel mätt med implicita terminräntor beräknade på statspapper förväntade sig marknaden i slutet av maj 2008 att reporäntan höjs till 4,8 procent under loppet av 2008 (se diagram 55). Marknadens förväntningar reporäntan på kort sikt ligger därmed högre än den prognos på oförändrad reporänta de kommande åren som Riksbanken gjorde i samband med det penningpolitiska mötet i april 2008.

Konjunkturinstitutets prognos för reporäntan följer normalt marknadsförväntningarna på kort sikt. Reporäntan bedöms därför höjas till 4,50 procent i juli 2008. Riksbankens förtydligande i början av juni i år av det operativa målet för penningpolitiken och utfasning av KPIX motiverar också en något högre ränta under den närmaste tiden. Penningpolitiken påverkar inflationen med en viss tidsfördröjning. Riksbankens möjligheter att påverka inflationen det kommande året, utan alltför tvära kast i räntan, är därmed begränsade. Riksbankens agerande påverkar dock inflationsförväntningarna även i närtid. År 2008 blir KPI-inflationen 3,7 procent och inflationen mätt med KPIX 2,7 procent.

Konjunkturinstitutets prognos för reporäntan på lite längre sikt utgår från institutets prognoser för svensk ekonomi. Resursutnyttjandet faller tillbaka under 2008 då BNP-tillväxten blir förhållandevis svag. Samtidigt stabiliseras priserna på energi och livsmedel, vilket dämpar inflationen 2009. I avvägningen mellan resursutnyttjandet och inflationen bedöms det inte finnas behov av ytterligare höjningar av reporäntan under 2008, utöver höjningen till 4,50 procent. Ytterligare höjningar av reporäntan under 2008 skulle innebära att penningpolitiken blir något åtstramande. Resursutnyttjandet skulle då falla snabbare och inflationen 2010 skulle bli lägre.

Reporäntan sänks till 4,25 procent i mitten av 2009 när inflationen har fallit tillbaka. Expansiv finanspolitik i kombination med något lägre ränta och en gradvis förstärkning av den internationella konjunkturen bidrar till att bromsa nedgången i resursutnyttjandet 2009 och 2010. KPIX-inflationen faller till 2,3 procent 2009 och 1,7 procent 2010 (se diagram 56).

Konjunkturinstitutets beräkningar visar att en KPIX-inflation på 1,7 procent under de kommande åren är förenlig en KPI-inflation på 2 procent (se fördjupningarna ”Skillnaden mellan KPI och KPIX” i *Konjunkturläget*, januari 2008 och ”Konjunkturinstitutets reporäntebedomning” i *Konjunkturläget*, mars 2008). Med den prognostiserade banan för reporäntan blir inflationen mätt med Riksbankens nya inflationsmått, KPI med fast ränta, 2,0 procent under andra halvåret 2010. Inflationen mätt med KPI blir visserligen något över 2 procent 2010, men bedöms gå mot 2 procent längre fram, när effekterna av tidigare räntehöjningar har klingat av (se diagram 57).

Växelkurser

DOLLARN STABILISERAS MOT EURON

Dollarn har fortsatt att försvagas under första halvåret 2008. I början av juni hade dollarn förlorat ca 26 procent av sitt värde sedan den trendmässiga försvagningen inleddes i början av 2002 (se diagram 58). Mot euron har dollarn sedan årsskiftet försvagats med ca 6,4 procent (se diagram 59)⁵.

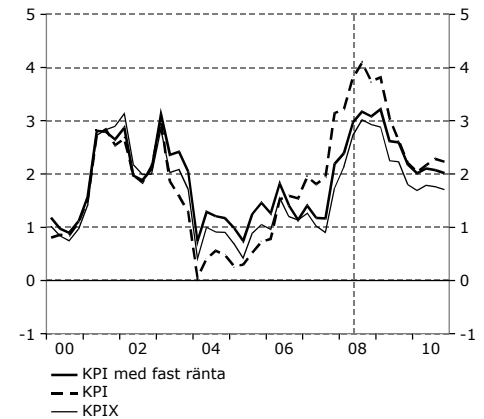
En viktig faktor för dollarns utveckling på längre sikt är det stora amerikanska bytesbalansunderskottet. Även om en allt svagare dollarkurs har bidragit till att minska underskottet till 5,5 procent av BNP det senaste året är underskottet fortfarande inte hållbart på längre sikt. I de flesta scenarier innebär ett mer hållbart bytesbalansunderskott en ytterligare försvagning av dollarn.

Den aktiva valutapolitik som förs av ett antal asiatiska och oljeproducerande länder med stora bytesbalansöverskott har försvårat en marknadsanpassning av dollarns värde gentemot dessa länders valutor. De kinesiska myndigheterna ändrade i mitten av 2005 sin policy något och har sedan dess låtit sin valuta långsamt stärkas mot dollarn. Konjunkturinstitutet förutsätter att ingen större förändring av valutapolitiken äger rum i berörda asiatiska och oljeproducerande länder under prognosperioden. De kinesiska myndigheterna fortsätter att gradvis låta renminbin stärkas mot dollarn men efterfrågan på dollartillgångar upprätthålls i stort sett.

⁵ Växelkurser kännetecknas av stora kortsiktiga variationer. Konjunkturinstitutet analyserar växelkursers utveckling utifrån månadsdata eller motsvarande glidande medeltal för att i möjligaste mån eliminera den kortsiktiga variationen.

Diagram 57 Konsumentpriser

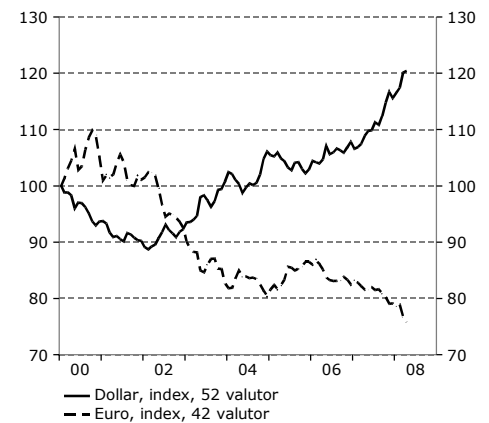
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 58 Effektiva växelkursindex

Index december 1999=100, månadsvärden

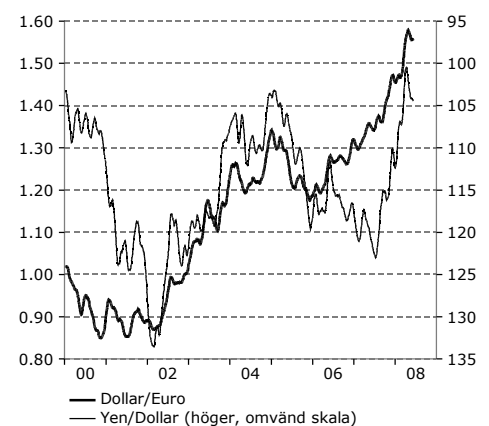

Anm. Ett högre index motsvarar en svagare valuta.

Källa: Bank for International Settlements.

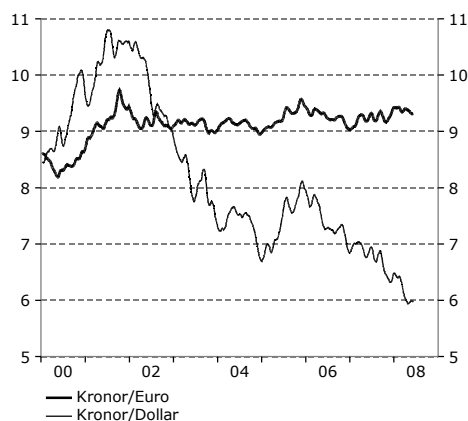
Diagram 59 Bilateral växelkurser

22-dagars glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

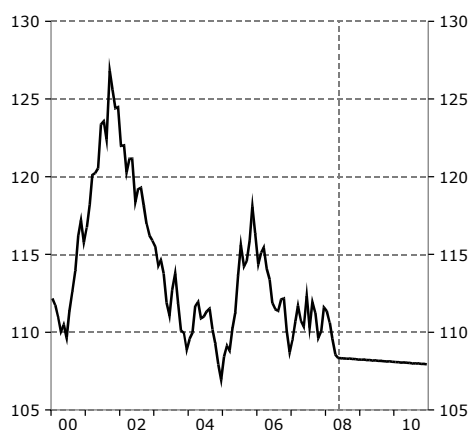
Diagram 60 Bilateral växelkurser
22-dagars glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

Diagram 61 Kronans effektiva växelkurs - KIX

Index 1992-11-18=100, månadsvärden

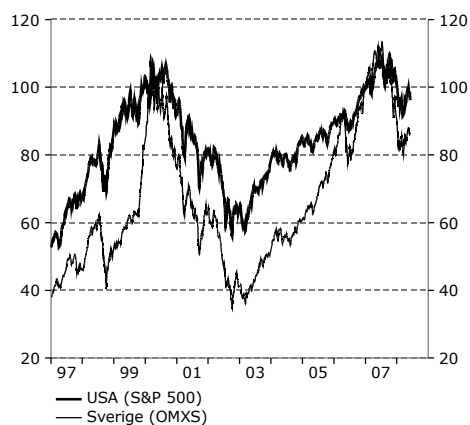

Anm. Ett högre index motsvarar en svagare krona.

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 62 Börsutveckling i USA och Sverige

Index 2006-12-29=100, 5-dagars centrerat glidande medelvärde

Källa: Reuters EcoWin.

Dollarn är för närvarande mycket svag mot euron i ett historiskt perspektiv. På medellång sikt kommer dessutom konjunkturuppgången i USA före konjunkturuppgången i euroområdet. Detta talar för en ökad efterfrågan på dollartillgångar på medellång sikt. Dollarn bedöms därför att stabiliseras, och till och med stärkas något, mot euron under prognosperioden. En euro bedöms kosta 1,52 dollar i slutet av 2010.

KRONAN FORTSÄTTER ATT STÄRKAS

Sedan årsskiftet har kronan, mätt med det effektiva växelkursindexet KIX, stärkts med ca 2,7 procent.

En fundamental variabel som har verkat för att stärka kronans jämviktskurs är Sveriges nettoställning mot omvärlden. Under prognosperioden förväntas nettoställningen förbättras ytterligare vilket bidrar till att jämviktskursen stärks framöver. På lång sikt tenderar kronans marknadsvärde att närma sig jämviktskursen och en del av denna justering sker under prognosperioden.

Mätt med KIX stärks kronan med ca 0,4 procent under prognosperioden. KIX uppgår till 107,9 i slutet av 2010 (se diagram 61). En dollar förväntas då kosta 6,02 kronor och en euro 9,15 kronor.

Aktiemarknaden

FÖRSIKTIG ÅTERHÄMTNING, MEN OSÄKERHETEN FORTFARANDE STOR

Värdet på de större aktiemarknaderna har stabiliserats något de senaste månaderna, men i början av juni har kurserna återigen fallit till följd av en förnyad oro kring finanskrisens omfattning.

I början av 2008 bidrog oro på de finansiella marknaderna till stigande riskpremier och snabbt fallande aktiekurser. I ljuset av de senaste månadernas kursutveckling verkar dock den amerikanska centralbankens agerande, särskilt i samband med den amerikanska banken JP Morgan Chase:s förvärv av den förlusttyngda investmentbanken Bear Stearns i mitten av mars, ha bidragit till att lugna investerare och öka riskbenägenheten.

Nedgången i början av året och den svaga utvecklingen i början av juni gör att värdet på de större börserna är klart lägre än vid årsskiftet. Det amerikanska börsindexet S&P 500 har i början av juni fallit med ca 10 procent sedan årsskiftet. Stockholmsbörsens OMXS-index har fallit med drygt 14 procent under samma period (se diagram 62).

P/E-talet, dvs. kvoten mellan dagens aktiepriser och förväntade vinster, används ibland som en indikator på börsers värdering. Ett P/E-tal som tydligt överstiger sitt historiska genomsnitt kan indikera en övervärdering av börsen och vice versa. Hypotesen att kursnedgången, som påbörjades i juli 2007, skulle vara en

korrigerad av övervärderade aktiemarknader får inte något stöd av P/E-talen, då de sedan några år tillbaka ligger nära eller under sina historiska genomsnitt (se diagram 63).

Volatiliteten på aktiemarknaderna har minskat sedan mitten av mars, men en viss ökning har ägt rum i början av juni. En lägre volatilitet brukar indikera ett bättre klimat på börsen, men de senaste veckornas utveckling tyder på att osäkerheten på världens aktiemarknader fortfarande är omfattande.

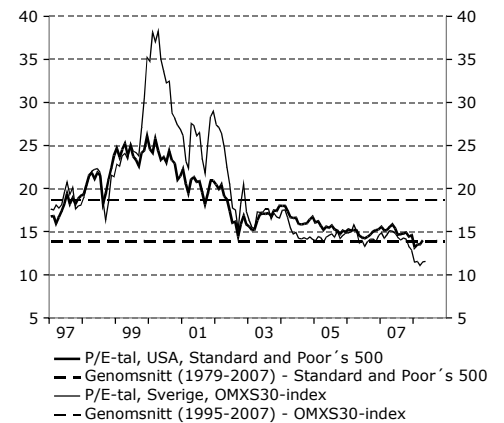
Tabell 5 Räntor och växelkurser vid slutet av respektive år
Månadsgenomsnitt.

	2006	2007	2008	2009	2010
Styrräntor					
Sverige	3,00	4,00	4,50	4,25	4,25
Euroområdet	3,50	4,00	4,50	4,25	4,25
USA	5,25	4,25	2,00	2,00	3,00
Obligationsräntor¹					
Sverige	3,6	4,3	4,4	4,6	4,7
Euroområdet	3,8	4,3	4,4	4,6	4,7
USA	4,6	4,1	4,0	4,3	5,0
Valutakurser					
Kronor/Euro	9,04	9,42	9,28	9,21	9,15
Kronor/Dollar	6,84	6,47	5,99	6,01	6,02
Dollar/Euro	1,32	1,46	1,55	1,53	1,52
Yen/Dollar	117,1	112,1	104,3	104,7	105,0
Euro/Pund	1,49	1,39	1,27	1,29	1,30
TCW-index	123,2	125,8	121,8	121,4	120,9
KIX-index	108,7	111,6	108,3	108,1	107,9

¹ Tioårig statsobligationsränta

Källor: Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

Diagram 63 P/E-tal i USA och Sverige
Månadsvärden

Anm. P/E-tal: aktiepris i förhållande till förväntade vinster 12 månader framåt.

Källor: Prudential Equity Group, LCC, JCF.

BNP och efterfrågan

Den nedgång i BNP-tillväxten som inleddes i slutet av 2006 fortsätter i år. Tillväxten i investeringarna samt i hushållens konsumtion faller och lagerutvecklingen blir betydligt svagare än förra året. Dessutom dämpas varuexporttillväxten markant jämfört med i höstas. År 2009 och 2010 stiger exporttillväxten gradvis i takt med att den internationella konjunkturen stärks. Samtidigt blir finanspolitiken expansiv och tillväxten i hushållens konsumtion tilltar. Sammantaget stiger BNP-tillväxten i kalenderkorrigerade termer från drygt 2 procent per år 2008 och 2009 till knappt 3 procent 2010.

FORTSATT DÄMPNING AV BNP-TILLVÄXTEN I ÅR

Förra året dämpades BNP-tillväxten eftersom en ökad tillväxt i hushållens konsumtion, de fasta bruttoinvesteringarna och lagerinvesteringarna mer än väl motverkades av ett stort negativt bidrag från utrikeshandeln. Det negativa bidraget från utrikeshandeln berodde delvis på att kapacitetsbegränsningar i svensk industri bidrog till att efterfrågan till en ovanligt stor del tillgodosågs av import. BNP-tillväxten minskade från 4,4 procent 2006 till 2,9 procent 2007 i kalenderkorrigerade termer (se diagram 64).

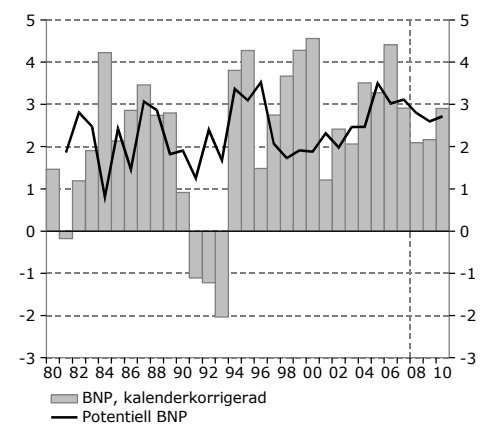
Enligt det preliminära utfallet minskade BNP-tillväxten från 0,7 procent det fjärde kvartalet i fjol till 0,4 procent det första kvartalet i år (se diagram 765). Företagen drog ner på sina lager och offentlig konsumtion minskade. Dessutom utvecklades varuexporten svagare. Däremot steg de fasta bruttoinvesteringarna kraftigt och importen föll.

Tillgänglig information tyder på en fortsatt relativt låg BNP-tillväxt under resten av året. Hushållens förtroendeindikator, CCI, har fortsatt att falla och bl.a. synen på svensk ekonomi och arbetslösheten det närmaste året har blivit mer negativ de senaste månaderna. Även konfidensindikatorn för näringslivet föll tillbaka i maj efter ett par månaders paus i den nedåtgående rörelse som inleddes sommaren 2007. Såväl orderingång som produktionsplaner är betydligt mer dämpade nu än för några månader sedan. Fallen har dock skett från höga nivåer och generellt tycks det ha skett en viss stabilisering efter de stora fallen i höstas.

En anledning till att stämningsläget i industrin har försämrats är avmattningen i omvärldsefterfrågan. Den svagare internationella utvecklingen medför att exporttillväxten förblir relativt dämpad under resten av 2008. Dessutom fortsätter företagen att dra ner sina oönskat stora lager, vilket håller tillbaka BNP-tillväxten (se diagram 66). Tillväxten i hushållens konsumtion stiger visserligen något mot slutet av innevarande år, men uppgången är dämpad. BNP-tillväxten hamnar på igenomsnitt svaga 0,3 procent det tredje och det fjärde kvartalet. Sammantaget

Diagram 64 BNP till marknadspris

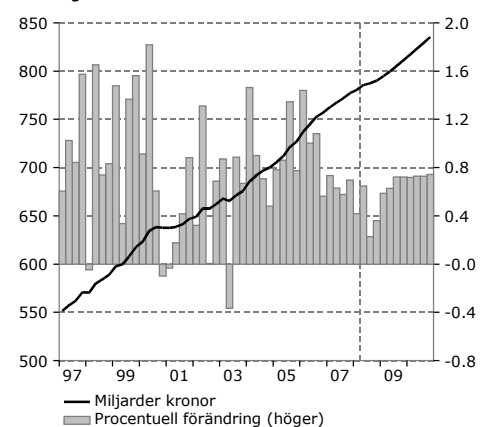
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 65 BNP till marknadspris

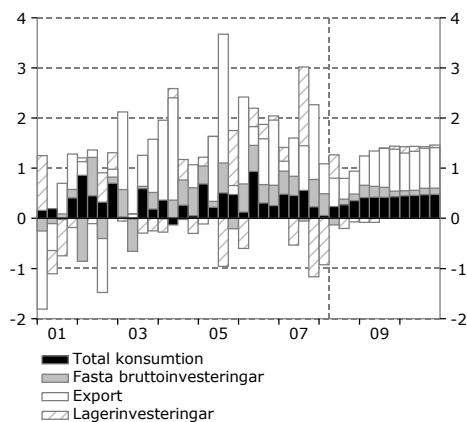
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

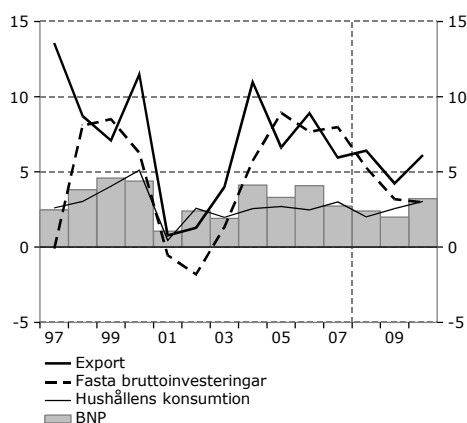
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 66 Bidrag till efterfrågetillväxten

Förändring i procent av BNP föregående kvartal, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 67 BNP och efterfrågan
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

faller BNP-tillväxten helåret 2008 till 2,1 procent i kalenderkorrigerade termer.

FINANSPOLITIKEN GER UNDERSTÖD ÅT KONJUNKTUREN 2009 OCH 2010

Nästa år blir finanspolitiken tydligt expansiv. Offentlig konsumtion och framför allt offentliga investeringar ökar markant. Förväntade skattesänkningar och ökade transfereringar till hushållen bidrar till att disponibelinkomsterna fortsätter att öka i en relativt snabb takt och tillväxten i hushållens konsumtion stiger gradvis. Exporttillväxten ökar något i takt med att den globala efterfrågetillväxten stärks. Samtidigt fortsätter företagen att minska sina lager och dessutom blir investeringstillväxten i näringslivet lägre än 2008.

Sammantaget sker en tydlig ökning av BNP-tillväxten i början av 2009. Från och med det andra halvåret stiger tillväxten ytterligare något till en nivå omkring eller strax över den potentiella tillväxttakten. Trots det innebär den svaga avslutningen på 2008 att BNP-tillväxten för helåret 2009 endast stiger marginellt jämfört med 2008, eller till 2,2 procent i kalenderkorrigerade termer.

Återhämtningen av den internationella konjunkturer medför att exporttillväxten stärks 2010 (se diagram 867). Företagen bedöms vara färdiga med sina lagerneddragningar i slutet av 2010. Dessutom är finanspolitiken expansiv även 2010 och tillväxten i hushållens konsumtion fortsätter att öka gradvis. Konjunkturuppgången är emellertid måttlig då investeringstillväxten fortsätter att falla. Sammantaget ökar BNP med 2,9 procent i kalenderkorrigerade termer 2010. Den faktiska BNP-tillväxten blir 2,4 procent 2008, 2,0 procent 2009 och 3,2 procent 2010.

Det nya sättet att mäta volymutvecklingen i offentlig produktion av individuella tjänster innebär att det uppstår en metodberoende skillnad mellan det preliminära och det definitiva utfallet för offentlig konsumtion (se faktarutan "Prognos på offentlig konsumtion"). Därmed skiljer sig även det preliminära och det definitiva utfallet för BNP. Konjunkturinstitutets prognoser för offentlig konsumtion avser det slutliga utfallet. Vid prognosutvärderingar kommer Konjunkturinstitutet emellertid att utgå ifrån prognoser på det preliminära utfallet för offentlig konsumtion. Enligt detta beräkningssätt skulle BNP under prognosåren öka något långsammare och uppgå till 2,3 procent 2008, 1,9 procent 2009 och 3,0 procent 2010 (se tabell 6).

Tabell 6 Försörjningsbalans

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2007	2007	2008	2009	2010
BNP	3 071	2,7	2,4	2,0	3,2
BNP, kalenderkorrigerad		2,9	2,1	2,2	2,9
BNP inkl. prel. offentlig kons.		2,7	2,3	1,9	3,0
Real BNI per capita		3,3	0,7	1,4	2,7
Hushållens konsumtionsutgifter	1 434	3,0	2,0	2,6	3,0
Offentliga konsumtionsutgifter	797	1,1	0,9	1,0	2,1
Fasta bruttoinvesteringar	582	8,0	5,3	3,2	3,0
Lagerinvesteringar ¹	24	0,7	-0,9	-0,2	0,3
Export	1 609	6,0	6,4	4,2	6,1
Import	1 375	9,7	4,9	4,8	6,4
Total inhemsk efterfrågan	2 836	4,2	1,4	2,1	3,1
Nettoexport ¹	234	-1,1	1,2	0,1	0,4
Bytesbalans ²	258	8,4	8,3	8,2	8,3

¹ Bidrag till BNP-tillväxten.² I procent av BNP, löpande priser.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

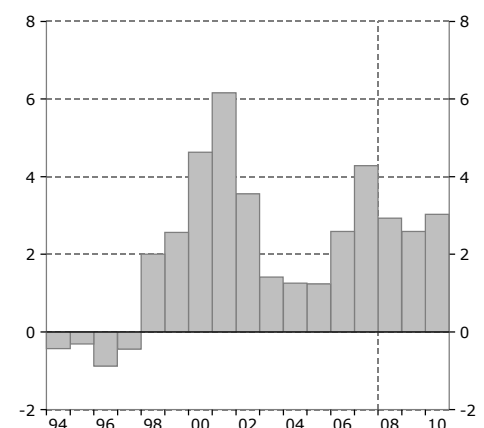
Hushållens konsumtionsutgifter

STARK UTVECKLING AV HUSHÅLLENS REALA INKOMSTER TROTS HÖGA KONSUMENTPRISÖKNINGAR

Tillväxten av hushållens nominella disponibla inkomster är fortsatt stark men konsumentprisökningar håller tillbaka den reala utvecklingen något 2008 och 2009. I år ökar hushållens reala disponibla inkomster med 2,9 procent jämfört med 4,3 procent förra året (se tabell 7 och diagram 68). I likhet med i fjol ökar lönesumman snabbt i år. Därtill ökar transfereringsinkomsterna från den offentliga sektorn. Ålderspensionerna ökar med 7,3 procent, vilket stärker hushållens transfereringsinkomster. Ökningen beror både på att fler blir ålderspensionärer och en relativt hög uppräknings av pensionerna. Trots en stark tillväxt av både löne- och transfereringsinkomster växlar utvecklingen av hushållens reala disponibla inkomster ner 2008 till följd av främst två orsaker. För det första ökar hushållens skatter och avgifter åter efter att ha minskat 2007. Minskningen i fjol berodde huvudsakligen på införandet av jobbskatteavdraget. För det andra stiger konsumentpriserna snabbt 2008, främst till följd av tillfälligt höga livsmedels- och energipriser. Den reala disponibla inkomsten ökar därför betydligt långsammare 2008 än 2007, trots en snabbare ökning av hushållens nominella disponibla inkomst än förra året.

Nästa år ökar hushållens reala disponibla inkomster med 2,6 procent. Ökningstakten av lönesumman växlar ner betydligt till följd av att antalet arbetade timmar i ekonomin ökar svagt. Trots nerväxlingen av lönesummans utveckling hålls hushållens disponibla inkomster uppe av bl.a. fortsatt ökade pensionsutbe-

Diagram 68 Hushållens reala disponibla inkomster
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

talningar. Därtill gör Konjunkturinstitutet bedömningen att finanspolitiken får en expansiv inriktning 2009. Delar av denna expansiva politik, 10 miljarder kronor, antas komma hushållen direkt till del genom skattesänkningar och ökade transfereringsinkomster (se avsnittet ”Budgetpolitiska mål och finanspolitikens inriktning” i kapitlet ”Offentliga finanser och finanspolitik”).

År 2010 ökar hushållens reala disponibla inkomster med 3,0 procent. Även 2010 bedömer Konjunkturinstitutet att finanspolitiken får en expansiv inriktning vilket antas bidra till att hushållens disponibla inkomster växer ungefär 0,5 procentenheter snabbare jämfört med 2009. I nominella termer ökar hushållens disponibla inkomster i stort sett i samma takt som 2009. Tillväxttakten i den reala disponibelinkomsten är emellertid 0,4 procentenheter högre än året innan på grund av att konsumentpriserna ökar långsammare.

Tabell 7 Hushållens inkomster

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring

	2007	2007	2008	2009	2010
Lönesumma	1 236	6,9	6,4	4,9	5,0
Timlön enligt NR ¹		3,1	4,7	4,5	4,2
Arbetade timmar ¹		3,7	1,6	0,4	0,7
Övriga faktorinkomster	271	2,9	2,6	2,4	3,6
Överföringar från offentlig sektor	481	-2,8	3,2	5,0	4,3
Överföringar från privat sektor	65	4,2	3,0	3,0	3,0
Skatter och avgifter	-584	-0,6	2,9	3,4	3,7
Disponibel inkomst	1 468	5,7	5,9	5,0	4,9
Konsumentpris ²		1,3	2,9	2,3	1,8
Real disponibel inkomst		4,3	2,9	2,6	3,0

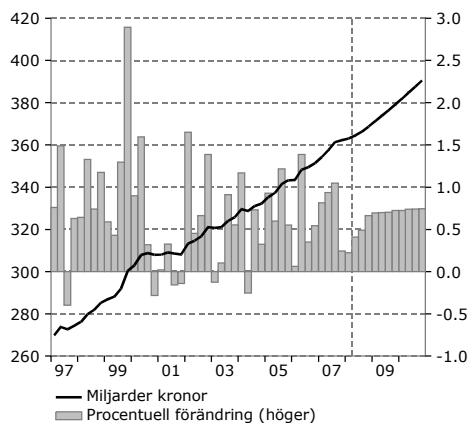
¹ Korrigerade för olika antal arbetsdagar mellan åren.

² Implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 69 Hushållens konsumtion

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FÖRSIKTIGA HUSHÅLL SPARAR HELLRE ÄN KONSUMERAR I NULÄGET

I oroliga tider tenderar hushållen att som en försiktighetsåtgärd öka sparandet och hålla tillbaka konsumtionen. Sannolikt har en sådan fas inletts efter det tredje kvartalet i fjol. Trots att inkomsterna fortfarande ökar relativt starkt drar hushållen tydligt ner på konsumtionstakten. Under de tre första kvartalen i fjol ökade konsumtionen med ca 1 procent per kvartal, medan motsvarande ökning under fjärde kvartalet i fjol och första kvartalet i år bara var ca 0,25 procent per kvartal (se diagram 69).

Fortfarande visar hushållen oro inför framtiden och hushållens konfidensindikator har fallit rejält sedan drygt ett halvår tillbaka (se diagram 70). Till att börja med var det turbulensen på de finansiella marknaderna – vilken startade med bolånekrisen i USA – som var den främsta orsaken till de dämpade förväntningarna. En konkret och omedelbar effekt var att hushållens förmögenhet minskade, främst som effekt av de fallande priser-

na på börsen. Värdet av hushållens aktieinnehav minskade med drygt 140 miljarder kronor under de två sista kvartalen i fjol, enligt Finansräkenskaperna. Från mitten av 2007 till slutet av mars i år har hushållens totala innehav i värdepappersfonder minskat med 110 miljarder kronor, enligt Sparbarometern. Den största delen av dessa minskningar förklaras av rena värdeförluster och bara en liten del beror på att hushållen gjort sig av med aktier och värdepappersfonder.

På senare tid har ytterligare faktorer tillkommit som dämpar hushållens förväntningar. Dels försvagningen av såväl den svenska som den internationella konjunkturen. Dels har de stora och för hushållen lättobserverade prisökningarna på livsmedel och drivmedel drivit upp den upplevda och förväntade inflationen.

FYRA FAKTORER GYNNAR KONSUMTIONEN FRAMÖVER

Hushållens inkomster och framtidstro kommer framför allt att påverkas av fyra faktorer framöver. För det första bedöms osäkerheten på de finansiella marknaderna att klinga av under 2008 och det är troligt att det värsta nu är över. För det andra, även om aktiviteten i den globala ekonomin dämpas tydligt under både 2008 och 2009, handlar det ändå om en relativt grund svacka i konjunkturen. För det tredje antas regeringen föra en expansiv finanspolitik både 2009 och 2010, vilken stärker hushållens disponibla inkomster med 10 miljarder kronor 2009 och ytterligare 11 miljarder kronor 2010. Syftet är att komma närmare överskottsmalet för de offentliga finanserna, som annars skulle överskridas. Därför antas hushållssektorn betrakta effekterna av den expansiva finanspolitiken som permanenta inkomstförstärkningar. För det fjärde bedöms prisuppgången på livsmedel och drivmedel upphöra längre fram i år.

MEN I ÅR ÖKAR KONSUMTIONEN BARA SVAGT

2008 blir ett relativt svagt konsumtionsår och konsumtionen väntas öka med 2,0 procent vilket kan jämföras med genomsnittet de senaste 10 åren på 2,8 procent. Oklarheten i omvärldsbilden består under större delen av 2008 vilket dämpar hushållens förväntningar. Enligt hushållens förtroendeindikator CCI, föll förväntningarna ytterligare i maj till minus 1,1, vilket är en bra bit under genomsnittet de senaste 10 åren på 11,7.

Omsättningsstatistiken för detaljhandeln var riktigt svag i april och omsättningen föll med 1,7 procent jämfört med mars. Men utvecklingen just den månaden är svårbedömd eftersom påsken inföll i mars i år och i april i fjol. Sammantaget ökade omsättningen under årets fyra första månader med 2,9 procent jämfört med samma period i fjol, vilket utgör en halvering av motsvarande ökningstakt helåret 2007. En bidragande orsak till den svaga ökningen för detaljhandeln hittills i år är sannolikt de kraftiga prishöjningarna på livsmedel och bensin, som leder till

Diagram 70 Hushållens förtroendeindikator (CCI)
Nettotal, månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

att konsumtionen tränger ut annan detaljhandelskonsumtion genom att ta en större plats i hushållens budget.

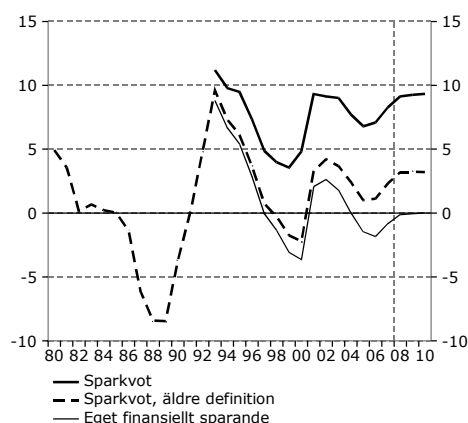
Även om den totala konsumtionen hittills ökat långsamt efter det tredje kvartalet i fjol, är bilden inte enhetligt negativ. Hushållens konsumtionsutgifter utomlands har ökat rejält och under det första kvartalet i år ökade de med 14,6 procent i årstakt. I takt med att åtminstone oron på de finansiella marknaderna klingar av under året, väntas en viss återhämtning för konsumtionstakten under andra halvåret i år (se diagram 69).

BÄTTRE FART PÅ KONSUMTIONEN 2009 OCH 2010

Tendensen mot en gradvis ökning av konsumtionstakten fortsätter under 2009 och 2010. Farhågorna om en djup global lågkonjunktur infrias inte och hushållen väntas bli successivt mer optimistiska. Finanspolitiken ger substantiella och permanenta tillskott till hushållens inkomster och hushållen väntas med viss fördröjning anpassa konsumtionen till den nya inkomstnivån. Konsumtionen ökar därmed med 2,6 procent 2009 och med 3,0 procent 2010 (se tabell 8).

I den äldre definitionen av sparkvoten ingår både eget finansiellt sparande och hushållens reala nettoinvesteringar. De senare domineras av hushållens investeringar i nya småhus minus avskrivningar på hela husstocken. I den nya definitionen av sparkvoten tillkommer det kollektiva sparandet i avtalspensioner. Oavsett vilken av dessa definitioner av sparandet som betraktas, är sparkvoten förhållandevis hög i ett historiskt perspektiv under perioden 2008–2010. Detta skulle kunna tolkas som att det finns en uppåtrisk för konsumtionsprognosen, dvs. konsumtionen skulle kunna öka snabbare. Men hushållens egna finansiella sparande som andel av disponibelinkomsten väntas däremot vara relativt lågt 2008–2010. Visserligen ökar även detta sparande under perioden, men utgångsläget är att det faktiskt varit negativt de senaste tre åren (se diagram 71). Därför bedöms konsumtionsprognosens uppåt- och nedåtrisker vara balanserade.

Diagram 71 Olika mått på sparande
Andel av disponibel inkomst, procent

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 8 Hushållens konsumtionsutgifter

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2007	2007	2008	2009	2010
Konsumtionsutgifter	1 434	3,0	2,0	2,6	3,0
Sällanköpsvaror	289	7,1	2,9	4,4	5,2
Bilar	54	8,0	-6,5	1,9	3,4
Dagligvaror	217	1,1	0,0	0,9	1,2
Övriga varor	51	-1,7	0,6	0,5	1,3
Tjänster exkl. bostad	429	4,3	3,3	3,3	4,1
Bostäder inkl. energi	359	0,4	1,1	0,8	0,9
Konsumtion i utlandet	66	9,3	12,7	7,9	7,8
Avgår: Utlänningars konsumtion i Sverige	78	10,2	4,9	3,8	4,3
Ideella organisationer	48	-1,2	1,9	1,6	1,7
Sparkvot ¹	129	8,3	9,1	9,3	9,3
Sparkvot, äldre definition ¹	34	2,3	3,2	3,2	3,2

¹ Sparande i miljarder kronor, löpande priser respektive sparande i procent av disponibel inkomst. PPM-medlen bokförs numera som sparande i hushållssektorn. I "Sparkvot, äldre definition" ingår varken sparande i avtalspensioner eller PPM-medlen.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Offentliga konsumtionsutgifter

EXPANSIV FINANSPOLITIK LEDER TILL ÖKADE KONSUMTIONSUTGIFTER

Den offentliga konsumtionen växer under samtliga prognosår (se tabell 9).⁶ Ökningen blir särskilt stor 2010 då expansiv finanspolitik antas bidra till relativt kraftigt ökade konsumtionsutgifter (ökningen är dock endast 1,7 procent i kalenderkorrigerade termer).⁷ Som andel av BNP är konsumtionen i princip konstant under prognosperioden.

Tabell 9 Offentliga konsumtionsutgifter

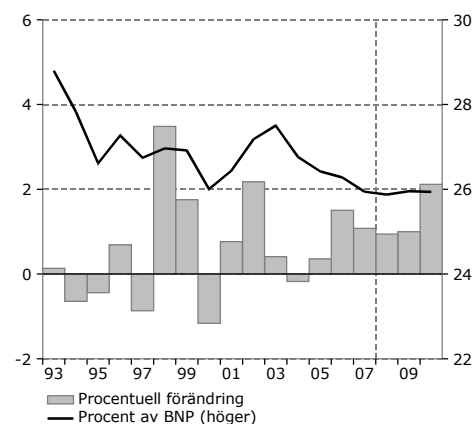
Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2007	2007	2008	2009	2010
Offentliga konsumtionsutgifter	797	1,1	0,9	1,0	2,1
<i>Procent av BNP, löpande priser</i>		25,9	25,9	26,0	25,9
Statlig konsumtion	213	-0,6	-0,8	-0,4	1,0
Kommunsektorns konsumtion	584	1,7	1,6	1,5	2,5

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 72 Offentliga konsumtionsutgifter

Årlig procentuell förändring, fasta priser respektive procent av BNP, löpande priser

Anm. Den fallande konsumtionen 2000 förklaras av att Svenska kyrkan fr.o.m. detta år ingår i hushållssektorn istället för som tidigare i kommunsektorn.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁶ Prognosen på offentlig konsumtion syftar till att förutse det definitiva utfallet i nationalräkenskaperna (se fördjupning "Prognos på offentlig konsumtion").

⁷ Finanspolitiken antas även bli expansiv 2009, se vidare avsnittet "Budgetpolitiska mål och finanspolitikens inriktning".

Ökningen av den offentliga konsumtionen beror framför allt på ökad konsumtion i den kommunala sektorn. Den statliga konsumtionen fortsätter att minska under 2008 och 2009 till följd av bl.a. nerdragningar av anslagen till vissa myndigheter, besparingar på försvaret och avvecklandet av myndigheter. År 2010 ökar dock den statliga konsumtionen åter, vilket förklaras av att antagen expansiv finanspolitik i form av ökade resurser till universitetet, rättsväsendet och vägunderhåll överväger de åtstramande åtgärderna.

Den kommunala konsumtionen ökar under samtliga prognosår. Ökningen är störst i landstingen där konsumtionen ökar med 3,1 procent i år, 1,8 procent 2009 och 3,7 procent 2010. Den ökande konsumtionen förklaras av en stor efterfrågeökning på grund av den åldrande befolkningen och att ökade statsbidrag, till följd av den antagna expansiva finanspolitiken, gör det möjligt för landstingen att i stor utsträckning möta denna ökade efterfrågan även de kommande två åren. Konsumtionen ökar även för kommunerna; 0,8 procent i år, 1,3 procent 2009 och 1,9 procent 2010. Detta förklaras bl.a. av att den antagna expansiva finanspolitiken bedöms innebära ökade statsbidrag riktade till skolan och förskolan. Införandet av Nystartsjobb i offentlig sektor bidrar också till en ökad konsumtion. Att den expansiva finanspolitiken och införandet av nystartsjobb får genomslag på konsumtionen beror i stor utsträckning på antagandet att kommunal produktion påverkas av förändringar av sektorns resursanvändning (se fördjupning ”Prognos på offentlig konsumtion”).

FÖRDJUPNING

Prognos på offentlig konsumtion

Den metod som sedan november 2007 används i nationalräkenskaperna för att mäta volymutvecklingen i offentlig produktion av individuella tjänster innebär att resursanvändningen i offentlig sektor inte kommer att speglas fullt ut i det preliminära utfallet. Detta är en följd av att det preliminära utfallet i huvudsak är en demografisk framskrivning av föregående års utfall. Skillnaderna mellan det preliminära utfallet och det definitiva årsutfallet är potentiellt stor. Eftersom offentlig konsumtion uppgår till drygt 25 procent av BNP kommer eventuella skillnader även att påverka BNP. Därmed blir BNP, enligt det preliminära utfallet, svårare att tolka som mått på den ekonomiska aktiviteten i den svenska ekonomin. En annan konsekvens är att val av metod för att prognostisera offentlig konsumtion måste beaktas vid prognosutvärderingar.

Offentlig produktion består av kollektiva och individuella tjänster, där de senare är tjänster som enskilda individer utnyttjar (t.ex. utbildning och sjukvård). Det mesta som produceras i offentlig sektor konsumeras också av den offentliga sektorn. I begreppet offentlig konsumtion ingår, förutom offentlig produktion, även offentliga tjänster som köps in från näringslivet (t.ex. friskoleundervisning). Volymutvecklingen i offentlig produktion (förädlingsvärdet) av individuella tjänster, vilka utgör ca 60 procent av den offentliga konsumtionen, mäts i nationalräkenskaperna fr.o.m. november 2007 med hjälp av s.k. volymindikatorer (se fördjupning i *Konjunkturläget*, januari 2008, ”Ny metod för att beräkna offentliga sektorns produktion och konsumtion”). Syftet med införandet av den nya metoden är framför allt att bättre kunna fånga produktivitetstillväxten i offentlig sektor.

För att beräkna preliminärt utfall i fasta priser enligt denna metod gör SCB i huvudsak en demografisk framskrivning (prognos) av föregående års utfall.⁸ Det innebär att t.ex. produktionen i skolan mäts genom att den faktiska produktionen föregående år skrivs fram med det prognostiserade antalet elever. I det definitiva årsutfallet mäts det faktiska antalet elever och dessutom kvalitetsjusteras utfallet, vilket innebär att elevernas resultat beaktas.

Följden av metoden är att extra resurser, alternativt besparingar, till produktion av individuella tjänster kan få effekt på volymutvecklingen (prestationer) först i och med det definitiva

⁸ Det preliminära årsutfallet är SCB:s första beräkning av den offentliga konsumtionen och publiceras i början av det efterföljande året.

utfallet.⁹ Den metod som för närvarande används för att beräkna det preliminära utfallet innebär således att förändringar i den ekonomiska aktiviteten i de berörda verksamheterna inte får någon effekt på produktionen utöver vad som i princip följer av den demografiska utvecklingen. En ökning av antalet sysselsatta (eller antalet arbetade timmar) inom dessa tjänster påverkar därmed inte det preliminära utfallet, vilket även implicerar att produktivetsförändringar inte är tolkningsbara i det preliminära utfallet.^{10, 11}

Eftersom Konjunkturinstitutets prognoser för svensk ekonomi även inkluderar en prognos på finanspolitiken och dess inverkan på aktivitetsnivån, blir konsekvensen att prognoser på offentlig konsumtion bör avse det definitiva utfallet (se kapitlet ”Offentliga finanser och finanspolitik”). I de fall då Konjunkturinstitutet bedömer att en expansiv eller åtstramande finanspolitik kommer att föras, alternativt att ekonomiska begränsningar förekommer (t.ex. att balanskravet för kommuner och landsting bedöms bli bindande), kommer Konjunkturinstitutets prognoser i normalfallet inte att sammanfalla med det preliminära utfallet. Konjunkturinstitutets prognoser på offentlig konsumtion baseras på antagandet att produktionen samvarierar med arbetade timmar, även om sambandet inte är strikt (som det var enligt den s.k. kostnadsmetoden som tidigare användes för att beräkna volymutvecklingen i offentlig produktion). En prognos som syftar till att förutse det preliminära utfallet kan med andra ord se annorlunda ut jämfört med den prognos som presenteras i avsnittet ”Offentliga konsumtionsutgifter”. Detta gäller framför allt för den kommunala sektorn eftersom produktionen här till 75 procent består av individuella tjänster.

MINDRE KONSUMTION SÖKNING ENLIGT DET PRELIMINÄRA UTFALLET

För att tydliggöra skillnaderna presenteras i tabell 9 en uppskattning av det preliminära utfallet för den kommunala sektorn för prognosperioden 2008–2010. Även en prognos på hela offentliga sektorn, som inkluderar huvudprognosen (definitivt utfall) för staten, redovisas.¹² Dessutom presenteras det preliminära utfallet

⁹ Inte heller variationer i antalet arbetsdagar mellan åren, s.k. kalendereffekter, fångas upp i det preliminära utfallet eftersom det är det föregående årets faktiska utfall som skrivs fram.

¹⁰ Indirekt kan effekten snarare vara negativ eftersom sysselsättning i offentlig sektor kan tränga ut sysselsättning i näringslivet, vilket i sin tur kan minska produktionen i näringslivet och därmed BNP.

¹¹ Att antalet sysselsatta får effekt på det definitiva utfallet förutsätter att fler anställda ger ökad produktion, till exempel i form av fler godkända elever i skolan.

¹² Prognosen för staten görs huvudsakligen enligt kostnadsmetoden (ca 25 procent av konsumtionen skrivs fram med volymindikatorer i utfallet).

för 2007 och huvudprognosen för den kommunala sektorn respektive för hela den offentliga sektorn.

Tabell 10 Uppskattade offentliga konsumtionsutgifter, enligt olika sätt att prognostisera utfallet

Procentuell förändring, fasta priser

	2007	2008	2009	2010
<i>Uppskattning av preliminärt utfall:</i>				
Offentlig sektor inkl. staten	1,1	0,7	0,6	1,3
Kommunal sektor	1,7	1,3	0,9	1,2
Primärkommunerna	1,0	0,3	0,1	0,1
Landstingen	3,0	3,1	2,4	3,1
<i>Huvudprognos (definitivt utfall):</i>				
Offentlig sektor inkl. staten	1,1	0,9	1,0	2,3
Kommunal sektor	1,7	1,6	1,5	2,5

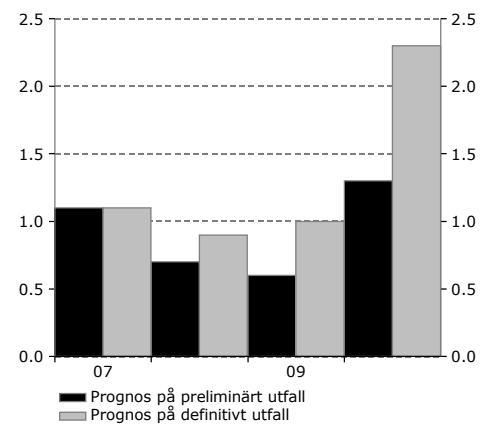
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet. Anm. År 2007 års siffror är det publicerade, preliminära utfallet.

Konsumtionsökningen, enligt det uppskattade preliminära utfallet, är mindre för samtliga prognosår i den kommunala sektorn jämfört med prognosen på det definitiva utfallet (se tabell 9, diagram 74 och diagram 75). Detta förklaras huvudsakligen av att den expansiva finanspolitiken, som verkar genom ökade statsbidrag, möjliggör en konsumtionsökning utöver den demografiskt betingade.¹³

Som beskrivits i denna fördjupning innebär alltså framskrivningsmetoden för det preliminära utfallet att den ekonomiska aktiviteten i offentlig sektor inte kommer att speglas fullt ut i det preliminära utfallet. Eftersom offentlig konsumtion är en stor del av BNP kommer eventuella skillnader mellan det preliminära och det definitiva utfallet även att påverka BNP. Konsekvensen är således att BNP, enligt det preliminära utfallet, blir svårare att tolka som mått på den ekonomiska aktiviteten i ekonomin det året. En annan konsekvens är att val av metod för att prognostisera offentlig konsumtion måste beaktas vid prognosutvärderingar. Konjunkturinstitutet kommer vid prognosutvärdering mot det preliminära utfallet att utgå från en prognos där den prognostiserade BNP-tillväxten är beräknad enligt en uppskattning av det preliminära utfallet för offentlig konsumtion.

Diagram 74 Offentliga konsumtionsutgifter

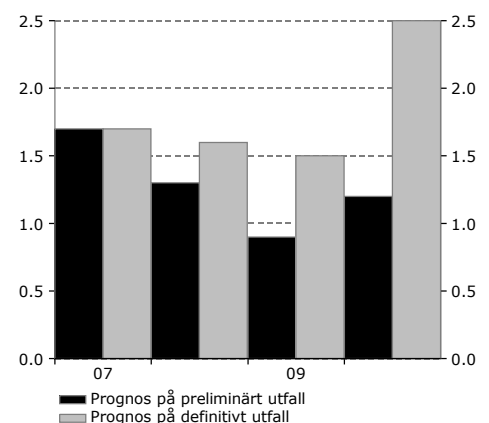
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 75 Kommunsektorns konsumtionsutgifter

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

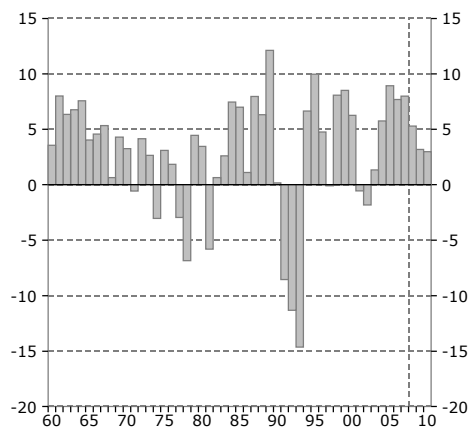
¹³ I Konjunkturinstitutets prognoser tas hänsyn till ekonomiska restriktioner (t.ex. balanskravet), vilket kan innebära att en demografisk framskrivning (enligt det preliminära utfallet) inte tillåts slå igenom i högre konsumtionsutgifter. I detta fall skulle den procentuella volymförändringen vara mindre enligt prognosen på det definitiva utfallet jämfört med prognosen på det preliminära utfallet.

Fasta bruttoinvesteringar

DE FASTA BRUTTOINVESTERINGARNA FORTSÄTTER ATT ÖKA OM ÄN LÅNGSAMMARE

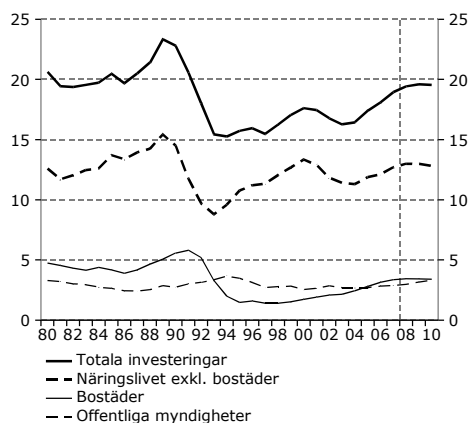
Efter några år av relativt kraftig investeringstillväxt går nu investeringskonjunkturen in i en mognare fas med en mer dämpad investeringstillväxt. De fasta bruttoinvesteringarna fortsatte att öka det första kvartalet 2008, om än i något lugnare takt än fjärde kvartalet 2007. Investeringstillväxten inom näringslivet exklusive bostäder dämpas påtagligt 2008 i jämförelse med 2007. Åren 2009 och 2010 fortsätter inbromsningen. Bostadsinvesteringarna växer också långsammare 2008 och 2009. År 2010 bedöms dock bostadsinvesteringarnas tillväxt åter tillta. De offentliga myndigheternas investeringar ökar snabbt under hela prognosperioden. Sammantaget bedöms de fasta bruttoinvesteringarna öka med 5,3 procent 2008, vilket är en dämpning av tillväxten i jämförelse med 2007. Därefter sker en ytterligare inbromsning och investeringarna ökar med 3,2 och 3,0 procent 2009 respektive 2010 (diagram 76 och tabell 11)

Diagram 76 Fasta bruttoinvesteringar
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 77 Investeringar
Procent av BNP, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FINANSORON HAR INTE PÅTAGLIGT FÖRSÄMRAT FÖRETAGENS FINANSIERINGSMÖJLIGHETER

Den globala finansorn har i många länder gjort finansinstituten mer restriktiva i sin utlåning. Detta har bl.a. medfört att finansinstituten lånar ut till en mindre andel av den totala köpeskillingen för investeringsobjektet än vad de tidigare gjorde. I vilken utsträckning detta sker i Sverige är dock svårt att bedöma. Samtidigt har finansieringskostnaden för företag ökat genom att vissa räntor justerats upp på grund av att riskpremien ökat. Dock är den samlade bedömningen att den finansiella oron genom restriktivare utlåning eller genom de höjda räntorna inte fått något större genomslag på investeringarna. Att effekterna inte är större beror på att företagen under flera år genererat höga vinster och därigenom i stor utsträckning själva kan finansiera sina investeringar. Konjunkturbarometern ger stöd till denna bild då en mycket liten andel av företagen anger att det främsta hindret för företagets produktion är finansiella restriktioner.

INVESTERINGSKVOTEN ÖKAR

De totala fasta bruttoinvesteringarna planar under prognosperioden ut på en nivå på ca 19,5 procent av BNP (se diagram 77). Den genomsnittliga investeringsandelen under det första decenniet på 2000-talet hamnar därmed på knappt 18 procent. Detta är en lägre andel av BNP än genomsnittet för 1980-talet på 20,4 procent men något högre än för 1990-talet då genomsnittet var 17,2 procent. Den genomsnittliga investeringsandelen för

näringslivets investeringar exklusive bostäder under det första decenniet på 2000 talet uppgår till 12,4 procent, vilket är något lägre än i euroområdet men högre än i USA.

Tabell 11 Fasta bruttoinvesteringar

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2007	2007	2008	2009	2010
Industrin	98	9,8	5,0	1,9	1,7
Övriga varubranscher	75	8,9	8,8	2,8	2,4
Tjänster exkl. bostäder	217	8,4	5,4	3,3	2,4
Bostäder	103	8,7	2,9	0,3	1,3
Näringslivet	493	8,8	5,3	2,3	2,1
Offentliga myndigheter	89	3,3	5,0	7,9	7,9
Investeringar	582	8,0	5,3	3,2	3,0

Anm. Övriga varubranscher innehåller jord- och skogsbruk, fiske-, el-, gas-, värme- och vattenförsörjning samt byggverksamhet (SNI 01, 02, 05, 40, 41 och 45).

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

FORTSATT BREDD I INDUSTRIINVESTERINGARNA

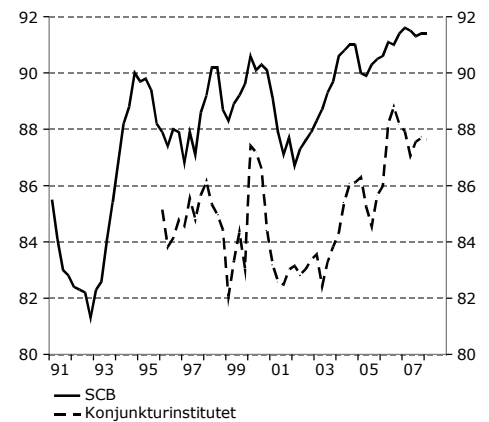
Enligt den senaste investeringsenkäten från SCB planerar de flesta industribranscher för fortsatt ökade investeringar 2008. De mest expansiva investeringsplanerna finns främst inom gruv- och maskinindustrin samt hos metallverken.

Det höga kapacitetsutnyttjandet i industrin är en stark bidragande orsak till de senaste årens höga investeringstillväxt. Enligt SCB:s mått har kapacitetsutnyttjandet legat över 90 procent de senaste 11 kvartalerna. Kapacitetsutnyttjandet första kvartalet 2008 ligger enligt SCB:s mått endast 0,2 procentenheter under toppnoteringen 91,6 procent första kvartalet 2007 (se diagram 78). Andelen företag som anger brist på maskin- och anläggningsskapacitet som det främsta hindret för ökad produktion har enligt Konjunkturbarometern successivt minskat sedan andra kvartalet 2007, men ligger fortfarande på en hög nivå (se diagram 79). Detta stödjer bedömningen att produktionskapaciteten byggs ut i så stor omfattning att kapacitetsutnyttjandet sjunker ytterligare framöver.

Andelen företag inom industrin som i Konjunkturbarometern uppger att de planerar öka sin produktion växte åter första kvartalet 2008 efter det relativt kraftiga fallet fjärde kvartalet 2007. Företagens planer för ökad produktion ser alltså relativt starka ut i ett historiskt perspektiv (se diagram 79). Detsamma gäller för lönsamhetsomdömet som fortfarande är förhållandevis starkt trots att omdömet successivt dämpats sedan toppnoteringen första kvartalet 2007.

Industrins bygginvesteringar ökade kraftigt 2007. Tillväxten bedöms fortsätta i än högre takt 2008 för att dämpas under 2009 och 2010. Bygginvesteringarnas relativt kraftiga ökning betyder att industrin även bygger ut sin kapacitet i form av industrilokaler.

Diagram 78 Industrins kapacitetsutnyttjande
Procent, säsongrensade kvartalsvärden

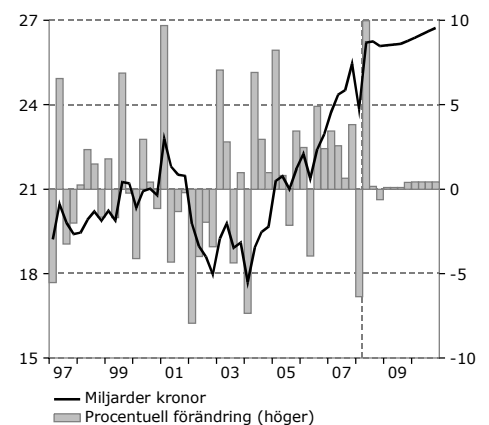
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 79 Hinder för företagens produktion samt planer för produktionskapaciteten
Tillverkningsindustri, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

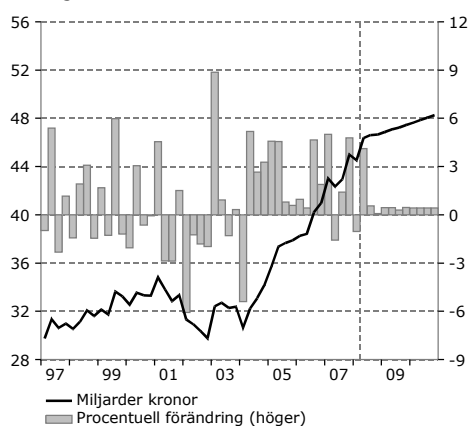
Diagram 80 Industrins investeringar
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 81 Varubranschernas investeringar

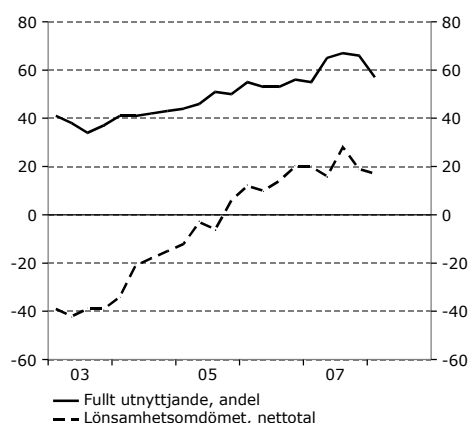
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 82 Fullt utnyttjande av resurser och lönsamhetsomdömet

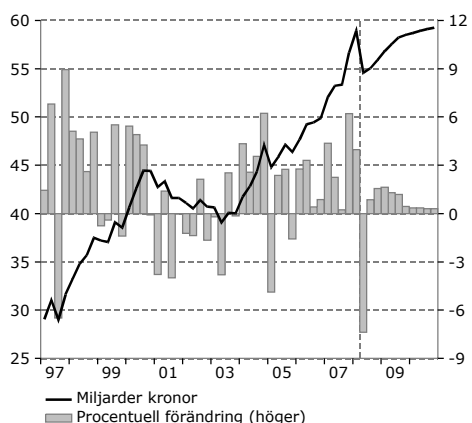
Privata tjänstebanscher, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 83 Tjänstebanscherernas investeringar

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Exklusive bostäder, fartyg och flygplan.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Trots negativ tillväxt det första kvartalet för industrins maskininvesteringar bedöms dessa öka med ca 4 procent 2008. Detta är dock en markant dämpning i jämförelse med 2007. Åren 2009 och 2010 dämpas maskininvesteringarnas tillväxt ytterligare i takt med att kapacitetsutnyttjandet sjunker.

Sammantaget bedöms industrins investeringar öka med 5,0 procent 2008 och med 1,9 respektive 1,7 procent 2009 och 2010 (se diagram 80 och tabell 11).

DE ÖVRIGA VARUBRANSCHERNAS

INVESTERINGSUTVECKLING DRIVS AV ENERGISEKTORN

Inom de övriga varubranscherna är det energisektorns anläggningsinvesteringar som ökar starkt. Investeringar görs bl.a. för att höja leveranssäkerheten av el¹⁴ och att öka produktionen av förnyelsebar el, främst vindkraft. Men även investeringar inom vattenkraft och kärnkraft görs. Inom vattenkraften förnyas bl.a. kraftstationerna och inom kärnkraftverken sker moderniseringar i syfte att säkerhetsställa miljö- och säkerhetskrav. Energibranschens investeringar bedöms öka med ca 15 procent 2008. Därefter dämpas tillväxttakten relativt kraftigt. Trots att utvecklingen dämpas är investeringarna på en hög nivå 2009 och 2010. Tillväxten i byggindustrins investeringar, som varit stark några år, kommer i det närmaste att avstanna i år. Sammantaget ökar de övriga varubranschernas investeringar med ca 9 procent 2008 och med ca 3 respektive ca 2,5 procent 2009 och 2010 (se diagram 81).

DÄMPAD INVESTERINGSUTVECKLING INOM

TJÄNSTEBRANSCHERNA

Stämningläget i tjänstebanschererna har enligt Konjunkturbarometern dämpats under 2008, om än inte dramatiskt. Andelen företag inom de privata tjänstebanschererna som utnyttjar sina resurser för fullt har minskat något sedan slutet av 2007, men andelen är ändå fortsatt hög (se diagram 82). Företagens bedömning av efterfrågan på 6 månaders sikt har försvagats något de senaste kvartalen. Lönsamhetsomdömet för de privata tjänstebanschererna är fortsatt förhållandevis högt även om omdömet gått ner de senaste kvartalen (se diagram 82). Därtill visar den av Konjunkturinstitutet bedömda investeringsenkäten från SCB att investeringstillväxten i tjänstebanschererna kommer att bromsa in 2008. Bygginvesteringarna inom tjänstebanschererna exklusive bostäder bedöms dock fortsätta växa relativt starkt 2008 för att dämpas 2009 och 2010. Investeringarna sker nu på relativt bred front i landet och drivs framför allt av investeringar i hotell, köpcentra och arenor.

Sammantaget bedöms investeringarna inom tjänstebanschererna exklusive bostäder växa med 5,4 procent 2008 och med

¹⁴ Innefattar bland annat att ersätta luftkablar med nedgrävda kablar.

3,3 respektive 2,4 procent 2009 och 2010 (se diagram 83 och tabell 11). Detta innebär att kapacitetsutnyttjandet sjunker 2008 och 2009 för att åter öka något 2010 (se diagram 84).

BOSTADSVINVESTERINGARNA PLANAR UT PÅ EN HÖG NIVÅ

De senaste 10 åren har konjunkturen för bostadsbyggandet varit mycket stark och bostadsinvesteringarna har ökat med nära 10 procent per år. I fjol dämpades ökningstakten tydligt under andra halvåret, men bostadsinvesteringarna för helåret 2007 ökade ändå med 8,7 procent. Framöver väntas bostadsinvesteringarna plana ut på en hög nivå varför ökningstakten blir betydligt lägre (se diagram 85). I år ökar bostadsinvesteringarna med 2,9 procent och 2009 och 2010 med 0,3 respektive 1,3 procent.

Efterfrågan på bostäder förväntas vara relativt hög de närmaste 4–5 åren. Dels kommer de stora ungdomskullarna födda runt 1990 ut på bostadsmarknaden för att skaffa sitt första egna boende, dels ökade invandringen mycket kraftigt både 2006 och 2007. Bostadsproduktionen har dock numera nått sådana nivåer att den relativt väl klarar att tillgodose denna högre efterfrågan.

ALLT FLER SIGNALER OM LÄGRE ÖKNINGSTAKT FÖR BOSTADSBYGGANDET

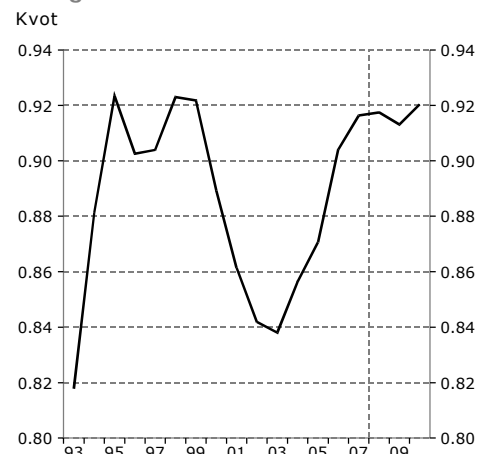
I Konjunkturbarometern för maj svarade 90 procent av de bostadsbyggande företagen att produktionen väntas vara oförändrad den närmaste tiden. Samtidigt anser 46 procent av företagen att orderstocken i nuläget är förhållandevis stor medan 50 procent anser att den är lagom stor.

Statistiken över antalet beviljade bygglov för bostadslägenheter under det första kvartalet i år var i stort sett oförändrad jämfört med första kvartalet i fjol, medan den bostadsarea som byggloven avser ökade med ca 6–7 procent. Statistiken över antalet påbörjade lägenheter ökade marginellt för lägenheter i småhus men minskade däremot kraftigt med ca 20 procent för lägenheter i flerbostadshus under det första kvartalet i år jämfört med samma kvartal i fjol (se diagram 86). Men inrapporteringen till statistiken över både bygglov och påbörjade lägenheter släpar efter kraftigt och revideringarna i efterhand är både stora och varierande. Bostadsinvesteringarna i nybyggnation bedöms minska med 1,3 procent i år och med 6 procent nästa år. Ombyggnadsinvesteringarna fortsätter dock att öka i ungefär samma takt som tidigare. Sammantaget ökar de totala bostadsinvesteringarna hela perioden 2008–2010, om än bara marginellt.

FORTSATT HÖGA OFFENTLIGA INVESTERINGAR

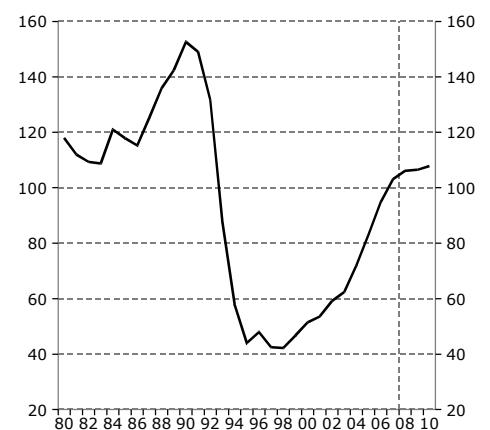
De statliga investeringarna ökar i år till följd av ökade anslag till väg- och baninvesteringar i årets statsbudget. År 2009 och 2010 ökar de statliga investeringarna kraftigt då expansiv finanspolitik bedöms medföra ytterligare infrastruktursatsningar (se avsnittet ”Offentliga finanser”).

Diagram 84 Tjänstebranschernas kapacitetsutnyttjande exkl. finans- och fastighetsverksamhet

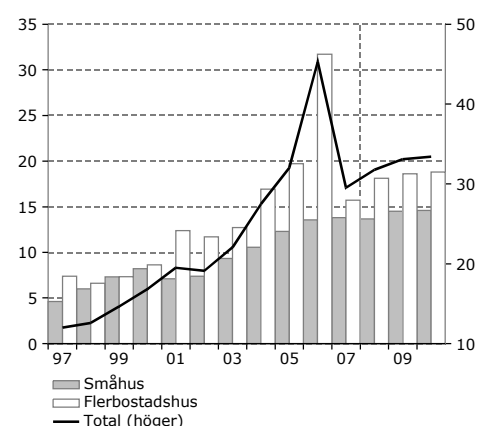
Anm. Förädlingsvärde/kapitalstock.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 85 Investeringar i bostäder
Miljarder kronor, fasta priser

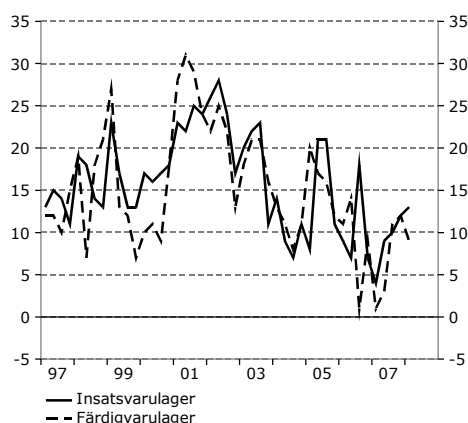
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 86 Påbörjade lägenheter
Tusental

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

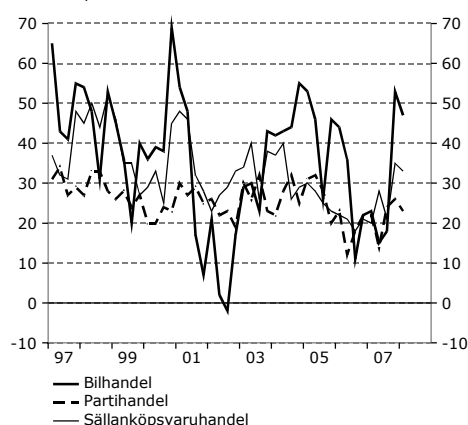
Diagram 87 Lageromdömen i industrin
Nettotal, kvartalsvärden

Anm. Högre netttotal innebär att fler företag är missnöjda med för stora lager.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 88 Lageromdöme i handeln
Nettotal, kvartalsvärden

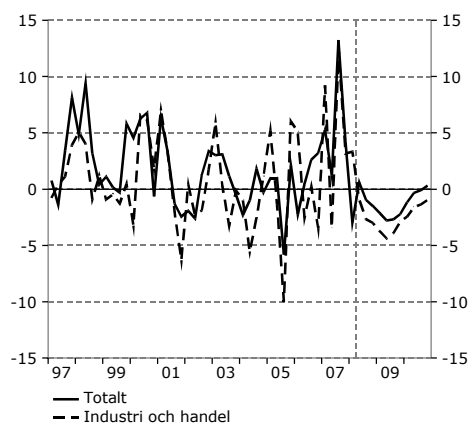

Anm. Högre netttotal innebär att fler företag är missnöjda med för stora lager.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 89 Lagerförändring

Miljarder kronor, fasta priser, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Även de kommunala investeringarna ökar under samtliga prognosår. År 2008 leder den goda ekonomin i den kommunala sektorn till att tidigare uppskjutna investeringar genomförs. År 2009 och 2010 använder kommunerna delvis ökade statsbidrag, som är en följd av den antagna expansiva finanspolitiken, till investeringar. Sammantaget ökar de offentliga investeringarna med 5,0 procent 2008, 7,9 procent 2009 och 7,9 procent 2010. De kommunala investeringarna ökar även som andel av BNP.

Lager

LAGREN I INDUSTRIEN DRAS KRAFTIGT NER I ÅR EFTER FJOLÅRETS STORA UPPBYGGNAD

Den stora lageruppbyggnaden i industrin fortsatte oväntat även det fjärde kvartalet i fjol. Uppbyggnaden 2007 berodde dels på svagare efterfrågeutveckling än förväntat och dels på att produktionsstörningar medförde ökade insatsvarulager. Lageromdömen för insats- och färdigvarulager i Konjunkturbarometern tyder på att fler företag uppfattar sina lagerstockar som för stora (se diagram 87). Även handelns lager ökade oväntat under fjärde kvartalet i fjol. Denna ökning speglas i handelns lageromdöme som försköts mera markant i negativ riktning (se diagram 88). För helåret 2007 ökade lagren i industrin och handeln med 20,8 miljarder kronor i fasta priser. Till viss del hölls den totala lagerökningen i ekonomin tillbaka av en förhållandevis svag ökning av lagren av växande skog.¹⁵ Sammantaget uppskattas lagren i hela ekonomin 2007 ha ökat med motsvarande 24,1 miljarder kronor i fasta priser. Eftersom lagren bara ökade med 1,3 miljarder kronor 2006 blev lageromslaget betydande i fjol och bidrog med motsvarande 0,7 procentenheter till BNP-tillväxten (se tabell 12).

Det första kvartalet i år minskade lagren i industrin i säsong- och kalenderkorrigerade termer. Däremot fortsatte lagren i handeln att öka, bl.a. inom bilhandeln och beklädnadshandeln. Även under resten av året väntas lagren i industrin att minska då företagen vill dra ner på sina för stora lager som byggdes upp i fjol. Från det tredje kvartalet minskar även lagren i handeln. Vidare antas lagren öka långsammare än produktionen.¹⁶ Samtidigt kommer ökningen av lagren av växande skog i år att normaliseras och bli något högre än i fjol. Den sammantagna effekten av lagerminskningen i industrin och handeln, å ena sidan, och ökningen av skogslagren, å andra sidan, blir att lagren i hela ekonomin minskar med 4,4 miljarder kronor. Lagerbidraget till BNP-tillväxten blir -0,9 procentenheter.

¹⁵ Ökningen i skogslagren 2007 påverkades delvis av stormen Per i januari.

¹⁶ Industrins och handelns lager sjunker trendmässigt över tiden, i förhållande till industriproduktionen respektive konsumentefterfrågan, bl.a. på grund av effektivare transporter och ökad användning av datateknologi.

Industrin och handeln bedöms inte kunna reducera sina lager i särskilt snabb takt, varför fortsatta lagerneddragningar i dessa sektorer är att vänta nästa år (se diagram 89). År 2009 minskar lagren i ekonomin totalt sett med 9,7 miljarder kronor och lagerutvecklingens bidrag till BNP blir -0,2 procentenheter. År 2010 väntas lagren i ekonomi närma sig en jämvikt¹⁷ vilket innebär en minskning med 0,5 miljarder kronor. Detta bidrar till BNP-tillväxten med 0,3 procentenheter.

Tabell 12 Förändring i lager och bidrag till BNP

Miljarder kronor, fasta priser respektive procentenheter

	2007	2008	2009	2010
Industrins insatsvaror	4,6	-10,2	-11,6	-8,8
Industrins varor i arbete och färdigvaror	11,0	-4,4	-5,4	-3,8
Handelslager	5,2	5,7	-3,6	1,1
Skogslager	5,3	4,4	10,0	10,0
Övriga lager	-2,0	-0,0	0,9	0,9
<i>Summa förändring i lager</i>	<i>24,1</i>	<i>-4,4</i>	<i>-9,7</i>	<i>-0,5</i>
Lageromslag	19,8	-28,5	-5,3	9,2
Bidrag till BNP-tillväxten	0,7	-0,9	-0,2	0,3

Anm 1. *Skogslagren* ökar vanligtvis varje år eftersom tillväxten i skogen överstiger avverkningen. *Övriga lager* är i synnerhet bränslelager i el- och gasindustri samt värdeföremål. *Lageromslaget* är årets lagerändring minus föregående års lagerändring.

Anm 2. *Bidrag till BNP-tillväxten*. Om lagren exempelvis ökar mer än föregående år, dvs. om lageromslaget är positivt, så registreras denna förändring i nationalräkenskaperna som ett positivt lagerbidrag till BNP-tillväxten. Nettoeffekten på BNP-tillväxten är dock normalt lägre eftersom en stor del av lagerökningen importeras (den omvända effekten på BNP gäller om lagerbidraget är negativt).

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

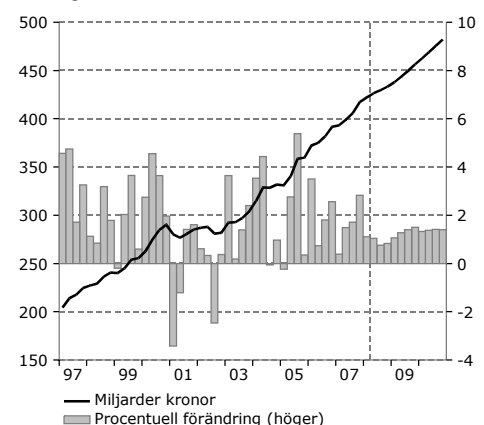
Export

TILLFÄLLIGT SVAGARE EXPORTUTVECKLING

Exportutvecklingen dämpas tillfälligt när den internationella tillväxten bromsar in (se diagram 90). Inom OECD, som tar emot drygt 80 procent av svensk export, minskar BNP-tillväxten från i genomsnitt ca 3 procent per år 2004–2007 till strax under 2 procent 2008 och 2009. Den lägre tillväxten beror framför allt på en cyklisk avmattning. Efterfrågan hålls dessutom tillbaka av höga råvarupriser och en svag utveckling på bostadsmarknaden i flera länder, samt i någon mån fortsatt oro på de finansiella marknaderna. Mest märkbar är konjunkturförsvagningen i USA där resursutnyttjandet sjunker påtagligt. En fortsatt stark ekonomisk utveckling i tillväxtekonomierna gör dock att den globala BNP-tillväxten hålls uppe. År 2010 växer global BNP åter snabbare när utvecklingen framför allt i USA, men även i EU, åter tar fart (se kapitlet ”Internationell konjunkturutveckling”).

Diagram 90 Export

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

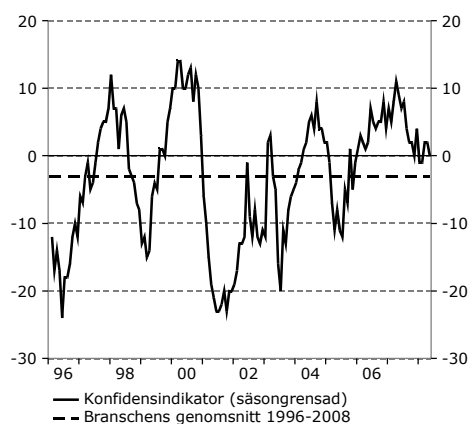

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

¹⁷ Med jämvikt menas den långsiktigt trendmässiga lagernivån.

Diagram 91 Konfidensindikator för tillverkningsindustrin

Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 92 Exportordergång, industrin

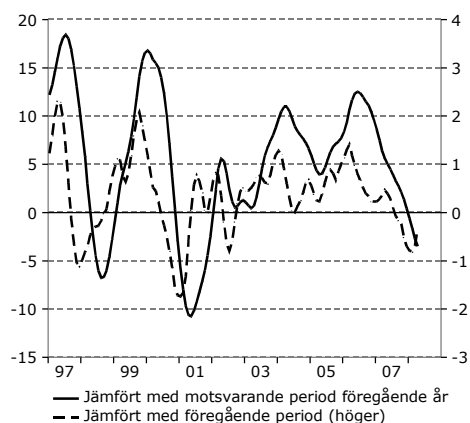
Nettotal, säsongrensade månadsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 93 Exportordergång, industrin

Årlig procentuell förändring respektive procentuell förändring, månadsvärden, trend

Källa: SCB.

I olika företagsrapporter och i Konjunkturbarometern fortsätter dock företagen att ange att marknadsläget är förhållandevis gott. Kapacitetsutnyttjandet är också fortsatt högt enligt såväl Konjunkturbarometern som SCB. Konfidensindikatorn¹⁸ för tillverkningsindustrin ligger kvar något över sitt historiska genomsnitt, men har försämrats betydligt sedan toppläget våren 2007 (se diagram 91). Försämringen beror på en svag ordergång det senaste halvåret (se diagram 92 och diagram 93). I synnerhet inom insatsvaruindustrin, men även inom investeringsvaruindustrin, pekar företagen på att exportmarknaden inte är lika stark som tidigare.

Den svenska exportmarknadens tillväxt har successivt dämpats. I linje med bedömningen för global BNP-utveckling förutses dock marknaden för svensk export gradvis växa starkare fr.o.m. början av nästa år. Utvecklingen innebär dock att marknaden för helåret 2009 växer något långsammare än den gör i år. År 2010 däremot bedöms marknaden växa något snabbare (se diagram 94), och i linje med sitt historiska genomsnitt.

Sammantaget bedöms exporten öka med 6,4 procent i år och med 4,2 procent 2009. År 2010 växer sedan exporten med ytterligare 6,1 procent (se tabell 13). För denna tillväxt krävs sannolikt att ordergången relativt snart vänder upp och utvecklas starkare. I annat fall kommer orderstockarna gradvis att urholkas (se diagram 95) och exportutvecklingen får ett svagare förlopp än vad som här förutses. Dessutom finns en viss risk för att den snabba dollarförsvagningen får större negativa följder för exporten än vad som antagits i prognosen.

Tabell 13 Export

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2007	2007	2008	2009	2010
Export av varor	1 156	3,0	5,6	3,3	5,5
Varav: Bearbetade varor	950	3,9	5,2	3,6	5,9
Råvaror	203	-1,1	7,1	1,8	3,9
Export av tjänster	453	14,1	8,5	6,6	7,6
Export	1 609	6,0	6,4	4,2	6,1

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

VARUEXPORTEM SAKTAR IN OCH TAR NY FART

Varuexporten utvecklades starkt andra halvåret 2007, men i år bromsar tillväxten in till följd av en svag orderutveckling. Företagens orderstock är dock fortfarande relativt stor och inom många branscher är leveranstiderna långa. Prognosen bygger likväl på att ordergången åter utvecklas starkare när globala tillväxten vänder upp. Gradvis kommer då varuexporten att växa snabbare (se diagram 96).

¹⁸ Sammanvägning i Konjunkturbarometern av företagens svar på frågor om synen på inläggande orderstock, storleken på sina färdigvarulager, samt vad man tror om produktionsutvecklingen den närmaste perioden.

Investeringarna inom OECD tar åter fart nästa år efter en tillfällig försvagning i år. Samtidigt fortsätter tillväxtekonomierna att investera i hög takt. Detta gör att efterfrågeläget för såväl maskin- som elektroindustrin bedöms bli fortsatt starkt under hela prognosperioden.

Efterfrågan på metaller är starkt kopplad till investeringskonjunkturen. Enligt en färsk prognos från IISI¹⁹ fortsätter efterfrågan på stål att öka med över 6 procent både i år och nästa år. För såväl stål- som metallverken är således förutsättningarna gynnsamma. Därmed är förutsättningarna fortsatt mycket gynnsamma även för malmproducenterna. Exempelvis kommer LKAB att kunna sälja all sin produktion under hela prognosperioden.

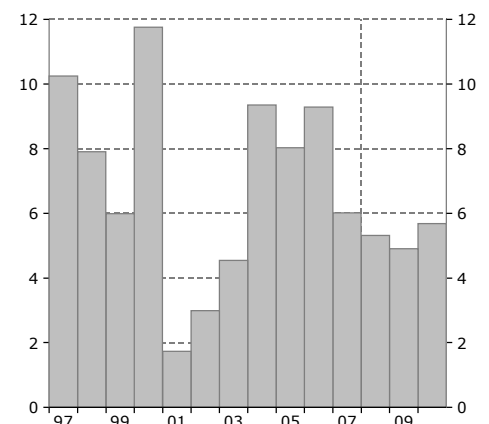
Lastbilstillverkarnas orderböcker är välfyllda. Efterfrågan på transporttjänster i Europa utvecklas starkt, framför allt i de östra delarna. Investeringar, främst hos underleverantörerna, har gjort det möjligt att öka produktionstakten. Personbilsmarknaden är däremot präglad av hård konkurrens och överkapacitet även fortsättningsvis. Samtidigt har den svagare dollarn slagit hårt mot branschens lönsamhet och planer på produktionsminskningar i Sverige börjar dyka upp.

Exporten av teleprodukter bedöms åter öka snabbare efter fjolårets svaga utveckling. En viss konsolidering äger dock rum bland teleoperatörer, vilket begränsar tillväxten något på kort sikt. På lite längre sikt är dock förutsättningarna för denna bransch mycket goda även om konkurrensen tenderar att hårdna.

Marknadsläget för många pappersbruk är ansträngt till följd av kostnadsökningar och tilltagande konkurrens på världsmarknaden, vilket har lett till att ett antal pappersbruk har lagts ner både i Sverige och utomlands. I år antas exporten av papper bli närmast oförändrad medan minskad produktionskapacitet gör att exporten minskar 2009. En starkare internationell konjunktur gör sedan att exporten ökar något 2010. Exporten av pappersmassa ökar i år, men minskar nästa år till följd av produktionsneddragningar. Stormfällningar i Centraleuropa med överproduktion som följd, samtidigt som byggmarknaden i Europa försvagades, medförde att konjunkturen för sågverken tvärvände ifjol. Lagren av sågade trävaror steg hos såväl producenter som köpare. Trävaruexporten sjönk kraftigt och fortsätter att minska i år. År 2009 och 2010 ökar den åter när lagren betats av och byggandet i Europa tar ny fart.

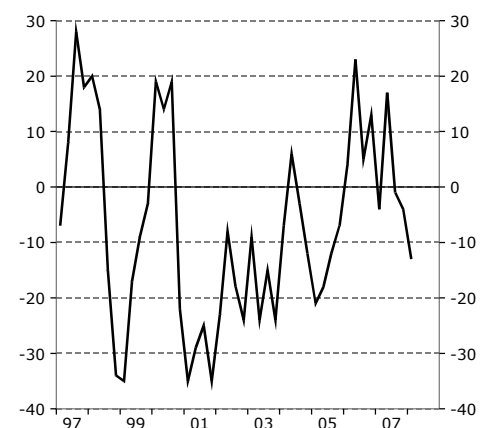
Exporten av petroleumprodukter ökar betydligt i år när produktionen stiger efter fjolårets underhållsstopp och produktionsstörningar. Nästa år och 2010 antas denna export fortsätta att öka, men endast i mindre utsträckning.

Diagram 94 Världsmarknadstillväxt
Årlig procentuell förändring

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

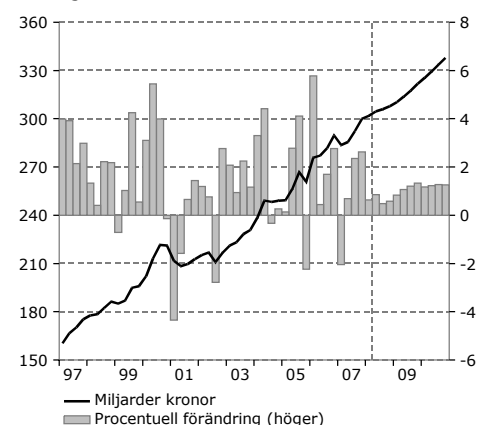
Diagram 95 Exportorderstock, industrins omdöme
Nettotal, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 96 Export av varor

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

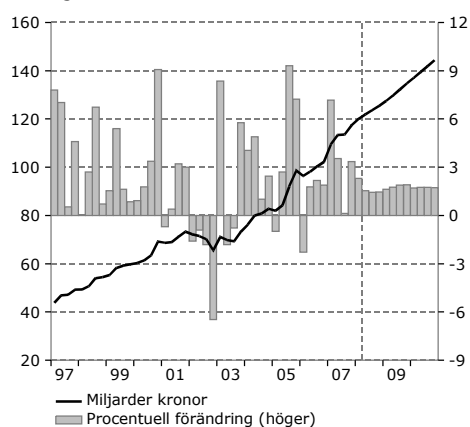

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

¹⁹ International Iron and Steel Institute

Diagram 97 Export av tjänster

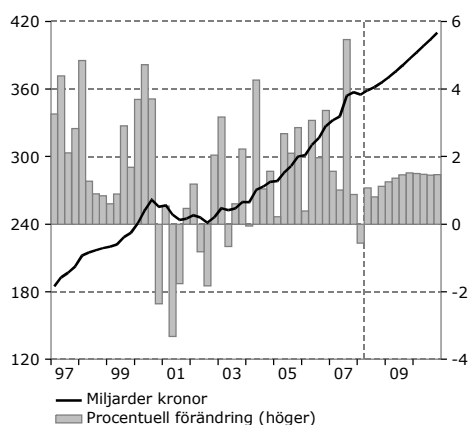
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 98 Import

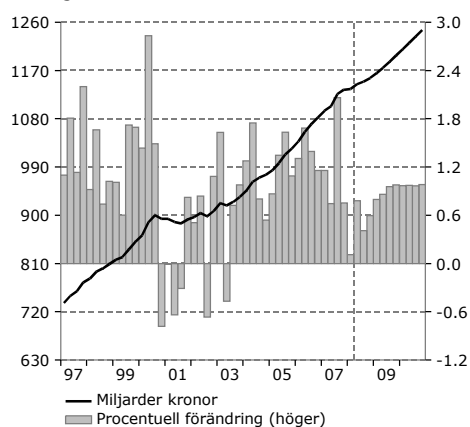
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 99 Efterfrågan

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. Inhemsk konsumtion och investering samt export.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

TJÄNSTEXPORTEN FORTSÄTTER ATT UTVECKLAS STARKT

Exporten av tjänster fortsätter att växa snabbt under prognosperioden även om utvecklingen dämpas något jämfört med de fyra senaste åren (se diagram 97). Totalt ökar tjänsteexporten med drygt 8 procent i år. Utfall för första kvartalet visar att utlänningars konsumtion i Sverige fortsätter att öka kraftigt även i år. Exporten av frakttjänster väntas också öka betydligt i år, medan exporten av företagstjänster utvecklas mer försiktigt efter förra årets kraftiga tillväxt.

Tjänsteexporten fortsätter att växa förhållandevis snabbt både 2009 och 2010 även om de senaste årens höga tillväxttakt inte upprepas. Exporten av företagstjänster ökar snabbare igen när bl.a. teleoperatörernas inköp av tjänster tar ny fart. Världshandelstillväxten gör att även exporten av frakttjänster fortsätter att växa, men i något lugnare takt åtminstone 2009. Utlänningars konsumtion i Sverige fortsätter visserligen att öka, men i en maktigare takt efter de senaste årens mycket starka utveckling.

Import**IMPORTUTVECKLINGEN BROMSAR IN**

Importen ökade starkt i fjol. Utvecklingen var ett resultat av fortsatt hög efterfrågetillväxt, förändringar i efterfrågan och till viss del kapacitetsbegränsningar som medförde en mer importrik sammansättning. Ökningen var ändå överraskande stor.

I år växer importen betydligt långsammare (se diagram 98 och tabell 14) när efterfrågan utvecklas klart svagare (se diagram 99). Den svagare efterfrågetillväxten beror till stor del på lagerutvecklingen, men även på att såväl hushållskonsumtionen som investeringarna får en lugnare utveckling. Efterfrågans sammansättning gör också att importen relativt i fjol får en långsammare utveckling (se diagram 100).

År 2009 dämpas importökningen marginellt till 4,8 procent när efterfrågeutvecklingen minskar ytterligare något. Den svagare efterfrågeutvecklingen nästa år beror främst på att exporttillväxten blir svagare.

Tabell 14 Import

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2007	2007	2008	2009	2010
Import av varor	1 016	9,8	3,9	4,2	6,0
Varav: Bearbetade varor	747	12,3	3,7	4,8	7,0
Råvaror	261	3,3	4,4	2,5	3,4
Import av tjänster	359	9,1	7,9	6,5	7,4
Import	1 375	9,7	4,9	4,8	6,4

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

År 2010 ökar exporten liksom hushållens konsumtion åter snabbare, vilket ger en starkare utveckling även för importen. Dessutom bidrar lagerutvecklingen till att importen ökar snabbare detta år.

Sammantaget innebär prognosen dock att importen som andel av total efterfrågan växer ungefär som den trendmässiga utvecklingen under prognosperioden, efter den relativt snabbare utvecklingen 2007 (se diagram 100).

LUGNARE TILLVÄXT FÖR VARUIMPORTEN I ÅR OCH NÄSTA ÅR

Varuimporten ökade starkt med nästan 10 procent ifjol. Särskilt starkt ökade importen av teleprodukter, som främst utgörs av olika elektronikvaror, men även personbilsimporten växte starkt. Därutöver ökade importen av maskiner och elektroprodukter, till stor del för investeringar, kraftigt.

I år faller importutvecklingen till knappt 4 procent. Inte minst lagerutvecklingen bromsar tillväxten. Dessutom dämpas importen av bearbetade varor avsevärt när hushållens efterfrågan på importerade konsumtionsvaror växer långsammare. De svagare maskininvesteringarna håller därutöver tillbaka importen av varor ytterligare. Den förväntade exportutvecklingen för helåret gör dock att exportindustrins behov av importerade insatsvaror växer något. Importen av råvaror växer dock snabbare än i fjol när råoljeimporten tar fart i samband med att raffinaderiernas produktion ökar efter förra årets driftstopp.

År 2009 ökar varuimporten marginellt starkare än i år. Återigen är det lagerutvecklingen som till stor del är förklaringen när dess återhållande effekt minskar jämfört med 2008. Dessutom spår hushållskonsumtionen på importen detta år. Däremot håller en lägre exporttillväxt och en svagare investeringsutveckling tillbaka importen.

År 2010 ökar varuimporten återigen snabbare med 6 procent. I synnerhet är det exportindustrin som har behov av att öka sin import av insatsvaror. Hushållens konsumtion av sällanköpsvaror och bilar ökar importen av varor ytterligare (se diagram 101).

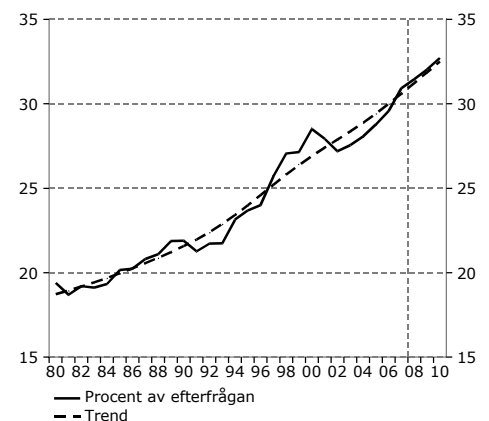
FORTSATT GOD TILLVÄXT FÖR IMPORTEN AV TJÄNSTER

Mellan 1994 och 2007 har importen av tjänster ökat kraftigt med i genomsnitt 6,6 procent per år. I år fortsätter importen av tjänster att växa starkt med nära åtta procent. Hushållens inkomstutveckling gör att utlandsresandet och därmed hushållens konsumtion i utlandet fortsätter att växa kraftigt. Importen av olika företagstjänster fortsätter också att öka i god takt även om den kommer att växa långsammare än i fjol.

Importen av tjänster ökar relativt mycket även 2009 och 2010 (se diagram 102). Importen av företagstjänster ökar relativt kraftigt även 2009 för att sedan få en ytterligare något större tillväxt 2010 när efterfrågevecklingen vänder upp. Svenskars konsum-

Diagram 100 Import

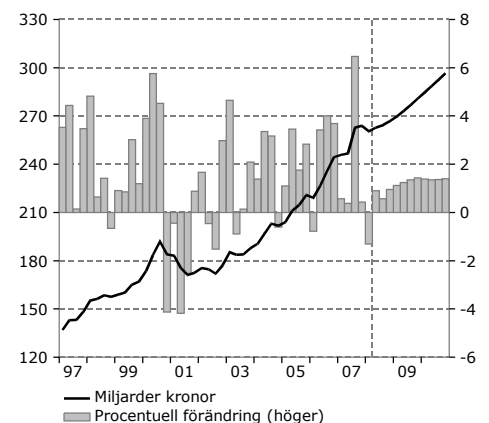
Procent av efterfrågan, fasta priser

Anm. Trend beräknad med HP-filter.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 101 Import av varor

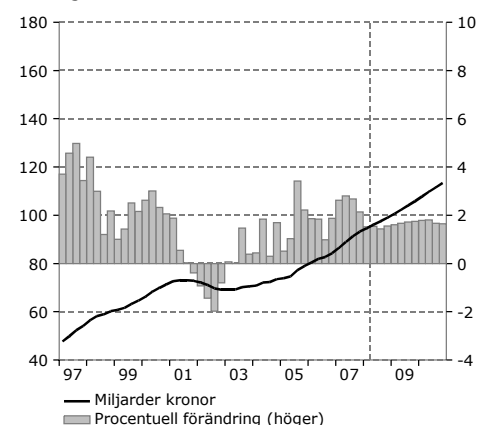
Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 102 Import av tjänster

Miljarder kronor, fasta priser respektive procent, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

tion i utlandet fortsätter också att växa förhållandevis starkt båda åren, även om utvecklingen väntas bromsa in något. Det är även rimligt att räkna med att importen av frakttjänster fortsätter att öka till följd av den väntade handelsutvecklingen.

Export och importpriser samt bytesbalans

RÅVARORNA DRIVER UPP PRISERNA I ÅR INNAN SVAGARE PRISUTVECKLING TAR VID

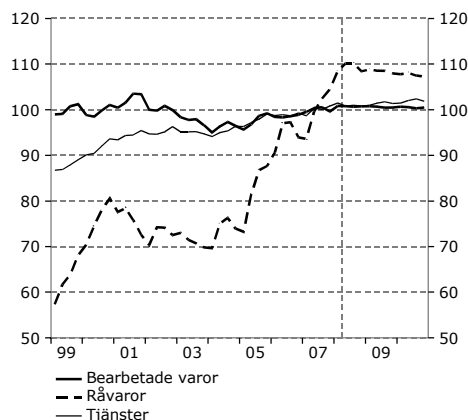
Den starka marknadssituationen innebar att exportpriserna steg relativt snabbt med 1,9 procent 2007. Framför allt steg råvarupriserna, men även övrig export hade en snabb prisutveckling. Importpriserna däremot låg sammantaget stilla 2007. Priset på importerade råvaror och tjänster fortsatte visserligen att stiga, men i motsats till exportpriserna sjönk priset på importerade bearbetade varor förra året.

Exportpriserna stiger med nära 2 procent även i år. Skälet är fortsatt stora prisökningar för många råvaror. Priserna på exporterade tjänster och bearbetade varor stiger dock betydligt långsammare med 1 procent respektive knappt 1 procent. År 2009 och 2010 ligger exportpriserna sammantaget nästan stilla. Generellt antas råvarupriserna ha toppat och vänder ner något från och med nästa år. Prisnivån på de flesta råvaror kommer dock att vara fortsatt mycket hög. Priserna för tjänsteexporten fortsätter att stiga svagt båda åren (se diagram 123 och tabell 15).

Importpriserna stiger med drygt 3 procent i år. Liksom för exportpriserna är det priset på råvaror som stiger kraftigt. Den snabba prisökningen på råolja gör dock att priset på importerade råvaror stiger betydligt mer än motsvarande exportpriser. Exklusive teleprodukter, papper och stål stiger importpriserna på övriga bearbetade varor med drygt 1 procent, vilket även priset på importerade tjänster gör. År 2009 och 2010 däremot ligger det sammantagna importpriset stilla. Liksom för exportpriserna sjunker dock råvarupriserna medan priset på importerade tjänster stiger med ca 1 procent. Trots vissa sänkningar kommer prisnivån på importerade råvaror att vara fortsatt hög i slutet av prognosperioden (se diagram 104 och tabell 15).

Diagram 103 Exportpris

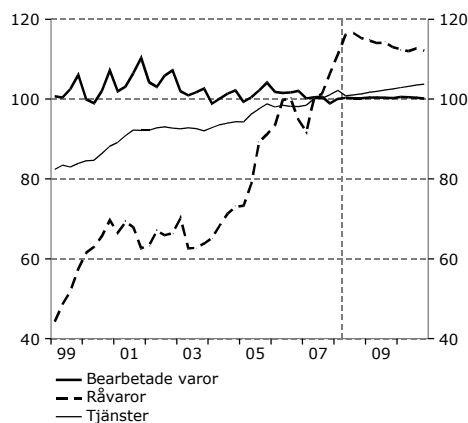
Index 2006=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 104 Importpris

Index 2006=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 15 Export- och importpriser

Årlig procentuell förändring

	2007	2008	2009	2010
Exportpris totalt	1,9	1,9	-0,1	0,0
Bearbetade varor	1,5	0,7	-0,1	-0,1
Råvaror	5,6	9,3	-0,8	-0,7
Tjänster	1,1	1,0	0,4	0,6
Importpris totalt	0,1	3,3	0,1	0,0
Bearbetade varor	-1,7	0,2	0,1	0,0
Råvaror	3,1	14,8	-0,7	-1,4
Tjänster	1,8	1,3	0,8	1,2

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

TILLFÄLLIG FÖRSTÄRKNING AV BYTESFÖRHÅLLET**2007**

I fjol bröts den fallande trenden och bytesförhållandet stärktes kraftigt med 1,8 procent. Exempel på varugrupper som hade en särskilt gynnsam relativprisutveckling är maskiner, kontorsutrustning inklusive datorer och teleprodukter.

I år försvagas bytesförhållandet med över 1 procent till följd av ett försämrat bytesförhållande för framför allt råvaror. De kraftiga oljeprishöjningarna tillsammans med omfattande pris-sänkningar på sågade trävaror är viktiga förklaringar.

Nästa år fortsätter bytesförhållandet att försämrans något. Förklaringen detta år är att relativprisutvecklingen för bearbetade varor skiftar ner. Tjänstepriserna utvecklas ungefär enligt sin historiska utvecklingsbana.

År 2010 ligger bytesförhållandet stilla. Råvaruprisutvecklingen kommer till följd av sjunkande oljepriser att påverka bytesförhållandet positivt. Däremot antas prisutvecklingen för utrikeshandeln med tjänster fortsätta att bidra negativt till utvecklingen (se diagram 105 och tabell 16).

Tabell 16 Bytesförhållandet

Årlig procentuell förändring

	2007	2008	2009	2010
Bearbetade varor	3,3	0,5	-0,3	-0,1
Råvaror	2,5	-4,8	-0,1	0,7
Tjänster	-0,7	-0,3	-0,4	-0,6
Totalt	1,8	-1,3	-0,2	-0,0

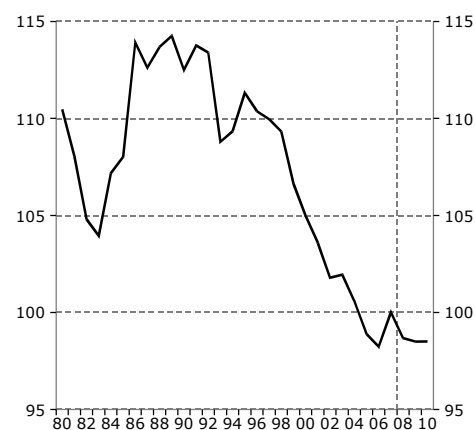
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

DET FINANSIELLA SPARANDET FORTSÄTTER ATT VARA HÖGT

Mellan 1950 och tidigt 1970-tal balanserade bytesbalansen kring noll. Perioden därefter, fram till mitten på 1990-talet, präglades främst av underskott. De senaste drygt 10 åren har dock bytesbalansen visat stora överskott. Bytesbalansöverskotten fortsätter

Diagram 105 Bytesförhållande

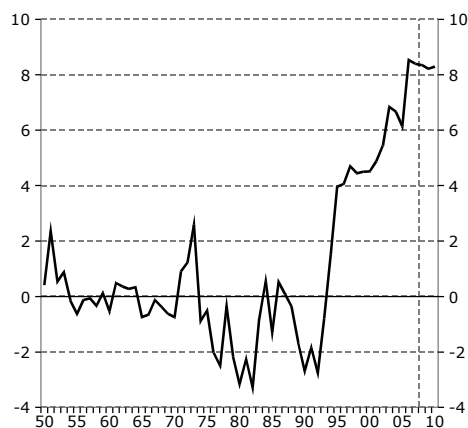
Index 2006=100

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 106 Bytesbalans

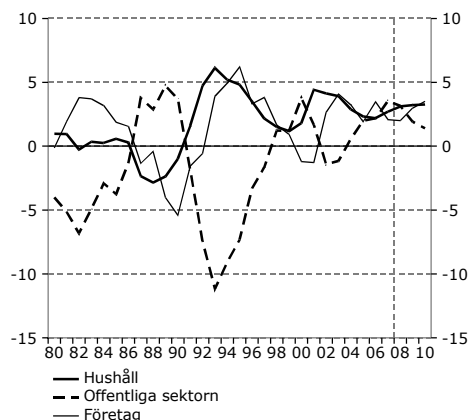
Procent av BNP, löpande priser

Källor: Riksbanken 1950–1992, SCB 1993–2005 och Konjunkturinstitutet.

Diagram 107 Finansiellt sparande

Procent av BNP, löpande priser

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

att vara mycket stora även 2008–2010 och som andel av BNP över 8 procent alla åren (se diagram 106 och tabell 17).

Kapitaltransfereringarna och bytesbalansen ger det samlade finansiella sparandet i landet. Även det finansiella sparandet kommer att ligga över 8 procent av BNP hela prognosperioden.

Den offentliga sektorns sparande har ökat kraftigt efter en period med underskott i samband med den internationella IT-krisen i början på 2000-talet. Sparandet i offentlig sektor blir högt även 2008, men minskar sedan 2009 och 2010 till följd av expansiv finanspolitik (se diagram 107).

Företagssektorn har gjort goda vinster de senaste åren och även denna bransch har uppvisat ett högt finansiellt sparande under 2000-talet. Företagens stora investeringar innebär dock att det finansiella sparandet minskade något förra året. Ett minskat investeringsbehov och vinsternas utveckling under perioden gör att det finansiella sparandet åter blir större 2009 och 2010.

Hushållens finansiella sparande uppgick till motsvarande 2,7 procent av BNP 2007. I år stiger det ytterligare till över 3 procent. Hushållssektorns sparande beräknas sedan vara fortsatt högt både 2009 och 2010.

Tabell 17 Bytesbalans och finansiellt sparande

Miljarder kronor, löpande priser

	2007	2008	2009	2010
Handelsbalans	141	152	145	149
Tjänstebalans	94	104	110	117
Löner, netto	-2	-2	-2	-2
Kapitalavkastning, netto	62	53	62	70
Transfereringar m.m., netto	-36	-38	-39	-41
Bytesbalans	258	268	275	292
<i>Procent av BNP</i>	<i>8,4</i>	<i>8,3</i>	<i>8,2</i>	<i>8,3</i>
Kapitaltransfereringar	-3	-3	-3	-4
Finansiellt sparande	255	265	272	289
<i>Procent av BNP</i>	<i>8,3</i>	<i>8,3</i>	<i>8,1</i>	<i>8,2</i>
Offentliga sektorn	108	101	64	49
<i>Procent av BNP</i>	<i>3,5</i>	<i>3,2</i>	<i>1,9</i>	<i>1,4</i>
Hushåll	83	100	108	116
<i>Procent av BNP</i>	<i>2,7</i>	<i>3,1</i>	<i>3,2</i>	<i>3,3</i>
Företag	64	64	100	124
<i>Procent av BNP</i>	<i>2,1</i>	<i>2,0</i>	<i>3,0</i>	<i>3,5</i>

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Produktion och arbetsmarknad

Sysselsättningen ökade mycket starkt 2007 samtidigt som produktionstillväxten saktade in. Produktiviteten föll därmed. I år väntas sysselsättningstillväxten bromsa in och produktivitetstillväxten successivt återhämta sig. Den dämpade efterfrågeutvecklingen på arbetskraft medför att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden sjunker och successivt normaliseras under prognosperioden.

Produktionen utvecklas förhållandevis svagt även nästa år (se diagram 108). En viss återhämtning förväntas dock 2010 bl.a. till följd av en mer expansiv finanspolitik. Produktivitetstillväxten dämpades betydligt under 2007, delvis av konjunkturella skäl. Det fanns också betydande kapacitetsproblem i delar av industrin och den starka sysselsättningsökningen i tjänstesektorn medförde en ovanligt stor inskolning av nyanställda, som dessutom i stor utsträckning bestod av ungdomar och andra grupper med jämförelsevis begränsad arbetslivserfarenhet. Produktivitetstillväxten stiger under prognosåren successivt mot trendtillväxten på ca 2 procent per år i BNP-termer. Antalet arbetade timmar, som ökade mycket kraftigt 2007, växer betydligt långsammare i år och nästa år men tar åter fart något 2010.

Sysselsättningstillväxten, som 2007 var mycket hög, dämpas påtagligt framöver, både till följd av svagare efterfrågan på arbetskraft och svagt stigande medelarbets tid (se diagram 109). Totalt ökade sysselsättningen i genomsnitt med ca 90 000 personer per år 2006–2007. Åren 2008–2010 begränsas uppgången till ca 30 000 personer i genomsnitt per år. Under 2009 och 2010 stiger sysselsättningen i huvudsak i den offentliga sektorn medan den ökar mycket svagt i näringslivet.

Det senaste året har också arbetskraften ökat mycket snabbt. Denna ökning förklaras främst av demografiska faktorer och den allt starkare arbetsmarknadskonjunkturen. Regeringens ekonomiska politik bidrar också till att stimulera arbetskraftsutbudet. Arbetskraftstillväxten mattas dock av framöver, främst på grund av den svagare efterfrågeutvecklingen.

Arbetslösheten faller till 5,8 procent 2008 men ökar successivt de kommande åren. Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är något ansträngt 2008 men normaliseras framöver.

Diagram 108 Produktion, produktivitet och arbetade timmar

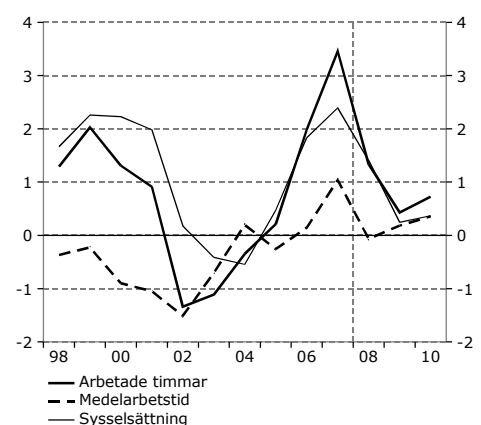
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 109 Arbetade timmar, medelarbets tid och sysselsättning

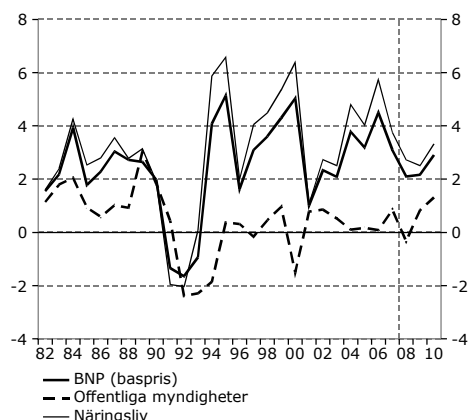
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 110 Produktion

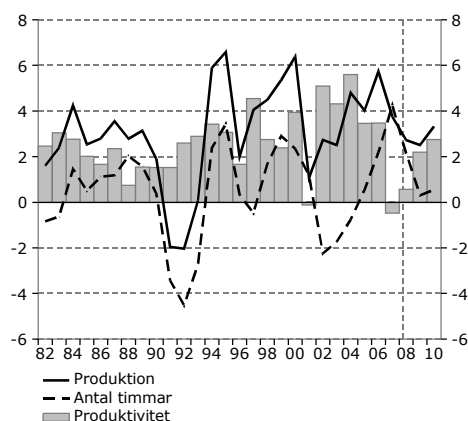
Årlig procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 111 Produktion, arbetade timmar och produktivitet i näringslivet

Årlig procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Produktion, produktivitet och arbetade timmar

Efterfrågeutvecklingen medför att produktionstillväxten i näringslivet dämpas i år och nästa år för att sedan öka igen 2010²⁰ (se tabell 18 och diagram 110). Utfallet för första kvartalet i år samt olika arbetsmarknadsindikatorer tyder på att arbetade timmar utvecklas relativt starkt 2008. Detta tillsammans med en måttlig produktionstillväxt innebär att produktivitetstillväxten blir mycket låg i år, men trots allt starkare än i följ (se diagram 111). Den successiva ökningen av produktionstillväxten 2009–2010 kan dock mötas utan nämnvärda ökningarna av arbetade timmar eftersom produktivitetsnivån i utgången av 2008 bedöms ligga under sin normala nivå.

I den offentliga sektorn minskar produktionen i år (se tabell 18 och diagram 110). Åren 2009 och 2010 ökar produktionen, vilket bl.a. är en följd av att finanspolitiken bedöms bli expansiv. Antalet arbetade timmar minskar i offentlig sektor 2008, men ökar åter både 2009 och 2010. Produktiviteten ökar svagt 2008 och är nästintill oförändrad 2009 och 2010.

PRODUKTIONSTILLVÄXTEN FORTSÄTTER ATT DÄMPAS I ÅR

Produktionstillväxten i näringslivet bromsade in 2007 och i år faller den tillbaka ytterligare (se diagram 111). Efterfrågeutvecklingen mattas på bred front i år då tillväxten av hushållens konsumtion, näringslivets investeringar och tjänsteexporten försvagas. Samtidigt väntas stora neddragningar av lager, vilket också påverkar tillväxten av produktionen negativt. Däremot ökar varuexporten starkare i år, vilket till viss del verkar i motsatt riktning.

År 2009 är den kalenderkorrigerade produktionstillväxten i näringslivet nästan den samma som i år (se diagram 111 och tabell 18). År 2010 blir produktionsutvecklingen starkare och växer med 3,3 procent, vilket ungefär är i linje med den genomsnittliga historiska tillväxttakten.²¹ Uppväxlingen beror framför allt på en starkare utveckling av exporten, men även en viss lageruppgygnad och högre tillväxt av hushållens konsumtion bidrar till en starkare produktionstillväxt.

²⁰ Se kapitlet "BNP och efterfrågan i Sverige" för en analys av efterfrågeutvecklingen 2008–2010.

²¹ Den genomsnittliga produktionstillväxten i näringslivet 1990–2007 var 3,2 procent och 1981–2007 3,0 procent i kalenderkorrigerade termer.

Tabell 18 Produktion

Miljarder kronor, löpande priser respektive procentuell förändring, fasta priser

	2007	2007	2008	2009	2010
	Kalenderkorrigerat				
Varubranscher	816	3,1	2,0	2,4	3,5
Varav: Industri	559	2,9	1,9	2,7	4,3
Byggverksamhet	136	5,9	3,0	2,0	1,9
Tjänstebanscher	1 303	4,1	3,2	2,6	3,2
Varav: Handel	306	4,2	3,0	3,6	4,1
Företagstjänster	313	5,2	3,2	3,3	3,9
Summa näringsliv	2 120	3,8	2,7	2,5	3,3
Offentliga myndigheter ¹	540	0,8	-0,3	0,8	1,3
Total produktion (baspris) ²	2 698	3,1	2,1	2,2	2,9
Produktskatter/subventioner	381	1,6	2,1	2,2	2,9
BNP (marknadspris) ²	3 079	2,9	2,1	2,2	2,9
	Ej kalenderkorrigerat				
Näringsliv	2 115	3,6	3,0	2,4	3,6
Offentliga myndigheter ¹	537	0,6	0,2	0,6	1,9
BNP (marknadspris) ²	3 071	2,7	2,4	2,0	3,2

¹ Utfallet 2007 för offentliga myndigheter är huvudsakligen en demografisk framskrivning av föregående års utfall (se fördjupning "Prognos på offentlig konsumtion").

² Inkl. produktion i hushållens ideella organisationer.
Anm. Med produktion avses här förädlingsvärdet.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Industriproduktionen utvecklades svagt 2007 (se diagram 112 och tabell 18). Första kvartalet i år var produktionstillväxten fortsatt svag, vilket bl.a. berodde på lagerneddragningar. Under det andra kvartalet i år fortsätter produktionstillväxten att utvecklas förhållandevis svagt, även om den åter ökar något. Enligt Konjunkturbarometern bedömer företagen att färdigvarulagren är något för stora, vilket kan tyda på en viss dämpning av efterfrågan. Företagens produktionsplaner för de närmaste tre månaderna är återhållsamma och har justerats ner markant jämfört med föregående månad (se diagram 113). Orderingen, från såväl hemma- som exportmarknaden, var i stort sett oförändrad under första kvartalet i år. Samtidigt är förväntningarna om kommande order på tre månaders sikt högre.

Efter en dämpad produktionstillväxt första halvåret växer produktionen successivt starkare framöver. Detta beror främst på att varuexporttillväxten stiger gradvis 2009 och 2010 i takt med att den internationella efterfrågeutvecklingen stärks.

Sammantaget växer industriproduktionen förhållandevis svagt i år och nästa år med 1,9 procent respektive 2,7 procent (se tabell 18 och diagram 112). År 2010 växer produktionen med 4,3 procent (se diagram 112), vilket är något svagare än den genomsnittliga tillväxten hittills under 2000-talet.

Produktionen i **byggbranschen** har ökat mycket starkt de senaste fyra åren (se diagram 112). Under prognosperioden går dock branschen in i en lugnare fas och tillväxten dämpas successivt (se tabell 18). Konjunkturbarometerns konfidensindikator

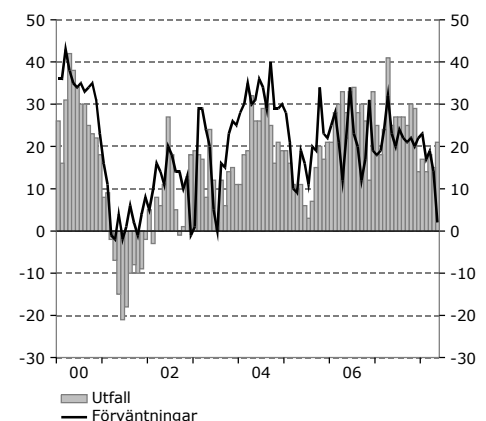
Diagram 112 Produktion i näringslivet
Årlig procentuell förändring, fasta priser, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 113 Produktionsvolymen i tillverkningsindustrin

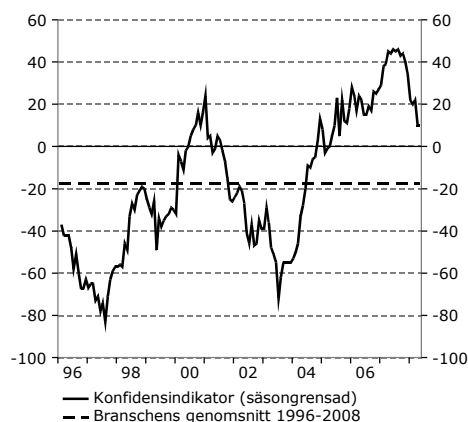
Nettotal, säsongrensade månadsvärden, t.o.m. maj 2008

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 114 Konfidensindikator för byggverksamhet

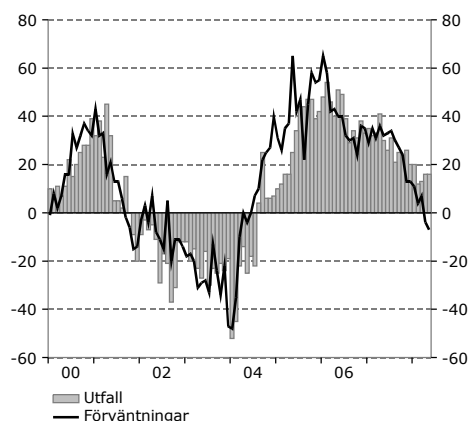
Nettotal, säsongrensade månadsvärden t.o.m. maj 2008

Anm. Orderstocksomdöme plus förväntad förändring antal sysselsatta.
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 115 Produktionsvolymen i byggindustrin

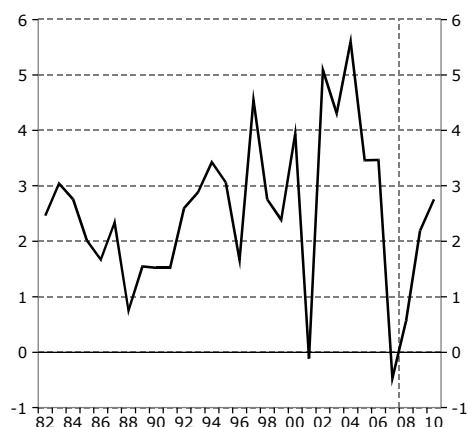
Nettotal, säsongrensade månadsvärden t.o.m. maj 2008

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 116 Produktivitet i näringslivet

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

för byggverksamheten, som i föl steg till rekordnivåer, har backat betydligt (se diagram 114). Byggföretagen är också återhållsamma i sina förväntningar avseende byggandet de närmaste månaderna (se diagram 115). Även byggplanerna på ett års sikt indikerar att byggandet kommer att dämpas. Två av tre företag räknar med en oförändrad aktivitetsnivå, medan vart femte företag förutser en nedgång. Produktionstillväxten inom byggverksamheten nästintill halveras 2008 jämfört med 2007 (se tabell 18 och diagram 112). Åren 2009 och 2010 avtar tillväxten ytterligare, till 2,0 procent respektive 1,9 procent. Detta beror framför allt på en fortsatt svag utveckling av byggandet av bostäder.

Produktionstillväxten i **tjänstebranscherna** var fortsatt hög 2007, om än klart dämpad jämfört med 2006 (se tabell 18 och diagram 112). I år och nästa år mattas tillväxten ytterligare. Detta beror på att tjänsteexporten dämpas. I år bidrar även den dämpade tillväxten av hushållens konsumtionsutgifter till en svagare produktionstillväxt, särskilt i handeln. År 2010 tilltar efterfrågan på tjänster då bl.a. exporten växer starkare. Även hushållens konsumtionstillväxt växlar upp 2010. Sammantaget ökar produktionen i tjänstebranscherna med 3,2 procent 2008, 2,6 procent 2009 och 3,2 procent 2010 (se tabell 18 och diagram 112).

Produktionen i **offentlig sektor** minskar i år, vilket framför allt beror på att en allt större andel av den kommunala produktionen utförs av näringslivet samt att den statliga produktionen minskar till följd av besparingskrav på vissa myndigheter (se tabell 18 och diagram 110). Åren 2009 och 2010 ökar produktionen, bl.a. som en följd av att finanspolitiken bedöms bli expansiv (se kapitlet "Offentliga finanser och finanspolitik"). Att den expansiva finanspolitiken leder till ökad produktion bygger på antagandet att de extra tillförda resurserna får genomslag på produktionen. Så som SCB numera beräknar det preliminära utfallet i fasta priser är det i huvudsak en demografisk framskrivning av föregående års utfall och påverkas därmed inte av att nya resurser tillförs. I normalfallet kommer därför en differens uppstå mellan prognos och preliminärt utfall för offentlig produktion (se fördjupning "Prognos på offentlig konsumtion").

Samtantaget blir produktionstillväxten i ekonomin 2,1 procent i år och marginellt starkare nästa år (se tabell 18). År 2010 växer produktionen med 2,9 procent.

PRODUKTIVITETSTILLVÄXTEN I NÄRINGSLIVET BLIR SVAG ÄVEN I ÅR

I föl var produktivitetens utvecklingen i näringslivet negativ; -0,5 procent²² (se diagram 116 och tabell 19). Första kvartalet i år var produktivitetstillväxten fortsatt svag i de flesta branscherna och arbetsmarknadsindikatorer tyder på att produktivitetstill-

²² Avser arbetsproduktivitet, dvs. produktionen per arbetad timme.

växten i näringslivet för helåret 2008 endast blir 0,6 procent (se diagram 117 och tabell 19).²³

Den svaga produktivitetstillväxten i fjol och i år bedöms till viss del bero på att företagen inte fullt ut förutsåg den dämpade efterfrågetillväxten 2007–2008 då beslut om framtida anställningar togs.²⁴ Det är väl känt att företagen inte anpassar personalstyrkan exakt efter den faktiska produktionsefterfrågan, vilket beror på att personalomsättning är tidskrävande och därmed kostsamt. Om exempelvis företagen bedömer att en dämpning av produktionsefterfrågan är tillfällig, medför en trögrörlig personalomsättning att produktivitetstillväxten tillfälligt försvagas. När sedan efterfrågetillväxten ökar igen kan företagen öka produktionen utan att antalet arbetade timmar behöver öka nämnvärt, vilket innebär att produktivitetstillväxten tar fart.²⁵

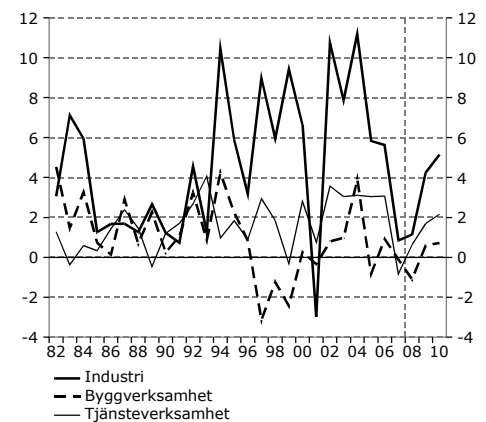
I **industrin** ökar produktiviteten med 1,1 procent 2008, vilket är mycket lägre än den genomsnittliga tillväxten under 1990- och 2000-talen. Men produktivitetstillväxten i år är något starkare än fjolårets tillväxttakt då industrin bl.a. hade betydande kapacitetsproblem och produktionsstörningar (se diagram 117). Första kvartalet i år minskade produktiviteten i industrin och andra kvartalet blir tillväxten svagt positiv. Men under det andra halvåret i år växlar produktiviteten upp då den ökande produktionen kan tillgodoses med i princip befintlig arbetsstyrka.

I **byggbranschen** var produktivitetstillväxten något negativ 2007 (se diagram 117 och tabell 19). I år blir produktivitetstillväxten än mer negativ då det sker en viss fördröjning av anpassningen av arbetade timmar till den betydligt svagare tillväxten av byggproduktionen.

I **tjänstebranscherna** minskade produktivitetstillväxten 2007 med 0,8 procent, vilket är den lägsta produktivitetstillväxten under de senaste 25 åren. Den negativa produktivitetstillväxten berodde delvis på den snabba uppgången av antalet sysselsatta eftersom det tar tid för de nyanställda att lära sig sina arbetsuppgifter och komma upp i samma produktionsnivå som den mer erfarna personalen. Utplärningsproblematiken klingar successivt av i år. Första kvartalet i år fortsatte den svaga utvecklingen och sammantaget under helåret 2008 ökar produktiviteten med 0,6 procent. Detta innebär en fortsatt förhållandevis svag utveckling.

Diagram 117 Produktivitet i näringslivet

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

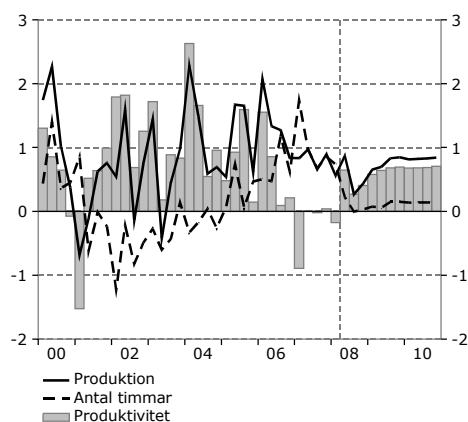
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

²³ Se avsnittet "Efterfrågan på arbetskraft" nedan för en analys av dessa indikatorer.

²⁴ Övåntad efterfrågeutveckling är sannolikt en av flera faktorer till att produktiviteten utvecklades negativt 2007. Andra tänkbara faktorer är bl.a. ökade produktionsstörningar, kapacitetsproblem och utplärning av nyanställda. KI kommer senare i år att publicera en analys kring tänkbara orsaker till den negativa produktivitetstillväxten 2007.

²⁵ Detta är s.k. labour hoarding ("hamstring av arbetskraft").

Diagram 118 Produktion, arbetade timmar och produktivitet i näringslivet
 Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

2009 OCH 2010 TILLTAR PRODUKTIVITETSTILLVÄXTEN I NÄRINGSLIVET

Produktionen i **näringslivet** växer åter igen starkare under loppet av 2009 och 2010 (se diagram 118). Denna produktionsuppgång kan i stor utsträckning mötas med befintligt antal anställda då företagen vid utgången av 2008 bedöms (på grund av s.k. labour hoarding) kunna utnyttja sin arbetskraft effektivare, dvs. höja produktivitetstillväxten.²⁶ Även ökade investeringar i ny produktionskapacitet bidrar till en högre produktivitet 2009 och 2010.

Sammantaget ökar produktiviteten i näringslivet med 2,2 procent 2009 och med 2,8 procent 2010, vilket är något starkare än den bedömda potentiella produktivitetstillväxten dessa år (se tabell 19). Produktivitetsnivån börjar därför återhämta sig under 2009 och 2010 för att därmed successivt återgå till den produktivitetsnivå som ges av den trendmässiga utvecklingen (se vidare avsnittet ”Resursutnyttjande” nedan).

I OFFENTLIG SEKTOR ÖKAR PRODUKTIVITETEN

I den **offentliga sektorn** ökar produktiviteten svagt 2008 och produktivitetstillväxten går mot noll i slutet av prognosperioden (se tabell 19). Den positiva produktivitetstillväxten i år och nästa år förklaras i huvudsak av en god produktivitetsutveckling i landstingen.

Sammantaget ökar produktiviteten i den totala ekonomin med 0,8 procent i år, 1,7 procent nästa år och 2,2 procent 2010 (se tabell 19).

²⁶ Annorlunda uttryckt innebär detta att det s.k. produktivitetsgapet är negativt i utgången av 2008 (se avsnittet ”Resursutnyttjande” nedan). Ett negativt produktivitetsgap innebär att produktivitetsnivån är lägre än normalt.

Tabell 19 Produktivitet

Kronor per timme respektive årlig procentuell förändring, fasta priser

	2007	2007	2008	2009	2010
	Kalenderkorrigerat				
Varubranscher	392	0,0	0,4	2,9	3,7
Varav: Industri	432	0,8	1,1	4,3	5,1
Byggnadsverksamhet	268	-0,1	-1,1	0,6	0,7
Tjänstebanscher	425	-0,8	0,6	1,7	2,2
Varav: Handel	322	-0,3	1,8	2,2	2,6
Företagstjänster	426	-1,7	1,4	2,3	2,8
Näringsliv	412	-0,5	0,6	2,2	2,8
Offentliga myndigheter ¹	267	-1,0	0,4	0,1	0,1
Totalt²	367	-0,3	0,8	1,7	2,2
	Ej kalenderkorrigerat				
Näringsliv	413	-0,4	0,3	2,3	2,5
Offentliga myndigheter ¹	268	-0,9	0,3	0,2	0,0
Totalt²	368	-0,2	0,5	1,9	1,9

¹ Utfallet 2007 för offentliga myndigheter ska tolkas med försiktighet p.g.a. att produktionen huvudsakligen är en demografisk framskrivning av föregående års utfall (se fördjupning "Prognos på offentlig konsumtion").

² Inkl. hushållens ideella organisationer.

Anm. Orsaken till att produktiviteten i den totala ekonomin 2007 faller mindre (2008 ökar mer) än i både näringslivet och offentliga sektorn är att näringslivet, som har en högre produktivitetsnivå, ökar sin andel av totalt arbetade timmar.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

UTVECKLINGEN AV ARBETADE TIMMAR DÄMPAS I ÅR

I år fortsätter antalet arbetade timmar att öka i näringslivet, men årstakten halveras jämfört med rekordökningen 2007 (se diagram 119 och tabell 20). Det första kvartalet i år ökade antalet timmar med 0,7 procent i näringslivet jämfört med föregående kvartal. Men tillväxttakten mattas betydligt framöver och det andra halvåret i år är arbetstimmarerna i stort sett oförändrade jämfört med det första halvåret (se diagram 120).

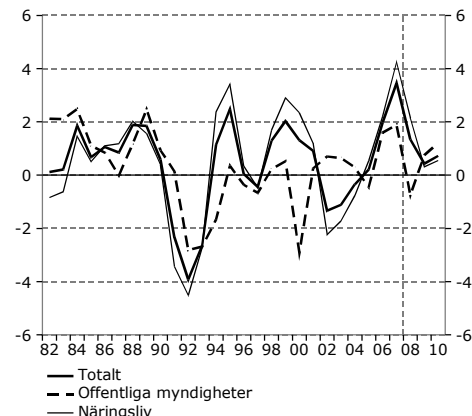
Vid utgången av 2008 bedöms resursutnyttjandet på arbetsmarknaden vara högre än normalt medan produktivitetsnivån bedöms vara lägre än normalt.²⁷ Det innebär att produktionstillväxten 2009–2010 till största del kan mötas med högre produktivitetstillväxt och arbetade timmar utvecklas därmed svagt 2009 och 2010 jämfört med utvecklingen 2006–2008.

I **industrin** bröts den negativa timutvecklingen 2007 och antalet arbetade timmar ökade med 2,0 procent (se diagram 121 och tabell 20). Under inledningen av 2008 har arbetstimmarerna fortsatt att öka starkt. Det andra kvartalet i år förväntas dock antalet arbetade timmar att vara oförändrade och därefter minskar arbetstimmarerna under hela prognosperioden. Timtillväxten i industrin ökar i år med 0,8 procent, men den negativa trenden fortsätter 2009 och 2010 (se diagram 121).

²⁷ Det innebär att det s.k. arbetsmarknadsgapet är positivt medan det s.k. produktivitetsgapet är negativt (se avsnittet "Resursutnyttjande" nedan).

Diagram 119 Arbetade timmar

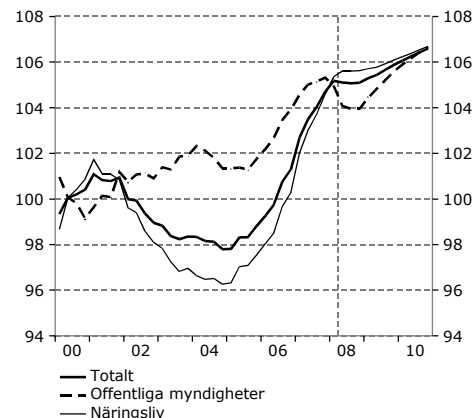
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 120 Arbetade timmar

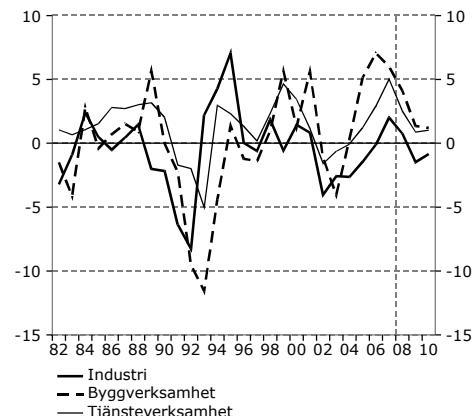
Index 2000=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 121 Arbetade timmar i näringslivet

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

I **byggbranschen** fortsatte antalet arbetade timmar att öka kraftigt 2007 för tredje året i rad (se diagram 121). Timtillväxten dämpas successivt under prognosperioden i och med den svagare efterfrågan (se tabell 20). I år ökar antalet arbetade timmar med 4,1 procent, för att 2010 endast öka med 1,2 procent, vilket är den svagaste tillväxten sedan 2004.

I föl ökade arbetstimmar i **tjänstebranscherna** mycket starkt. I år halveras timtillväxten och nästa år försvagas den ytterligare (se diagram 121 och tabell 20). Detta beror på att efterfrågetillväxten på tjänster dämpas. År 2010 växlar efterfrågetillväxten upp och timmarna ökar med 1,0 procent.

I den **offentliga sektorn** minskar antalet arbetade timmar i år men ökar åter under både 2009 och 2010 (se diagram 119 och tabell 20). Timmarna minskar 2008 till följd av att kommunerna köper in en allt större andel av sin produktion från näringslivet och att det sker neddragningar på vissa statliga myndigheter. År 2009 och 2010 motverkas dessa effekter av att finanspolitiken bedöms bli expansiv, vilket antas innebära att mer resurser tillförs kommunsektorn.

Sammantaget växer antalet arbetade timmar i ekonomin som helhet med 1,3 procent 2008, vilket är marginellt starkare än den potentiella timtillväxttakten (se vidare avsnittet ”Resursutnyttjande” nedan). Åren 2009 och 2010 är tillväxten av arbetade timmar lägre och utvecklas svagare än den potentiella utvecklingen.

Tabell 20 Arbetade timmar

Miljoner timmar respektive årlig procentuell förändring

	2007	2007	2008	2009	2010
Kalenderkorrigerat					
Varubranscher	2 082	3,1	1,6	-0,6	-0,2
Varav: Industri	1 295	2,0	0,8	-1,5	-0,8
Byggnadsverksamhet	507	6,0	4,1	1,4	1,2
Tjänstebranscher	3 069	5,0	2,5	0,9	1,0
Varav: Handel	952	4,5	1,2	1,4	1,5
Företagstjänster	735	6,9	1,7	1,0	1,1
Näringsliv	5 151	4,2	2,1	0,3	0,6
Offentliga myndigheter	2 020	1,9	-0,7	0,8	1,2
Totalt ¹	7 341	3,5	1,3	0,4	0,7
Ej kalenderkorrigerat					
Näringsliv	5 127	4,0	2,7	0,0	1,1
Offentliga myndigheter	2 006	1,5	-0,1	0,4	1,9
Totalt ¹	7 303	3,2	1,9	0,1	1,3

¹ Inkl. arbetade timmar i hushållens ideella organisationer.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Efterfrågan på arbetskraft

De senaste årens starka utveckling på arbetsmarknaden har fortsatt under inledningen av 2008. Indikatorer och en långsammare produktionstillväxt talar för en svagare utveckling framöver.

SYSSELSÄTTNINGsutvecklingen bromsar in i år

Sysselsättningen har utvecklats starkt under tre års tid. Under fjolåret ökade antalet sysselsatta enligt SCB:s Arbetskraftsundersökning (AKU) med 104 000 personer. Den starka utvecklingen fortsatte under första kvartalet i år.

Tillgängliga indikatorer pekar dock entydigt mot en dämpning av sysselsättningstillväxten under det närmaste halvåret; företagens anställningsplaner enligt Konjunkturbarometern, antalet lediga jobb enligt SCB:s vakansstatistik och antalet ny-anmälda platser²⁸ vid landets arbetsförmedlingar uppvisar alla en nedåtgående trend (se diagram 122). Trots att indikatorerna försvagats ligger de fortfarande på en nivå som bedöms vara förenlig med fortsatt positiv sysselsättningstillväxt till början av hösten (se diagram 123). Konjunkturbarometern indikerar emellertid personalminskningar inom industrin och en svag utveckling inom byggsektorn. Inom privat tjänstesektor är anställningsplanerna fortfarande expansiva.

SVAGARE PRODUKTIONstillväxt dämpar utvecklingen på arbetsmarknaden

Jämfört med 2007 växer produktionen långsammare både 2008 och 2009. År 2010 ökar tillväxttakten åter. Antalet arbetade timmar, vilka ökade rekordstarkt under 2007, utvecklas svagt under loppet av 2008 till följd av en svag produktionsutveckling (se diagram 124). År 2009 och 2010 växer antalet arbetade timmar starkare till följd av en starkare produktionsutveckling, vilken delvis förklaras av en stark timutveckling i offentlig sektor, vilket hänger samman med att finanspolitiken bedöms bli expansiv (se tabell 21).²⁹

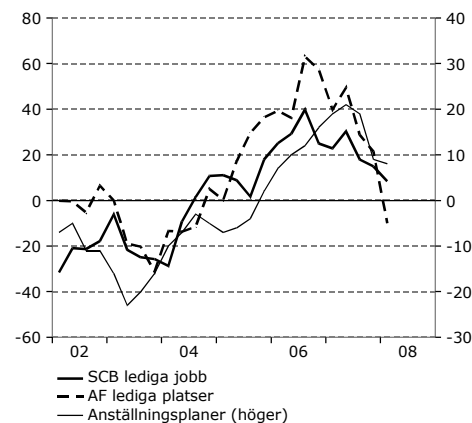
Under prognosperioden ger den fortsatta minskningen av sjukfrånvaron ett positivt bidrag till medelarbetstiden per sysselsatt, samtidigt som det faktum att arbetskraften förskjuts mot grupper som har en lägre medelarbetstid än genomsnittet ger ett negativt bidrag. Sammantaget förväntas medelarbetstiden per sysselsatt öka under prognosperioden.

²⁸ Platsstatistiken ska tolkas med viss försiktighet, dels då inte alla lediga jobb anmäls till Arbetsförmedlingen (AF), dels då det förekommer att samma jobb registreras mer än en gång (så kallade dubbelanmälningar). I februari i år lanserade AF en ny platsbank, vilket bl.a. inneburit att det är svårare att registrera samma tjänst mer än en gång. Detta förbättrar statistikens tillförlitlighet på sikt, men försvårar samtidigt tolkningen av utvecklingen de senaste månaderna.

²⁹ Se vidare kapitlet "Offentliga finanser och finanspolitik".

Diagram 122
Sysselsättningsindikatorer, näringslivet

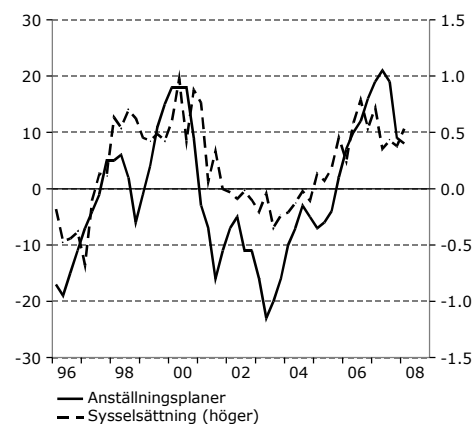
Årlig procentuell förändring respektive netttotal, kvartalsvärden

Källor: SCB, Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Diagram 123 Anställningsplaner och sysselsättning, näringslivet

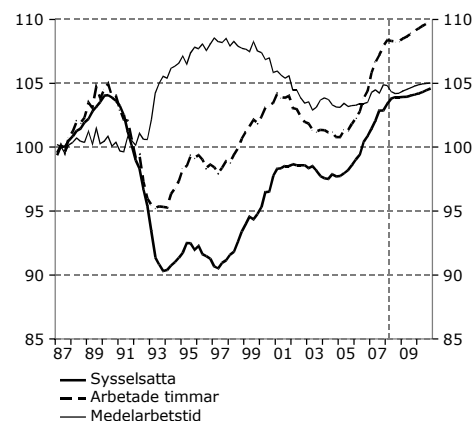
Procentuell förändring, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 124 Sysselsatta, timmar och medelarbetstid

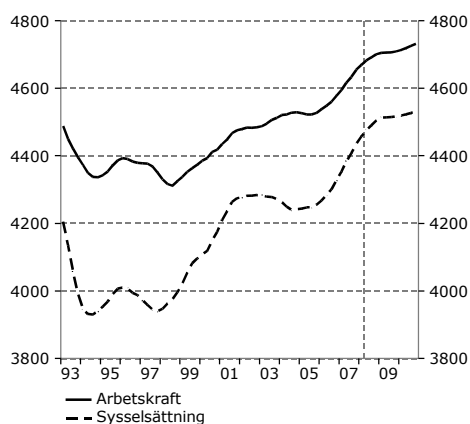
Index 1987=100, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 125 Arbetskraft och sysselsättning

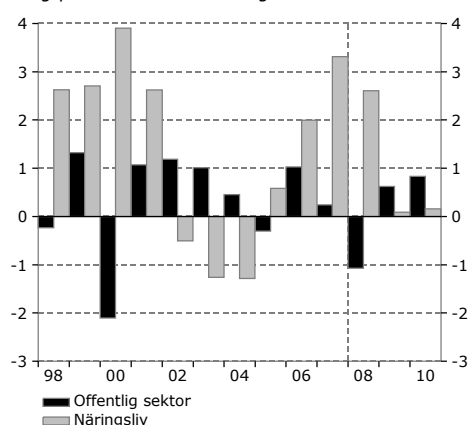
Tusental, säsongrensade kvartalsvärden

Anm. 3-kvartals glidande medelvärde.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 126 Sysselsatta

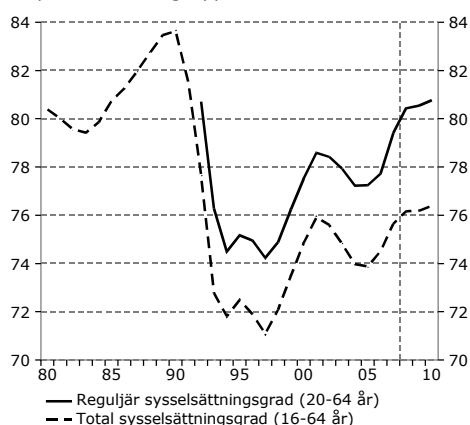
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 127 Sysselsättningsgrad

Andel sysselsatta i procent av befolkningen i respektive åldersgrupp

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 21 Nyckeltal för arbetsmarknaden

Tusental personer, nivå respektive årlig procentuell förändring

	2007	2007	2008	2009	2010
Total produktion (baspris) ¹	2 698	3,1	2,1	2,2	2,9
Produktivitet ²	367	-0,3	0,8	1,7	2,2
Arbetade timmar ³	7 341	3,5	1,3	0,4	0,7
Medelarbetstid för sysselsatta ⁴	32	1,0	-0,1	0,2	0,4
Sysselsatta	4 445	2,4	1,4	0,2	0,4
Arbetskraft (ILO)	4 736	1,4	1,0	0,4	0,6
Arbetslöshet (ILO) ⁵	292	6,2	5,8	5,9	6,1
Arbetslöshet enl. tidigare def ⁶	216	4,6	4,1	4,1	4,2
Personer i arbetsmarknads- politiska program ⁷	88	1,9	1,7	1,8	2,0
Total sysselsättningsgrad ⁸	4 445	75,6	76,2	76,2	76,4
Reguljär sysselsättningsgrad ⁹	4 268	79,4	80,4	80,5	80,8
Befolkning 16-64	5 876	0,9	0,7	0,2	0,1

¹ Miljarder kronor, kalenderkorrigerad. ² Kronor per timme, kalenderkorrigerad.

³ Miljoner timmar, kalenderkorrigerad. ⁴ Timmar per vecka, kalenderkorrigerad.

⁵ Inkl. heltidsstuderande som sökt arbete. I procent av arbetskraften.

⁶ Exkl. heltidsstuderande som sökt arbete. I procent av arbetskraften.

⁷ I procent av arbetskraften. ⁸ Andel sysselsatta i procent av befolkningen 16-64 år.

⁹ Andel sysselsatta i procent av befolkningen 20-64 år, exkl. deltagare i arbetsmarknadspolitiska sysselsättningsprogram.

Källor: SCB, Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

EXPANSIV FINANSPOLITIK BIDRAR TILL STIGANDE SYSSELSÄTTNING 2009 OCH 2010

Under prognosåren fortsätter sysselsättningen att öka, men i långsammare takt än under 2007 (se diagram 125). Under 2008 sker sysselsättningsstillväxten i första hand i privata tjänstebranscher och byggindustrin, medan den minskar inom offentlig sektor. År 2009 och 2010 förväntas däremot sysselsättningsstillväxten i huvudsak ske inom offentlig sektor till följd av en expansiv finanspolitik (se diagram 126). Sammantaget är ca 90 000 fler personer sysselsatta 2010 jämfört med 2007.

Den reguljära sysselsättningsgraden (20-64 år), där personer i åtgärder är exkluderade, blir 80,8 procent 2010.³⁰ Den totala sysselsättningsgraden enligt SCB:s Arbetskraftsundersökning (AKU), vilken avser alla sysselsatta i åldersgruppen 16-64 som andel av den arbetsföra befolkningen, stiger till 76,4 procent 2010 (se diagram 127).

SYSSELSÄTTNINGSPROGRAMMEN MINSKAR MEN ANDRA FORMER AV SUBVENTIONERADE ANSTÄLLNINGAR ÖKAR

Antalet personer i arbetsmarknadspolitiska program uppgick 2007 i genomsnitt till 88 000. Av dessa deltog 52 000 personer i utbildningsprogram och 37 000 i sysselsättningsprogram.

Sysselsättningsprogrammen drogs ner kraftigt under loppet av föregående år. Denna utveckling fortsätter under resterande

³⁰ Utvecklingen av den reguljära sysselsättningsgraden är dock något svårtolkad då sysselsättningsåtgärderna har ersatts av subventionerade anställningar i form av nystarts- och nyfriskjobb, vilka redovisas som reguljär sysselsättning.

delen av 2008 och en bit in på nästa år. År 2010 beräknas 14 000 personer delta i ett sysselsättningsprogram (se diagram 128). Eftersom sysselsättningsprogrammen har ersatts av andra former av subventionerade anställningar i form av nystarts- och nyfriskjobb, vilka beräknas öka under prognosperioden³¹, väntas dock nettoförändringen av antalet subventionerade anställningar bli liten.

UTBILDNINGSPROGRAMMEN BLIR FÄRRE ÄN BERÄKNAT

Utbildningsprogrammen väntas öka de kommande åren till följd av att nya utbildningsprogram introducerats i form av den så kallade Jobb- och utvecklingsgarantin respektive Jobbgarantin för ungdomar. Totalt beräknas utbildningsprogrammen öka med 30 000 personer mellan 2007 och 2010. Hittills i år har dock ökningen av utbildningsprogrammen varit blygsam, främst till följd av en svag utveckling av antalet deltagare i Jobbgarantin för ungdomar. Detta talar för att de nivåer för utbildningsprogrammen som regeringen presenterade i Budgetpropositionen för 2008 inte kommer att nås under vare sig i år eller nästa år.

År 2010 väntas de stramare reglerna gällande tillfällig sjukersättning som införs vid halvårsskiftet i år³², och som leder till ett ökat utflöde ur detta system 2010, leda till att programvolymen kommer att överstiga de volymer som presenterades i Budgetpropositionen för 2008.³³

Arbetskraftsutbud och arbetslöshet

En svagare efterfrågan på arbetskraft medför att arbetskraften ökar långsammare än de senaste åren och att arbetslösheten successivt stiger de närmaste åren.

ARBETSKRAFTEN FORTSÄTTER ATT ÖKA FRAMÖVER

De senaste åren, när efterfrågan på arbetskraft har vuxit starkt, har fler sökt sig till arbetsmarknaden. I fjol ökade arbetskraften med 65 000 personer jämfört med året innan.³⁴ Arbetskraftstillväxten har framför allt skett bland yngre och utrikes födda.

Arbetskraften fortsätter att växa under 2008–2010, om än i en långsammare takt än de senaste åren (se diagram 125). Den svagare ökningstakten beror på lägre efterfrågetillväxt och en mindre gynnsam demografisk utveckling (se diagram 129 samt

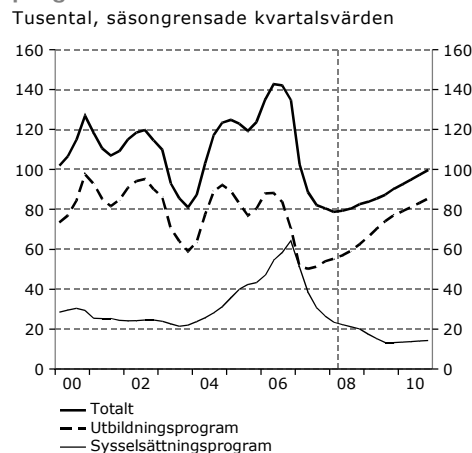
³¹ Ökningen bedöms dock komma att understiga den som regeringen presenterade i Budgetpropositionen för 2008.

³² Se vidare avsnittet "Kraftigt fallande ohälsotal".

³³ Vidare kommer de första personerna in i Jobb- och utvecklingsgarantins så kallade fas 3 under 2009. I Budgetpropositionen för 2009 kommer regeringen att precisera vad denna fas innebär.

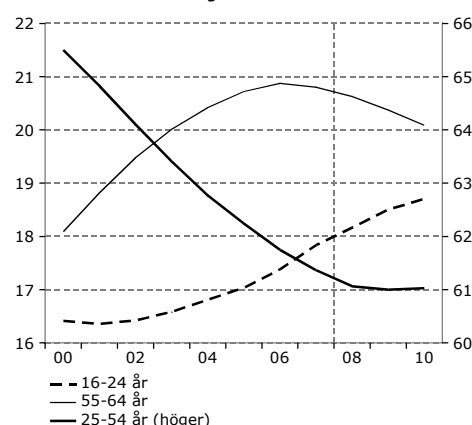
³⁴ Arbetskraften redovisas numera enligt ILO-definitionen. Detta innebär att även heltidsstuderande som söker arbete inkluderas i arbetskraften. Se fördjupningen "Bredare definition av arbetslösheten" i *Konjunkturläget*, augusti 2007.

Diagram 128 Arbetsmarknadspolitiska program

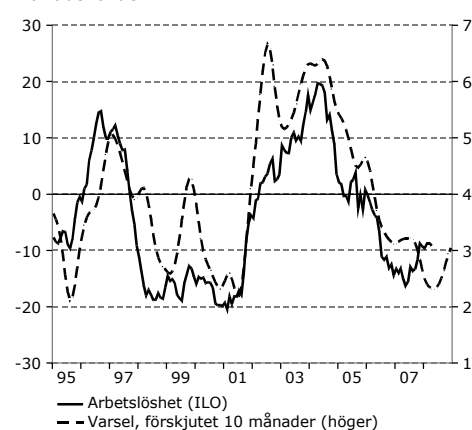
Källor: Arbetsförmedlingen och Konjunkturinstitutet.

Diagram 129 Befolkning
Procent av befolkningen 16–64 år

Källa: SCB.

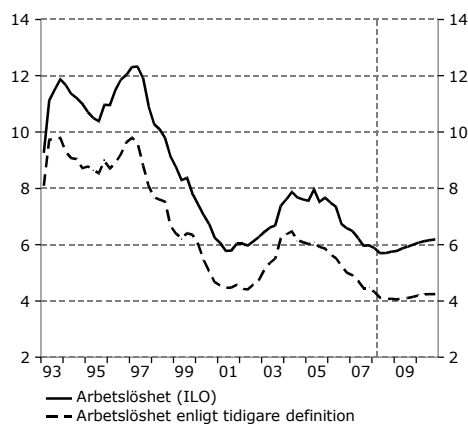
Diagram 130 Arbetslöshet och varsel
Årlig procentuell förändring respektive tusental, månadsvärden

Källor: Arbetsförmedlingen, SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 131 Arbetslöshet

Procent av olika mått på arbetskraften, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 132 Brist på arbetskraft i näringslivet

Andel företag, procent, kvartalsvärden

Anm. Sammanvägt mått baserat på branscher i Konjunkturbarometern.

Källa: Konjunkturinstitutet.

tabell 23). Regeringens ekonomiska politik fortsätter att stimulera arbetskraftsutbudet.³⁵ Sammantaget bedöms 95 000 fler personer delta i arbetskraften 2010 jämfört med 2007.

ARBETSLÖSHETEN STIGER NÅGOT FRAMÖVER

De senaste årens starka efterfrågan på arbetskraft har medfört att arbetslösheten har minskat. Under första kvartalet i år uppgick arbetslösheten till 5,9 procent, vilket är en nedgång med 0,6 procentenheter jämfört med för ett år sedan.³⁶

Nedgången i arbetslösheten bryts under innevarande år. Huvudorsaken till detta är en kraftig dämpning av arbetskraftsefterfrågan. Den senaste tiden har företagens anställningsplaner blivit mindre expansiva (se diagram 122) och varslen har stigit, om än från en låg nivå (se diagram 130).

År 2010 blir arbetslösheten 6,1 procent enligt den nya definitionen och 4,2 procent enligt den tidigare definitionen. Avskaffandet av möjligheten att uppbära tillfällig sjukersättning beräknas i någon mån bidra till en ökad arbetslöshet (se diagram 131).

Utökningen av antalet deltagare i utbildningsprogram under prognosperioden bidrar till en ökad skillnad mellan arbetslösheten enligt den nya och den tidigare definitionen.

Resursutnyttjande

Resursutnyttjandet på arbetsmarknaden är i dagsläget något ansträngt men normaliseras successivt under prognosperioden.

MINDRE ANSTRÄNGT PÅ ARBETSMARKNADEN

Resursutnyttjandet på den svenska arbetsmarknaden har successivt ökat sedan 2005 men förefaller att ha dämpats något under våren. Sysselsättningen har 2006 och 2007 ökat med sammanlagt 4,3 procent medan antalet arbetade timmar, kalenderkorrigerat, har ökat med 5,5 procent. Arbetslösheten har fallit med 1,5 procentenheter under samma tid. Konjunkturbarometern visar att bristen på arbetskraft under samma tid har ökat mycket snabbt men på senare tid förefaller den ha fallit tillbaka (se diagram 132). Ungefär 33 procent av företagen uppger att de har brist på arbetskraft. Framför allt är det i byggbranschen och i vissa tjänstebanscher, där sysselsättningsökningen varit särskilt stor, som bristtalen är höga.

³⁵ Se fördjupningsrutorna "Reformer ökar drivkrafterna för arbete", *Konjunkturläget* december 2006, "Jobbskatteavdraget ger högre utbyte av arbete från och med 2007", *Konjunkturläget* augusti 2007, samt "Sysselsättningseffekter av regeringens politik", *Konjunkturläget* januari 2008.

³⁶ Arbetslösheten redovisas numera enligt ILO-definitionen. Detta innebär att även heltidsstuderande som söker arbete inkluderas i arbetslöshetsbegreppet. Se fördjupningen "Bredare definition av arbetslösheten" i *Konjunkturläget*, augusti 2007.

Omkring 22 procent av företagen i näringslivet uppger att tillgången på arbetskraft utgör det främsta hindret för företagets produktion, medan 11 procent anger tillgången på maskiner och lokaler som största hinder (se diagram 133). Enligt SCB:s vakansstatistik har vakansgraden, dvs. antalet obesatta tjänster i förhållande till antalet anställda, ökat något på senare tid. Dessutom har rekryteringstiderna fördubblats sedan 2004.

LÖNER OCH PRISER STIGER SNABBARE I ÅR

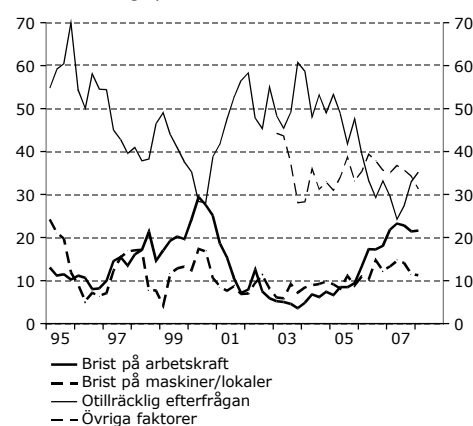
Löner och priser är viktiga indikatorer på resursutnyttjandet. Normalt ökar såväl löner som priser snabbare när resursläget är mer ansträngt. Timlönerna i näringslivet ökade med 3,4 procent 2007, vilket var anmärkningsvärt lågt med tanke på det förbättrade konjunkturläget på arbetsmarknaden och de förhållandevis höga avtalade lönehöjningarna i 2007 års avtalsrörelse. Till viss del kan de låga löneökningarna förklaras av tillfälliga faktorer och sammansättningseffekter. I år och nästa år bedöms löneökningstakten i näringslivet öka till 4,2 procent per år, vilket är mer i linje med läget på arbetsmarknaden (se diagram 134).

Konsumentprisinflationen, mätt med KPI, uppgick i maj till 4,0 procent. Till stor del kan inflationsuppgången i år förklaras av prishöjningar på energi och livsmedel, men högre löneökningar och en svag produktivitetsutveckling bidrar också till ett högre inflationstryck. Enligt det underliggande inflationsmättet KPIX exklusive energi och livsmedel var inflationen i maj bara 1,3 procent. Under prognosperioden bedöms de tillfälliga effekterna från energi- och livsmedelspriserna gradvis falla tillbaka samtidigt som den underliggande inflationen stiger till drygt 2 procent.

Arbetslösheten uppgick 2007 till 6,2 procent vilket är i nivå med Konjunkturinstitutets bedömning av jämviktsarbetslösheten. Osäkerheten i bedömningen av jämviktsarbetslösheten är dock betydande och Konjunkturinstitutet kommer att ompröva denna bedömning kontinuerligt i ljuset av ny information.

Diagram 133 Främsta hindret för företagets produktion

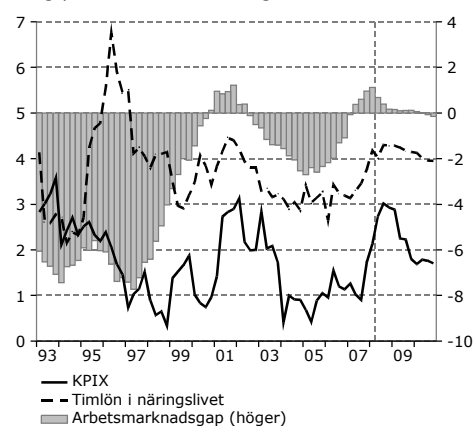
Andel företag, procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 134 Arbetsmarknadsgap, timlön och KPIX-inflation

Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

FAKTA

Konjunkturinstitutets BNP-gap

BNP-gapet är ett mått på det totala resursutnyttjandet i ekonomin. Den faktiska produktionen, eller efterfrågan, sätts i relation till den potentiella produktionen, eller utbudet. När BNP-gapet är positivt överstiger efterfrågan den nivå som är långsiktigt hållbar.

Konjunkturinstitutets BNP-gap består av två huvudkomponenter, ett arbetsmarknadsgap och ett produktivitetsgap. Även om BNP-gapet på teoretiska grunder kan sägas vara ett bättre mått på efterfrågan och inflationstryck, använder Konjunkturinstitutet för närvarande främst arbetsmarknadsgapet för detta syfte, bl.a. eftersom det har en klarare koppling till löneutvecklingen. Produktivitetsgapet är också mycket mer osäkert, vilket dels beror på att den faktiska produktiviteten revideras relativt mycket och dels på svårigheterna att uppskatta produktivitetens normalnivå.

Den viktigaste komponenten i arbetsmarknadsgapet är arbetslöshetens avvikelse från jämviktsarbetslösheten. Den senare är en icke observerbar variabel som endast kan uppskattas med indirekta metoder. Konjunkturinstitutets bedömning av jämviktsarbetslösheten är en sammanvägd bedömning baserad på löne- och prisutvecklingen, indikatorer samt statistiska modeller.

Arbetslöshetens avvikelse från jämviktsarbetslösheten är dock i sig inte ett fullständigt mått på lediga resurser på arbetsmarknaden. När arbetslösheten stiger tenderar arbetskraftsdeltagandet att gå ner och vice versa. När det är svårt att hitta arbete förefaller många arbetslösa att avstå från att söka arbete och lämnar därför arbetskraften. Det innebär att arbetslöshetens avvikelse från dess jämviktsnivå underskattar mängden lediga resurser på arbetsmarknaden när det finns lediga resurser och underskattar överutnyttjandet vid ett ansträngt resursläge.

Arbetsutbudet är inte konstant över tiden. Såväl arbetskraftsdeltagande som medelarbetstid påverkas, utöver konjunktursvängningar, också av den demografiska utvecklingen, ohälsans utveckling och förändringar i de ekonomiska incitamenten att söka arbete.

Arbetsmarknadsgapet definieras som faktiska arbetade timmars procentuella avvikelse från potentiellt arbetade timmar och kan ses som ett mått på resursutnyttjandet på arbetsmarknaden.

Produktivitetsgapet definieras på motsvarande vis som den faktiska arbetsproduktivitets avvikelse från den potentiella. Att produktivitetsgapet varierar över konjunkturykeln beror främst på att företagen inte anpassar arbetsstyrkan fullt ut vid förändringar i efterfrågan. BNP-gapet utgörs av summan av dessa båda gap och kan ses som ett sammanfattande mått på efterfrågeläget i svensk ekonomi.

POTENTIELLT ARBETADE TIMMAR ÖKAR SNABBT

Den potentiella arbetskraften har stigit snabbt de senaste två åren och bedöms fortsätta att öka i hög takt även de närmaste åren. Detta beror delvis på ökningen av befolkningen i arbetsför ålder (16–64 år), men uppgången motverkas delvis av en, i detta avseende, ogynnsam förändring av befolkningssammansättningen. Det är i första hand yngre och äldre åldersgrupper som ökar och dessa har ett relativt lågt arbetskraftsdeltagande. Den potentiella arbetskraften ökar också till följd av utbudsstimulerande åtgärder i den ekonomiska politiken. Exempelvis bedöms jobbskatteavdraget och regelförändringar inom sjukförsäkringsområdet bidra till ett ökat arbetskraftsdeltagande. Sammantaget bedöms potentiell arbetskraft öka med i genomsnitt 0,6 procent per år 2009 och 2010. Potentiellt arbetade timmar ökar snabbare, eller med ca 0,9 procent per år, till följd av stigande medelarbetstid.

Tabell 22 Resursutnyttjande

Miljoner timmar respektive årlig procentuell förändring

	2007	2007	2008	2009	2010
Jämviktsarbetslöshet ¹		6,2	6,1	6,1	6,1
Faktisk arbetslöshet ²		6,2	5,8	5,9	6,1
Potentiellt arbetade timmar	7 307	1,3	1,2	0,9	0,9
Faktiskt arbetade timmar	7 341	3,5	1,3	0,4	0,7
Arbetsmarknadsgap ³		0,5	0,6	0,1	0,0
Potentiell BNP	3 062	3,1	2,8	2,6	2,7
Faktisk BNP	3 079	2,9	2,1	2,2	2,9
BNP-gap⁴		0,5	-0,1	-0,6	-0,4

Anm. Beräkningarna är korrigerade för skillnaden i antal arbetsdagar mellan åren.

¹ Nivå i procent av den potentiella arbetskraften. ² Nivå i procent av arbetskraften.

³ Faktiskt arbetade timmars avvikelse i procent från potentiellt arbetade timmar.

⁴ BNP:s avvikelse från potentiell BNP.

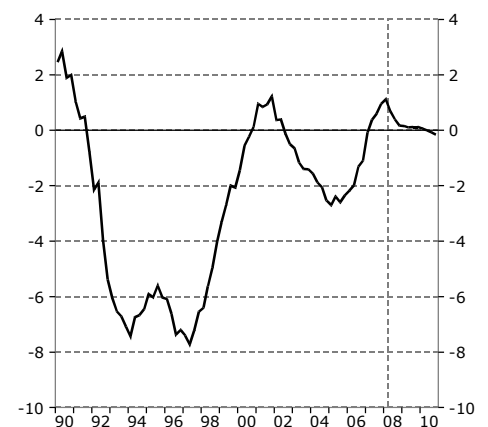
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Arbetsmarknadsgapet sammanfattar Konjunkturinstitutets syn på resursutnyttjandet på arbetsmarknaden (se diagram 135). Resursläget kommer att vara lite ansträngt 2008 men blir i stort sett balanserat under 2009 och 2010. För ekonomin som helhet bedöms resursläget vara något lägre än normalt (se diagram 136).

Produktivitetstillväxten var negativ 2007 och bedöms bli svag även 2008. Till viss del bedöms denna nedgång vara permanent och den potentiella produktivitetstillväxten bedöms även bli något svagare de närmast kommande åren. Den svaga produktivitetstillväxten under prognosperioden medför trots detta att BNP-gapet blir svagt negativt även mot slutet av prognosperioden.

Diagram 135 Arbetsmarknadsgap

Procent av potentiellt arbetade timmar, säsongrensade kvartalsvärden

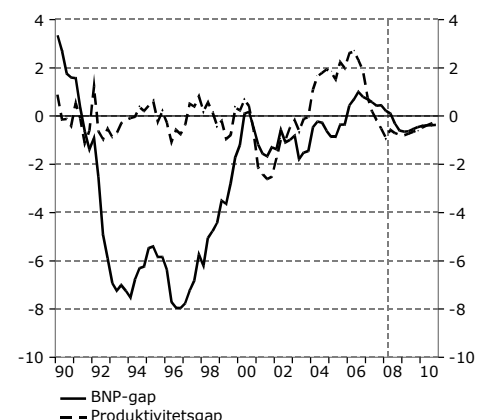

Anm. Arbetsmarknadsgapet är beräknat som arbetade timmars avvikelse från sin potentiella nivå.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 136 BNP-gap och produktivitetsgap

Procent av potentiell BNP respektive potentiell produktivitet, säsongrensade kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Tabell 23 Arbetskraften 16–64 år

Bidrag, årlig procentuell förändring

	2007	2008	2009	2010	2008–15 ¹
Befolkningstillväxt	0,9	0,7	0,2	0,1	0,7
Befolkningssammansättning	-0,2	-0,2	0,0	0,0	0,7
Demografiska faktorer	0,7	0,6	0,2	0,1	1,3
Övriga strukturella faktorer ²	0,1	0,3	0,4	0,5	1,7
Potentiell arbetskraft	0,8	0,8	0,6	0,6	3,0
Konjunktorella faktorer	0,5	0,1	-0,2	0,0	
Faktisk arbetskraft	1,4	1,0	0,4	0,6	

¹ Total ökning under perioden.² Andra strukturella förändringar än demografiska, bl.a. effekter av ekonomisk politik.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Löner, vinster och priser

Efter den förhållandevis svaga ökningstakten 2007 ökar timlönerna i näringslivet med 4,2 procent både i år och nästa år. I takt med att arbetsmarknaden normaliseras bedöms löneökningstakten successivt avta. Det stramare kostnadsläget bidrar till en successiv uppgång i underliggande inflation. KPI-inflationen bedöms dock falla tillbaka pga. svagare utveckling av energi- och livsmedelspriser samt räntekostnader för egna hem.

Arbetskostnaden i näringslivet, vilken definieras som summan av timlön plus s.k. löneskatter och kollektiva avgifter, ökar i genomsnitt med 4,4 procent per år 2008–2010. Arbetskostnadsutvecklingen hålls dock tillbaka något av sänkta arbetsgivaravgifter och tillfälliga rabatter på avtalspensionspremier.

Till följd av den svaga produktivitetsutvecklingen ökar enhetsarbetskostnaden 2007–2009 betydligt snabbare än vad som på sikt bedöms vara förenligt med Riksbankens inflationsmål. Ökningstakten normaliseras dock successivt.

Enhetsarbetskostnaden slår vanligen igenom på företagens produktpriser först med viss eftersläpning. Vinstläget i näringslivet var också förhållandevis gynnsamt i utgångsläget 2007. Arbetskostnadsandelen³⁷ i näringslivet ökar därför 2008 och 2009 men faller tillbaka något 2010. Uppgången i arbetskostnadsandelen följer i allt väsentligt det normala konjunkturella mönstret. När resursläget blir stramare tenderar arbetskostnadsandelen att stiga (se diagram 138).

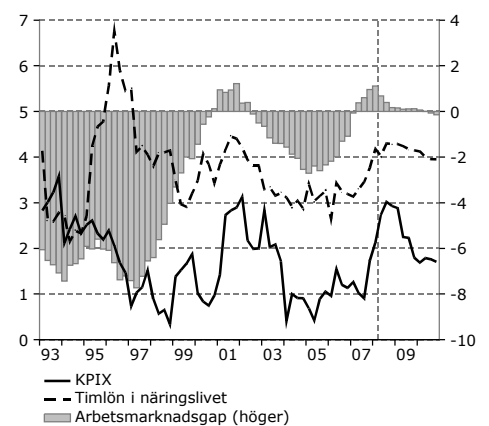
KPI-inflationen har understigit Riksbankens inflationsmål under flera år, främst beroende på den låga enhetsarbetskostnadsökningen. Den högre ökningstakten i enhetsarbetskostnaden 2007–2008 bidrar till en successiv höjning av inflationstrycket. Den förhållandevis höga inflationstakten i år förklaras dock främst av en snabb uppgång i energi- och livsmedelspriser samt räntekostnader. I takt med att denna effekt avtar, dämpas KPI-inflationen successivt till 2,2 procent 2010. KPI med fast ränta bedöms vara i linje med inflationsmålet i slutet av 2010.

Löner och arbetskostnader

Den i utgångsläget starka arbetsmarknaden ger högre timlöneökningar de närmaste åren. Nedsättning av socialavgifterna för ungdomar och rabatter på avtalspensionspremier medför att företagens arbetskostnader ökar något långsammare än lönerna under prognosperioden. Kostnaden per producerad enhet i näringslivet stiger under prognosperioden, men ökningstakten dämpas successivt när produktivitetstillväxten tilltar.

Diagram 137 Arbetsmarknadsgap, timlön och KPIX-inflation

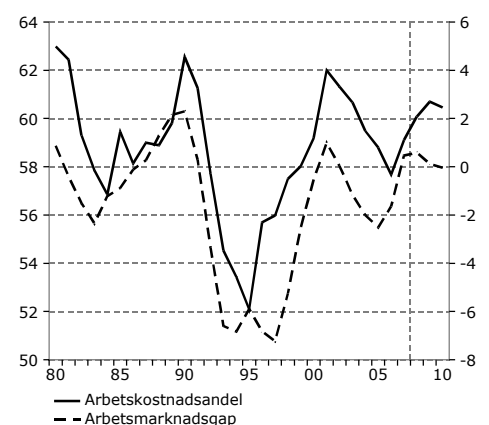
Procent av potentiellt arbetade timmar respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 138 Arbetskostnadsandel och arbetsmarknadsgap

Procentenheter

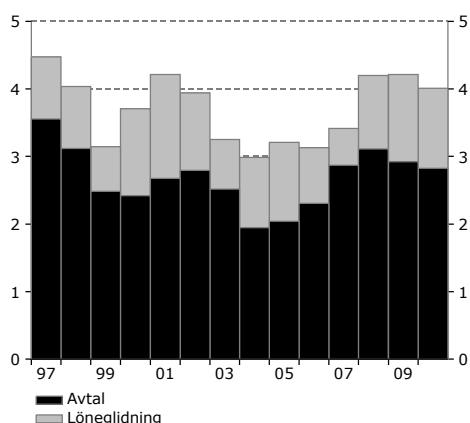

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

³⁷ Förädlingsvärdet i näringslivet kan delas upp i arbetskostnad och bruttoöverskott. Arbetskostnadsandelen är således spegelbilden av vinstandelen.

Diagram 139 Timlön i näringslivet

Årlig procentuell förändring

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

FÖRHÅLLANDEVIS STARK ARBETSMARKNAD 2007 OCH 2008 PRESSAR UPP LÖNERNA FRAMÖVER

Höga centrala avtal och den allt starkare arbetsmarknaden under 2007 och början av 2008 bidrar till att timlöneökningarna i näringslivet blir högre under prognosperioden än åren dessförinnan.

Sysselsättningsuppgången 2007 var den största på många år. Trots att även arbetskraften ökade starkt, föll arbetslösheten markant. Därmed tilltog resursutnyttjandet på arbetsmarknaden och arbetsmarknadsgapet, som är ett mått på lediga resurser, blev positivt. Avtalsrörelsen 2007 utmynnade också i relativt höga centralt avtalade löneökningar. Trots detta ökade timlönerna i näringslivet endast med 3,4 procent 2007, enligt konjunktur-lönestatistiken³⁸.

Normalt innebär ett högt resursutnyttjande att det är svårare för arbetsgivare att hitta arbetskraft med rätt kompetens, vilket tenderar att pressa upp löneökningstakten. Förra året kom ett stort antal personer in på arbetsmarknaden med jämförelsevis låg produktivitet och låga löner. Detta sänkte sannolikt löneökningstakten något genom att medellönen sjönk. Ökningen av resursutnyttjandet har sannolikt begränsats av en kraftig ökning av arbetsutbudet. Därigenom har konkurrensen om redan sysselsatt arbetskraft hållits nere och därmed trycket på lönerna i ekonomin.

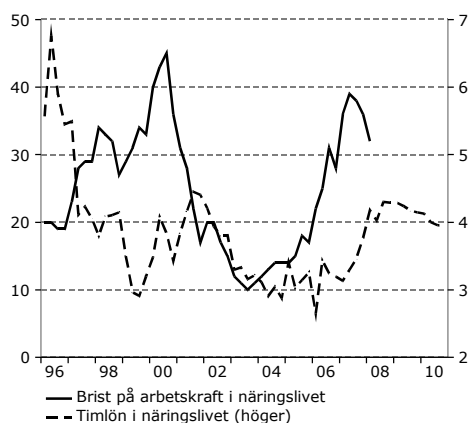
Första kvartalet i år steg lönerna i näringslivet med 3,9 procent. Ökningstalen skiljer sig betydligt mellan olika branscher. I tjänstebranscherna ökade lönerna med 3,4 procent, inom industrin med 5,0 procent och i byggbranschen med 4,7 procent. Även mellan yrkesgrupper var skillnaderna stora. Tjänstemäns löner ökade med 3,3 procent i näringslivet och arbetares löner med hela 5,0 procent. Eftersom påsken i år inföll i mars uppstår en påskeffekt för vissa arbetare på grund av storhelgstillägg.³⁹ Differensen mellan branscher och yrkesgrupper var dock ovanligt stor även under januari och februari. Konjunktur-lönestatistiken är i nuläget svårtolkad.

Sysselsättningen fortsätter att öka under perioden 2008–2010, men i betydligt långsammare takt än tidigare. Arbetsmarknadsgapet är positivt i år, men sluts därefter och resursutnyttjandet på arbetsmarknaden kan beskrivas som balanserat under 2009 och 2010. Arbetslösheten ökar något både 2009 och 2010 och ligger i nivå med jämviktsarbetslösheten 2010.

Konjunkturbarometerns indikator för brist på arbetskraft i näringslivet ger stöd åt bilden att resursutnyttjandet minskar framöver. Indikatorn, som har legat på en hög nivå under hela 2007, vände tydligt ner det första kvartalet i år (se diagram 140).

Diagram 140 Brist på arbetskraft och timlön i näringslivet

Andel företag, procent respektive årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Anm. Sammanvägt mått baserat på branscher i Konjunkturbarometern

Källa: Konjunkturinstitutet.

³⁸ Konjunktur-lönestatistiken är periodiserad och blir definitiv först efter 13 månader. Retroaktiva löneutbetalningar hänförs i efterhand till den månad när lönen tjänades in, i takt med att avtalen på lokal nivå, som följer efter de centrala avtalen, blir klara. Konjunkturinstitutet bedömer att kommande revideringar av 2007 endast blir marginella.

³⁹ Konjunktur-lönerna i april kommer att innehålla en negativ påskeffekt för dessa grupper.

Att företagen i näringslivet rapporterar förhållandevis mindre arbetskraftsbrist är nära sammankopplat med nedskrivna anställningsplaner.

Timplöneökningarna i näringslivet växlar upp under 2008, till följd av höga centrala avtal och ett inledningsvis något ansträngt resursutnyttjande (se diagram 139 och tabell 24). I byggbranschen ökar timplönerna i genomsnitt något snabbare än i näringslivet. Byggbranschen har rapporterat brist på arbetskraft i nära två års tid och försvagningen av byggkonjunkturen är inte tillräckligt stor för att på kort sikt lösa problemen med flaskhalsar. I industrin och i tjänstebanscher ökar lönerna i samma takt som i näringslivet som helhet (se diagram 141).

Timplönerna i kommunsektorn steg med 2,9 procent 2007, vilket är lägre än i näringslivet. Avtalet mellan Kommunal och Sveriges Kommuner och Landsting, som täcker en betydande del av kommunsektorn, innehöll endast engångsbelopp för 2007 och i stället en löneökning på 9,4 procent från och med januari 2008. Lönerna i kommunsektorn ökar därför betydligt snabbare än i näringslivet i år (se diagram 142).

Tabell 24 Timplön enligt konjunkturlönestatistiken

Årlig procentuell förändring

	2007	2008	2009	2010
Industri	3,7	4,5	4,1	4,0
Byggbranschen	2,6	4,7	4,4	3,9
Tjänstebanscher	3,4	4,0	4,2	4,0
Näringsliv	3,4	4,2	4,2	4,0
Kommunal sektor	2,9	5,1	4,4	4,0
Stat	3,5	4,1	4,1	4,0
Totalt	3,3	4,4	4,3	4,0

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

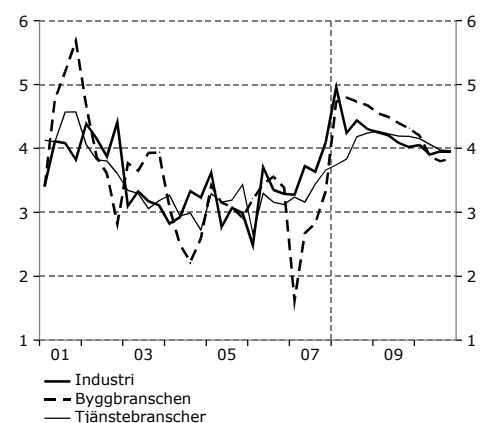
Högre inflation under prognosperioden innebär att reallönen före skatt utvecklas svagare än genomsnittet de senaste tio åren. Detta skulle kunna leda till kompensationskrav från arbetstagar sidan i 2010 års avtalsrörelse eller rent av uppsägningar av kollektivavtal under 2009. Beroende på genomförda och prognostiserade inkomstskattesänkningar ökar dock reallönen efter skatt i jämförelsevis hög takt under prognosperioden, vilket torde dämpa risken för krav på inflationskompensation 2010 (se avsnittet "Skattesänkningar bakom ökad konsumentreallön").

Sammanfattningsvis bedöms timplönerna i hela ekonomin enligt konjunkturlönestatistiken öka med i genomsnitt 4,2 procent under prognosperioden. Timplönerna i näringslivet stiger med 4,2 procent 2008 och 2009, samt 4,0 procent 2010.

Timplönen i näringslivet enligt nationalräkenskaperna ökar normalt i något högre takt än timplönen enligt konjunkturlönesta-

Diagram 141 Timplön i näringslivsbranscher

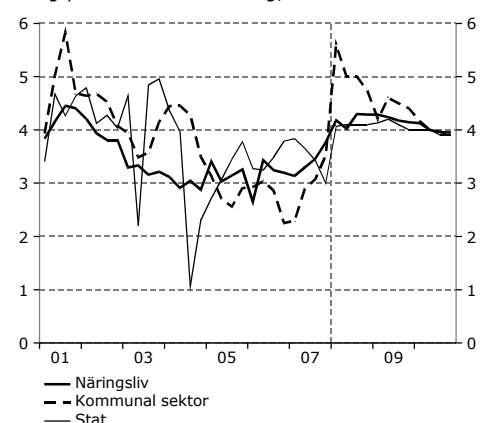
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 142 Timplön i näringsliv, kommunal sektor och stat

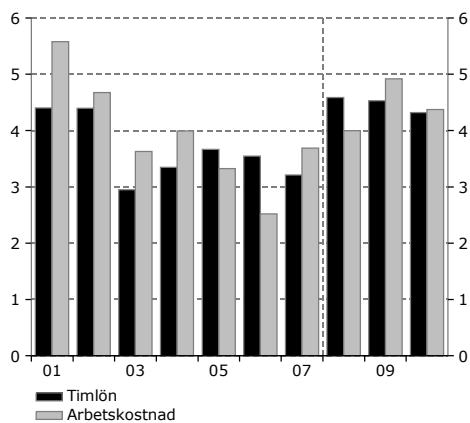
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

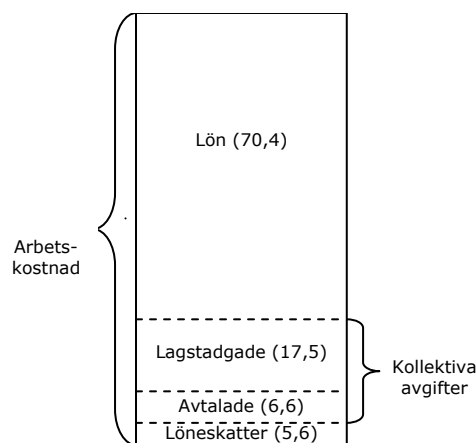
Diagram 143 Timlön och arbetskostnad i näringslivet enligt nationalräkenskaperna

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Figur 1 Arbetskostnadens delar

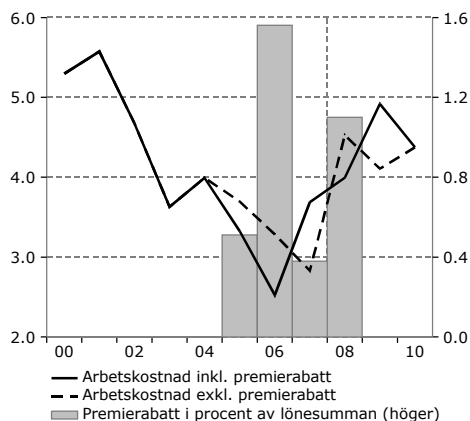

Anm: Delarnas andel av arbetskostnaden 2007 inom parentes.

Källa: SCB

Diagram 144 Arbetskostnad i näringslivet

Årlig procentuell förändring respektive procent av lönesumman

Källor: SCB, Svenskt näringsliv och Konjunkturinstitutet.

tistiken till följd av definitions- och metodskillnader.⁴⁰ Timlö-
nerna i näringslivet enligt nationalräkenskaperna bedöms öka
med 4,6 procent 2008, 4,5 procent 2009 och 4,3 procent 2010,
vilket i genomsnitt är 0,3 procentenheter högre per år än löne-
ökningarna enligt konjunkturlönestatistiken.

HÖGRE ARBETSKOSTNADSÖKNINGAR 2008–2010

Arbetskostnadsökningen per timme i näringslivet växlar upp
under 2008–2010, jämfört med de närmaste föregående åren
(se diagram 143). Till detta bidrar framför allt högre timlöneök-
ningar. Arbetskostnaden består, förutom lön, av kollektiva avgif-
ter och löneskatter (se figur 1).

De lagstadgade kollektiva avgifterna sänks nästa år. Socialav-
gifterna exklusive ålderspensionsavgiften för ungdomar 18–24 år
halverades från och med juli 2007. Därutöver genomför reger-
ingen ytterligare en nedsättning av socialavgifterna för ungdomar
18–25 år från januari 2009. Socialavgifterna exklusive ålderspensions-
avgiften sänks då till en fjärdedel jämfört med personer
över 25 år.

Ett nytt pensionsavtal mellan LO och Svenskt Näringsliv in-
nebär att tjänstepensionen för arbetare ska likställas med tjäns-
temännens tjänstepension 2012. Premiehöjningen sker successivt
från 2008 och bidrar med ca 0,1 procentenheter till arbetskost-
nadsökningen respektive år.

År 2006 fick företagen i näringslivet en stor tillfällig rabatt på
pensionspremier vilket temporärt sänkte de avtalade kollektiva
avgifterna och därmed arbetskostnaden. Även under 2005 och
2007 lämnades mindre premierabatter. I år lämnas ytterligare nya
tillfälliga rabatter som sammantaget i storlek är jämförbara med
rabatten 2006 (se diagram 144). Rabatterna är resultatet av över-
skott i några av de pensionsbolag som förvaltar tjänstepensions-
kapital. Arbetskostnadsökningen i år blir därmed väsentligt lägre
än timlöneökningen. Nästa år gäller det omvända.

Sammantaget ökar arbetskostnaderna per timme under 2008–
2010 med i genomsnitt 4,4 procent, vilket är något långsammare
än timlönen enligt nationalräkenskaperna under samma period
(se tabell 25).

⁴⁰ Syftet med nationalräkenskaperna (NR) är att redovisa ekonomins samlade
inkomster och utgifter medan syftet med konjunkturlönestatistiken (KL) främst är
att mäta lön för arbetad tid. Därför inkluderar NR-statistiken alla lönepåslag och
andra utgifter som påverkar lönekostnaderna. Det är således NR-statistiken som
används för att beräkna t.ex. enhetsarbetskostnader. Skillnaden mellan KL-
statistiken och NR-statistiken är till viss del procyklisk, dvs. när resursutnyttjandet
blir mer ansträngt ökar också skillnaderna i lönemåttet mellan de två
statistikkällorna bl.a. därför att lönebikostnader, som bonusutbetalningar, ökar.

Timlöneökningar i näringslivet enligt KL-statistiken beräknas som ett genomsnitt av
löneökningen för arbetare och tjänstemän i olika branscher. Vissa strukturella
förändringar, som exempelvis en trendmässigt ökande andel tjänstemän, påverkar
därmed inte den uppmätta löneökningstakten. I NR-statistiken får dessa
förändringar fullt genomslag.

Tabell 25 Arbetskostnad och lön per timme och per producerad enhet i näringslivet

Kronor per timme, procent och årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

	2007	2007	2008	2009	2010
Timlön (KL)		3,4	4,2	4,2	4,0
Timlön (NR)	189	3,2	4,6	4,5	4,3
Kollektiva avgifter och löneskatter ¹	80	42,13	41,32	41,85	41,92
Arbetskostnad (NR)	268	3,7	4,0	4,9	4,4
Produktivitet ²		-1,0	0,1	2,2	2,8
Enhetsarbetskostnad		4,7	3,9	2,6	1,6
Enhetsarbetskostnad (exkl. pensionspremierabatter)		3,8	4,4	1,8	1,6

Anm. KL avser konjunkturlönestatistiken och NR avser nationalräkenskaperna.

¹ Implicit premie i procent av lönesumman enligt nationalräkenskaperna.

² Produktivitetens utvecklingen i denna tabell är beräknad enbart med anställdas arbetade timmar, dvs. företagarnas arbetstimmar beaktas inte.

Källor: SCB, Medlingsinstitutet och Konjunkturinstitutet.

DEN HÖGA TILLVÄXTEN I ENHETSARBETSKOSTNADEN DÄMPAS

Den höga tillväxten i enhetsarbetskostnaden dämpas mot slutet av prognosperioden, främst på grund av en successivt stigande produktivitetstillväxt.

Den höga produktivitetstillväxten 2002–2006 bidrog till att enhetsarbetskostnaden, dvs. arbetskostnaden per producerad enhet, sjönk under denna period (se diagram 145). År 2007 ökade enhetsarbetskostnaden med hela 4,7 procent, främst eftersom produktiviteten minskade. Enhetsarbetskostnaden fortsätter att öka under 2008–2010, men i en långsammare takt till följd av tilltagande produktivitetstillväxt (se tabell 25).

Sammantaget stiger enhetsarbetskostnaden i näringslivet med i genomsnitt 2,7 procent per år under prognosperioden. Det är högre än den ökningstakt som på längre sikt bedöms vara förenlig med stabil inflation om 2 procent.

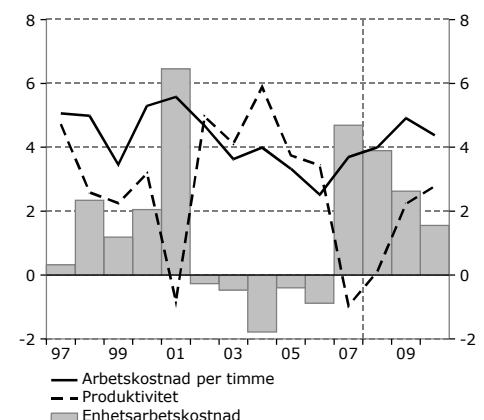
SKATTESÄNKNINGAR BAKOM ÖKAD KONSUMENTREALLÖN

Reallönen utvecklas för närvarande relativt svagt till följd av den höga inflationstakten. Detta motverkas dock av inkomstskattesänkningar. Konsumentreallönen, reallönen efter skatt, ökar betydligt snabbare under 2007–2010 än reallönen före skatt. Under samma period ökar den reala arbetskostnaden långsammare än konsumentreallönen.

Under 2003–2006 växte konsumentreallönen med i genomsnitt 2,2 procent per år, enligt nationalräkenskaperna. År 2007 steg konsumentreallönen med hela 5,4 procent. Detta var betydligt högre än den nominella timlöneökningen på 3,2 procent och berodde på den skattesänkning på arbete som då genomfördes, det så kallade första steget i jobbskatteavdraget.

Diagram 145 Enhetsarbetskostnad i näringslivet

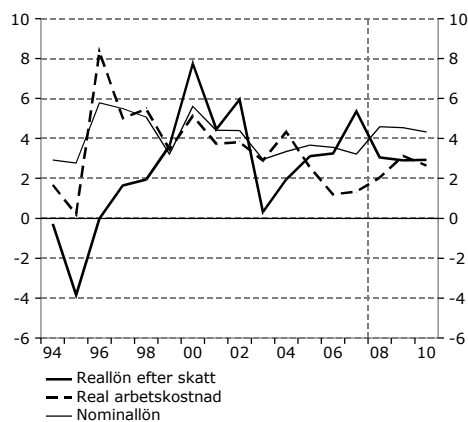
Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**Diagram 146 Reallön och real
arbetskostnad**

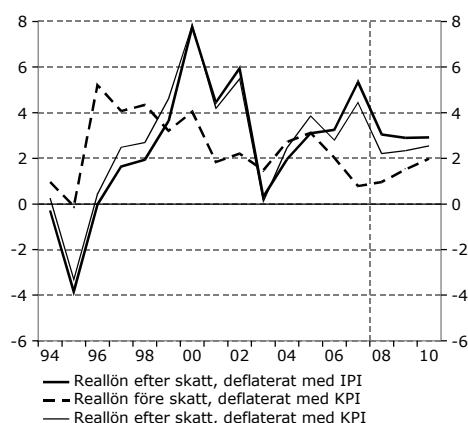
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 147 Reallön

Årlig procentuell förändring

Anm. IPI är implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Trots högre inflation ökar därmed konsumentreallönen i god takt under hela perioden 2007–2010 med i genomsnitt 3,6 procent per år, vilket är högre än genomsnittet 1997–2006 (se diagram 146). Det beror dels på en relativt sett högre ökning av nominallönen och dels på genomförda och prognostiserade inkomstskattesänkningar.

Konsumentreallönen har här definierats som hushållens genomsnittliga nominella timlön i hela ekonomin efter inkomstskatt deflaterad med implicitprisindex för hushållens konsumtionsutgifter (IPI). Denna definition utgår från hur hushållens disponibla inkomster normalt beräknas.

Om reallönen efter skatt i stället beräknas med konsumentprisindex (KPI) blir utvecklingen något svagare.⁴¹ Mätt på detta sett ökar reallönen efter skatt med 2,9 procent 2007–2010 (se diagram 147), vilket är svagare än utvecklingen de senaste tio åren men starkare än perioden 2003–2006. Reallöneökningen före skatt blir 1,3 procent per år i genomsnitt under 2007–2010.

Den reala arbetskostnaden per arbetad timme i näringslivet steg med i genomsnitt 2,7 procent per år under 2003–2006.⁴² År 2007 ökade den reala arbetskostnaden med bara 1,3 procent (se diagram 146). Eftersom den kraftiga förbättringen av konsumentreallönen 2007 till stor del berodde på sänkt inkomstskatt, vilken inte påverkar den reala arbetskostnaden, ökade den senare inte lika mycket. Under 2008–2010 ökar den reala arbetskostnaden i genomsnitt med 2,6 procent, vilket är lägre än konsumentreallönens ökningstakt under samma period (se diagram 146).

Priser, produktionskostnader och vinstandelar

Den snabba ökningen av arbetskostnaden och den svaga utvecklingen av produktiviteten får endast begränsat genomslag på priserna. Vinstandelen i näringslivet minskar därmed något under perioden 2008–2010.

LÖNSAMHETEN I NÄRINGSLIVET FÖRSVAGAS NÅGOT

Vinstandelen i näringslivet, som återhämtat sig påtagligt sedan bottenåret 2001, minskade något i föl (se diagram 148). Den är dock alltså jämförelsevis hög, särskilt om man ser till näringslivet exklusive finans- och fastighetsverksamhet. Detta överens-

⁴¹ Om timlöneutvecklingen istället deflateras med konsumentprisindex (KPI) ökade konsumentreallönen med 4,4 procent 2007. Skillnaden beror främst på ränteposten i KPI. Skillnaden i ökningstakt mellan KPI och IPI var i genomsnitt 0,15 procentenheter mellan 1997 och 2007.

⁴² Den reala arbetskostnaden har definierats som den nominella timlönen i näringslivet plus kollektiva avgifter och löneskatter, deflaterad med förädlingsvärdedeflatoren för näringslivet. Utvecklingen av nominallönen i näringslivet skiljer sig marginellt från nominallönen i hela ekonomin. Under perioden 2001–2007 ökade nominallönen enligt nationalräkenskaperna med 3,6 procent i genomsnitt både i näringslivet och i hela ekonomin.

stämmer väl med omdömena om lönsamheten i Konjunkturinstitutets barometerundersökningar. Det i utgångsläget relativt gynnsamma vinstläget i näringslivet, i kombination med en åtminstone inledningsvis svagare efterfrågetillväxt, bedöms innebära att företagen inte fullt ut övervärtrar den stigande enhetsarbetskostnaden på priserna under prognosperioden 2008–2010. Vinstandelen minskar därmed ytterligare något under denna tidsperiod.

FAKTA

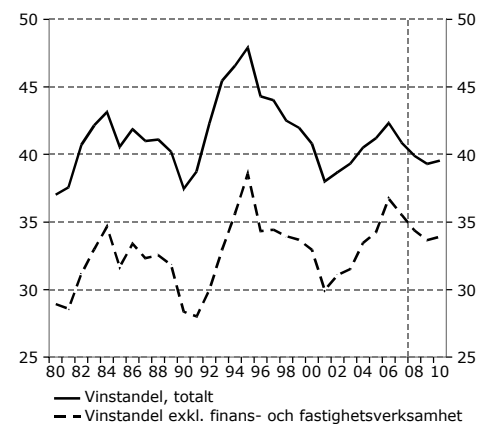
Samband mellan produktionskostnader och priser

Det som produceras i näringslivet dvs. bruttoproduktionen kan dels exporteras, dels levereras till hemmamarknaden. Prisindexen på dessa produkter benämns här **exportpris** respektive **hemmamarknadspris**, och det vägda genomsnittspriset benämns **produktpris** (se figur 2).

Vid produktionen av dessa produkter förbrukas en mängd inköpta insatsprodukter, både varor och tjänster. Dessa kan **importeras** och/eller köpas från **inhemska** företag. Det vägda genomsnittspriset för dessa produkter benämns här **förbrukningspris**.

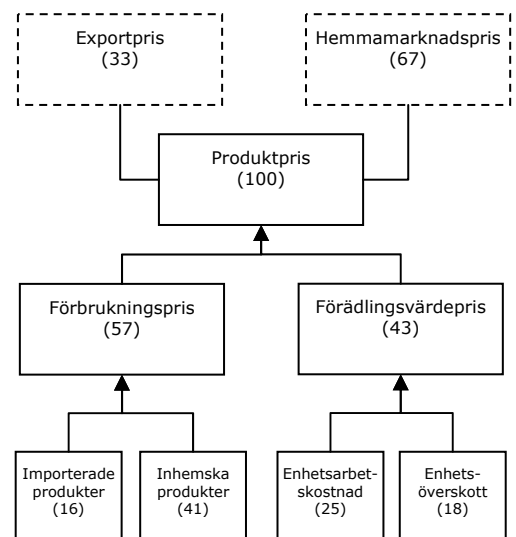
Genom att räkna av värdet för förbrukade insatsprodukter från bruttoproduktionsvärdet erhålls förädlingsvärdet, som ofta benämns produktion. Detta värde kan, liksom bruttoproduktionen och förbrukningen, beräknas i både löpande och fasta priser. Genom att dividera förädlingsvärdet i löpande priser med förädlingsvärdet i fasta priser erhålls vad som här benämns **förädlingsvärdepris**. Förädlingsvärdet anger den värdeökning som genereras i företagen. Detta kan i huvudsak delas upp på arbetskostnader och bruttoöverskott. Genom att relatera dessa till förädlingsvärdet i fasta priser erhålls vad som här benämns **enhetsarbetskostnad** (arbetskostnad per producerad enhet) respektive **enhetsöverskott** (bruttoöverskott per producerad enhet). Förädlingsvärdet har justerats för övriga produktionssubventioner och övriga, ej löneberoende produktions-skatter. Löneberoende produktions-skatter (löneskatt) ingår i arbetskostnaden.

Diagram 148 Vinstandel i näringslivet
Procent

Källor. SCB och Konjunkturinstitutet.

Figur 2 Produktionskostnader och priser

Anm. Inom parentes anges procentuella vikter för 2007. Förenklad figur där övriga produktions-skatter och övriga produktionssubventioner ej tagits med.

Källa: Konjunkturinstitutet.

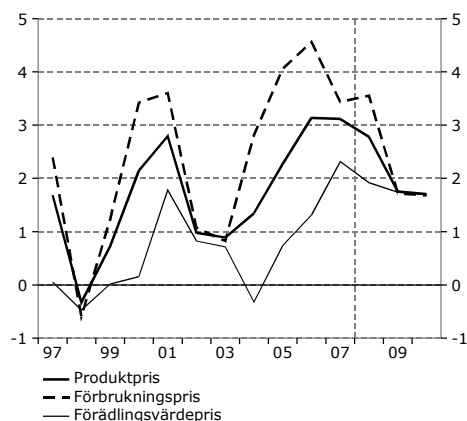
Tabell 26 Priser, produktionskostnader och vinstandelar i näringslivet

Årlig procentuell förändring, kalenderkorrigerade värden

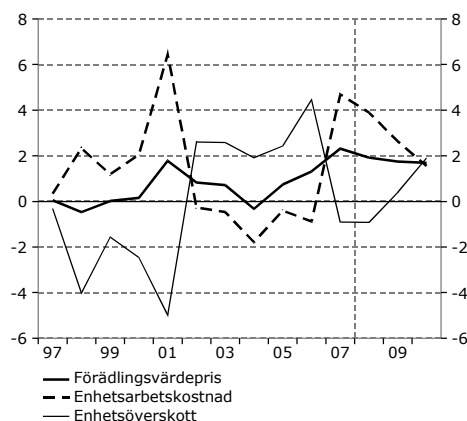
	Vikter				
	2007	2007	2008	2009	2010
Produktpris (bp) ¹	100	3,1	2,8	1,8	1,7
Exportpris	33	1,9	1,9	-0,1	0,0
Hemmamarknadspris	67	3,7	3,2	2,7	2,6
Förbrukningspris(mp) ²	57	3,4	3,6	1,7	1,7
Importerade produkter	16	1,8	5,2	0,2	-0,1
Inhemskas produkter	41	4,1	2,9	2,3	2,4
Förädlingsvärdepris (fp) ³	43	2,3	1,9	1,7	1,7
Enhetsarbetskostnad (ULC) ⁴	25	4,7	3,9	2,6	1,6
Enhetsöverskott ⁵	18	-0,9	-0,9	0,4	1,9
Vinstandel		41,0	39,9	39,4	39,4
Förändring i procentenheter		-1,3	-1,1	-0,5	0,1

¹ bp (baspris).² mp (mottagarpris, inkluderar handelsmarginaler samt produktskatter minus produktsubventioner).³ fp (faktorpris), tar hänsyn till avdrag för övriga, ej löneberoende produktionskatter och tillägg av övriga produktionssubventioner. Skiljer sig från nationalräkenskaperas definition genom att löneberoende produktionskatter ingår.⁴ Arbetskostnad, inklusive löneberoende produktionskatter, per producerad förädlingsvärdeenhets, inklusive effekt av pensionspremierabatt 2006-2008.⁵ Bruttoöverskott per producerad förädlingsvärdeenhets.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 149 Produkt-, förbruknings- och förädlingsvärdepris i näringslivet
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 150 Förädlingsvärdepris, enhetsarbetskostnad och enhetsöverskott i näringslivet
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Den snabbt stigande enhetsarbetskostnaden i följd bidrog till att hemmamarknadspriset fortsatte att öka påtagligt 2007 (se tabell 26). Samtidigt dämpades exportprisernas ökningstakt till följd av en betydligt svagare utveckling av priserna för industriråvaror, främst metaller. Det totala produktpriset ökade därmed i ungefär samma takt som 2006 (se diagram 149).

Förbrukningsprisets ökningstakt dämpades främst beroende på en betydligt svagare prisutveckling för importerade förbrukningsprodukter. Detta medförde att förädlingsvärdepriset, som bestäms av relationen mellan produkt- och förbrukningspriset, steg starkt och betydligt mer än i genomsnitt under den senaste tioårsperioden.

Enhetsarbetskostnaden steg påtagligt 2007 till följd av främst att produktiviteten minskade (se diagram 150). Den starka ökningen av enhetsarbetskostnaden överväldnades dock inte helt på förädlingsvärdepriset utan enhetsöverskottet reducerades. Därmed föll den jämförelsevis höga vinstandelen tillbaka något.⁴³

På kort sikt är priserna trögrörliga, vilket innebär att vinstandelen till stor del bestäms av kostnader och produktivitet. Vinsterna utgör en buffert för att förhindra alltför stora prisökningar på marknaderna. Detta är möjligt särskilt då vinstläget är gynnsamt. På lite längre sikt anpassas priserna i näringslivet till kostnaderna så att vinsterna tillgodoser det långsiktiga kapitalavkastningskravet. Inom vissa branscher, t.ex. massaindustrin, är före-

⁴³ Vinstandelen ökar då enhetsöverskottet ökar snabbare än förädlingsvärdepriset och vice versa.

tagen s.k. pristagare, dvs. produktpriserna bestäms på världsmarknaden. För att upprätthålla en acceptabel vinstnivå på lång sikt är det därför nödvändigt, i synnerhet för dessa företag, att vid givna växelkurser, anpassa kostnaderna och produktiviteten.

I år ökar enhetsarbetskostnaden i näringslivet något långsammare än 2007. Arbetskostnaden ökar visserligen något snabbare, men samtidigt minskar inte produktiviteten som den gjorde i fjol, utan denna blir i stort sett oförändrad. Den försvagade efterfrågan och den jämförelsevis goda lönsamheten i näringslivet bedöms innebära att företagen inte heller i år fullt ut övervältrar kostnadsökningen på förädlingsvärdepriset, vilket gör att enhetsöverskottet och vinstandelen minskar ytterligare.

Nästa år återhämtar sig produktivitetstillväxten, men enhetsarbetskostnaden bedöms ändå öka något snabbare än förädlingsvärdepriset. Vinstandelen sjunker därmed ytterligare något. Den i prognosen antagna ytterligare nedsättningen av arbetsgivaravgiften nästa år bidrar dock positivt till vinstandelen 2009.

År 2010 ökar vinstandelen något eftersom företagen bedöms öka förädlingsvärdepriset något snabbare än enhetsarbetskostnaden, vilket innebär att företagen med viss marginal övervältrar den ökade enhetsarbetskostnaden på priset.

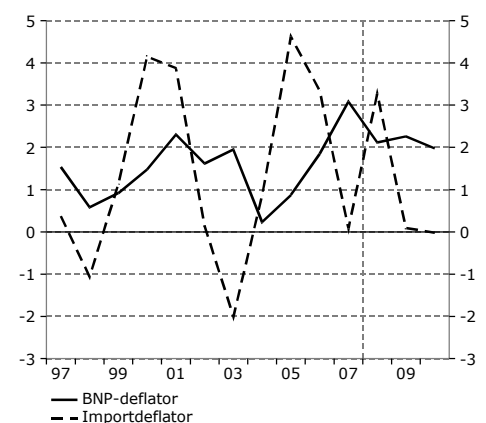
Ökningstakten för förbrukningspriset avtar under prognosperioden. Det är främst en följd av att prisutvecklingen för förbrukningsprodukter från basindustrin, skogsprodukter och metaller, sjunker, efter att ha ökat kraftigt flera år i rad. En sammanvägning av förbrukningspriset och förädlingsvärdepriset till ett produktpris visar att detta ökar måttligt 2008–2010⁴⁴. Detta förklaras främst av att företagen väntas vara särskilt försiktiga i sin prissättning på exportmarknaderna samtidigt som prisutvecklingen för metaller och skogsindustrins produkter försvagas på världsmarknaden.

SVAGA IMPORTPRISER BEGRÄNSAR INHEMSK INFLATION

BNP-deflatorn ökade snabbt 2007, med 3,1 procent (se diagram 151 och tabell 27). Ökningen var huvudsakligen en följd av den snabbt stigande enhetsarbetskostnaden. Effekten på priset för den totala tillförseln begränsas emellertid av att importpriset inte ökade nämnvärt. Den inhemska inflationen, dvs. prisökningarna för offentliga konsumtionsutgifter och hushållens konsumtionsutgifter samt investeringar, blev sammantaget något starkare än 2006 (se diagram 152 och diagram 153). Exportpriset hölls tillbaka av främst en svagare utveckling av priset för råvaror.

Diagram 151 BNP-deflator och importdeflator

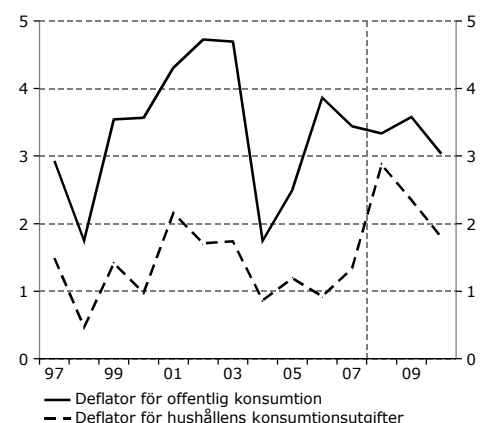
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 152 Deflator för offentlig konsumtion och hushållens konsumtionsutgifter

Årlig procentuell förändring

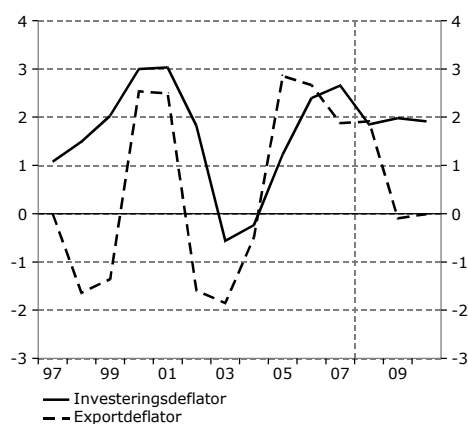

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

⁴⁴ Företagen tar givetvis hänsyn både till det förväntade förbrukningspriset och den förväntade arbetskostnaden då de bestämmer produktpriset, som är priset på marknaden.

Diagram 153 Investerings- och exportdeflator

Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 27 Tillförsel- och användningspriser

Årlig procentuell förändring

	Vikt				
	2007	2007	2008	2009	2010
Tillförsel	100	2,1	2,5	1,6	1,3
BNP	69	3,1	2,1	2,3	2,0
Offentliga myndigheter ¹	13	4,2	3,2	3,9	3,2
Näringsliv (fp)	48	2,3	1,9	1,7	1,7
Skattenetto ²	8	5,6	1,7	2,8	1,8
Import	31	0,1	3,3	0,1	0,0
Användning	100	2,1	2,5	1,6	1,3
Offentlig konsumtion	18	3,4	3,3	3,6	3,0
Hushållens konsumtionsutgifter	32	1,3	2,9	2,3	1,8
Investeringar	13	2,7	1,8	2,0	1,9
Export	37	1,9	1,9	-0,1	0,0

¹ Inklusive hushållens ideella organisationer.² Produktionskatter minus produktionssubventioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

BNP-deflatorn stiger långsammare, medan importpriset stiger betydligt snabbare, i år jämfört med i fjol. Detta innebär att priset för den totala tillförseln ökar något snabbare än 2007. Den inhemska inflationen blir något starkare, medan exportpriset ökar ungefär som i fjol. I stort sett oförändrade importpriser och en starkare produktivitet utveckling håller tillbaka den inhemska inflationen 2009 och 2010. Samtidigt utvecklas exportpriset svagt dessa år, främst till följd av att prisutvecklingen försvagas för skogsindustrins produkter, metaller och petroleumprodukter. En efterhand något starkare kronkurs bidrar i viss mån till de svagare import- och exportpriserna.

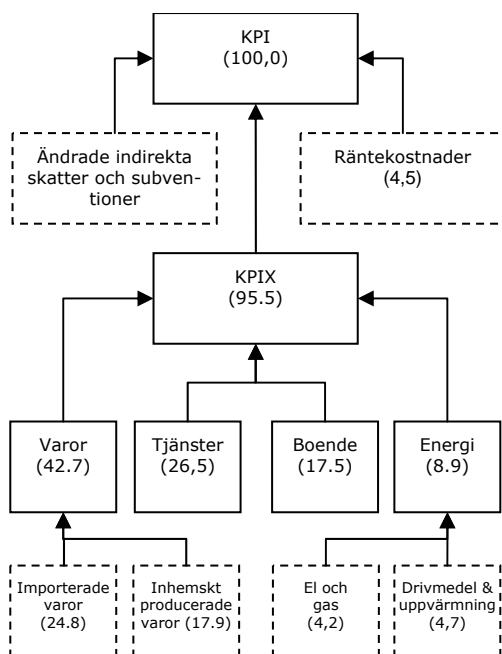
80

Inflation

Inflationstakten är i början av 2008 hög. Framöver kommer dock inflationen att dämpas och uppgår till 2,2 procent år 2010.

INFLATIONEN ÄR HÖG

Inflationstakten enligt konsumentprisindex (KPI) var i maj 4,0 procent. KPI-inflationen har därmed överstigit 3 procent 7 månader i rad, vilket inte inträffat sedan inflationsmålet infördes. Inflationstakten enligt det underliggande inflationsmättet KPIX var i maj 2,9 procent. KPIX-inflationen beräknas som KPI-inflationen exklusive räntekostnader för egna hem samt den direkta effekten av indirekta skatter och subventioner (se figur 3). Riksbankens inflationsmål avser formellt KPI, men Riksbanken har fram tills nyligen normalt använt KPIX som underlag för de penningpolitiska besluten.

Figur 3 Inflationsmätt

Anm. Parentes anger procentuell vikt i KPI 2007. Ändrade indirekta skatter och subventioner har ingen explicit vikt. Boende avser boende exkl. ränte- och energikostnader.

Källa: SCB.

Den i nuläget höga inflationen kan delvis förklaras av stora prisuppgångar i ett fåtal delgrupper. Räntekostnader för egna hem och stigande priser på energi- och livsmedel bidrog i maj till merparten av den totala KPI-inflationen på 4,0 procent. Inflationstakten enligt KPIX exklusive energi- och livsmedelspriser var i maj endast 1,3 procent (se diagram 154).

Inflationsförväntningarna har stigit kraftigt sedan hösten 2007. Inflationsförväntningar kan på sikt bli självuppfyllande och är därmed ett problem för Riksbanken. Dock tenderar inflationsförväntningar på ett års sikt att vara högt korrelerade med de verkliga inflationsutfallen. Hushållens uppfattning om den aktuella inflationen är för tillfället ovanligt hög, 4,2 procent i maj 2008 (se diagram 155).

ENHETSARBETSKOSTNADEN DRIVER INFLATIONEN

Inflationen bestäms på lång sikt i hög grad av ökningen av enhetsarbetskostnaden. Företag tenderar med andra ord att på längre sikt anpassa priserna till utvecklingen av arbetskostnader-na med avdrag för produktivitetstillväxten.

Förändringar i enhetsarbetskostnaden påverkar dock konsumentpriserna med viss fördröjning. Det beror bl.a. på att det är förenat med vissa kostnader att ändra priser alltför ofta.

Det låga resursutnyttjandet på arbetsmarknaden mellan 2002–2005 medförde att arbetskostnaderna växte långsamt samtidigt som produktivitetstillväxten var hög. När sedan resursutnyttjandet normaliserades och produktiviteten föll 2007, ökade enhetsarbetskostnaden kraftigt. Enhetsarbetskostnaden stiger mellan 2008–2010 med i genomsnitt 2,7 procent per år, vilket överstiger den ökningstakt av enhetsarbetskostnaden som på sikt är förenlig med Riksbankens inflationsmål om 2 procent.

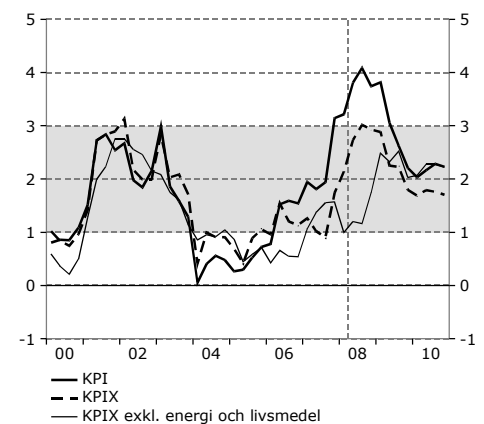
Utöver enhetsarbetskostnaden påverkas inflationen även av importpriser i utländsk valuta och växelkurs. En stor del av konsumtionsvarorna i KPI produceras i utlandet och speglar därför kostnadsutvecklingen i producentländerna. Importpriserna exklusive livsmedel och olja utvecklas relativt svagt fram till slutet av 2010. Importpriserna påverkas också av växelkursens utveckling. Den genomsnittliga växelkursen (KIX) förstärks något under prognosperioden, vilket dämpar inflationen.

Det gradvisa genomslaget från enhetsarbetskostnaden till inflationen bidrar till att inflationen mätt med KPIX exklusive energi ligger runt 2 procent under hela prognosperioden (se diagram 156).

KPI-inflationen faller successivt från 3,7 procent i år till 2,2 procent 2010. KPI med fast ränta (se faktaruta ”KPI med fast ränta”) blir 2 procent i slutet av 2010.

Diagram 154 Konsumentpriser

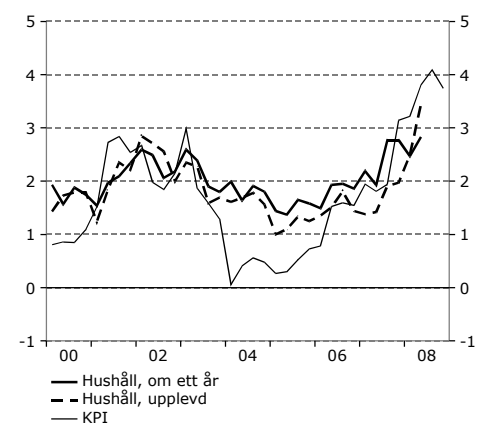
Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 155 Inflationsförväntningar

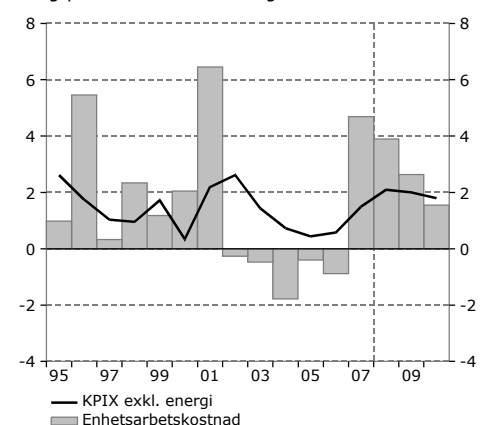
Procent, kvartalsvärden

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 156 Konsumentpriser och enhetsarbetskostnad

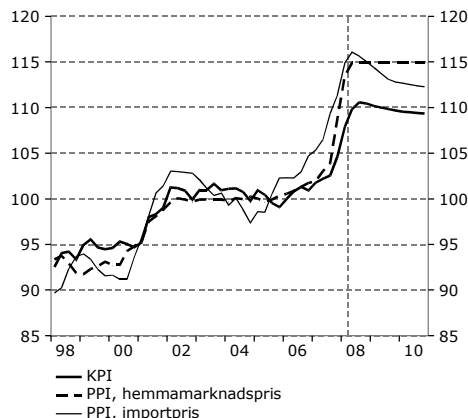
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 157 Livsmedel

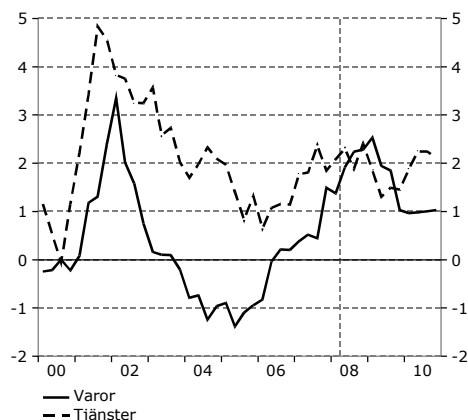
Index 2005=100, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 158 Varu- och tjänstepriser

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

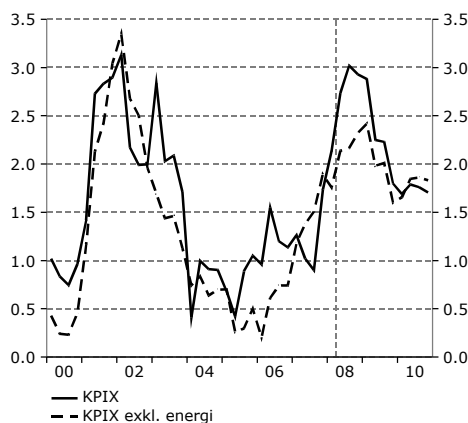

Anm. Exklusive förändrade indirekta skatter och subventioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 159 Underliggande inflation

Procent, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 28 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring

	Vikt	2008	2009	2010	2010 dec
Varor	42,7	2,0	1,8	1,0	1,0
Tjänster	26,5	2,2	1,5	2,1	2,1
Boende exkl. räntor och energi	17,5	2,4	3,1	3,2	3,3
KPIX exkl. energi	86,6	2,1	2,0	1,8	1,8
Energi	8,9	8,9	4,5	1,1	0,4
KPIX	95,5	2,7	2,3	1,7	1,7
Räntekostnader ¹	4,5	0,9	0,4	0,3	0,4
Skatter och subventioner ¹		0,1	0,1	0,1	0,1
KPI	100,0	3,7	2,9	2,2	2,2
HIKP		3,6	2,5	1,9	1,8

¹ Bidrag till KPI-inflationen.

Anm. Alla priser förutom KPI och HIKP är beräknade exkl. direkta effekter av förändrade skatter och subventioner.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

HÖGA LIVSMEDELSPRISER I UTGÅNGSLÄGET

I år domineras inflationsutvecklingen av den kraftiga uppgången i livsmedelspriser och energipriser. Världsmarknadspriserna på livsmedel och jordbruksprodukter har stigit kraftigt sedan sommaren 2007. I maj var inflationstakten på livsmedel genomsnitt 7,9 procent.

Livsmedelspriserna bedöms även i fortsättningen vara höga. Det beror bl.a. på snabbt växande efterfrågan på mat från olika tillväxtekonomier. Ett par år av dåliga skördar har även bidragit till de höga spannmålspriserna. De internationella livsmedelspriserna bedöms därför dämpas vid en återgång till mer normala skördar. Däremot återgår de inte till sina tidigare lägre nivåer. Ökningstakten på livsmedelspriserna ligger nära noll under 2009 och 2010 (se diagram 157). Detta förutsätter dock att den stigande efterfrågan möts av ökad produktion inom jordbrukssektorn och livsmedelsindustrin.

HÖGRE INFLATION PÅ VAROR OCH TJÄNSTER

Inflationstakten på varor och tjänster stiger något ytterligare under 2008. Ökningstakten på varupriserna hålls i år tillfälligt uppe av livsmedelsprisernas utveckling. Dessutom bedöms transportföretag höja fraktavgifterna på grund av de höga drivmedelspriserna. Varupriserna stiger under 2008 med i genomsnitt 2,2 procent. År 2009 och 2010 uppgår inflationen på varor till 1,8 procent respektive 1,0 procent (se diagram 158).

Tjänstepriserna påverkas i större grad av den svenska enhetsarbetskostnaden än varor. Delvis beror detta på att tjänstepriser har en lägre importandel än varor. Dessutom är produktivitetstillväxten lägre i tjänstebranscherna än i de varuproducerande branscherna. Det medför att givet samma löneökningstakt

i de olika branscherna kommer tjänstepriserna att stiga något snabbare än varupriserna.

De högre bränslekostnaderna bedöms även fortsättningsvis höja priserna på olika transporttjänster. Fallande priser på telekommunikationstjänster (och även hemelektronik inom varor) fortsätter dock att dämpa inflationstakten framöver. Inflationstakten för tjänster stiger 2008 till i genomsnitt 2,2 procent. År 2009 och 2010 uppgår inflationen på tjänster till 1,9 procent respektive 2,3 procent (se diagram 158).

REKORDHÖGA BENSINPRISER

Bensinpriset har stigit kraftigt sedan början av 2008. I maj gick bensinpriset över 13 kronor per liter och dieselpriset över 14 kronor per liter. Orsaken är att råoljepriset har stigit kraftigt. Råoljepriset bedöms fortsättningsvis vara högt, men sjunker sakta framöver. Vid utgången av 2010 är råoljepriset fortfarande betydligt över 100 dollar per fat.

Samtidigt som drivmedelspriserna har stigit har elpriserna gått ner. Elpriserna bestäms på den nordiska elbörsen Nord Pool. En mild vinter och en kraftig tillrinning i vattenmagasinen har pressat elpriset. Under maj har dock elpriserna återigen stigit, vilket till viss del beror på tillfälliga distributionsstörningar mellan södra Norge och Sverige.

Eftersom merparten av Sveriges konsumenter binder sina kontrakt på el får en förändring av elpriset ett successivt genomslag på konsumentpriserna. Elpriserna bedöms stiga under prognosperioden och får med viss fördröjning effekt på inflationen.

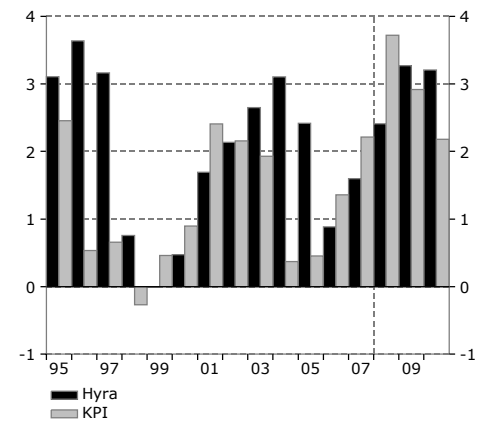
Energipriserna, stiger med 8,9 procent 2008, 4,5 procent 2009 och 1,1 procent 2010 (se diagram 161).

HYROR OCH ANDRA BOENDEKOSTNADER STIGER FORTARE

Hyrorna stiger med 2,4 procent under 2008 och fortsätter stiga med i genomsnitt 3,2 procent per år (se diagram 160). Orsaken är framför allt att räntekostnaderna för bostadsföretagen är högre än under de senaste åren. Dessutom är elpriser och reparationskostnader högre, vilket påverkar hyressättningen.

Diagram 160 Hyreskostnader

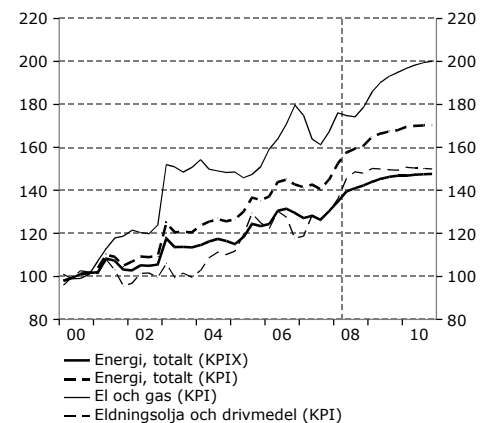
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 161 Energipriser

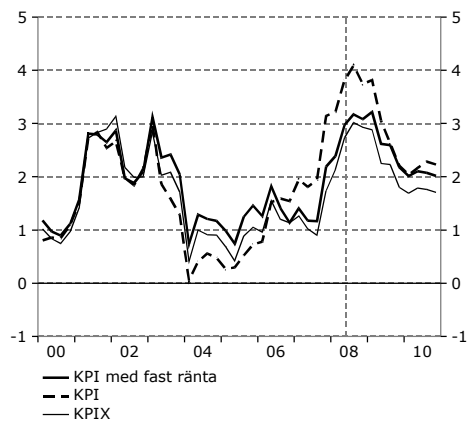
Index 2000=100, kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 162 Konsumentpriser

Årlig procentuell förändring, kvartalsvärden

Källor: SCB, Riksbanken och Konjunkturinstitutet.

FAKTA**KPI med fast ränta**

Den 9 juni 2008 gjorde Riksbanken ett förtydligande av målet för penningpolitiken. KPI kvarstår som det överordnade målet. Användandet av KPIX som vägledning för penningpolitiken kommer dock att fasas ut. Riksbanken ska i fortsättningen använda olika mått på underliggande inflation för att analysera inflationsutvecklingen. Riksbanken kommer inte att ge något specifikt inflationsmått den speciella status som KPIX tidigare har haft. I samband med detta förtydligande presenterade Riksbanken ett nytt inflationsmått, kallat KPI med fast ränta (se diagram 162).

I en fördjupning i Konjunkturläget (se ”Skillnaden mellan KPI och KPIX”, januari 2008), beskrevs mer utförligt att inflationstakten enligt KPI även på medellång sikt var ca 0,3 procentenheter högre än KPIX. Det nya inflationsmättet, KPI med fast ränta, definieras som KPI exklusive förändringar i räntesatsindex. Till skillnad från KPIX exkluderas därmed inte huspriskomponenten eller förändrade indirekta skatter och subventioner. Det medför att inflationstakten enligt KPI och KPI med fast ränta kommer att sammanfalla när effekten av tidigare ränteändringar har klingat av, vilket är en önskvärd egenskap. På kort sikt kommer dock KPI och KPI med fast ränta att avvika från varandra på grund av ändrade räntenivåer.

Riksbanken kommer således i fortsättningen att styra de penningpolitiska besluten mot att inflationen enligt KPI med fast ränta och därmed även KPI på längre sikt ska uppgå till 2 procent.

Offentliga finanser och finanspolitik

Den offentliga sektorns finansiella sparande försvagas under prognosperioden. Detta förklaras till stor del av att finanspolitiken läggs om i en expansiv riktning 2009 och 2010. Skattekvoten sjunker främst till följd av antagna skattesänkningar på arbete och företagande. Därutöver faller kapitalskatterna tillbaka från höga nivåer. Den expansiva finanspolitiken antas medföra ökade offentliga konsumtions- och investeringsutgifter, men trots detta är utgiftskvoten i stort sett oförändrad under prognosperioden. Det beror främst på att utgifterna för arbetslöshet och ohälsa, men även ränteutgifter, minskar som andel av BNP. Trots att det offentliga sparandet minskar som andel av BNP uppnås överskottsmålet med bred marginal samtliga år.

Den offentliga sektorns finansiella sparande förbättrades markant 2007. Sparandet uppgick till 3,5 procent som andel av BNP, vilket var den högsta nivån sedan 1999. Sparandet ligger kvar på en hög nivå, 3,2 procent, även i år. Nästa år faller sparandet tillbaka till 1,9 procent och 2010 minskar det ytterligare till 1,4 procent (se diagram 163 och tabell 29). Både 2009 och 2010 minskar överskotten till stor del till följd av en expansiv finanspolitik.

Tabell 29 Den offentliga sektorns finansiella sparande

Miljarder kronor, löpande priser respektive procent av BNP

	2006	2007	2008	2009	2010
Inkomster	1 560	1 645	1 697	1 734	1 800
Procent av BNP	53,8	53,6	52,8	51,8	51,1
Utgifter	1 496	1 536	1 596	1 670	1 751
Procent av BNP	51,6	50,0	49,7	49,9	49,7
Finansiellt sparande	63	108	101	64	49
Procent av BNP	2,2	3,5	3,2	1,9	1,4

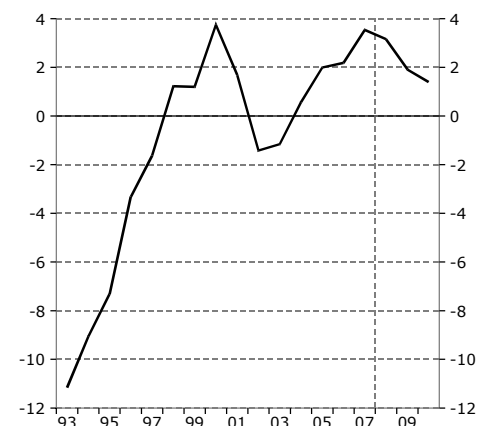
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Det starka offentligfinansiella sparandet förklaras främst av ett högt sparande i **staten** (se diagram 164 och tabell 30). Både statens inkomster och utgifter sjunker som andel av BNP samtliga år 2008–2010. I år hålls statens sparande uppe trots skattesänkningar på arbete och minskade inkomster från skatt på kapitalvinster. Detta förklaras dels av låga transfereringsutgifter, dels av tillfälligt höga inkomster från mervärdesskatt på byggtjänster.

Åren 2009 och 2010 minskar överskotten i staten, mycket till följd av en expansiv finanspolitik. På inkomstsidan sänks socialavgifterna för ungdomar ytterligare 2009 och därtill antas ytterligare nedsättningar av skatter på arbetsinkomster ske både 2009 och 2010. År 2010 bedöms även skatten på företagsvinster sänkas. Den expansiva finanspolitiken höjer de statliga utgifterna

Diagram 163 Offentliga sektorns finansiella sparande

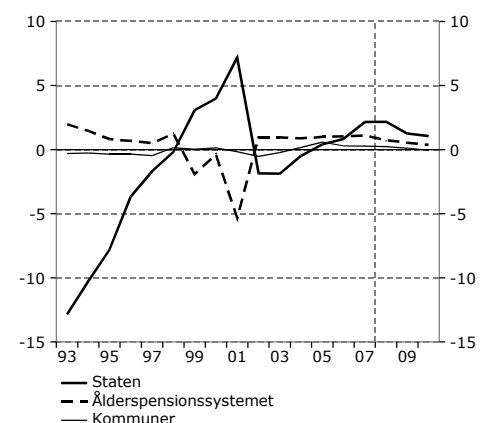
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 164 Finansiellt sparande i offentliga sektorns delar

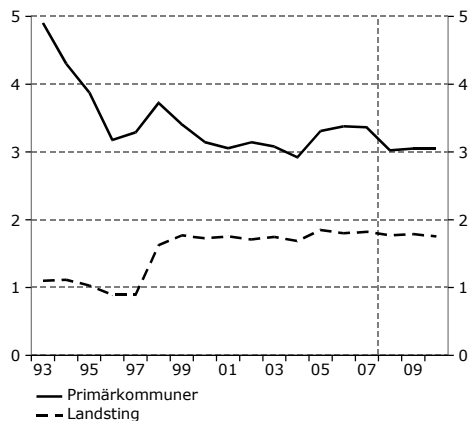
Procent av BNP

Anm. Under åren 1999–2001 gjordes stora överföringar av medel från ålderspensionssystemet till staten.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

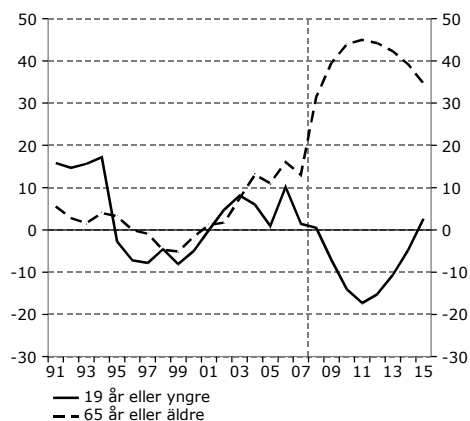
Diagram 165 Statsbidrag till kommuner
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 166 Personer 19 år och yngre samt 65 år och äldre

Tusentals personer, årlig förändring

Anm. Enligt SCB:s befolkningsprognos, juni 2007.
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

2009–2010, bl.a. genom ökade transfereringar till företag och hushåll. Dessutom antas staten höja statsbidragen till kommuner och landsting så att de utvecklas i takt med nominell BNP (se diagram 165).⁴⁵ Den expansiva finanspolitiken ger också utrymme för ökade statliga investeringsutgifter 2009 och 2010, vilket bidrar till att minska det finansiella sparandet.

Tabell 30 Finansiellt sparande i delsektorer

Procent av BNP

	2006	2007	2008	2009	2010
Den offentliga sektorn	2,2	3,5	3,2	1,9	1,4
Staten	0,8	2,2	2,2	1,3	1,1
Ålderspensionssystemet	1,0	1,1	0,7	0,5	0,3
Kommunsektorn	0,3	0,3	0,2	0,1	-0,0

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Det finansiella sparandet i **ålderspensionssystemet** sjunker som andel av BNP åren 2008–2010. Från och med 2009 överstiger utbetalda pensioner avgiftsinkomsterna. Genom fortsatt förhållandevis hög kapitalavkastning är sparandet i ålderspensionssystemet positivt till och med 2010. Pensionsutbetalningarnas ökning beror på ett större antal ålderspensionärer (se diagram 166) och en hög uppräkningsgrad av pensionerna.⁴⁶

I **kommunsektorn** minskar det finansiella sparandet med drygt 0,3 procentenheter från 2007 till 2010. De demografiska förändringarna blir, precis som i ålderspensionssystemet, synliga i kommunsektorn under prognosperioden. Behovet av sjukvårdstjänster stiger vilket driver på landstingens konsumtionsutgifter. Med hjälp av ökade statsbidrag 2009–2010 kommer landstingen till stor del att kunna tillgodose den ökade efterfrågan. Förändringarna i befolkningsstrukturen ökar däremot inte efterfrågan på kommunala tjänster i samma utsträckning. Till och med 2010 minskar antalet unga under 20 år vilket sänker efterfrågan på barnomsorg och skola (se diagram 166). Till följd av ökade statsbidrag ökar dock den kommunala konsumtionen mer än vad som följer av den demografiska utvecklingen. Med andra ord höjs personaltätheten i de kommunalt producerade tjänsterna under prognosperioden. Sammantaget är kommunsektorns utgifter 0,3 procentenheter högre som andel av BNP 2010 jämfört med 2008 medan inkomsterna är oförändrade.

⁴⁵ Den 1 januari 2008 förändrades fastighetsbeskattningen. Bland annat innebar förändringen att en kommunal avgift ersatte merparten av den tidigare fastighetsskatten. Den kommunala avgiften redovisas i nationalräkenskaperna som en kommunal skatteinkomst. Statsbidragen till kommunerna sänks med ungefär motsvarande belopp som de ökade inkomsterna för kommunerna eller ca 0,4 procent av BNP 2008.

⁴⁶ Uppräkningen av pensionsutbetalningarna bestäms av det s.k. följdsamhetsindex som utgörs av de förvärvsarbetandes realinkomstutveckling under de tre föregående åren samt av inflationen föregående år men med avdrag med 1,6 procentenheter.

Budgetpolitiska mål och finanspolitikens inriktning

Vid hittills beslutade skatte- och utgiftsnivåer överskrids överskottsmålet med bred marginal samtliga år i prognosperioden. Men finanspolitiken blir i ett sådant scenario sammantaget något åtstramande 2009–2010, vilket ökar risken för att konjunkturavmattningen förstärks. Detta motiverar att finanspolitiken i stället får en expansiv inriktning både 2009 och 2010. Den expansiva finanspolitiken bidrar till att minska den offentliga sektorns finansiella sparande, från 3,2 procent som andel av BNP 2008 till 1,4 procent 2010. Trots att den expansiva finanspolitiken antas medföra ökade utgifter i såväl staten som kommunsektorn klaras utgiftstaket respektive balanskravet för kommuner och landsting.

OFFENTLIGT SPARANDE KLART ÖVER MÅLET VID BESLUTAD FINANSPOLITIK

**Målet för den offentliga sektorns finansiella sparande –
överskottsmålet: Sparandet ska uppgå till 1 procent som andel
av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel.**

Vid hittills beslutade regler i skatte- och transfereringssystemen och om inga ytterligare resurser tillförs statliga eller kommunala myndigheter utöver nuvarande resursnivåer blir det finansiella sparandet i offentlig sektor knappt 3 procent som andel av BNP i genomsnitt per år 2008–2010 (se övre delen av tabell 31).⁴⁷ I ett sådant scenario överskrids överskottsmålet med bred marginal under prognosperioden enligt de två indikatorer som Konjunkturinstitutet använder för att bedöma finanspolitikens ställning: genomsnittsindikatorn och det konjunkturjusterade sparandet.

Genomsnittsindikatorn utgörs av ett centrerat glidande medelvärde av det offentliga sparandet som andel av BNP över sju år.⁴⁸ Beräknad på ett finansiellt sparande vid redan beslutade regler och anslagsnivåer är genomsnittsindikatorn över 2,5 procent som andel av BNP 2008–2010. Denna indikator visar således på att det offentligfinansiella sparandet klart överstiger målnivån vid beslutad finanspolitik.

Det konjunkturjusterade sparandet är rensat från konjunkturrens inverkan på de offentliga finanserna och kan därför användas som ett mått på avvikelser från överskottsmålet under enskilda år (se fördjupningen ”Ny beräkning av konjunkturjusterade skatteinkomster”). Vid hittills beslutad finanspolitik uppgår

⁴⁷ I beräkningen har hänsyn tagits till att transfereringssystem och förvaltningsanslag skrivs upp med pris- och löneutvecklingen. Den kommunala konsumtionen antas, utan resurstillskott, anpassas till vad som möjliggörs inom ramen för en konstant skattesats i förhållande till 2008 års nivå.

⁴⁸ År 2008 är genomsnittsindikatorn men även det konjunkturjusterade sparandet, justerat för de tillfälligt höga mervärdesskatteinkomsterna om ca 10 miljarder kronor som uppkommer till följd av ändrade momsregler för byggtjänster. Åren 2004 och 2005 exkluderas de tillfälliga skatteinkomster som uppstod till följd av att aktiebolag upplöste periodiseringsfonder när dessa räntebelades.

det konjunkturjusterade sparandet till 3,0 procent av potentiell BNP 2009 och 3,4 procent 2010. Följaktligen indikerar även det konjunkturjusterade sparandet att överskottsmålet överskrids med bred marginal vid beslutad politik.

Ett viktigt skäl till att det konjunkturjusterade sparandet ökar vid beslutad politik är att de ohälsorelaterade transfereringsutgifterna minskar förhållandevis kraftigt under prognosperioden (se avsnittet ”Kraftigt fallande ohälsotal”). Denna utgiftsminskning bedöms inte vara konjunkturrellt betingad och påverkar därför såväl det faktiska som det konjunkturjusterade sparandet. De minskade utgifterna förklaras delvis av beräknade effekter av nyligen beslutade regeländringar inom sjukförsäkringsområdet men avspeglar även en underliggande minskning av framför allt antalet sjukdagar. De fallande ohälsotalen bedöms öka ekonomins långsiktiga produktionskapacitet (potentiell BNP), vilket i sig bidrar till att det konjunkturjusterade sparandet stiger.

Tabell 31 Finansiellt sparande och indikatorer med beslutade regler respektive prognostiserad finanspolitik

Procent av BNP respektive potentiell BNP

	2007	2008	2009	2010
<i>Med beslutad finanspolitik</i>				
Finansiellt sparande	3,5	3,2	2,6	2,8
Genomsnittsindikatorn ¹	2,2	2,6	2,9	3,0
Konjunkturjusterat sparande	2,8	2,8	3,0	3,4
<i>Med prognostiserad finanspolitik</i>				
Finansiellt sparande	3,5	3,2	1,9	1,4
Genomsnittsindikatorn²	1,9	2,1	2,1	1,9
Konjunkturjusterat sparande	2,8	2,8	2,1	1,7

¹ För 2010–2013 beräknas det (faktiska) finansiella sparandet genom att det konjunkturjusterade sparandet hålls oförändrat 2011–2013 jämfört med 2010 samtidigt som effekterna av de s.k. automatiska stabilisatorerna på det faktiska sparandet beaktas.

² För 2010–2013 används Konjunkturinstitutets medelfristprognos som finns tillgänglig på www.konj.se/medelfrist.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Föreliggande prognos för såväl svensk ekonomi som de offentliga finanserna bygger emellertid på att finanspolitiken blir expansiv både 2009 och 2010. Detta minskar såväl det faktiska sparandet som avståndet till överskottsmålet enligt de båda indikatorerna (se nedre delen av tabell 31). Prognosen för den offentliga sektorns finansiella sparande för dessa år är baserade på Konjunkturinstitutets bedömning av en lämplig finanspolitisk inriktning, givet resursutnyttjandet och det offentligfinansiella sparandet i förhållande till överskottsmålet.⁴⁹ I avvaktan på att inriktningen av finanspolitiken för dessa år klargörs, antar Konjunk-

⁴⁹ Ett offentligt sparande som överstiger (understiger) målet talar för en mer expansiv (åtstramande) finanspolitik medan ett ansträngt (lågt) resursutnyttjande motiverar en mer åtstramande (expansiv) finanspolitik.

turinstituten att regeringen gör samma bedömning av vad som är en lämplig inriktning av finanspolitiken.⁵⁰

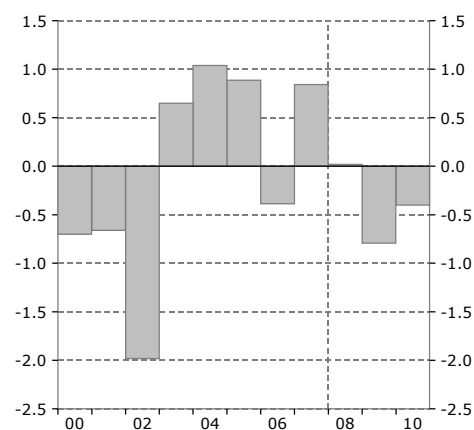
FINANSPOLITIKEN BLIR EXPANSIV 2009

Förändringen i det konjunkturjusterade sparandet ger en indikation på finanspolitikens effekt på resursutnyttjandet. Den inriktning av finanspolitiken som regeringen har givit uttryck för främst i Budgetpropositionen för 2008, samt övriga faktorer som påverkar det konjunkturjusterade sparandet, skulle medföra en i stort sett neutral finanspolitik 2009. Samtidigt innebär ett sådant scenario att resursutnyttjandet på arbetsmarknaden dämpas och att det s.k. arbetsmarknadsgapet blir något negativt 2009 (se diagram 168 nedan). BNP-gapet skulle fortsätta falla och risken för en kraftigare konjunkturavmattning.

Det faktum att det konjunkturjusterade sparandet vid hittills beslutade skatte- och utgiftsnivåer överskrider överskotts målet med bred marginal samtidigt som resursutnyttjandet faller motiverar, enligt Konjunkturinstitutets bedömning, en expansiv finanspolitisk inriktning 2009. Utrymmet för ofinansierade skattesänkningar eller utgiftshöjningar utöver vad som följer av Budgetpropositionen för 2008 bedöms vara ca 30 miljarder kronor, inklusive den redan aviserade sänkningen av sociala avgifter för yngre. Sammantaget innebär de ofinansierade reformerna samt utvecklingen av övriga faktorer som påverkar det konjunkturjusterade sparandet att det försvagas med ca 0,8 procentenheter som andel av potentiell BNP i förhållande till 2008 (se diagram 167).

I avvaktan på att inriktningen av statsbudgeten för 2009 tydliggörs i Budgetpropositionen för 2009, antas en fördelning av hur reformutrymmet fördelas mellan inkomster och utgifter (se tabell 32).⁵¹ På inkomstsidan antas att nedsättningar av socialavgifter för ungdomar samt ytterligare sänkningar av skatt på arbetsinkomster genomförs. Utgiftshöjningarna fördelas på offentlig konsumtion och offentliga investeringar samt ospecificerade transfereringar till hushållen respektive till företagssektorn.

Diagram 167 Förändring i konjunkturjusterat finansiellt sparande
Procent av potentiell BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

⁵⁰ Regeringen kan naturligtvis ha andra bevekelsegrunder för hur finanspolitiken utformas. Konjunkturinstitutets bedömning av den lämpliga finanspolitiska inriktningen återspeglar endast avvägningen mellan de offentliga finansernas ställning i förhållande till överskotts målet och finanspolitikens effekter på resursutnyttjandet. Den finanspolitiska prognosen tar dock hänsyn till eventuella situationsspecifika faktorer som t.ex. ett onormalt konjunkturrellt mönster under de år bedömningen avser. Se vidare Specialstudie nr 16 *Konjunkturinstitutets finanspolitiska tankar*.

⁵¹ Denna fördelning har gjorts mot bakgrund av den ekonomiska politik som regeringen givit uttryck för i tidigare vår- och budgetpropositioner samt i olika aviseringar och uttalanden. Inkomstsänkningarna och utgiftshöjningarna antas vara permanenta. Den antagna fördelningen ska inte ses som en rekommendation.

Tabell 32 Antagen fördelning av prognostiserad finanspolitik
Miljarder kronor, årlig förändring

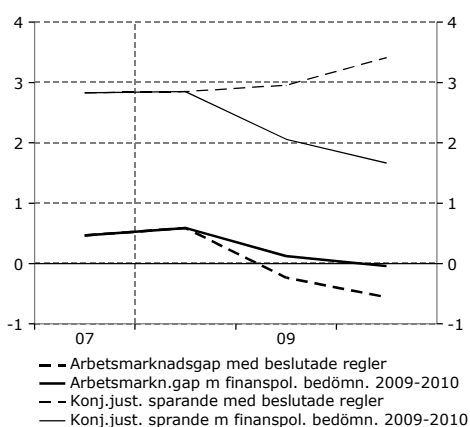
	2009	2010
Inkomster	-14,0	-15,0
Socialavgifter ¹	-6,0	0,0
Inkomstskatter	-8,0	-8,0
Företagsskatter	0,0	-7,0
Utgifter	16,0	15,0
Offentlig konsumtion	8,0	7,0
Offentliga investeringar	4,0	5,0
Transfereringar till hushåll	2,0	3,0
Transfereringar till företag	2,0	0,0
Bidrag till förändring i konjunkturjusterat sparande	-30,0	-30,0

¹ Sänkta socialavgifter för ungdomar från och med den 1 januari 2009 aviserades i Vårpropositionen 2008.

Anm. Minustecken anger att den offentliga sektorns inkomster minskar.

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 168 Arbetsmarknadsgap och konjunkturjusterat sparande
Procent av potentiellt arbetade timmar respektive BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

De ofinansierade reformerna stimulerar efterfrågan i ekonomin och påverkar därmed resursutnyttjandet.⁵² BNP-tillväxten uppskattas vara omkring 0,4 procentenheter högre 2009 än vad som varit fallet om hänsyn tagits endast till beslutad finanspolitik.⁵³ Den expansiva finanspolitiken 2009 antas inte påverka potentiellt utbud av arbetade timmar och medför således att resursläget på arbetsmarknaden blir något stramare jämfört med ett scenario med hittills beslutad finanspolitik (se diagram 168). Den prognostiserade expansiva finanspolitiska inriktningen 2009 minskar således risken för att ekonomin går in i en lågkonjunktur.

KONJUNKTURLÄGET MOTIVERAR FORTSATT ANPASSNING TILL ÖVERSKOTTSMÅLET 2010

Trots den expansiva inriktningen av finanspolitiken 2009 överskrider överskottsmålet även 2010. Samtidigt fortsätter resursutnyttjandet i ekonomin att falla (se vidare kapitlet "Produktion och arbetsmarknad" samt diagram 168). I nuläget bedöms därför konjunkturläget 2010 motivera att det offentliga sparandet kan fortsätta att anpassas ner i riktning mot överskottsmålet. Finanspolitiken blir därför något expansiv även 2010 (se diagram 167).

I normalfallet utgår Konjunkturinstitutets prognoser för finanspolitiken, de år som följer efter budgetåret (för närvarande

⁵² Inkomstskattesänkningarna och transfereringarna ökar hushållens disponibla inkomster, vilket i sin tur leder till att den privata konsumtionen blir något högre. Ökningen av den offentliga konsumtionen och offentliga investeringar får en direkt, positiv påverkan på BNP (se vidare kapitlet "BNP och efterfrågan i Sverige"). Sänkta socialavgifter och överföringen till företagssektorn antas leda till att företagets sparande ökar i motsvarande mån, dvs. dessa åtgärder bedöms inte påverka efterfrågan på kort sikt.

⁵³ Effekten på (faktisk) BNP av finanspolitiken 2009 är beräknad utifrån en multiplikator på 0,4. Storleken på multiplikatorn beaktar att penningpolitiken reagerar på den expansiva finanspolitiken. Den uppskattade BNP-effekten är således nettoeffekten av de finanspolitiska åtgärderna.

2009–2010), från bedömningen av vad som är en lämplig inriktning av finanspolitiken givet resursutnyttjandet och de offentliga finansernas ställning i förhållande till överskottsmålet. För 2010 bedömer Konjunkturinstitutet, utifrån dessa två ekonomisk-politiska mål, att det konjunkturjusterade sparandet kan minska med 0,6 procentenheter mellan 2009 och 2010.⁵⁴

Föreliggande prognos bygger emellertid på att finanspolitiken blir något mindre expansiv än vad som följer av en sådan bedömning. Skälet till detta är att det konjunkturjusterade sparandet bedöms öka förhållandevis kraftigt 2010 till följd av hittills genomförda och nyligen beslutade strukturreformer, t.ex. på skatte- och ohälsområdet (se diagram 168 samt avsnittet ”Offentliga sektorns utgifter”). Åtgärderna bedöms få särskilt stora effekter på potentiell BNP 2010 vilket bidrar till att det konjunkturjusterade sparandet vid beslutad finanspolitik stiger (se tabell 23 i kapitlet ”Produktion och arbetsmarknad”). Samtidigt medför strukturreformerna att den offentliga sektorns utgifter minskar. Med andra ord gör strukturreformerna att finanspolitiken blir tydligt åtstramande, vilket i sig ger utrymme att föra en expansiv finanspolitik. Beräkningar av effekterna av strukturreformerna är emellertid behäftade med stor osäkerhet, inte minst när i tiden dessa effekter inträder. Mot denna bakgrund är Konjunkturinstitutets preliminära bedömning att finanspolitiken bör bli något mindre expansiv än vad som motiveras utifrån en strikt avvägning mellan resursläget respektive de offentliga finansernas ställning 2010.

Prognosen för de offentliga finanserna bygger på att det konjunkturjusterade sparandet minskar med 0,4 procentenheter mellan 2009 och 2010 (se diagram 168). I prognosen för de offentliga finanserna antas att såväl inkomster som utgifter förändras så att den prognostiserade försvagningen av det konjunkturjusterade sparandet uppnås. Försvagningen antas till hälften ske genom minskade inkomster och till hälften genom minskade utgifter på sammantaget ca 30 miljarder kronor (se tabell 32).

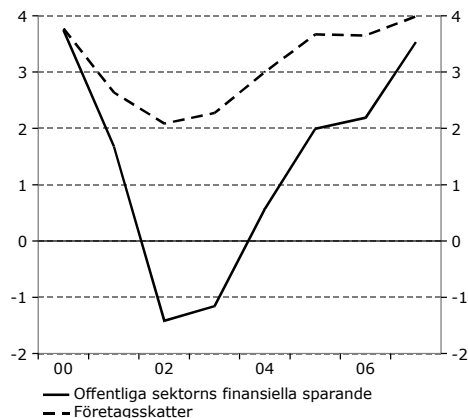
Den expansiva finanspolitiken 2009 och 2010 uppskattas sammantaget medföra att BNP-tillväxten är ca 0,5 procentenheter högre 2010 än vad som varit fallet om hänsyn endast tagits till vad som följer av den finanspolitiska inriktning som följer av Budgetpropositionen för 2008.

⁵⁴ För de år som följer efter budgetåret är finanspolitiken i normalfallet åtstramande eftersom t.ex. statsbidrag till kommunsektorn och vissa transfereringar inte räknas upp i takt med ekonomins långsiktiga produktionskapacitet (dvs. potentiell BNP). Vid hittills beslutad politik indikerar förändringen i det konjunkturjusterade sparandet mellan 2009 och 2010 att finanspolitiken är åtstramande; det konjunkturjusterade sparandet ökar med 0,5 procentenheter, vilket motsvarar 16 miljarder kronor, mellan 2009 och 2010. Det krävs således 16 miljarder kronor i ofinansierade reformer för att finanspolitiken ska bli neutral 2010. För att det konjunkturjusterade sparandet ska minska med 0,6 procentenheter krävs knappt 40 miljarder i ofinansierade reformer.

FÖRDJUPNING

Diagram 169 Offentliga sektorns finansiella sparande och företagsskatter

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Ny beräkning av konjunkturjusterade skatteinkomster

Med konventionella metoder att konjunkturjustera sparandet i offentlig sektor påverkar företagsskatternas kortsiktiga fluktuationer det underliggande sparandet. Stora variationer i inkomsterna från företagsskatter riskerar därmed att påverka bedömningen av såväl de offentliga finansernas underliggande ställning i förhållande till överskottsmålet som finanspolitikens inriktning. Denna fördjupning presenterar en ny metod att konjunkturjustera inkomsterna från företagsskatter, som minskar dessa inkomsters inverkan på det konjunkturjusterade sparandet på kort sikt.

År 2000 infördes det s.k. överskottsmålet för de offentliga finanserna. Målet innebär att det finansiella sparandet i den offentliga sektorn ska uppgå till 1 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel.⁵⁵ Den offentliga sektorns finansiella sparande har varierat relativt mycket sedan överskottsmålet infördes (se diagram 169). Bakom dessa svängningar döljer sig såväl konjunkturrella fluktuationer som finanspolitiska beslut och strukturella trender. Om ingen hänsyn tas till konjunktorens inverkan riskerar bedömningen av såväl finanspolitikens ställning som dess inriktning, dvs. dess effekt på resursutnyttjandet i ekonomin, påverkas av temporära förändringar i inkomster och utgifter. Bedömningen av de offentliga finansernas underliggande ställning i förhållande till överskottsmålet bör därför baseras på ett sparande som i möjligaste mån är justerat för konjunktorens inverkan på de offentliga finanserna.

En betydande del av variationen i det offentliga sparandet under 2000-talet förklaras av företagsskatternas utveckling, trots att de endast motsvarar ca 6 procent av de totala skatteinkomsterna (se diagram 169). Inkomsterna från företagsskatter varierar kraftigt över tiden och är särskilt svåra att konjunkturjustera. Med den nya metoden att konjunkturjustera företagsskatter som presenteras i denna fördjupning, minskar inverkan av kortsiktiga, konjunkturrella fluktuationer i inkomsterna från företagsskatter på det konjunkturjusterade sparandet. Metodbytet medför att nivån på det konjunkturjusterade sparandet korrigeras med närmare 1 procentenhet vissa år under 2000-talet. Nivån på det nya konjunkturjusterade sparandet indikerar dock i likhet med tidigare sätt att beräkna att överskottsmålet har överskridits med relativt bred marginal de senaste åren.

⁵⁵ Överskottsmålet presenterades i vårpropositionen 1997. Målet, som successivt fasades in, var ursprungligen satt till 2 procent men justerades till 1 procent 2007 i samband med att sparandet i premiepensionssystemet övergick från att ha redovisats i offentlig sektor till att redovisas i hushållssektorn enligt nationalräkenskaperna.

STORA VARIATIONER I DET FAKTISKA OCH KONJUNKTURJUSTERADE SPARANDET

Den offentliga sektorns finansiella sparande har varierat kraftigt under 2000-talet. Mellan 2000 och 2002 minskade sparandet som andel av BNP med drygt 5 procentenheter (se diagram 169). Den snabba nedgången följdes av en uppgång i det finansiella sparandet med 5 procentenheter fram till 2007. Försvagningen av det finansiella sparandet i början av 2000-talet förklarades huvudsakligen av minskade inkomster och den därpå följande förstärkningen berodde främst på minskade offentliga utgifter (se diagram 170).

För att få en uppfattning om de offentliga finansernas underliggande utveckling beräknar Konjunkturinstitutet ett konjunkturjusterat sparande. Det konjunkturjusterade sparandet är rensat för resursutnyttjandet i ekonomin och tillfälliga variationer i skattebasernas andel av BNP.

En del av variationen i det finansiella sparandet mellan 2000–2007 kan förklaras av konjunkturs inverkan på de offentliga finanserna. Även det konjunkturjusterade sparandet uppvisar dock relativt kraftiga svängningar under perioden (se diagram 171). Detta kan tolkas som att en betydande del av variationen i faktiskt sparande beror på ändrade regler i skatte- och transfereringssystemet eller andra, icke konjunkturbetingade, förändringar i offentliga sektorns konsumtion, investeringar och andra utgifter i förhållande till ekonomins långsiktiga produktionskapacitet (potentiell BNP).⁵⁶

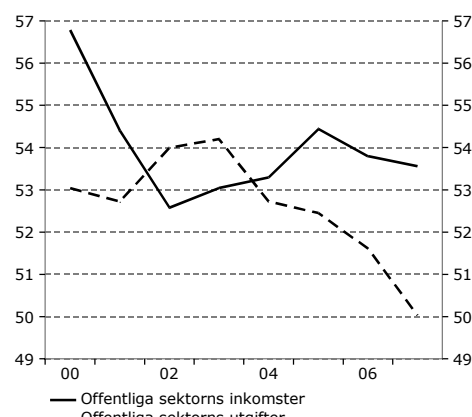
En alternativ tolkning av samvariationen mellan det faktiska och konjunkturjusterade sparandet är att en del av konjunkturs inverkan på de offentliga finanserna inte har rensats bort. En stor del av variationen i den offentliga sektorns skatteinkomster under 2000-talet förklaras av företagsskatternas utveckling (se diagram 172). Detta trots att inkomsterna från företags-skatte endast utgör omkring 6 procent av de totala skatteinkomsterna.⁵⁷ Om fluktuationerna i inkomsterna från företags-skatte inte rensas bort i tillräcklig utsträckning när det konjunkturjusterade sparandet beräknas, kommer den kortsiktiga variationen i företags-skatte att påverka bedömningen av såväl finanspolitikens ställning i förhållande till överskotts-målet som finanspolitikens effekter på resursutnyttjandet.

⁵⁶ Det konjunkturjusterade sparandet påverkas även av faktorer som inte nödvändigtvis är kopplade till ändrade regler, t.ex. ändrade sjukskrivningsmönster.

⁵⁷ Företags-skatte består framför allt av skatt på företagens vinster (inkomstskatt) och avkastningsskatt. Skatt på företagsvinster utgör ca 90 procent av företags-skatte.

Diagram 170 Offentliga sektorns inkomster och utgifter

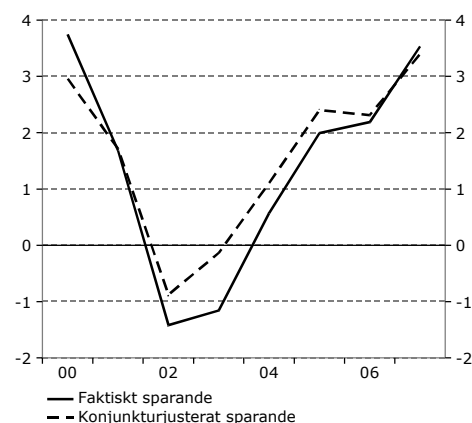
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 171 Faktiskt och konjunkturjusterat finansiellt sparande enligt tidigare metod

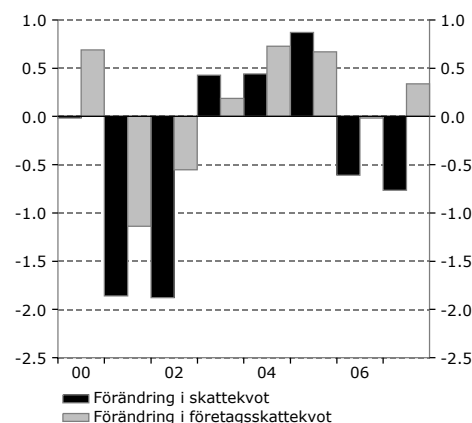
Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 172 Förändring i skattekvot och företagsskattekvot

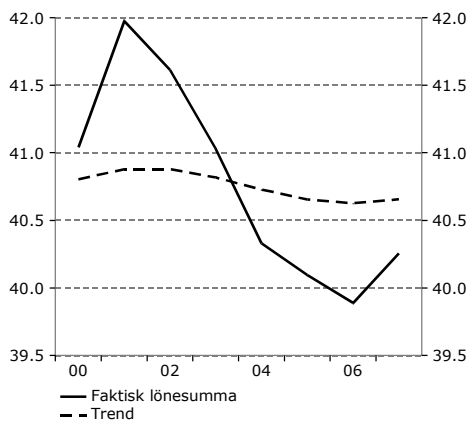
Procent av BNP

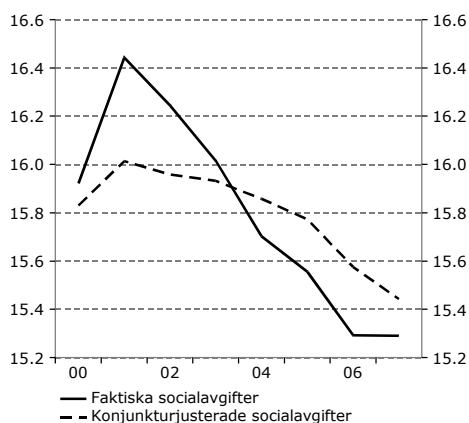
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 173 Lönesumma

Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 174 Faktiska och konjunkturjusterade socialavgifter
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

**VIKTIGT ATT TA HÄNSYN TILL
SAMMANSÄTTNINGSEFFEKTER**

Sammansättningen av den makroekonomiska utvecklingen har betydelse för den offentliga sektorns skatteinkomster. I en konjunkturfas där tillväxten drivs av inhemsk efterfrågan tenderar viktiga skattebaser, såsom lönesumman och hushållens konsumtion, att vara höga i förhållande till BNP. Även skatteinkomsterna blir då förhållandevis höga. Det beror på att hushållens löneinkomster och deras konsumtion är relativt högt beskattade. En exportledd konjunkturuppgång kan omvänt leda till att skatteinkomsterna utvecklas svagt relativt BNP på kort sikt.

I det konjunkturjusterade sparandet hanteras sådana s.k. sammansättningseffekter genom att de faktiska skatteinkomsterna justeras för fluktuationer i skattebasernas andel av BNP.⁵⁸ Inkomsterna från en viss skatt som andel av BNP kan något förändras på grund av (1) att skattereglerna förändras och (2) att skattebasen utvecklas starkare eller långsammare än BNP.⁵⁹ I de fall det finns en tydlig koppling mellan skatteinkomsterna och en väldefinierad skattebas, rensas sammansättningseffekterna bort.

Ett illustrativt exempel på hur justeringen för sammansättningseffekter görs är inkomsterna från socialavgifter där skattebasen är lönesumman (se diagram 173 och diagram 174). I början av 2000-talet låg lönesumman som andel av BNP över dess långsiktiga trend vilket bidrog till höga inkomster från socialavgifter.⁶⁰ Under perioden 2004–2007 var lönesumman och socialavgifterna i stället låga i förhållande till BNP. Variationerna i lönesummeandelen kring dess långsiktiga trend rensas bort från de faktiska socialavgifterna för att få fram de konjunkturjusterade socialavgifterna (se diagram 174). De konjunkturjusterade socialavgifterna varierar mindre över tid än de faktiska inkomsterna från socialavgifter och skillnaden dem emellan är den konjunkturrella sammansättningseffekten.

I beräkningen av det konjunkturjusterade sparandet justeras övriga skatteslag på motsvarande sätt. Exempelvis justeras produktionsskatter för variationen i hushållens konsumtion relativt BNP. En stark koppling mellan inkomsten från en viss skatt och dess skattebas innebär att en stor del av den konjunkturberoende utvecklingen rensas bort. Den kvarvarande variationen i den

⁵⁸ Konjunkturinstitutet använder en disaggregerad metod för att konjunkturjustera det finansiella sparandet; de olika inkomst- och utgiftskategorierna konjunkturjusteras var och en för sig och summeras till ett konjunkturjusterat sparande. Denna ansats möjliggör analyser av enskilda inkomst- och utgiftsposters bidrag till utvecklingen av det konjunkturjusterade sparandet. Se Konjunkturinstitutets Working Paper nr 90, "A New Method for Constructing a Cyclically Adjusted Budget Balance: the Case of Sweden".

⁵⁹ Även progressivitet i skattesystemet kan bidra till variationer i skatteinkomster som andel av BNP.

⁶⁰ Trenden i de enskilda skattebasandelarna utgörs av HP-filtrerade skattebasandelar mellan 1980–2015 med $\lambda=30$.

konjunkturjusterade skatten kan därför tolkas som effekten av ändringar i skatteregler. När konjunkturjusterade skatteinkomster minskar påverkar det förändringen i det konjunkturjusterade sparandet negativt och vice versa.⁶¹

Om beräkningen av det underliggande sparandet inte är justerad för sammansättningseffekter riskerar de temporära variationerna i inkomsterna från en viss skatt som beror på att dess skattebas har utvecklats starkare eller svagare än BNP, att felaktigt tolkas som effekter av finanspolitik.

SVÅRT ATT KONJUNKTURJUSTERA FÖRETAGSSKATTER

Konjunkturjusteringen av företagsskatterna är mer problematisk eftersom inkomsterna från företagsskatter inte är nära kopplad till utvecklingen av någon skattebas definierad i nationalräkenskaperna. Driftsöverskottet i ekonomin eller i företagssektorn ligger närmast till hands att användas som skattebas för företagsskatterna i det konjunkturjusterade sparandet.⁶² Dessa varierar dock mindre än inkomsterna från företagsskatterna, även med hänsyn till tillfälliga skatteintäkter (se diagram 175).⁶³ En anledning till detta kan vara att företagsvinster som beskattas inkluderar försäljning från lager men inte produktion som läggs i lager. En annan orsak till det svaga sambandet mellan företagsskatter och driftsöverskotten är att beskattningsbara vinster kan flyttas såväl över tid genom olika typer av periodiseringsfonder, som geografiskt, för att tas upp till beskattning i andra länder. Ett tredje skäl är den skattemässigt asymmetriska behandlingen av vinster och förluster; företagets vinster beskattas men förluster medför inga skattesubventioner under det år förluster uppkommer. Det finns av dessa skäl ingen tydlig koppling på kort sikt mellan inkomsterna från företagsskatter och driftsöverskottet.⁶⁴

Avsaknaden av en skattebas som följer företagsskatternas utveckling gör att det är svårt att konjunkturjustera inkomsterna från företagsskatt. Utvecklingen av de faktiska och konjunkturjusterade skatteinkomsterna sammanfaller, bortsett från de engångseffekter som rensas bort i uträkningen av konjunkturjuste-

⁶¹ En annan fördel med denna metod att konjunkturjustera skattinkomster är att det är möjligt att få indikationer på hur finanspolitikens inriktning påverkas av regeländringar i enskilda skatteslag, utan att ha tillgång till detaljerad information om budgeteffekterna av de regeländringar som faktiskt har genomförts. Exemplet med socialavgifter visar detta. Konjunkturjusterade socialavgifter faller mellan 2001 och 2007, vilket indikerar att skattesänkningar har genomförts. Den lagstadgade skattesatsen för arbetsgivaravgifter har också sänkts med 0,5 procentenheter under samma period.

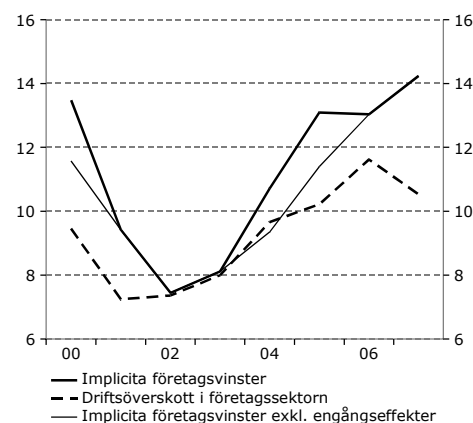
⁶² Driftsöverskottet i företagssektorn är det produktionsöverskott som tillfaller företagen när löner och insatsvaror är betalda.

⁶³ Skatteinkomsterna av engångskaraktär är återbetalningen av pensionsmedel från försäkringsgivaren Alecta 2000 samt de tillfälliga skatteinkomster 2004 och 2005 som uppstod till följd av att aktiebolag upplöste periodiseringsfonder när dessa räntebelades.

⁶⁴ På lång sikt torde dock inkomsterna från företagsskatter vara relaterade till driftsöverskottet i företagssektorn.

Diagram 175 Företagsvinster och driftsöverskott

Procent av BNP

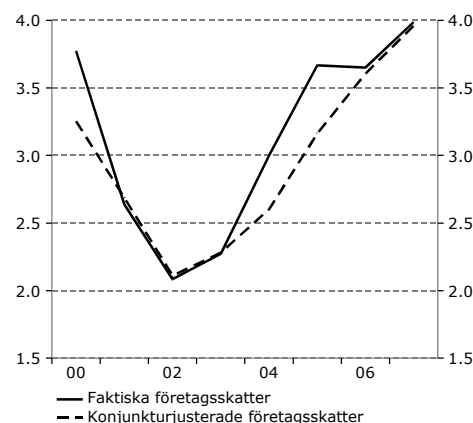

Anm. Implicita företagsvinster är företagsskatter delat med skattesatsen (0,28).

Källa: Konjunkturinstitutet.

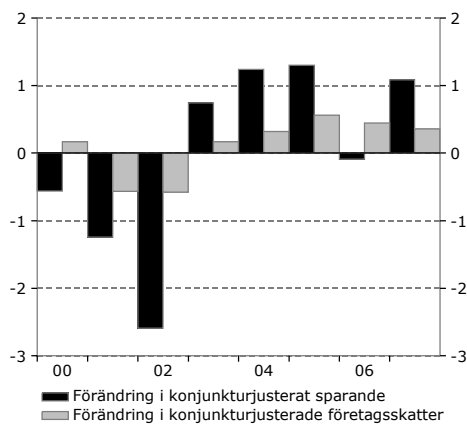
Diagram 176 Faktiska och konjunkturjusterade företagsskatter enligt tidigare metod

Procent av BNP respektive procent av potentiell BNP

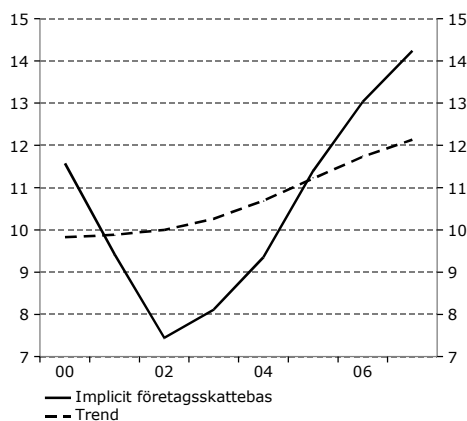
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 177 Förändring i konjunkturjusterat sparande och konjunkturjusterade företagsskatter
Procent av potentiell BNP

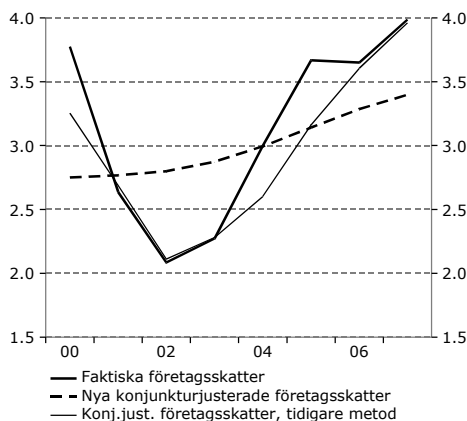
Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 178 Implicit företagsskattebas
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 179 Ny konjunkturjusterad företagsskatt
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

rade inkomster från företagsskatter (se diagram 176).⁶⁵ Svängningarna i företagsskatterna har därmed påverkat såväl det faktiska som det konjunkturjusterade sparandet. Eftersom en mycket liten del av variationen i företagsskatterna rensas bort från de faktiska skatteinkomsterna tolkas i stort sett hela variationen i inkomsterna från företagsskatter som effekter av regeländringar. Detta trots att den lagstadgade skattesatsen inte har förändrats sedan skattereformen i början på 1990-talet.

Under perioder då företagsskatterna stiger som andel av BNP år från år (t.ex. 2003–2007), ger de konjunkturjusterade företagsskatterna en åtstramande impuls till det konjunkturjusterade sparandet (se diagram 177). När företagsskatterna faller som andel av BNP tolkas det, omvänt, som att företagsskatterna bidrar till en expansiv finanspolitisk inriktning (t.ex. 2001 och 2002).

Även i avsaknad av regeländringar påverkar företagsskatternas utveckling bedömningen av finanspolitikens underliggande ställning och finanspolitikens inriktning.⁶⁶ Eftersom företagsskatterna som andel av BNP tenderar att utvecklas i samma riktning som det offentligfinansiella sparandet, överskattas det underliggande sparandet i högkonjunktur och underskattas i lågkonjunktur.

NY METOD MINSKAR FÖRETAGSSKATTERNAS EFFEKT PÅ DET KONJUNKTURJUSTERADE SPARANDET

Ett alternativt sätt att konjunkturjustera företagsskatterna är att utgå ifrån den lagstadgade bolagsskattesatsen (för närvarande 28 procent) och räkna ut den implicita skattebas som är förenlig med inkomsterna från företagsskatterna. Skattesatsen läses och variationen i företagens vinster återspeglas i den framräknade, implicita skattebasens andel av BNP (se diagram 178). De faktiska företagsskatterna kan sedan justeras för fluktuationer i den uträknade implicita skattebasens andel av BNP kring dess långsiktiga trend.⁶⁷ Om riksdagen beslutar att förändra företagsskattesatsen påverkas såväl de faktiska som de konjunkturjusterade skatteinkomsterna från företagsskatt.

Med den nya metoden ökar skillnaden mellan faktiska och konjunkturjusterade företagsskatter (se diagram 179). I stället för att tolka den stora variationen i företagsskatterna som förändringar till följd av regeländringar, ses fluktuationerna som effek-

⁶⁵ Engångseffekterna är återbetalningen av pensionsmedel från försäkringsgivaren Alecta 2000 samt de tillfälliga skatteinkomster 2004 och 2005 som uppstod till följd av att aktiebolag upplöste periodiseringsfonder när dessa räntebelades.

⁶⁶ Prognoser för företagsskatterna uppvisar dessutom, delvis av ovan nämnda skäl, betydande prognosfel vilket påverkar bedömningar om finanspolitikens ställning. Se t.ex. Regeringens skatteprognoser, RiR 2007:5.

⁶⁷ Metoden liknar den som redan används i beräkningen av det konjunkturjusterade sparandet för att justera hushållens reavinstskatter.

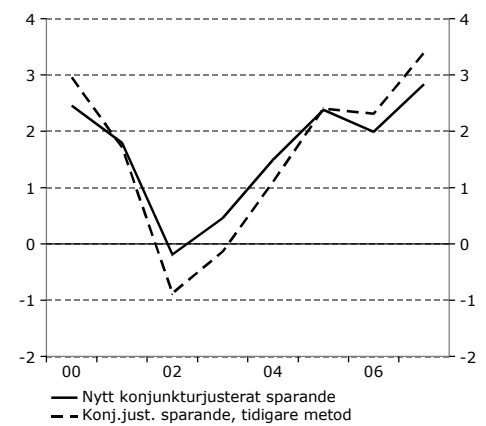
ter av tillfälliga förändringar i företagens vinster. När företagskatterna är tillfälligt höga blir, enligt den nya metoden, skillnaden mellan de faktiska och konjunkturjusterade inkomsterna i stället positiva sammansättningseffekter. Variationer till följd av företagskatternas utveckling jämnas därmed ut i det konjunkturjusterade sparandet.⁶⁸

Trots företagskattens ringa andel av de totala skatteinkomsterna medför metodändringen att nivån på det konjunkturjusterade sparandet korrigeras med närmare 1 procentenhet vissa år (se diagram 180). Det nya konjunkturjusterade sparandet indikerar dock, i likhet med tidigare, att överskottsmålet överskridits samtliga år under perioden 2004–2007.

Även bedömningen av finanspolitikens inriktning påverkas av metodförändringen. Då företagskatternas kortsiktiga variationer nu kommer att tolkas som konjunkturrella sammansättningseffekter och inte som effekter av skatteregeländringar blir förändringarna i det konjunkturjusterade sparandet mellan åren generellt mindre (se diagram 181).⁶⁹ Med det nya måttet förbättras därmed sambandet mellan den indikation om expansiv eller åtstramande finanspolitisk inriktning som ges av förändringen i det konjunkturjusterade sparandet, och finanspolitikens verkliga effekter på resursutnyttjandet.

Diagram 180 Nytt konjunkturjusterat sparande

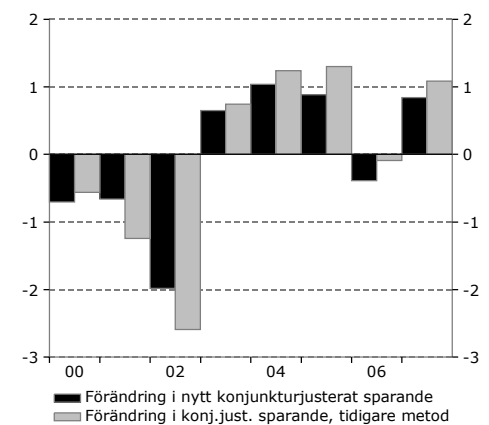
Procent av BNP

Källa: Konjunkturinstitutet.

Diagram 181 Finanspolitikens inriktning

Procent av potentiell BNP

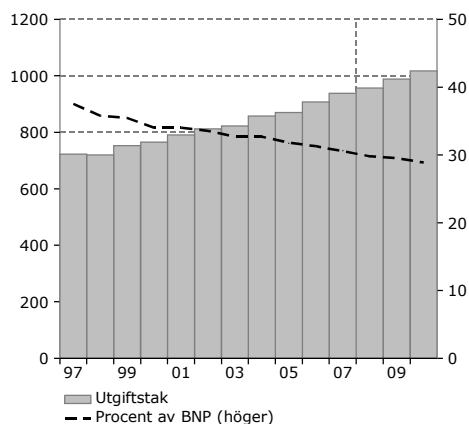
Källa: Konjunkturinstitutet.

⁶⁸ Metodbytet medför även vissa nackdelar. Den lagstadgade skattesatsen är inte den enda regel som påverkar utvecklingen av skatteinkomsten; även förändrade regler om vad som ska beskattas påverkar skatteinkomsten. Med den nya metoden måste diskretionära justeringar göras för att fånga effekten av sådana regeländringar.

⁶⁹ Den kvalitativa bedömningen av finanspolitikens inriktning ändras dock inte under perioden 2000–2007.

Diagram 182 Utgiftstak

Miljarder kronor respektive procent av BNP

Anm. Fastställt utgiftstak efter tekniska justeringar.

Källor: Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

MARGINALEN TILL UTGIFTSTAKET KRYMPER 2010

Mål för statens utgifter – utgiftstaket: De takbegränsade utgifterna får inte överskrida de av riksdagen beslutade utgiftstaken.

De takbegränsade utgifterna fortsätter att minska som andel av BNP i år och nästa år och marginalen till taket är betydande båda åren.⁷⁰ År 2010 krymper dock marginalen eftersom de takbegränsade utgifterna då växer i takt med BNP, främst som en följd av den antagna expansiva finanspolitiken som beskrevs i föregående avsnitt.

Utgiftstaket för 2010 beräknades till 1 018 miljarder kronor i Budgetpropositionen för 2008. Därmed ökade utgiftstaket med 29 miljarder kronor mellan 2009 och 2010 men minskade, som andel av BNP, med 0,6 procentenheter (tabell 33 och diagram 182)

Tabell 33 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor respektive procent av BNP

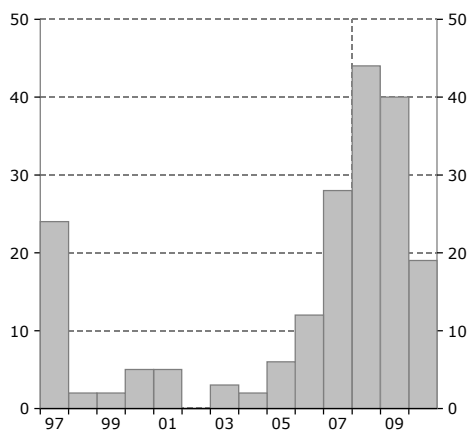
	2006	2007	2008	2009	2010
Fastställda utgiftstak för staten ¹	907	938	957	989	1 018
Procent av BNP	31,3	30,5	29,8	29,5	28,9
Summa takbegränsade utgifter	895	910	913	949	1 000
Procent av BNP	30,9	29,6	28,4	28,3	28,3
Marginal till taket	12	28	44	40	19
Marginal till taket exklusive antagen finanspolitik ²				56	50

¹ Efter tekniska justeringar. ² Denna marginal tar inte hänsyn till eventuella indirekta effekter på takbegränsade utgifter som kan uppstå via de automatiska stabilisatorerna.

Källor: Ekonomistyrningsverket, Finansdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 183 Marginal till utgiftstaket

Miljarder kronor

Källor: Ekonomistyrningsverket och Konjunkturinstitutet.

När ett nytt utgiftstak fastställs ska, enligt Vårpropositionen 2008, hänsyn tas till kommunsektorns och ålderspensionssystemets finansiella sparande, statens inkomster samt att de statliga utgifterna som andel av BNP ska minska svagt. Vidare görs en bedömning av konjunkturutvecklingen för att undvika en procyklisk finanspolitik. Budgeteringsmarginalen, dvs. skillnaden mellan utgiftstaket och de takbegränsade utgifterna, ska vara tillräckligt stor för att hantera osäkerheten i utgiftsutvecklingen tre år framåt i tiden.

För 2009 är budgeteringsmarginalen vid hittills beslutad politik och anslagsnivåer 56 miljarder kronor och 40 miljarder kronor med den antagna finanspolitiken (se tabell 33 och diagram 183).⁷¹

⁷⁰ De takbegränsade utgifterna omfattar samtliga utgiftsområden på statsbudgeten, utom utgiftsområde 26 Statskuldräntor, och ålderspensionssystemets utgifter vid sidan av statsbudgeten.

⁷¹ Konjunkturinstitutet gör prognoser på redovisat utfall av marginalen till utgiftstaket och inte på den marginal som gäller vid budgeteringen.

Det för 2010 beräknade utgiftstaket minskar som andel av BNP och budgeteringsmarginalen krymper till 19 miljarder inklusive utgiftseffekten av den antagna expansiva finanspolitiken. Vid hittills beslutade regler och anslagsnivåer är budgeteringsmarginalen 2010 50 miljarder kronor. Osäkerheten i prognoserna ökar med tiden och marginalen till utgiftstaket bör vara tillräckligt stor för att möta denna osäkerhet. Det reformutrymme som nu bedöms finnas kvar på budgetens utgiftssida 2010 bör därför inte tas i anspråk fullt ut förrän i budgetpropositionen för 2010.

De takbegränsade utgifterna minskar som andel av BNP 2008 och 2009, men växer i takt med BNP 2010. Utgifterna för ohälsan minskar under hela prognosperioden. Utgifterna för arbetslösheten inklusive arbetsmarknadspolitiska program minskar 2008, för att därefter öka något 2009 och 2010. Därtill innebär det nya systemet för EU-budgetens finansiering att Sverige får avsevärda rabatter på den momsbaseade EU-avgiften retroaktivt från och med 2007. EU-avgiften kommer därför i statsbudgettermer att bli 10 miljarder kronor lägre 2009 än 2008. År 2010 ökar EU-avgiften igen med 8 miljarder kronor jämfört med 2009.

Den prognostiserade expansiva finanspolitiken bidrar till ökade takbegränsade utgifter både 2009 och 2010. Statsbidragen till kommunsektorn antas öka för att möjliggöra en ökning av den kommunala konsumtionen. Även transfereringarna till hushåll och företag antas öka. Under perioden 2008–2010 antas också de statliga konsumtionsutgifterna att öka förhållandevis starkt (se avsnitt ”Offentliga konsumtionsutgifter” i kapitlet ”BNP och efterfrågan i Sverige”).

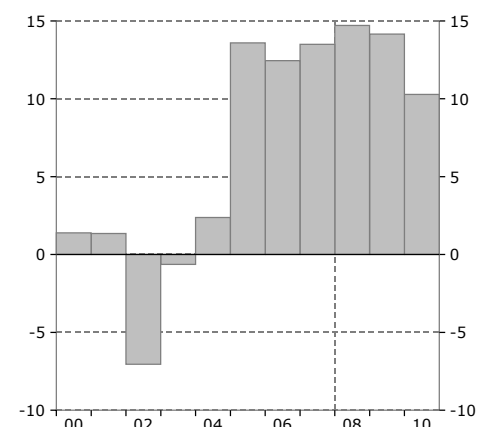
KOMMUNSEKTORN KLARAR BALANSKRAVET

Mål för kommuner och landsting – balanskravet: Budgeten för nästa kalenderår ska upprättas så att intäkterna överstiger kostnaderna. Om ett underskott ändå uppstår, ska det negativa resultatet balanseras med motsvarande överskott under de närmast följande tre åren.

Kommunsektorn som helhet klarar balanskravet samtliga år under prognosperioden. I år uppgår resultatet, före extraordinära intäkter och kostnader, till 15 miljarder kronor. Nästa år uppgår det till 14 miljarder kronor och 2010 till 10 miljarder kronor (se diagram 184). Den antagna expansiva finanspolitiken medför ökade statsbidrag till kommuner och landsting. Samtidigt ökar skatteintäkterna till följd av en förhållandevis gynnsam utveckling av lönesumman i ekonomin.

För kommunerna innebär de ökade skatteinkomsterna i kombination med låga, underliggande kostnadsökningar att balanskravet uppfylls. För landstingen är den demografiskt betingade efterfrågan stor under prognosperioden på grund av den åldrande befolkningen, men balanskravet uppfylls tack vare de upp-

Diagram 184 Resultat i kommunsektorn exkl. extraordinära poster
Miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 185 Skatter och avgifter
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

räknade statsbidragen. Om statbidragen inte skulle räknas upp med BNP i löpande pris skulle landstingens resultat bli negativt 2010.

Offentliga sektorns inkomster

FORTSATTA SKATTESÄNKNINGAR MINSKAR SKATTEKVOTEN

Skatteinkomsterna fortsätter att falla som andel av BNP under prognosperioden. Skattekvoten är 47,8 procent av BNP i år och minskar med 1,5 procentenheter till 46,3 procent 2010 (se tabell 34 och diagram 185). Minskningen i skattekvoten mellan 2008 och 2010 förklaras av sänkta skatter på arbete och företagande samt att inkomsterna från kapitalbeskattning faller tillbaka från höga nivåer. Även övriga inkomster, som står för ca 10 procent av den offentliga sektorns inkomster, utvecklas långsammare än BNP fram till 2010. Sammantaget minskar offentliga sektorns inkomster med 2,5 procentenheter som andel av BNP mellan 2007 och 2010.

Tabell 34 Skatter och avgifter

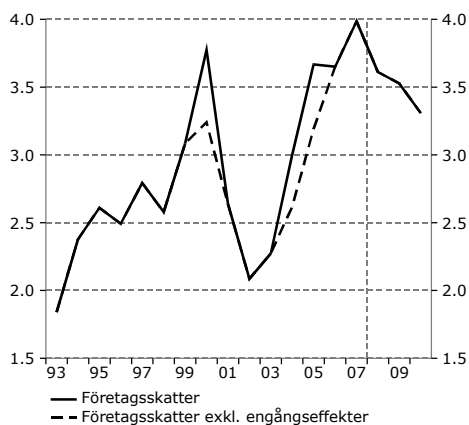
Procent av BNP

	2006	2007	2008	2009	2010
Offentliga sektorns inkomster	53,8	53,6	52,8	51,8	51,1
Skattekvot	49,0	48,1	47,8	47,0	46,3
Hushållens direkta skatter	16,2	15,0	14,6	14,3	14,0
Företagens direkta skatter	3,6	4,0	3,6	3,5	3,3
Socialavgifter	12,1	12,2	11,0	10,7	10,7
Mervärdesskatt	9,0	9,1	9,5	9,3	9,3
Punktskatter	2,9	2,8	2,8	2,7	2,7
Övriga skatter	5,2	5,1	6,4	6,4	6,3
Avgår EU-skatter	-0,3	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
Övriga inkomster	5,1	5,6	5,3	5,0	4,9

Anm. Skatter som betalas till EU ingår i skattekvoten men inte i offentliga sektorns inkomster.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 186 Företagsskatter
Procent av BNP

Anm. Till engångseffekter räknas utbetalningarna från Alecta 2000 och de extra upplösta periodiseringsfonderna 2004 och 2005.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

I år sjunker skattekvoten på grund av sänkta socialavgifter för unga, det förstärkta jobbskatteavdraget samt sänkt kommunal-skatt.⁷² Dessutom faller inkomsterna från företagsskatter och hushållens skatt på kapitalvinster tillbaka från historiskt höga nivåer (se diagram 186). Detta förklaras i sin tur av att företagsvinsterna respektive hushållens reavinsterna från försäljningar av värdepapper faller tillbaka.

⁷² Sjukförsäkringsavgiften och arbetsmarknadsavgiften sänks i år för att anpassa inkomsterna till de förväntade utgifterna på respektive område, vilket sänker inkomsterna från socialavgifter från och med 2008. Skattekvoten påverkas inte av denna justering då den allmänna löneavgiften höjs i motsvarande mån.

Nästa år införs ytterligare nedsättningar av socialavgifterna för ungdomar. Den förstärkta nedsättningen motsvarar ca 0,3 procent av BNP. Effekten av de ändrade reglerna för momsinsbetalningar för byggtjänster som infördes vid årsskiftet medför att inkomsterna från mervärdesskatten är tillfälligt höga 2008 och att skatteinkomsterna därmed faller tillbaka som andel av BNP nästa år.

Ytterligare sänkningar av skatt på arbetsinkomster utöver de redan genomförda jobbskatteavdragen har aviserats. Tillkommande inkomstskattesänkningar, motsvarande 0,2 procent av BNP per år, antas därför genomföras både 2009 och 2010 som en del av den prognostiserade expansiva finanspolitiken. Detta minskar inkomsterna från hushållens direkta skatter som andel av BNP. Dessutom antas företagsskatterna sänkas med motsvarande 0,2 procent av BNP 2010 (se tabell 34).

Offentliga sektorns utgifter

UTGIFTSKVOTEN UNDER 50 PROCENT

De offentliga utgifterna är i stort sett oförändrade som andel av BNP under prognosperioden och utgiftskvot hamnar strax under 50 procent (diagram 187 och tabell 35).

Tabell 35 Offentliga sektorns utgifter

Procent av BNP

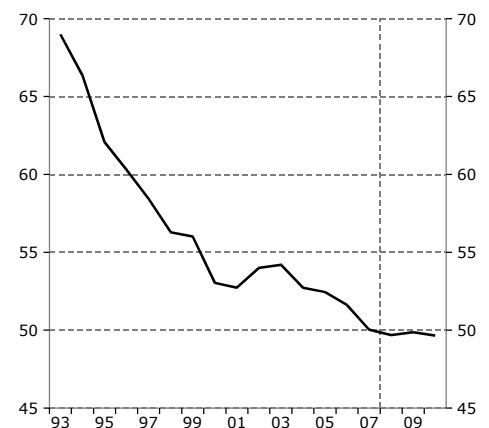
	2006	2007	2008	2009	2010
Utgifter	51,6	50,0	49,7	49,9	49,7
Offentlig konsumtion	26,3	25,9	25,9	26,0	25,9
Offentliga investeringar	2,9	3,0	3,1	3,3	3,4
Transfereringar	20,7	19,3	18,9	19,0	18,8
Utlandet	1,6	1,5	1,5	1,5	1,5
Företagen	1,7	1,6	1,6	1,6	1,6
Hushållen	17,4	16,2	15,9	15,9	15,8
Ränteutgifter	1,8	1,8	1,8	1,6	1,5

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

De offentliga konsumtionsutgifterna växer i takt med BNP (se diagram 188). De statliga konsumtionsutgifterna minskar dock svagt som andel av BNP. Det beror bl.a. på besparingar inom försvaret, neddragningar av anslag till vissa myndigheter samt besparingar i samband med att myndigheter läggs ner. För landsingen är det demografiska trycket till följd av den åldrande befolkningen stort, vilket leder till en förhållandevis stor konsumtionsökning. För kommunerna är den demografiskt betingade efterfrågeökningen förhållandevis liten. Den ökning av konsumtionsutgifterna som sker 2009 och 2010 möjliggörs till stor del av ökade statsbidrag, som antas utgöra en del av den antagna expansiva finanspolitiken.

Diagram 187 Den offentliga sektorns utgifter

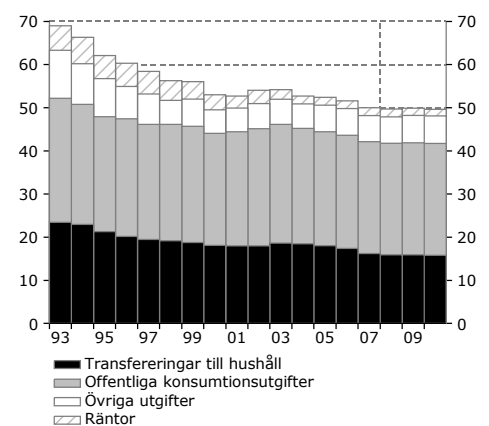
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 188 Den offentliga sektorns utgifter, realekonomisk fördelning

Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

De offentliga investeringarna ökar under samtliga prognosår och investeringarnas andel av BNP ökar från 2,9 procent 2006 till 3,4 procent 2010 (se tabell 35). De växande investeringarna avspeglar att de starka offentliga finanserna ger utrymme för att genomföra tidigare uppskjutna investeringar i syfte att behålla den offentliga kapitalstocken, men även en utbyggd infrastruktur.

Starka underliggande finanser tillsammans med hittills genomförda och planerade utförsäljningar av statligt aktieinnehav innebär stora överskott i statens budget. Därmed faller statskulden och ränteutgifterna minskar som andel av BNP både 2009 och 2010 trots högre räntenivåer under denna period.

Tabell 36 Transfereringar till hushållen

Procent av BNP

	2006	2007	2008	2009	2010
Transfereringar till hushållen	17,4	16,2	15,9	15,9	15,8
Ålderdom	8,2	8,1	8,1	8,3	8,3
Arbetsmarknad	1,4	0,9	0,8	0,8	0,8
Ohälsa	3,2	2,9	2,7	2,5	2,3
Funktionshinder	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
Barn/studier	2,3	2,2	2,1	2,1	2,0
Ekonomiskt bistånd	0,4	0,4	0,4	0,3	0,3
Övrigt	1,0	0,9	0,9	1,0	1,1

Anm. Ålderdom = ålderspensioner, garantipensioner, avtalade pensioner samt bostadstillägg till pensionärer. Arbetsmarknad = ersättning för arbetslöshet, arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt lönegaranti. Ohälsa = sjuk- och rehabiliteringspenning, sjuk- och aktivitetsersättning samt bostadstillägg till personer med sjuk- eller aktivitetsersättning. Funktionshinder = arbetsskada, assistansersättning m.m. Barn/studier = barnbidrag, föräldraförsäkring, underhållsstöd samt studiebidrag.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Transfereringarna till hushållen, vilka svarar för nära en tredjedel av de offentliga utgifterna, ökar med närmare 58 miljarder kronor från 2007 till 2010 men minskar som andel av BNP från 16,2 procent förra året till 15,8 procent 2010 (se tabell 36).

De ålderdomsrelaterade transfereringarna svarar för nära hälften av alla offentliga transfereringar till hushåll. Dessa transfereringar ökar 2008–2010 på grund av allt fler ålderspensionärer och en relativt hög uppräkningsgrad av pensionerna. Den höga uppräkningsgraden beror på såväl en förhållandevis god reallöneutveckling som en hög inflation.

KRAFTIGT FALLANDE OHÄLSOTAL

Utgifterna för sjukskrivna med sjuk- och rehabiliteringspenning respektive sjukersättning fortsätter att minska under prognosåren. Nedgången beror på färre nya sjukfall och att sjukfallen avslutas allt snabbare.

De nya reglerna i sjukförsäkringen bedöms leda till ytterligare snabbare avslut av pågående sjukfall (se faktaruta ”Nya regler i sjukförsäkringen införs från och med 1 juli 2008” nedan).

FAKTA**Nya regler i sjukförsäkringen införs från och med den 1 juli 2008***Rehabiliteringskedja i tre steg*

Under de tre första månaderna ska arbetsgivaren och den anställda undersöka om det finns förutsättningar för byte till andra arbetsuppgifter. Efter 3 månader ska det undersökas om det finns annat arbete på arbetsplatsen. Efter 6 månader som sjukskriven ska Försäkringskassan bedöma om den försäkrade kan försörja sig genom arbete på den reguljära arbetsmarknaden.

Tidsgräns och sänkt ersättning för sjukpenning

Efter 1 år som sjukskriven sänks ersättningen till 75 procent av sjukpenninggrundad inkomst (SGI) och betalas ut längst i 1,5 år. Maximal tid med sjukpenning blir 2,5 år. Undantag vid svår sjukdom kan göras.

Tidsbegränsad sjukersättning avskaffas

Sjukersättning ska bara förekomma om den försäkrades arbetsförmåga är stadigvarande (livslång) nedsatt. Det blir därför inte möjligt att få tidsbegränsad sjukersättning.

Antalet sjukskrivningsdagar bedöms i år bli ca 45 miljoner, vilket innebär en halvering av antalet dagar sedan 2002 (se diagram 189). Antalet sjukpenningdagar per sysselsatt fortsätter att falla och hamnar i år under den tidigare lägsta nivån 1997 (se diagram 190). Trenden med fallande sjukpenningdagar i relation till sysselsättningen fortsätter sedan nästa år och 2010.

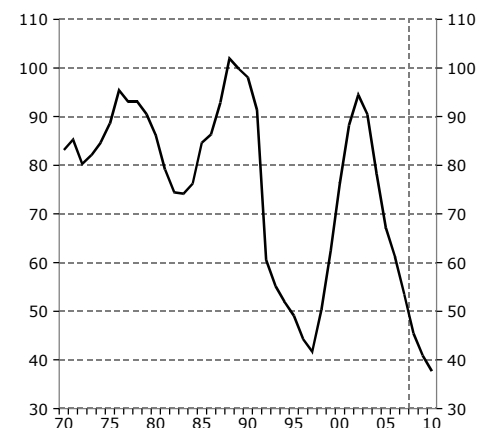
Erfarenhetsmässigt övergår ca hälften av de långa sjukfallen till sjukersättning (tidigare förtidspension). Enligt de nya reglerna kommer tidsbegränsad sjukersättning att upphöra som förmån. Det innebär att flödet från sjukpenning till sjukersättning kommer att minska. Regeländringarnas effekt på antalet med sjuk- eller aktivitetsersättning bedöms bli betydande framför allt 2010 eftersom personer som uppburit tidsbegränsad sjukersättning då fasas ut från denna förmån.

Effekterna av de nya reglerna i sjukförsäkringen är svåra att beräkna men sammantaget bedöms utgifterna för ohälsorelaterade transfereringar till hushållen vara knappt 8 miljarder kronor lägre 2010 än 2007.

Under prognosperioden kommer utgifterna för arbetsmarknadsprogram att öka bl.a. som en följd av införandet av jobb- och utvecklingsgarantin samt en jobbgaranti för ungdomar. Regeländringarna inom sjukförsäkringsområdet innebär också att utgifterna för både arbetslöshetsersättningen och arbetsmarknadsprogrammen ökar något 2010. Även kommunernas utgifter

Diagram 189 Sjukskrivningsdagar

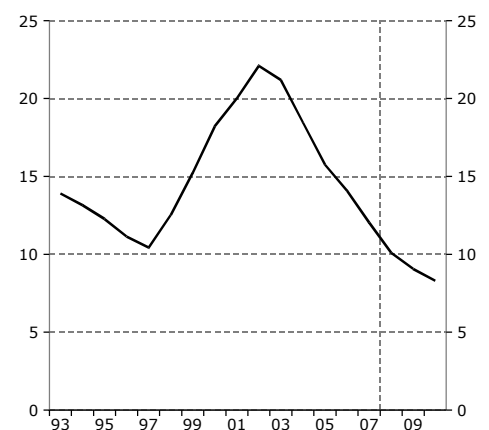
Miljoner dagar per år

Källor: Försäkringskassan, Socialdepartementet och Konjunkturinstitutet.

Diagram 190 Antal sjukpenningdagar per sysselsatt

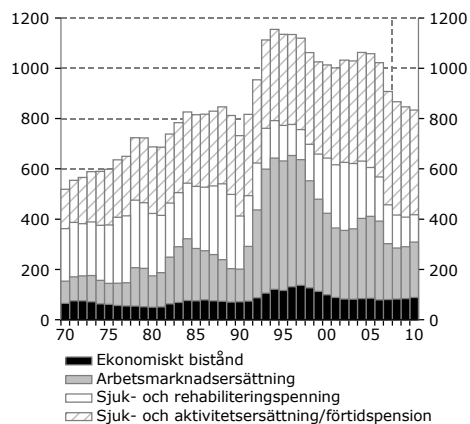
Antal dagar

Källor: Försäkringskassan, SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 191 Personer 20–64 år försörjda med sociala ersättningar, helårsekvivalenter

Tusental

Källor: SCB, Socialförsäkringsutredningen och Konjunkturinstitutet.

för ekonomiskt bistånd bedöms öka som en effekt av att sjukpenningen blir tidsbegränsad och att den tidsbegränsade sjukersättningen upphör.

Utvecklingen av utgifterna för ohälsan, de arbetsmarknadsrelaterade transfereringarna och ekonomiskt bistånd innebär sammantaget att personer som i heltidstermer försörjs med motsvarande sociala ersättningar minskar med 74 000, från 908 000 2007 till 834 000 2010 (se tabell 37 och diagram 191).

Tabell 37 Personer 20–64 år försörjda med sociala ersättningar

Helårsekvivalenter, tusental

	2006	2007	2008	2009	2010
Ohälsa	630	605	582	556	525
Sjuk- och rehabiliteringspenning	176	154	131	118	108
Sjuk- och aktivitetsersättning	454	451	450	438	417
Arbetsmarknadsersättningar	312	222	202	206	220
Arbetslöshet	178	135	122	119	124
Arbetsmarknadsprogram	134	87	80	87	96
Ekonomiskt bistånd	80	81	83	85	89
Totalt	1 022	908	867	847	834
Förändring från föregående år	-36	-114	-41	-20	-13

Anm. En helårsekvivalent motsvarar en person som försörjs med full ersättning ett helt år, dvs. två personer som varit arbetslösa i ett halvt år var blir en helårsekvivalent tillsammans. En helårsekvivalent är alltså en statistisk konstruktion och beräknas för att ge ett jämförbart mått över tiden på den outnyttjade arbetskraften.

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Budgetsaldot och statsskulden

SKULDKVOTEN LÄGRE ÄN PÅ 30 ÅR

Det starka finansiella sparandet i staten samt höga försäljningsinkomster leder till stora positiva budgetsaldon 2008–2010 (se tabell 38).

Tabell 38 Statens finansiella sparande och budgetsaldo

Miljarder kronor respektive procent av BNP

	2006	2007	2008	2009	2010
Finansiellt sparande	25	66	70	42	37
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,8</i>	<i>2,2</i>	<i>2,2</i>	<i>1,3</i>	<i>1,1</i>
Justeringsposter					
Försäljning av aktier m.m.	8	32	82	50	50
Överföring från AP-fonden	0	0	0	0	0
Utlåning, återbetalning, netto	7	-12	-4	-7	-7
Kurs- och valutaförl./vinster	-12	-4	1	2	0
Periodiseringar	14	-2	1	-9	-9
Övrigt	-23	24	13	14	15
Budgetsaldo	18	103	163	92	87
<i>Procent av BNP</i>	<i>0,6</i>	<i>3,4</i>	<i>5,1</i>	<i>2,7</i>	<i>2,5</i>
Värdeförändring, övrigt	22	4	13	2	2
Statsskuld, förändring	-40	-107	-176	-93	-89
Statsskuld (konsoliderad)	1 222	1 115	939	846	757
<i>Procent av BNP</i>	<i>42,1</i>	<i>36,3</i>	<i>29,2</i>	<i>25,3</i>	<i>21,5</i>
Maastrichtskuld¹	1 331	1 247	1 067	988	919
<i>Procent av BNP</i>	<i>45,9</i>	<i>40,6</i>	<i>33,2</i>	<i>29,5</i>	<i>26,1</i>

¹ Den offentliga sektorns konsoliderade bruttoskuld.

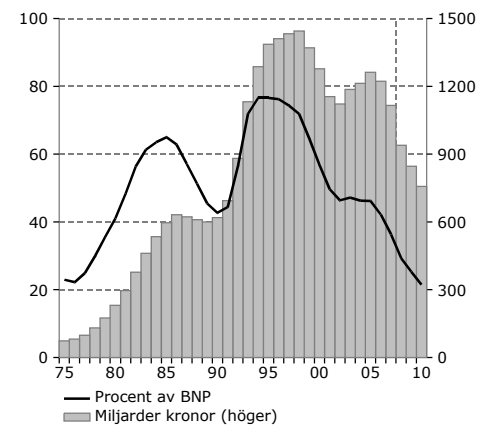
Källor: SCB, Riksgälden och Konjunkturinstitutet.

I år uppgår budgetsaldot till 163 miljarder kronor, varav ca hälften utgörs av inkomster från försäljningar av bl.a. Vin & Sprit AB. Under åren framöver minskar budgetöverskotten på grund av både lägre försäljningsinkomster och minskat finansiellt sparande i staten. Överskotten förblir dock stora i ett historiskt perspektiv.

Det starka budgetsaldot leder till att statsskulden fortsätter att minska kraftigt under perioden 2008 till 2010 (se diagram 192). I år faller den konsoliderade statsskulden under 1 000 miljarder kronor för första gången sedan 1992. I slutet av 2010 är skuld-kvoten, det vill säga statsskulden i förhållande till BNP, 21,5 procent, vilket är den lägsta nivån sedan mitten av 1970-talet.

Diagram 192 Statsskuld

Procent av BNP respektive miljarder kronor

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Prognosjämförelse

Prognosrevideringar för 2008 och 2009

I detta kapitel jämförs den nya prognosen med den prognos som Konjunkturinstitutet publicerade i mars 2008. Syftet är att tydliggöra de viktigaste förändringarna i prognosen och översiktligt redogöra för de bakomliggande orsakerna till de revideringar som har gjorts.

Den internationella utvecklingen

OLJEPRISET REVIDERAS UPP

Oljepriset har fortsatt att stiga kraftigt under våren och nådde ca 135 dollar per fat i mitten av juni. I Konjunkturinstitutets nuvarande prognos bedöms oljepriset vara fortsatt högt men sjunka något på längre sikt. Oljepriset bedöms uppgå till 113,2 dollar per fat som årsgenomsnitt 2008 och 116,3 dollar per fat 2009, en upprevidering på 13,9 respektive 21,1 dollar per fat (se diagram 193 och tabell 39). Revideringen beror både på efterfråge- och utbudsfaktorer. Efterfrågan på olja bedöms vara fortsatt stark trots det höga priset. Vidare tyder OPEC:s ovilja att höja produktionen på att organisationen siktar på ett högre pris än tidigare.

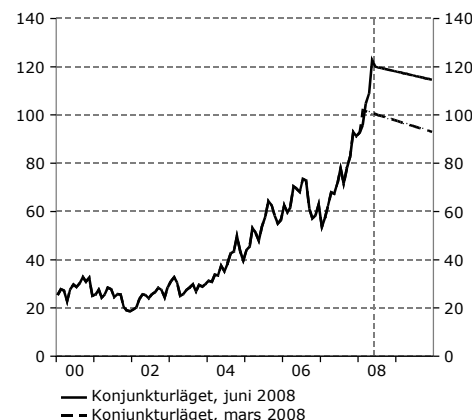
SVAGARE TILLVÄXT I FLERA LÄNDER 2009

Tillväxten i stora delar av världen, inte minst i USA, revideras ner för 2009 (se tabell 39). Prognosen för USA:s tillväxt revideras ner med 0,6 procentenheter 2009, framför allt på grund av en svagare utveckling av konsumtionen (se tabell 39 och diagram 194).

Den svaga utvecklingen i USA påverkar också andra ekonomier. Kinas export till USA försvagas under prognosperioden. En fortsatt åtstramning av den Kinesiska penningpolitiken dämpar också investeringstillväxten och bidrar till att Kinas BNP-tillväxt revideras ner både 2008 och 2009 (se tabell 39).

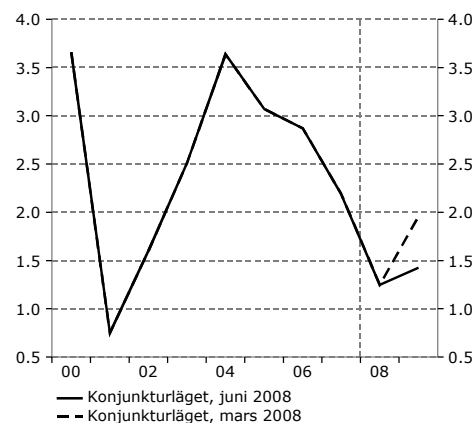
Tillväxten i euroområdet revideras upp med 0,1 procentenheter 2008 och ner med 0,5 procentenheter 2009. Bakom upprevideringen 2008 ligger ett oväntat starkt utfall för Tysklands tillväxt under första kvartalet 2008. Förtroendeindikatorer tyder emellertid på att konsumtions- och investeringstillväxten i euroområdet mattas av snabbare än väntat framöver, varför BNP-tillväxten revideras ner 2009.

Diagram 193 Oljepris
Brent dollar/fat, månadsvärden

Källor: Reuters EcoWin, International Petroleum Exchange och Konjunkturinstitutet.

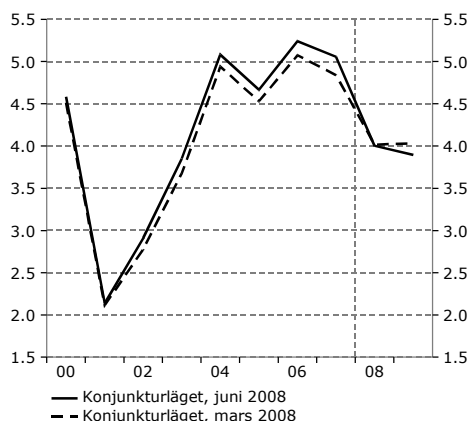
Diagram 194 BNP i USA
Årlig procentuell förändring

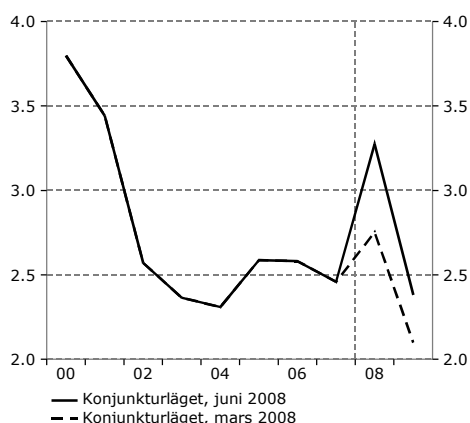
Källor: Bureau of Economic Analysis och Konjunkturinstitutet.

Diagram 195 Global BNP

Årlig procentuell förändring

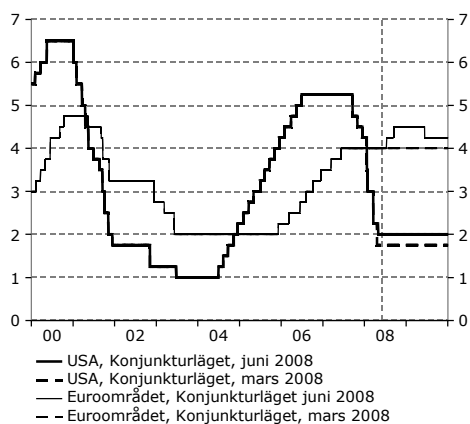
Källor: IMF, OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 196 Inflation i OECD-området
Procent

Källor: OECD, nationella källor och Konjunkturinstitutet.

Diagram 197 Styrräntor i USA och Euroområdet

Procent, dagsvärden

Källor: Nationella källor och Konjunkturinstitutet.

ÄNDRADE VIKTER GER ENDAST MARGINELLT LÄGRE GLOBAL TILLVÄXT TROTS NEDREVIDERINGAR

Ovan nämnda nedrevideringar till trots är prognosen för global BNP-tillväxt 2009 endast nedreviderad med 0,1 procentenheter (se diagram 195). Orsaken är att Internationella valutafonden (IMF) sedan mars ändrat de PPP-vikter som Konjunkturinstitutet använder vid beräkning av global BNP.

Med de vikter som användes i mars skulle den nuvarande bedömningen av global tillväxt 2008 och 2009 i stället ha varit 3,9 procent 2008 och 3,8 procent 2009.

HÖGRE INFLATION I OMVÄRLDEN

Inledningen av 2008 har präglats av hög inflation i stora delar av världen. Inte bara oljepriset, utan även priserna på andra energislag, jordbruksprodukter och andra råvaror har stigit. Vidare kan avmattningen i världsekonomin ha bidragit till att centralbanker agerat mindre åtstramande än om den globala konjunkturen varit i en uppgångsfas.

Konjunkturinstitutet bedömer därför att inflationen i OECD blir högre än i marsprognosen. I år beräknas KPI öka med 3,3 procent i OECD-länderna, en upprevidering med 0,5 procentenheter jämfört med föregående prognos. Nästa år bedöms OECD:s KPI öka med 2,4 procent, 0,3 procentenheter mer än i marsrapporten (se diagram 196).

INGA FLER RÄNTESÄNKNINGAR I USA UNDER DE NÄRMASTE ÅREN OCH HÖGRE RÄNTA I EUROOMRÅDET

Den amerikanska centralbanken Federal Reserve har sedan årsskiftet sänkt styrräntan *federal funds target rate* med 2,25 procentenheter. Denna kraftigt expansiva riktning för penningpolitiken har varit en konsekvens av turbulensen på de finansiella marknaderna i kombination med en kraftig inbromsning av den amerikanska ekonomin.

Till skillnad från marsprognosen gör Konjunkturinstitutet nu bedömningen att Fed kommer att ligga kvar på en styrränta på 2,00 procent i år och nästa år (se diagram 197). Upprevideringen av styrränteprognosen med 0,25 procentenheter motiveras av uttalanden från Fed som signalerar att man gör ett uppehåll i räntesänkningarna till följd av den fortsatta höga inflationen i USA.

Europeiska centralbankens (ECB) räntebeslut påverkas också av den fortsatta höga inflationen. ECB har också antytt att räntehöjningar kan vara nära förestående. Konjunkturinstitutet bedömer därför att ECB höjer referäntan till 4,50 procent under året och sedan sänker räntan till 4,25 procent när inflationen i euroområdet faller tillbaka 2009, upprevideringar med 0,50 respektive 0,25 procentenheter för 2008 och 2009 (se diagram 197).

Tabell 39 Nuvarande prognoser för omvärlden jämfört med prognosen i mars 2008

Årlig procentuell förändring när annat inte anges

	2008		2009	
	juni-08	Diff.	juni-08	Diff.
BNP				
USA	1,2	0,0	1,4	-0,6
Japan	1,7	0,2	1,8	-0,2
Danmark	1,5	-0,2	1,2	-0,3
Norge	3,0	-0,2	2,2	-0,2
Euroområdet	1,9	0,1	1,4	-0,5
Finland	2,8	0,0	2,4	-0,1
Frankrike	1,9	0,1	1,5	-0,4
Tyskland	2,1	0,4	1,3	-0,5
Storbritannien	1,8	0,0	1,8	-0,4
OECD	1,9	0,0	1,9	-0,4
Indien	7,7	-0,1	7,6	-0,1
Kina	10,2	-0,1	9,5	-0,3
Sydamerika	4,9	0,3	4,2	0,0
Världen	4,0	0,0	3,9	-0,1
Federal funds target rate ¹	2,00	0,25	2,00	0,25
ECB:s referänta ¹	4,50	0,50	4,25	0,25
Dollar/Euro ²	1,55	0,05	1,53	0,03
Oljepris ³	113,2	13,9	116,3	21,1
KPI i OECD	3,3	0,5	2,4	0,3

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i mars 2008. Ett positivt värde anger en upprevidering.

¹ Procent, vid årets slut. ² Nivå, vid årets slut. ³ Dollar per fat, årsgenomsnitt.

Källor: OECD och Konjunkturinstitutet.

Utvecklingen i Sverige

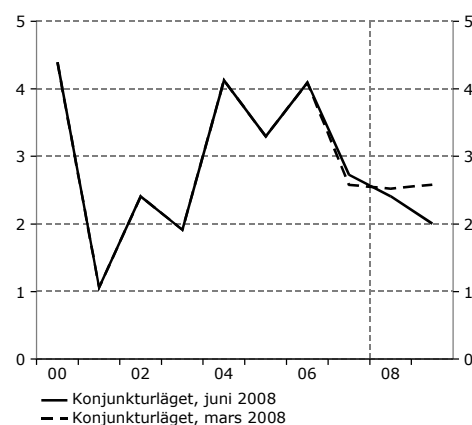
TILLVÄXTEN FÖRSVAGAS I SVERIGE

Sveriges BNP-tillväxt revideras ner med 0,1 procentenheter till 2,4 procent 2008. En svagare utveckling av samtliga delar av efterfrågan ligger bakom den lägre tillväxten 2008. Att nedrevideringen av BNP-tillväxten ändå blir så pass liten beror på att importtillväxten revideras ner kraftigt 2008.

Tillväxten 2009 bedöms bli 2,0 procent, en nedrevidering med 0,6 procentenheter jämfört med marsrapporten. Det är framför allt en svagare utveckling av exporten som bidrar till den lägre tillväxten 2009, men även hushållens konsumtion, offentlig konsumtion och investeringar utvecklas svagare än i marsprognosen (se diagram 198 och tabell 40).

Hushållens förväntningar om framtiden har försvagats under våren. Förtroendeindikatorer för både den egna ekonomins och den svenska ekonomins utveckling har fallit ytterligare sedan marsprognosen. Vidare bidrar avmattningen i den internationella konjunkturen, den finansiella oron med svag utveckling av tillgångspriserna och den snabba inflationsuppgången till att Konjunkturinstitutet justerar ner prognosen för tillväxten i hushål-

Diagram 198 BNP i Sverige
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 199 Hushållens konsumtionsutgifter

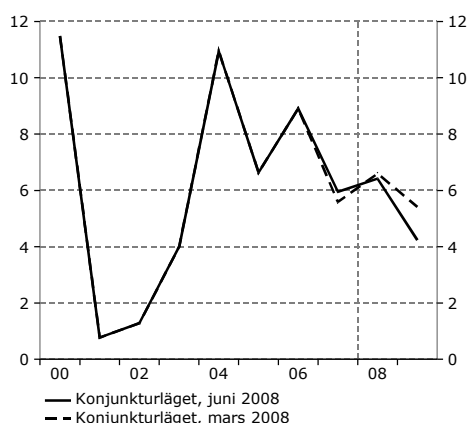
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 200 Export

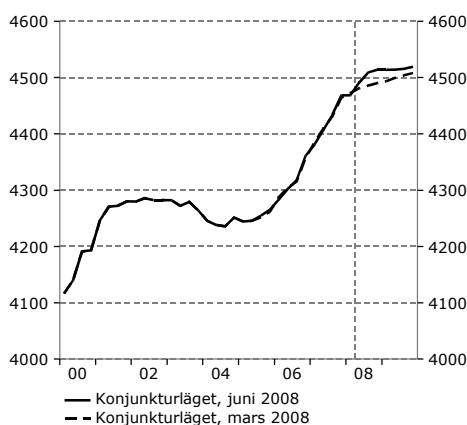
Årlig procentuell förändring

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 201 Sysselsättning

Miljoner, säsongrensade kvartalsvärden

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

lens konsumtionsutgifter med 0,6 procentenheter 2008 och 0,4 procentenheter 2009 (se diagram 199 och tabell 40).

Tillväxten i offentlig konsumtion revideras ner både 2008 och 2009. En lägre statlig konsumtionstillväxt är den främsta orsaken till att Konjunkturinstitutet bedömer att den offentliga konsumtionen växer 0,3 respektive 0,4 procentenheter långsammare 2008 och 2009 jämfört med prognosen i mars (se tabell 40). Till detta bidrar såväl minskade försvarsutgifter som minskade anslag till de statliga myndigheterna.

Även investeringstillväxten revideras ner för 2008 och 2009. Tillväxten i de fasta bruttoinvesteringarna revideras ner med 0,4 procentenheter både 2008 och 2009 samtidigt som lagrens tillväxtbidrag revideras ner med 0,3 procentenheter 2008 och upp marginellt 2009 (se tabell 40). Nedrevideringen av 2008 års investeringstillväxt i näringslivet beror främst på att SCB:s investeringsenkät och Konjunkturbarometern indikerar något svagare investeringar framöver än väntat. Nedrevideringen av 2009 års investeringstillväxt förklaras bl.a. av att produktionskapaciteten har byggts ut i så stor utsträckning att kapacitetsutnyttjandet bedöms sjunka ytterligare framöver när produktionstillväxten avtar.

Både import- och exportutvecklingen revideras ner för 2008 och 2009. Exporttillväxten revideras ner med 0,2 procentenheter 2008. Vidare bedöms utvecklingen av exporten försvagas ytterligare under 2009 och revideras därför ner med 1,2 procentenheter jämfört med marsprognosen (se diagram 200 och tabell 40). Revideringarna beror främst på en vikande internationell efterfrågan i kölvattnet av den försvagade internationella konjunkturen.

År 2008 blir importtillväxten 1,4 procentenheter lägre jämfört med prognosen i mars (se tabell 40). Den svaga importutvecklingen förklaras av ett svagare utfall än väntat under första kvartalet 2008 samt av lägre efterfrågetillväxt än väntat under resten av året. Även 2009 blir efterfrågetillväxten lägre och importtillväxten revideras ner med 0,6 procentenheter, främst på grund av en svagare varuimport (se tabell 40).

UPPREVIDERAD SYSSELSÄTTNINGEN 2008

Statistik som har inkommit under våren vittnar om en fortsatt stark utveckling av antalet sysselsatta under årets inledning. Mot bakgrund av detta reviderar Konjunkturinstitutet upp prognosen för sysselsättningstillväxten med 0,4 procentenheter 2008 (se diagram 201 och tabell 40). Arbetskraften ökade också snabbare än väntat under första kvartalet, men prognosen för andelen arbetslösa 2008 revideras ändå ner med 0,1 procentenheter och bedöms bli 5,8 procent som årsgenomsnitt 2008 (se tabell 40).

För 2009 bedöms sysselsättningen däremot utvecklas svagare än i marsprognosen på grund av den svagare konjunkturen. Arbetslösheten som årsgenomsnitt bedöms emellertid vara oförändrad jämfört med marsprognosen (se tabell 40).

MARGINELL NEDREVIDERING AV LÖNERNA

Timlönen revideras ner i nuvarande prognos jämfört med marsprognosen. Prognosen för timlöneutvecklingen 2008 revideras ner med 0,1 procentenheter på grund av att utfall tyder på en svagare löneutveckling än väntat i framför allt tjänstesektorn (se tabell 40). För 2009 revideras lönerna ner med 0,1 procentenheter, på grund av en svagare konjunkturutveckling än väntat (se tabell 40).

HÖGRE INFLATION

Höga inflationsutfall och en upprevidering av olje- och energiprisprognoserna har bidragit till en upprevidering av inflationen jämfört med marsprognosen.

Mätt som förändring i KPI beräknas inflationen som årsgenomsnitt vara 3,7 procent 2008 och 2,9 procent 2009, en upprevidering på 0,8 respektive 0,7 procentenheter (se tabell 40). KPIX väntas som årsgenomsnitt öka med 2,7 procent 2008 och 2,3 procent 2009, dvs. 0,5 respektive 0,3 procentenheter snabbare än i marsprognosen (se diagram 202).

HÖGRE REPORÄNTA UNDER 2008 OCH 2009

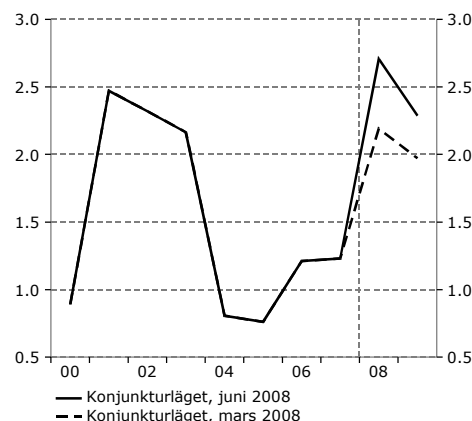
I marsrapporten bedömde Konjunkturinstitutet att Riksbanken skulle sänka reporäntan i två steg till 3,75 procent vid årets slut och sedan ligga kvar på denna räntenivå under hela 2009.

I nuvarande prognos bedöms Riksbanken i stället höja räntan till 4,50 procent i år och sedan gå tillbaka till nuvarande nivå på 4,25 procent under nästa år (se diagram 203). Det finns flera anledningar till denna upprevidering. Inflationen har reviderats upp sedan föregående prognos och marknadens förväntningar implicerar en högre framtida reporänta än i mars. Till detta kommer att inflationsförväntningarna har stigit samt Riksbankens klargörande om hur inflationsmålet ska tillämpas.

OFFENTLIGT SPARANDE UPPREVIDERAT 2008

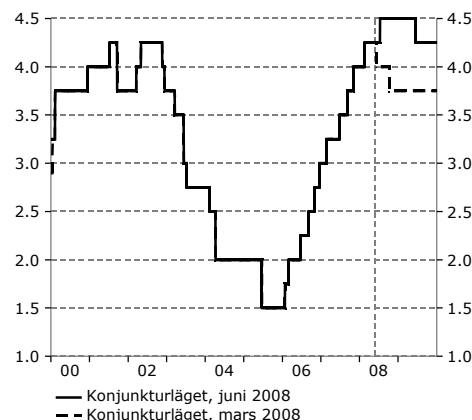
Det offentliga sparandet 2008 revideras upp jämfört med marsprognosen. Det offentliga finansiella sparandet bedöms bli 3,2 procent av BNP i år jämfört med 3,0 procent i marsprognosen (se tabell 40 och diagram 204). Statens utgifter, bl.a. för offentlig konsumtion och transfereringar till hushållen, bedöms bli lägre än i marsprognosen. Därtill har inkomsterna, bl. a från mervärdesskatt, reviderats upp.

Diagram 202 KPIX-inflationen
Årlig procentuell förändring

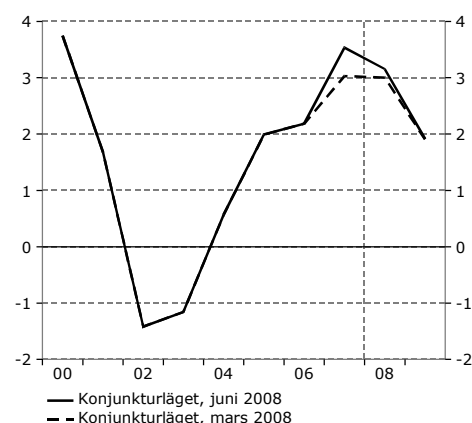
Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Diagram 203 Reporänta
Procent, dagsvärden

Källor: Riksbanken, Reuters, Prospera och Konjunkturinstitutet.

Diagram 204 Offentliga sektorns finansiella sparande
Procent av BNP

Källor: SCB och Konjunkturinstitutet.

Tabell 40 Nuvarande prognos för Sverige jämfört med prognosen i mars 2008

Årlig procentuell förändring när annat inte anges

	2008		2009	
	juni-08	Diff.	juni-08	Diff.
Nyckeltal				
KPI, årsgenomsnitt	3,7	0,8	2,9	0,7
KPIX, årsgenomsnitt	2,7	0,5	2,3	0,3
Timlön, hela ekonomin	4,4	-0,1	4,3	-0,1
Reporänta ¹	4,50	0,75	4,25	0,50
10-årig statsobligationsränta ¹	4,4	0,1	4,6	0,1
Kronindex (KIX) ²	108,3	-1,2	108,1	-0,8
Sysselsättning	1,4	0,4	0,2	-0,2
Arbetslöshet ³ (ILO)	5,8	-0,1	5,9	0,0
Bytesbalans ⁴	8,3	0,3	8,2	0,1
Offentligt finansiellt sparande ⁴	3,2	0,2	1,9	0,0
Försörjningsbalans				
BNP	2,4	-0,1	2,0	-0,6
Hushållens konsumtion	2,0	-0,6	2,6	-0,4
Offentlig konsumtion	0,9	-0,3	1,0	-0,4
Fasta bruttoinvesteringar	5,3	-0,4	3,2	-0,4
Lagerinvesteringar ⁵	-1,0	-0,3	-0,2	0,1
Export	6,4	-0,2	4,2	-1,2
Import	4,9	-1,4	4,8	-0,6
Resursutnyttjande				
Potentiellt arbetade timmar ⁶	1,2	0,1	0,9	0,0
Faktiskt arbetade timmar ⁶	1,3	0,0	0,4	-0,2
Arbetsmarknadsgap ⁷	0,6	0,1	0,1	-0,1
Potentiell BNP ⁶	2,8	-0,2	2,6	-0,2
Kalenderkorrigerad BNP ⁶	2,1	-0,1	2,2	-0,5
BNP-gap ⁸	-0,1	0,2	-0,6	-0,3

Anm. Differensen avser skillnaden mellan nuvarande prognos och prognosen i mars 2008. Ett positivt värde anger en upprevidering.

¹ Procent, vid årets slut. ² Nivå, vid årets slut. ³ Procent ⁴ Procent av BNP. ⁵ Förändring i procent av BNP föregående år. ⁶ Kalenderkorrigerad. ⁷ Faktiska arbetade timmars avvikelser från potentiellt arbetade timmar. ⁸ BNP:s avvikelser i procent från potentiell BNP.

Källa: Konjunkturinstitutet.